

Heinolan kaupunki

Perusopetuksen opetussuunnitelma

Opetus- ja koulutuspalvelut
1.1.2016

Opetussuunnitelman päivitykset ja muutokset:

Sivistyslautakunta 27.4.2016 § 52 (1.8.2016 alkaen, luvut 1-4, yleinen osa ja 1.-6. lk)

Sivistyslautakunta 26.4.2017 § 41 (1.8.2017 alkaen, luku 15, 7.-9.lk, tarkennukset lukuihin 6.3. ja 6.7., oppimisen arviointi)

Hyvinvointilautakunta 10.6.2020 § 59 (1.8.2020 alkaen, oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi)

Hyvinvointilautakunta 25.8.2021 § 79, päättöarvioinnin kriteerit alkaen 1.8.2021 sekä muutokset ja täydennykset koskien opetuksen järjestäjän ohjaussuunnitelmaa sekä oppilaanohjausta. (kappaleet 1.4. ja 15.4.9)

Sisällysluettelo

LUKU 1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta.....	9
1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	9
1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet.....	9
Kuntakohtaiset ohjeet	11
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen.....	11
1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut	12
LUKU 2 Perusopetus yleissivistyksen perustana.....	12
2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	13
2.2 Perusopetuksen arvoperusta	14
2.3 Oppimiskäsitys	16
LUKU 3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	17
3.1 Perusopetuksen tehtävä.....	17
3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet	18
3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen.....	18
LUKU 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri.....	26
4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen.....	26
4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.....	27
4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat	30
4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	32
LUKU 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen.....	34
5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä.....	34
Paikallinen toteutus.....	35
5.2 Yhteistyö	36
5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö	38
Paikallinen suunnitelma kurinpidollisten keinojen ja kasvatuskeskustelun käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista	39
5.4 Opetuksen järjestämistapoja	43
Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu, paikallinen toteutus.....	44
Yhdysluokkaopetus, paikallinen toteutus	45
Joustava opetus, paikallinen toteutus	46
Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä, paikallinen toteutus	48
Toiminta-alueittain annettava opetus, paikallinen toteutus	49
5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta	58
Koulumatkat ja koulukuljetukset, paikallinen toteutus	59
LUKU 6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa	61

6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa.....	61
6.1.1. Formatiivinen arviointi.....	63
Oppimiskeskustelut Heinolassa.....	64
6.1.2. Summatiivinen arviointi.....	65
6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet	65
6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi.....	68
6.4 Työskentelyn arviointi.....	68
6.5 Käyttäytymisen arviointi.....	69
Käyttäytymisen arviointi Heinolassa	69
6.6 Opintoissa eteneminen perusopetuksen aikana.....	70
6.6.1 Opintoissa eteneminen vuosiluokittain.....	70
6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan	71
6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet	71
6.8 Perusopetuksen päättöarviointi	72
6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen	73
6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi	73
6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa	74
6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa.....	74
6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa.....	75
6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi.....	75
6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin	75
6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu	76
6.11 Todistukset.....	76
6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa	76
6.11.2 Lukuvuositodistus	77
6.11.3 Välitodistus	78
6.11.4 Erotodistus.....	79
6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus.....	80
6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset.....	82
6.13 Paikallisesti päätettävät asiat	83
LUKU 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.....	84
7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	84
7.1.1 Ohjaus tuen aikana.....	85
7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana.....	86
7.2 Yleinen tuki.....	86

Yleinen tuki, paikallinen toteutus	87
7.3 Tehostettu tuki.....	87
Tehostettu tuki, paikallinen toteutus.....	88
7.3.1 Pedagoginen arvio.....	89
Pedagoginen arvio, paikallinen toteutus	89
7.3.2 Oppimissuunnitelma	90
7.4 Erityinen tuki.....	92
Erityisen tuen toteuttaminen paikallisesti	92
7.4.1 Pedagoginen selvitys	93
7.4.2 Erityisen tuen päätös	94
7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	95
7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen	97
7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus.....	99
Pidennetty oppivelvollisuus, paikallinen toteutus	101
7.4.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus	101
7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.....	103
7.5.1 Tukiopetus	103
7.5.2 Osa-aikainen erityisopetus.....	104
7.5.3 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet	105
7.6 Tuen paikallinen toteutus	106
Kolmiportaisen tuen järjestäminen Heinolassa	106
OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN ALAKOULUSSA (HEINOLA)	106
OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN YLÄKOULUSSA (HEINOLA)	109
LUKU 8 Oppilashuolto	112
8.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö	112
Oppilashuoltoryhmät.....	113
8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto.....	114
8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto	114
8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat	116
Luku 9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.....	117
9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset	118
9.2. Romanit.....	118
9.3. Viittomakieliset	118
9.4. Muut monikieliset oppilaat	119
9.5. Paikallinen toteutus	120

LUKU 10 Kaksikielinen opetus.....	121
10.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia	121
10.1.1 Laajamittainen kaksikielinen opetus	123
10.1.2 Suppeampi kaksikielinen opetus.....	126
LUKU 11. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus	126
LUKU 12. Valinnaisuus perusopetuksessa	127
12.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit	127
12.2 Valinnaiset aineet.....	128
12.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät	128
12.4 Paikallisesti päätettävät asiat	129
LUKU 13 Vuosiluokat 1-2.....	130
13.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä	130
13.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2.....	132
Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)	133
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).....	133
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)	134
Monilukutaito (L4)	135
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)	135
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)	136
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)	136
13.3 Oppiaineet vuosiluokilla 1-2	137
13.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus	138
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	147
13.3.2 Toinen kotimainen kieli	157
13.3.3 Vieraat kielet.....	160
Englannin kielen A1-oppimäärä	160
13.3.4 Matematiikka.....	170
13.3.5 Ympäristöoppi.....	176
13.3.6 Uskonto	187
Evangelisluterilainen uskonto	191
Ortodoksinen uskonto.....	194
Katolinen uskonto	196
Islam.....	197
Juutalainen uskonto.....	197
13.3.7 Elämänkatsomustieto	198

13.3.8 Musiikki.....	204
13.3.9 Kuvataide.....	212
13.3.10 Käsityö.....	221
13.3.11 Liikunta.....	228
13.3.12 Oppilaanohjaus.....	238
LUKU 14 Vuosiluokat 3-6.....	241
14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä sekä siirtymävaihe vuosiluokalta 6.....	241
14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6.....	243
14.3 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6.....	248
14.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	250
14.3.2 Toinen kotimainen kieli.....	297
14.3.3 Vieraat kielet.....	305
14.3.4 Matematiikka.....	339
14.3.5 Ympäristöoppi.....	352
14.3.6 Uskonto.....	370
14.3.7 Elämänkatsomustieto.....	389
14.3.8 Historia.....	401
14.3.9 Yhteiskuntaoppi.....	409
14.3.10 Musiikki.....	419
14.3.11 Kuvataide.....	431
14.3.12 Käsityö.....	449
14.3.13 Liikunta.....	463
14.3.14 Oppilaanohjaus.....	485
Oppilaanohjauksen paikallisia toteutus-esimerkkejä.....	487
LUKU 15 Vuosiluokat 7-9.....	488
15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä.....	488
15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9.....	489
15.3 Paikallisesti päätettävät asiat.....	495
15.3.1 Siirtymävaiheessa tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut alakoulusta yläkouluun.....	495
15.3.2 Siirtymävaiheessa tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut yläkoulusta toiselle asteelle.....	495
15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9.....	496
15.4.1 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	497
Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä.....	515

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä	540
15.4.2 Toinen kotimainen kieli, ruotsi.....	564
15.4.3 Vieraat kielet	581
15.4.4 Matematiikka.....	599
15.4.5 Biologia.....	621
15.4.6 Maantieto	642
15.4.7 Fysiikka.....	662
15.4.8 Kemia	682
15.4.9 Terveystieto	701
15.4.10 Uskonto.....	722
15.4.11 Elämäkatsomustieto	754
15.4.12 Historia.....	768
15.4.13 Yhteiskuntaoppi	782
15.4.14 Musiikki	794
15.4.15 Kuvataide.....	806
15.4.16 Käsityö	819
15.4.17 Liikunta	829
15.4.18 Kotitalous	847
15.4.19 Oppilaanohjaus.....	861
15.4.20 Valinnaiset aineet	868
Paikallinen perusopetuksen tuntijako.....	896
Liitteet:	897
Lyseonmäen koulun ohjaussuunnitelma	897
Opetussuunnitelmaa täydentävät muut paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat:.....	897

LUKU 1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat luku- ja vuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävästi tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tunnitijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeinä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset

erityispiirteet sekä itsearviointin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma,
- esiopetuksen opetussuunnitelma,
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma,
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma,
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma,
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma,
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä
- muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheyttynä. Eheytettyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheyttynä.

Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittyy sen

ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

Paikallisen opetussuunnitelman rakenne (malli)

Kuntakohtaiset ohjeet

Sivistyslautakunta hyväksyy kokouksessaan kuntakohtaisen perusopetuksen opetussuunnitelman ja siihen liittyvät koulukohtaiset tarkennukset.

Lukuvuosisuunnitelma

Lukuvuosisuunnitelma koostuu seuraavista lautakunnan tekemistä päätöksistä:

- opetustuntien määrä
- opetuksen ja koulunkäynnin tuki
- työ- ja loma-ajat
- yleiset ohjeet

Koulukohtaiset tarkennukset

Sivistyslautakunta hyväksyy vuosittain koulukohtaiset lukuvuosisuunnitelman täsmennykset.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. ([Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. \(32/2003\)](#)) Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä [perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä](#). Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Heinolan opetus- ja koulutuspalvelut tarjoaa monipuolisia ja korkeatasoisia koulutuspalveluja ja ohjaa elämän hallintaan vaihtelevissa olosuhteissa. Peruskoulu tukee elinikäistä oppimista ja antaa elämää varten tarvittavia tietoja ja taitoja. Heinolassa toteutettavan koulutuksen tulee kuulua valtakunnalliseen kärkijoukkoon.

Heinolan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu työkaluksi tämän päivän koulutyöhön. Sitä täydentävät koulukohtaiset lukuvuosisuunnitelmat, joissa koulut kuvaavat tarkemmin toimintakulttuurinsa, oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen mm. monialaiset oppimiskokonaisuudet ja niiden arvioinnin.

On tärkeää, että koulut omissa prosesseissaan saavat opettajat, muun henkilökunnan, vanhemmat ja muut sidosryhmät mukaan työhön. Koulujen tulisi myös huolehtia siitä, että opetussuunnitelmaan kirjatut arvot ja strategiat on viety käytännön toiminnan tasolle.

Oppilaanohjauksen paikallinen ohjaussuunnitelma löytyy liitteistä.

LUKU 2 Perusopetus yleissivistyksen perustana

Perusopetuksen perusta ja velvoitteet

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

Heinolan opetus- ja koulutuspalvelut tarjoaa monipuolisia ja korkeatasoisia koulutuspalveluja ja ohjaa elämän hallintaan vaihtelevissa olosuhteissa. Koulu tukee elinikäistä oppimista ja antaa elämää varten tarvittavia tietoja ja taitoja. Heinolassa toteutettavan koulutuksen tulee kuulua valtakunnalliseen kärkijoukkoon.

Opetussuunnitelma on laadittu työkaluksi tämän päivän koulutyöhön. Sitä täydentävät koulukohtaiset lukuvuosisuunnitelmat, joissa koulut kuvaavat tarkemmin toimintakulttuurinsa, oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen mm. monialaiset oppimiskokonaisuudet ja niiden arvioinnin.

On äärimmäisen tärkeää, että koulut omissa prosesseissaan saavat opettajat, muun

henkilökunnan, vanhemmat ja muut sidosryhmät mukaan työhön. Koulujen tulisi myös huolehtia siitä, että opetussuunnitelmaan kirjatut arvot ja strategiat on viety käytännön toiminnan tasolle.

Opetussuunnitelman arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumisen arviointi sisällytetään koulujen toimintakertomuksen arviointiosuuteen. Konkreettisenä arviointimenetelmänä voidaan käyttää vuosittain toteutettavaa itsearviointia tai NPDL:n arviointityökaluja.

2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksen tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Oppilashuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suoja koskevat säännökset, teki- ja oikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustuksen ihmisoikeuksien merkittävydestä. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus. Saamelaisien oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiesaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatukseen näkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt

ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesääteilyyn ja vastuunottoon omasta kehitymisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös

kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.3 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

LUKU 3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

3.1 Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestäväää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin [valtioneuvoston asetuksessa](#). Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoi-keuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistyksenä nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävä kehityksen edistäminen.

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatustieteeseen perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatusta sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Johdanto

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen

edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteke sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Kokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet kuvataan koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Osaamiskokonaisuuksien toteutumista arvioidaan koulujen vuosittaisissa toimintakertomuksissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään luvuissa 13, 14 ja 15 vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöaluiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Perusta muulle osaamiselle

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Oppilas aktiivisena toimijana

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla

pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppimisen ilo ja luova ajattelu

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Perustan luominen jatko-opinnoille

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Kasvaminen monikulttuurisuuteen

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Kulttuurinen osaaminen

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös,

millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Vuorovaikutustaitojen harjoittelu

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Ilmaisutaitojen harjoittelu

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeitä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Arjessa selviäminen

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Arjen taitojen harjoittelu

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestään ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä

lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Teknologian opiskelu

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Taloudellisen vastuun harjoittelu

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidon määrittelyä

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Monilukutaidon merkitys

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä

erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Monilukutaidon kehittäminen

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologian merkitys

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilaille on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologian osaamisen kehittäminen

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella.

- 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tv-taitojaan omien tuotosten laadinnassa.
- 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.
- 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä.
- 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tv-t:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa.

Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja

viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Tieto- ja viestintäteknologian osaamisen laajentaminen

Oppilaita opastetaan tuntemaan tv:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tv:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjäys (L6)

Työskentelytaitojen ja työelämäntuntemuksen oppiminen

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Monipuoliset työelämäkokemukset

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työntöstä sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjäys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Toiminnallinen työskentely

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn

edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Avoimuus ja aloitteellisuus

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Demokratiaan kasvattaminen

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvuille demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Osallisuuden harjoittelu

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Ohjaaminen valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkityksen arviointiin

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestäväää tulevaisuutta rakentaviksi.

LUKU 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuurin osa-alueiden arviointi suoritetaan seudullisesti vähintään perusopetuksen maakunnallisen kyselyn yhteydessä. Arviointia voidaan toteuttaa vuosittain eri teemoihin liittyen; työskentelyn monipuolisuus tai arjen turvallisuus, demokraattinen toiminta. Perusopetuksen maakunnallisesta arvioinnista saadaan yksikkökohtaiset tulokset, joita voidaan hyödyntää koulujen omissa arvioinneissa.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tulee laajuudeltaan olla vähintään viiden päivän mittaisia yhtäjaksoisia tai lukuvuoden aikana toteutettavia erillisiä kokonaisuuksia. Monialaiset opintokokonaisuudet tarkennetaan koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitelmat sisältävät myös koulukohtaiset käytänteet oppilaan arvioinnin suhteen.

Esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmat tulee nivoutua toisiinsa, ei ainoastaan nivelvaiheiden osalta vaan laajempina kokonaisuutena.

Esiopetuksessa ja alkuopetuksen luokilla opetuksen voi rakentaa kokonaisopetuksen varaan tuntijaon pohjalta.

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsentyy valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1-2, 3-6 sekä 7-9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun. Yhteisön toimintakulttuuri on sen

historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat koulu yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin periaatteista

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta ja oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, jolloin johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilaille on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäsenenä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentamisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitieteisessä yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko koulu yhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globaali-soituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluajana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyi. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävä arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliseen sivistykseen. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut

pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaisen luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä

jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Opetuksen eheyttämistä käsitellään seuraavassa alaluvussa 4.4. Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylitäten tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen

tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelamalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempiketoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroitua kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheyttynä kuten esiopetuksessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoiseksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään luvussa 4.2 kuvattuja toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön

- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet (OK) ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden toteuttamisen tulee ilmentää koulun arvoja ja oppimiskäsitystä. Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

LUKU 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan koulu yhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävää elämäntapaa.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuksista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa

oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja oppilashuollollisen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti oppilashuollon henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämättömyyttä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Paikallinen toteutus

Koulutyön käytännön järjestämisessä huolehditaan, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. Kaikkien tässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Yhteinen vastuu koulupäivästä

Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluvat jokaiselle koulun aikuiselle tehtävästä riippumatta. Koulun toiminnan tavoitteena on oppivelvollisuuden suorittaminen hyvässä ja turvallisessa kouluympäristössä.

Koulun turvallisuusvastaava huolehtii turvallisuussuunnitelman tekemisestä ja päivittämisestä. Suunnitelman toteutumiseen, arviointiin ja kehittämiseen osallistuvat koko työyhteisö. Oppilaita, huoltajia ja koulun muuta henkilökuntaa osallistetaan turvallisuusasioissa tarpeen mukaan. Turvallisuusharjoituksia tehdään säännöllisesti. Uudet henkilökunnan jäsenet ja oppilaat perehdytetään toimintaan. Turvallisuussuunnitelma sisältää muun muassa toimintaohjeet erilaisiin pelastautumis- ja suojautumiskäytänteisiin. Koulualueella asiaton oleskelu koulun toiminta-aikaan on kiellettyä ja koululla asioiden henkilöllisyys tarkistetaan tarvittaessa.

Koulun järjestyssäännöt päivitetään vuosittain. Oppilaiden osallisuus varmistetaan suunniteluvaiheessa koululla yhteisesti sovitun tavan mukaisesti. Järjestyssääntöjen hyväksymisen jälkeen ne tiedotetaan oppilaille ja huoltajille.

5.2 Yhteistyö

Yhteistyön tavoitteet, suunnittelu ja arviointi

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämässä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko koulu yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämistä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä

aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidolliset keinot

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Oppilaan oikeusturva kurinpidossa

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa

huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Paikallinen suunnitelma kurinpitokeinojen ja kasvatustietokustelun käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista

Vaaralliset ja häiritsevät esineet ja aineet

Tarkastukset ja haltuunotot

Tarkastukset ja haltuunotot kirjataan Oppilasluettelon (Wilma/Primus) Kurinpitotoimet-rekisteriin ja niistä ilmoitetaan huoltajille mieluiten puhelimitse tai kasvotusten.

Esineiden ja aineiden hävittäminen ja luovuttaminen kirjataan vastaavalle Kurinpitotoimet-rekisterin kortille. Myös tupakka ja alkoholi luokitellaan turvallisuutta vaarantaviksi aineiksi.

Poliisille luovutettavat aineet tai esineet toimitetaan ensisijaisesti koulun yhteyspoliisille.

Mikäli tulee tarve tutkia/avata oppilaan henkilökohtainen säilytyslokero, on asiasta ilmoitettava oppilaalle ja paikalla tulee olla toinenkin henkilökuntaan kuuluva. Oikeus tarkastukseen on vain koulun toiminnan aikana.

Vahinkojen korvaaminen ja jälkien korjaaminen

Oppilaan velvollisuudet

Oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Vahingoista ilmoittaminen

Vahingoista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle.

Jälkien korjaaminen

Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, koulun opettaja tai rehtori voi kasvatustietokustellista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan.

Toteuttaminen

Tehtävä tulee suorittaa valvotusti eikä se saa muodostua oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle vaaralliseksi tai raskaaksi eikä sen suorittaminen saa kestää enempää kuin kaksi tuntia.

Oikeus opetukseen

Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta.

Ilmoittaminen

Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Vaikutus kurinpitotoimiin

Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä tämän lain mukaisista kurinpidollisista toimenpiteistä.

(Perusopetuslaki 35 §)

Voimakeinojen käyttö

Opettajan tai rehtorin vapaamuotoinen kirjallinen selvitys oppilasta kohtaan käytetyistä voimakeinoista toimitetaan koulutusjohtajalle, joka välittää sen sivistyslautakunnalle.

Selvitys on toimitettava pikaisesti, viimeistään viikon sisällä tapahtumasta.

Opetus- ja koulutuspalveluiden toimisto huolehtii selvitysten säilyttämisestä.

Kotitehtävien suorittaminen työpäivän päätyttyä

Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

(~Perusopetuslaki § 35)

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään.

(~Perusopetuslaki § 36)

Poistumismääräys jäljellä olevan oppitunnin ajaksi

Oppilaan opettaja voi tehdä päätöksen oppilaan poistamisesta jäljellä olevan oppitunnin ajaksi.

Toimenpide kirjataan Wilmaan ja sitä kautta myös huoltaja saa tiedon poistamisesta.

Poistettavaa oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa ja hänelle on tarvittaessa järjestettävä asiaan liittyvä oppilashuolto.

Poistumismääräys koulun järjestämästä tilaisuudesta

Koulun järjestämällä tilaisuudella tarkoitetaan esimerkiksi juhlia, retkiä tai teemapäiviä.

Päätöksen tilaisuudesta poistamisesta tekee joko oppilaan opettaja tai rehtori.

Poistaminen kirjataan Wilmaan ja tällöin tieto menee myös oppilaan huoltajalle.

Poistettua oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa. Tarvittaessa pyydetään huoltajaa

noutamaan oppilas tilaisuudesta.

Poistetulle oppilaalle tulee järjestää tarvittaessa asiaan liittyvä oppilashuolto.

Opetuksen epääminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi

Päätöksen opetuksen epäämisestä tekee rehtori kuultuaan opettajaa.

Toimenpide kirjataan Oppilasluettelon (Wilma/ Primus) Kurinpitotoimet-rekisteriin.

Toimenpiteestä ilmoitetaan huoltajalle. Myös ilmoitus kirjataan Kurinpitotoimet-rekisteriin. Tarvittaessa ilmoitus tehdään myös lastensuojeluun.

Oppilasta ei voi jättää ilman valvontaa. Yleensä pyydetäänkin huoltaja noutamaan oppilas koululta.

Oppilaalle on järjestettävä tarvittava oppilashuolto.

Kasvatuskeskustelu

Kasvatuskeskustelun perusteet ovat yleensä samat kuin jälki-istunnossa: oppilas häiritsee opetusta, käyttää vilppiä tai rikkoo koulun järjestyssääntöjä.

Kasvatuskeskustelusta päättää oppilaan opettaja tai rehtori.

Yksilöity rikkomus kirjataan erilliselle lomakkeelle.

Oppilas soittaa huoltajalle yhdessä opettajan kanssa. Tarvittaessa huoltaja voidaan kutsua koululle.

Jälki-istunto

Jälki-istunnosta päättää oppilaan opettaja tai rehtori.

Jälki-istunto kirjataan oppilasluettelon (Wilma/Primus) Kurinpitotoimet-rekisteriin.

Teosta kirjataan, onko kyseessä opetuksen häirintä, vilppi vai järjestyssääntöjen rikkominen. Tämän lisäksi teko tai laiminlyönti kuvataan vielä tarkemmin.

Oppilasta on kuultava ennen päätöstä ja myös kuuleminen on kirjattava Primuksen Kurinpitotoimet-rekisteriin.

Ennen päätöstä on hankittava myös muu tarpeellinen selvitys.

Jälki-istunnosta ilmoitetaan huoltajalle. Myös ilmoittaminen on kirjattava Primuksen

Kurinpitotoimet-rekisteriin.

Kirjallinen varoitus

Kirjallisen varoituksen antaa rehtori viranhaltijapäätöksellä.

Varoitukseen kirjataan onko kyseessä opetuksen häirintä, vilppi vai järjestyssääntöjen rikkominen. Tämän lisäksi teko tai laiminlyönti kuvataan vielä tarkemmin ja selvitetään tekoon liittyvä kurinpitohistoria.

Oppilasta tulee kuulla ennen päätöstä. Lisäksi on varattava huoltajalle mahdollisuus tulla kuulluksi.

Ennen toimenpidettä rehtorin on hankittava myös muu tarpeellinen selvitys.

Kopio päätöksestä tulee toimittaa huoltajalle, jolla on 14 päivän sisällä oikeus muutoksenha-kuun hallinto-oikeudelta. Päätös lähetetään tiedoksi koulutusjohtajalle.

Varoitus arkistoidaan kuten muutkin 20 vuotta säilytettävät viranhaltijapäätökset ja niihin liittyvät muut asiakirjat.

Määräaikainen erottaminen

Määräaikaisesta erottamisesta päättää sivistyslautakunnan keskuudestaan määräämä moni-jäseninen toimielin.

Ennen erottamista koulutusjohtajan on kuultava oppilasta sekä varattava huoltajalle mahdolli-suus tulla kuulluksi.

Ennen toimenpidettä koulutusjohtajan on hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Päätökseen on kirjattava

- määräaikaiseen erottamiseen johtava yksilöity teko tai laiminlyönti erottamisen alkamisajankohta
- pannaanko päätös voimaan heti eli valitusaikaa ja lainvoimaisuutta odottamatta
- muutoksenhakuohjeet: muutosta voidaan hakea 14 vuorokauden sisällä hallinto-oikeu-
delta

Oppilaalle on laadittava OPH-suunnitelma

- suunnitelman laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta vastaa oppilaan luokan-
opettaja tai luokanvalvoja
- suunnitelmaan kirjataan, miten oppivelvollisuus hoidetaan erottamisen aikana
- suunnitelmaan kirjataan myös tarvittava oppilashuolto ja miten se järjestetään

Asiakirjojen säilyttämisestä vastaa opetus- ja koulutuspalvelut.

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, vain tiettyjen vuosiluokkien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää tätä koskevaa päätöstä opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa päätetään tällöin, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta kunkin oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Oppilaan oma opinto-ohjelma rakentuu opetussuunnitelmassa määrätyistä opintokokonaisuuksista. Opintokokonaisuudet suunnitellaan eri oppiaineille määriteltujen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta. Näiden opintokokonaisuuksien suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle ao. oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata säännöllisesti. Oppimisen arviointi oman opinto-ohjelman mukaan edettäessä käsitellään luvussa 6.

Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin aineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemien tuntijaon taso-kohtien väliin muodostuvien vuosiluokkakokonaisuuksien pohjalta. Vuosiluokkakokonaisuudet voidaan jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi. Opintokokonaisuuksien sisältö voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon taso-kohtien.

Tarvittaessa oman opinto-ohjelman mukaan etenemistä koskeva ratkaisu voidaan tehdä hallintopäätöksenä yksittäiselle oppilaalle myös perusopetuslain 18 §:n nojalla. Tällainen hallintopäätös on mahdollinen silloinkin, kun paikallista opetussuunnitelmaa ei ole laadittu vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua varten. Oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan sekä määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu, paikallinen toteutus

Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua voidaan käyttää kaikilla perusopetuksen luokka-asteilla kaikissa perusopetusta antavissa kouluissa. Opintokokonaisuuksien sisältö suunnitellaan yksittäistä oppilasta koskien. Opintokokonaisuuksien suunnittelussa huomioidaan yksilön vahvuudet ja tuen tarve. Vuosiluokkiin sitomattomana opiskelu voidaan määritellä myös tiettyä ryhmää oppilaita koskevaksi. Opintokokonaisuuksien muodostamisessa noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman ohjeita ja oppimääriä. Tarvittaessa vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua voidaan toteuttaa myös yhdysluokkamutoisesti.

Opinto-ohjelma suunnitellaan oppilaalle opetussuunnitelman pohjalta. Opintokokonaisuudet, opintojen arviointi ja opintojen etenemisen seuranta dokumentoidaan oppimissuunnitelmaan. Opintokokonaisuuksien pakollisuus ja valinnaisuus määräytyy kaupungin opetussuunnitelman oppiaineita koskevan pakollisuuden ja valinnaisuuden mukaisesti.

Vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä otetaan huomioon oppimisen arviointia sekä seuraavalle vuosiluokalle siirtymistä koskevat erityismääräykset oppimisen arviointia käsittelevässä luvussa 6.

Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä.

Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokurssittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltävien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti. Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamatta sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Yhdysluokkaopetus, paikallinen toteutus

Yhdysluokkaopetus järjestetään niin, että oppilaan oman vuosiluokan mukaista viikkotuntimäärää noudatetaan. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltävien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä.

Yhdysluokkaopetuksessa noudatetaan eri oppiaineiden vuosiviikkotunteja niin, että oppilaalla on sama tuntijaon mukainen määrä oppiainekohtaisia vuosiviikkotunteja yhdysluokkaopetuksen päätyttyä kuin oman vuosiluokan muilla kaupungin oppilailla. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Yhdysluokalle voidaan tehdä myös vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun päätös, jolloin heille tehdään oppimissuunnitelma sovitulle määräjälle. Yhdysluokkaan muuttavan oppilaan kohdalta voidaan tarvittaessa tehdä yksilöllinen päätös vuosiluokkaan sitomattomasta opiskelusta.

Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta koulu yhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös, joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon. Oppilas voi tarvittaessa saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustava opetus, paikallinen toteutus

Joustavan perusopetuksen (JOPO) tavoitteena on tukea nuoria saamaan peruskoulunsa päätökseen ja siirtymään toisen asteen opintoihin sekä ehkäistä koulutuksen keskeyttämistä peruskoulun jälkeen, vahvistaa oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa, vuorovaikutustaitoja ja sen myötä ehkäistä syrjäytymistä.

Opetus järjestetään Lyseonmäen koulussa yleisopetuksen yhteydessä pienryhmämuotoisesti, yleisopetuksen tavoittein ja sisällöin kuitenkin niin, että opetuksessa otetaan huomioon kunkin oppilaan yksilölliset tarpeet ja tilanteet. Toimintaa ohjaa joustavan perusopetuksen normisto ja kriteeristö (perusopetuslaki ja –asetus, laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta) Oppilaille tehdään aina oma oppimissuunnitelma tai HOJKS. Opetukseen sisällöissä painotetaan toiminnallisuutta. Oppilas voi opiskella ja osoittaa oppineisuuttaan monipuolisesti. JOPO-tavoitteiden toteutumisesta päävastuun kantavat JOPO-ryhmän erityisluokanopettajat yhdessä JOPO-ohjaajan kanssa.

Joustavaa perusopetusta järjestävän koulun tärkeimmät yhteistyötahot ovat oppilaat ja heidän huoltajansa. Oppilasvalinnassa ja toiminnassa korostetaan sekä oppilaiden että heidän huoltajiensa sitoutumista luokan toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin ja toimintaperiaatteisiin.

Koulun tasolla tiivistä ja moniammatillista yhteistyötä tehdään mm. opinto-ohjaajan ja rehtorin kanssa. Koulun ulkopuolella tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat mm. nuorisotoimi, toisen asteen oppilaitokset, eri viranomaistahot sekä työpaikat.

Joustavan perusopetuksen järjestämisestä kunnan tasolla vastaa Heinolan opetus- ja koulutuspalvelut. Toimintaa suunnittelevat ja ohjaavat rehtori, erityisluokanopettajat, JOPO-ohjaaja ja opinto-ohjaaja. Opetuksen ja muun toiminnan (esim. yhteistyö kotien kanssa ja nuorten kasvun tukeminen sekä yhteydet työmaailmaan) tukena toimii JOPO-ohjaaja. Työpaikkaopiskeluun liittyvistä järjestelyistä vastaavat JOPO-ohjaaja ja erityisluokanopettajat yhdessä. Työpaikkaopiskelujaksoista tehdään työpaikan ja sen vastuuhenkilön kanssa kirjallinen sopimus, jossa eritellään osapuolten vastuut ja velvoitteet. Tätä tarkoitusta varten koululla on käytössä yhtenäinen kaavake.

Oppilashuollosta vastaa koulun oppilashuoltoryhmä. Ohjauksesta toisen asteen opintoihin vastaa opinto-ohjaaja yhteistyössä opettajan ja JOPO-ohjaajan kanssa. Lisäksi JOPO-toimijoiden ja toisen asteen yhteyshenkilöiden kanssa kehitetään yhteistyötä, joka koskee sijoittumis seurantaa sekä tiedonsiirtoa.

Heinolan joustavan perusopetuksen ryhmään haetaan yhtenäisellä valintaprosessilla. Koulun oppilashuoltoryhmä tiedottaa JOPO-ryhmään soveltuville oppilaille ja heidän huoltajilleen mahdollisuudesta hakea opetuspaikkaa joustavan perusopetuksen luokasta. Hakuaikana järjestetään tiedotustilaisuus joustavan perusopetuksen toiminnasta. Tilaisuudesta tiedotetaan oppilaille henkilökohtaisesti.

Oppilaspaikkaa haetaan kaavakkeella, jonka oppilas ja hänen huoltajansa allekirjoittavat. Hakuajan jälkeen kaikki hakemuksen palauttaneet oppilaat huoltajineen kutsutaan haastattelun, jonka organisoinnista vastaa joustavaa perusopetusta järjestävän koulun JOPO-tiimi.

Oppilaat valitaan joustavan perusopetuksen ryhmään oppilaan oman koulun oppilashuoltoryhmän suosituksen ja oppilashaastattelun perusteella. Valinnassa painotetaan oppilaan valmiutta sitoutua säännölliseen koulunkäyntiin ja tavoitteelliseen koulutyöhön sekä kykyä suoriutua työpaikkaopiskelujaksoista. Lisäksi huomioidaan hakijan positiivinen asenne ja motivaatio.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä

tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Opetus erityisissä tilanteissa

Perusopetuksen järjestäminen muualla kuin koulussa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanotokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Perusopetus sairaalakoulussa

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä, paikallinen toteutus

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Oppilaalle

järjestetään opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua.

Oppilaalla on omassa koulussaan käytössä kaikki koulun tukitoimet kolmiportaisen tuen mukaisesti. Mikäli oppilaan kohdalla opetus järjestetään oman koulun sijasta sairaalaopetuksessa, toteutetaan siirtyminen oppilaan, huoltajan tai muun laillisen edustajan, opetuksen järjestäjän, sairaalaopetusyksikön ja erikoissairaanhoidon moniammatillisessa yhteistyössä.

Sairaalaopetus on erikoissairaanhoidon yhteydessä annettavaa perusopetusta avo- ja osasto-oppilaille. Sairaalaopetuksessa korostuvat kasvatuksen ja opetuksen lisäksi pedagoginen kuntoutus ja kaikkien oppilasta opettavien, kasvattavien tai hoitavien tahojen keskinäinen yhteistyö ja konsultaatio.

Sairaalaopetuksessa tuetaan oppilaan koulupolkua. Nivelvaiheyhteistyö oppilaan oman koulun kanssa korostuu tulo- ja paluuvaiheessa. Oppilaan tukitoimien ja opetuksen järjestämiseksi järjestetään sairaalaopetuksen koordinoimana sekä tulo- että paluuvaiheessa verkostopalaveri, johon kootaan tarvittava oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä. Oppilaan tulee voida palata siihen opetukseen, johon oppilas osallistui ennen siirtymistä sairaalaopetukseen.

Yhteistyön toteuttamista ohjaavat erilliset ohjeet nivelvaiheen prosessista oppilaan siirtyessä omasta lähikoulusta sairaalaopetukseen, sairaalaopetuksessa oloaikana toteutettava yhteistyö ja paluu takaisin lähikouluun.

Lastensuojeluun liittyvä perusopetus

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Perusopetus muussa kuin kunnan koulussa

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Toiminta-alueittain annettava opetus, paikallinen toteutus

Silloin kun opetusta ei ole oppilaan vamman, sairauden tai laajojen oppimisvaikeuksien vuoksi mielekäästä järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain. Näitä ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, kognitiiviset taidot, sosiaaliset taidot ja päivittäiset taidot.

Toiminta-alueittain annettava opetus on luokkamuotoista erityisopetusta kehitysvammaisille ja muille lapsille ja nuorille, joilla on rajoituksia ensisijaisesti ymmärtämisen ja käsityskyvyn puolella. TA-opetus alkaa 6-vuotiaana ja kestää 11 vuotta. Tämä muodostuu 2-vuotisesta

esiasteesta, joka suoritetaan tavallisesti päiväkodissa, ja 9-vuotisesta perusopetuksesta. Opetuksessa noudatetaan perusopetuksen tuntijakoa, joka määräytyy ikävuosien mukaan vuosiluokittain. Yleisopetuksen oppiaineet sisältyvät toiminta-alueisiin ja niitä opetetaan soveltaen. Kielen opiskelusta oppilas on vapautettu.

Opetus sisältää runsaasti samojen asioiden kertausta eri yhteyksissä, se on havainnollista ja strukturoitua. Opetusta annetaan toiminta-alueittain, aihekokonaisuuksina tai oppiaineita painottaen. Opetus ja oppimäärät yksilöllistetään oppilaan edellytyksiä vastaaviksi, joten jokainen oppilas etenee omien kykyjensä ja taitojensa mukaan. Esi- ja alkuopetuksessa vahvistetaan oppilaan perusvalmiuksia aistihavaintoja ja hahmottamista sekä havaintomotoriikkaa kehittämällä ja hyväksi käyttäen. Lisäksi harjoitellaan itsenäistä työskentelyä ja muita koulutaitoja omaan elämään liittyviin sisältöihin tukeutuen. Oppimisympäristöä ja aihesisältöjä laajennetaan 1-6 luokilla ja itsenäisen työskentelyn taitoja varmennetaan. Luokilla 7-9 opetellaan suurempia kokonaisuuksia enemmän oppiaineisiin tukeutuen, tuetaan nuoren kasvua kohti aikuisuutta, kodista irtautumista ja työelämään siirtymistä.

Toiminta-alueittain annettava opetus on lähes aina monialaista ja sisällössään se perustuu pitkälti ilmiöiden tutkimiseen. Näin oppilaalle saadaan selkeä kokonaiskuva opetettavasta asiasta ja opetuksesta tulee monipuolista ja motivoivaa.

Kieli ja kommunikaatio

Tavoitteet:

Oppilas on 1) vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, 2) tulee ymmärretyksi ja 3) ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia; oppii 4) ymmärtämään, 5) kuvailemaan ja 6) arvioimaan elinympäristönsä ilmiöitä.

Osa-alueet ja pääsisällöt:

1. Käsite- ja sanavarasto

- passiivinen ja aktiivinen kieli
- esineiden ja asioiden nimeäminen
- niiden yhdistäminen ja luokittelu

2. Kuunteleminen ja ymmärtäminen

- ohjeet ja neuvot
- tapahtumat ja tarinat

3. Kertominen ja keskustelu

- oma nimi ja muut henkilötiedot
- omista kokemuksista ja kuvista kertominen loogisesti,
- mielipiteen sanominen ja perustelu

4. Kielellinen tietoisuus

- yläkäsitteet
- riimit, synonyymit, vastakohtat, yhdyssanat
- äänne ja kirjain, alku- ja loppuäänne, lyhyt ja pitkä äänne
- tavu, sana, lause ja virke, tarina, sanojen taivutus, yksikkö ja monikko, sanaluokat)

5. Lukeminen

- kuvalukeminen: yhdestä kuvasta kertominen, syy- ja seuraussuhde kahdesta kuvasta, sarjakuva
- kokonaissanat: sanojen yhdistäminen kuviin, tunnistaminen ilman kuvia, rakentaminen tavuista
- kirjainten tunnistaminen ja liittäminen äänteeseen
- tavut: aluksi vain kaksi kirjainta
- sanat: aluksi vain kaksikirjaimisia tavuja
- virkkeet
- tarinat ja tietokirjallisuus
- luetun ymmärtäminen

6. Kirjoittaminen

- mallista kopioiminen
- pienenäköiset käyttöön: suurista kirjaimista pieniin
- oman nimen ja osoitteen kirjoittaminen
- sanojen, virkkeiden ja tarinoiden kirjoittaminen
- Oppiaineet, joissa tarvitaan paljon kielen taitoja:
- Äidinkieli, uskonto, historia, luonnontieteet, matematiikka ym.

Kognitiiviset taidot

Tavoitteet:

Oppilas aktivoituu ja 1) oppii käyttämään aistejaan tiedon keräämiseen ja 2) ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Hän oppii 3) oppimisen strategioita ja 4) ongelmanratkaisua 5) vertailemalla, 6) luokittelemalla, 7) oppimalla suunnittelemaan, 8) päättelämään ja 9) arvioimaan.

Osa-alueet ja pääsisällöt:

1. Oman toiminnan ja tilanteen havaitseminen

- omien taitojen, tarpeiden ja tunteiden tunnistaminen (psyykkinen itsesäätely)
- motivaatio ja vastuu omasta oppimisesta
- oman toiminnan suhteuttaminen omiin taitoihin ja voimavaroihin

2. Tarkka havainnointi

- etsiminen ja tutkiminen: yksityiskohdat, erilaisuudet, samanlaisuudet, ominaisuudet
- tietojen kerääminen yhdestä tai useammasta lähteestä
- järjestelmällinen työskentely
- tarkkaavuuden kohdistaminen ja ylläpitäminen tarvittavan ajan

3. Vertailu

- mallin löytäminen tai valitseminen ja käyttäminen
- erilaiset ominaisuudet kriteereinä, yksi tai useampia
- spontaanin vertailun käyttäminen työskentelyssä

4. Luokittelu

- yläkäsitteet
- erilaisten ominaisuuksien mukaan
- ymmärrys siitä, että asia voi kuulua useaan luokkaan tai ryhmään

5. Sarjoittaminen

- kokonaisuuksien hahmottaminen
- sarjan rakentaminen tai jatkaminen
- sarjojen löytäminen arkipäivästä

6. Päättely ja suunnittelu

- syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen
- työtehtävien tai ajan/rahan käytön suunnittelu
- johtopäätösten tekeminen
- perustelujen löytäminen

7. Aika

- vuosi ja vuodenajat, kuukaudet, viikot
- vuorokausi ja vuorokauden ajat, kellon tunteminen
- historiallisten aikakausien ymmärtäminen
- historiallisten tapahtumien tunteminen

8. Raha

- kolikoiden ja setelien tunteminen
- rahan laskeminen
- rahan arvon ymmärtäminen
- rahan käytön suunnittelu

9. Avaruudelliset suhteet

- kaksiulotteiset muodot, kolmiulotteiset kappaleet
- paikka ja sijainti suhteessa itseensä: oikea ja vasen, ylös-alas, eteen-taakse ym. peruskäsitteet; välimatkat: lähellä-kaukana, 1 km:n-100km:n päässä jne.
- tilan tajuaminen
- Ilmansuunnat

10. Mittaaminen

- pituuden, painon, tilavuuden, lämpötilan jne. peruskäsitteet ja mittayksiköt
- niiden tunnistaminen ja käyttö arkipäivässä

11. Numerot, luvut ja laskutoimitukset

- Oppiaineet, joissa joudutaan ratkomaan haasteita kognitiivisia taitoja käyttämällä (siis lähes kaikki):
- Äidinkieli, matematiikka, biologia ja maantieto, luonnontieto, fysiikka ja kemia, historia, kotitalous

Motoriset taidot

Tavoitteet:

Motoristen taitojen tavoitteena 1) on vahvistaa oppilaan kehon hahmottamista, 2) edistää karkea- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä 3) tukea havaintomotoriikan kehittymistä monipuolisesti. Lisäksi 4) antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa.

Osa-alueet ja pääsisällöt:

1. Kehon tuntemus ja sen hahmottaminen

- kehon osien tuntemus ja nimeäminen
- suunnat ja tila
- tasapaino
- rytmikka
- voiman käyttö ja sen ohjaaminen eli fyysinen itsesääätely

2. Karkeamotoriset taidot

- perusliikunta: ryömiminen, konttaaminen, kyykky, käveleminen, juokseminen,
- erilaiset hyppelyt
- kestävyys ja lihaskunto;
- lajitaidot: yleisurheilu, uinti, hiihto, luistelu, pyöräily, erikoislajit ym.

3. Hienomotoriset taidot

- silmän ja käden/jalan yhteistyö: tarttuminen ja irrottaminen, pinsettiote, kynäote, lusikkaote, pallon käsittely käsin ja jaloin
- työtaidot: saksilla leikkaaminen, liimaaminen, pujottelu, muovailu, piirtäminen, värittäminen, maalaaminen, sahaaminen, hiominen, ruuvaaminen, mittaaminen, tinaaminen, käsin ja koneella ompelu, virkkaaminen, kutominen, neulominen, kuoriminen, pilkkominen ym.

4. Havaintomotoriikka

- aistien toiminta: katseen kohdistaminen, äänen suunnan havaitseminen, tunnustelu
- tarkkuus ja järjestelmällisyys havainnoissa
- yksityiskohtien erottaminen: yhtäläisyydet ja erot
- kokonaisuusien havaitseminen: kuvion täydentäminen
- kirjain- ja numeromuotojen oikea piirtäminen sekä koon ja paikan hahmottaminen

Oppiaineet, joihin sisältyy motoristen taitojen harjoittelua:

Liikunta, käsityöt ja askartelu, musiikki, kotitalous, äidinkieli (etenkin kirjoittaminen)

Päivittäiset taidot

Tavoitteet:

Oppilas oppii 1) huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään, siisteydestään ja tavaroistaan, 2) aktiivisesti osallistumaan elinympäristön toimintaan sekä kasvaa 3) omatoimisuuteen ja 4) kohti itsenäistymistä.

Osa-alueet ja pääsisällöt:

1. Itsestä huolehtiminen

- pukeutuminen: vaatteiden kääntäminen, pukeminen siististi, tilanteeseen (esim. säähän) sopivien vaatteiden valitseminen, vetoketjujen, nauhojen tai tarrojen kiinnittäminen
- wc:ssä käynti ja muu hygienia: käsien pesu, suihku, hiukset
- syöminen ja ruokailutavat: ruokien maistelu, sopivan annoksen arviointi, ruokailuvälineiden käyttö, pöydässä käyttäytyminen
- terveelliset elämäntavat: terveellinen ravinto, riittävä liikunta ja lepo, harrastaminen ajanvietteeksi

2. Koulutaidot

- yhteisten ja yksilöllisten ohjeiden kuuntelu, niiden mukaan toimiminen
- hyvien työskentelytapojen omaksuminen, aloitus ja lopetus
- keskittyminen työtehtävään riittävän pitkäksi aikaa
- työrauhan ylläpitäminen
- itseohjautuvuus: omista tehtävistä ja tavaroista huolehtiminen.

3. Kotityöt

- ruuanlaitto: ruoka-aineiden tuntemus, aterian suunnittelu, ostosten teko, laittamiseen tarvittavat taidot, jälkityöt, kodinkoneiden käyttö
- siivous: koulussa omasta pulpetista huolehtiminen, omista tavaroista huolehtiminen ja järjestely, roskien pyyhkiminen pöydältä, lakaiseminen lattialta, imurin käyttö jne., jätteiden lajittelu ja kierrätys
- vaatehuolto: kääntäminen, taittelu, peseminen käsin ja pesukoneella, kenkien puhdistus jne.

4. Terveys ja turvallisuus

- oman sairauden tunnistaminen, sairastaminen, kotihoito
- ensiapu: haavat, nenäverenvuoto, ruhjeet
- liikenneturvallisuus
- itsesuojelutaidot
- rikosoikeudellinen vastuu
- päihteet
- Seksuaaliterveys

5. Asioiminen

- asioiden toimittaminen koulussa ja kotona
- kaupassakäynti yhdessä aikuisen kanssa ja itsenäisesti
- postissa, pankissa, poliisissa, sosiaalitoimistossa asioiminen

6. Liikkuminen ja matkustaminen

- lähiympäristössä koulussa ja kotona
- koulumatkat itsenäisesti kävellen tai julkisella kulkuneuvolla heti kun mahdollista
- matkustaminen henkilöautolla ja julkisilla kulkuneuvoilla kotimaassa ja ehkä ulkomailakin

7. Työtehtävät

- työtaidot: täsmällisyys, huolellisuus, jaksaminen, tehtävän vaatimat työtavat
- koulussa tarvittavista työtehtävistä selviytyminen, samoin kotona
- työharjoittelu (tet)
- ammattien tuntemus, ammatin valinta
- hakeutuminen jatkokoulutukseen

Oppiaineet, joissa päivittäisten toimintojen taitoja voidaan harjoitella:

Kotitalous, terveystieto, kuvaamataito, liikunta, erilaiset tilaisuudet ja tapahtumat

Sosiaaliset taidot

Tavoitteet:

Oppilaan kehittyminen 1) itsetuntemuksessa, 2) vuorovaikutuksessa sosiaalisissa suhteissa ja erilaisissa ympäristöissä, että hän 3) osaa selviytyä arkipäivän tilanteissa muiden kanssa ja 4) olla aktiivisesti myös vaikuttamassa elinympäristössään.

Osa-alueet ja pääsisällöt:

1. Itsensä ilmaiseminen sosiaalisissa tilanteissa

- esittäytyminen
- omat tarpeet
- oman käyttäytymisen tunnistaminen ja hallitseminen (sosiaalinen itsesäätely)

2. Yhteistyötaidot

- toisten huomioiminen: vuoron odottaminen, kohteliaisuus
- yhdessä leikkiminen ja pelaaminen
- toisen kuunteleminen ja neuvottelu

3. Arvot, normit ja säännöt

- käyttäytymistäidot ja yhteisön sääntöjen noudattaminen
- omatunto
- käsitys oikeasta ja väärästä

4. Ikätason mukainen käyttäytyminen

- koulussa
- lähiympäristössä
- julkisilla paikoilla

5. Aktiivinen ja vastavuoroinen käyttäytyminen

- avun ja neuvon pyytäminen
- mielipiteen kysyminen ja kertominen
- tunteiden ilmaiseminen
- toisten tarpeiden huomioiminen

6. Seurustelu ja parisuhde

- seksuaalisuus
- tunteet ja tarpeet
- tasa-arvo

Oppiaineet, joissa sosiaaliset taidot korostuvat:

Liikunta, luonnontieto, uskonto, kuvaamataito, käsityöt, terveystieto, äidinkieli, lisäksi kaikki koulun tapahtumat ja juhlat, koulun ulkopuolella liikkuminen yleisillä paikoilla

Arviointi ja yhteys yleiseen opetussuunnitelmaan

ARVIOINTI

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan kunkin toiminta-alueen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Tavoitteet asetetaan siten että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä. Oppilaalle laaditaan sanallinen väliarviointi kerran lukuvuoden aikana ja lukuvuoden päätteeksi lukuvuosiarviointi, joka myös on sanallinen. Lisäksi palautetta edistymisestä annetaan aina kun tarve vaatii.

YHTEYS YLEISEEN OPETUSSUUNNITELMAAN

Toiminta-alueittaisen opetuksen erityisten tavoitteiden lisäksi yleisen opetussuunnitelman sisältöjä, monialaisuutta ja ilmiöpohjaista opetusta käytetään opetuksen toteuttamisessa välineenä ja rikastuttajana soveltuvien osien. Pelkän tietosisällön ohella oppilaan käsitevarasto karttuu, maailmankuva laajenee ja harjoitustilanteet monipuolistuvat. Erityistavoitteet etenkin kognitiivisella alueella (havaitseminen, suunnittelu, tietojen keruu ja käsittely, johtopäätösten teko, arviointi), tulee kuitenkin pitää tietoisuudessa, jotta oppilaan ajattelu ja oppimaan oppiminen kehittyisivät parhaalla mahdollisella tavalla.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Koulun muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisuudesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktiivisia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden

yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä.

Koulumatkat ja koulukuljetukset, paikallinen toteutus

Perusopetuksen oppilaiden varsinaisella koulumatkalla tarkoitetaan oppilaan (esikoululaiset, koululaiset, lukiolaiset) päivittäistä kodin/asunnon ja koulun välistä matkaa, jonka oppilas kulkee kouluun mennessään ja sieltä palatessaan. Koulukuljetukset järjestetään tai korvataan vain kodin ja koulun väliselle matkalle.

Koulukuljetusten järjestämisen pääperiaatteita ovat turvallisuus, tasapuolisuus, taloudellisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Kuljetukset pyritään järjestämään lyhyintä reittiä pitkin ja edullisinta kulkuneuvoa käyttäen.

Heinolan kaupungin hyvinvointilautakunta on hyväksynyt koulukuljetuksia koskevat yleiset periaatteet ja ehdot, joiden täytyessä kunta järjestää oppilaalle koulukuljetuksen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjatuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävästä elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä

ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisesti opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulun aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuville koululaisille tarjotaan lasten tarpeista lähtevää turvallista, monipuolista ja virkistävää toimintaa koulupäivien jälkeen. Aamutoimintaa järjestetään tarpeen ja resurssien mukaan.

Toiminnassa hyväksytään oma ja toisten erilaisuus, oikeudenmukaisuus ja yksilöllisyys sekä huomioidaan perheiden arvot. Eri yhteistyötahojen kanssa vuorovaikutus on sujuvaa.

Ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa Heinolassa järjestetään sekä kaupungin omana toimintana, että ostopalveluna. Toimintaa koordinoi tehtävään erikseen nimetty henkilö.

LUKU 6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain¹ ja -asetuksen² mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiinsa tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi), sekä määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

Heinolassa perusopetuksessa koulujen yhtenäisiä arvioinnin periaatteita ja käytänteitä ohjaa arvioinnin vuosikello.

LK	VÄLIARVIOINTI	LUKUVUOSIARVIOINTI	TAVOITTEEN ASETTAMINEN JA ITSEARVIOINTI
1.	Väliarviointi oppimiskeskusteluna marras- / joulukuussa, Kirjaukset Wilmaan sekä oppilaan, että huoltajan ja opettajan osalta.	lukuvuositolodistus sanallinen Käyttäytymisen arviointi sanallisesti viisiportaisella arviointiasteikolla ja käyttäytymisen arviointilomake annetaan lukuvuositolodistuksen liitteenä.	Syys- ja talviloman yhteydessä, sekä oppimiskeskustelussa
2.	Väliarviointi oppimiskeskusteluna marras- / joulukuussa.	lukuvuositolodistus sanallinen Käyttäytymisen arviointi sanallisesti viisiportaisella	Syyslukukauden alkaessa asetetaan oma kehittämistavoite.

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 22 §§ 1 mom.

² Perusopetusasetus (825/1998) 10 § 2 mom.

	Kirjaukset Wilmaan sekä oppilaan, että huoltajan ja opettajan osalta.	arviointiasteikolla ja käyttäytymisen arviointilomake annetaan lukuvuositolodistuksen liitteenä.	Asetettuja tavoitteita arvioidaan ja asetetaan mahdollisia uusia tavoitteita syys- ja talviloman yhteydessä, sekä oppimiskeskustelussa. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa oppilaan itsearviointin sen mukaan, millaisia sisältöjä ja taitoja oppilas on harjoitellut.
3.	Väliarviointi oppimiskeskusteluna marras- / joulukuussa. Kirjaukset Wilmaan sekä oppilaan, että huoltajan ja opettajan osalta.	lukuvuositolodistus sanallinen Käyttäytymisen arviointi sanallisesti viisiportaisella arviointiasteikolla ja käyttäytymisen arviointilomake annetaan lukuvuositolodistuksen liitteenä.	Syyslukukauden alkaessa asetetaan oma kehittymistavoite. Asetettuja tavoitteita arvioidaan ja asetetaan mahdollisia uusia tavoitteita syys- ja talviloman yhteydessä, sekä oppimiskeskustelussa. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa oppilaan itsearviointin sen mukaan, millaisia sisältöjä ja taitoja oppilas on harjoitellut.
4.	Väliarviointi oppimiskeskusteluna marras- / joulukuussa. Kirjaukset Wilmaan sekä oppilaan, että huoltajan ja opettajan osalta.	lukuvuositolodistus numeroarviointi	Syyslukukauden alkaessa asetetaan oma kehittymistavoite. Asetettuja tavoitteita arvioidaan ja asetetaan mahdollisia uusia tavoitteita syys- ja talviloman yhteydessä, sekä oppimiskeskustelussa. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa oppilaan itsearviointin sen mukaan, millaisia sisältöjä ja taitoja oppilas on harjoitellut.
5.	Väliarviointi oppimiskeskusteluna marras- / joulukuussa. Kirjaukset Wilmaan sekä oppilaan, että huoltajan ja opettajan osalta.	lukuvuositolodistus numeroarviointi	Syyslukukauden alkaessa asetetaan oma kehittymistavoite. Asetettuja tavoitteita arvioidaan ja asetetaan mahdollisia uusia tavoitteita syys- ja talviloman yhteydessä, sekä oppimiskeskustelussa. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa oppilaan itsearviointin sen

			mukaan, millaisia sisältöjä ja taitoja oppilas on harjoitellut.
6.	Väliarviointi oppimiskeskusteluna marras- / joulukuussa. Kirjaukset Wilmaan sekä oppilaan, että huoltajan ja opettajan osalta.	lukuvuositodistus numeroarviointi	Syyslukukauden alkaessa asetetaan oma kehittymistavoite. Asetettuja tavoitteita arvioidaan ja asetetaan mahdollisia uusia tavoitteita syys- ja talviloman yhteydessä, sekä oppimiskeskustelussa. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa oppilaan itsearviointin sen mukaan, millaisia sisältöjä ja taitoja oppilas on harjoitellut.
7. – 9. luokat	Välitodistus Oppimiskeskustelut kevätlukukaudella	lukuvuositodistus numeroarviointi, joka perustuu kokonaisarvioon oppilaan koko lukuvuoden edistymisestä ja suoriutumisesta täydennetään tarvittaessa sanallisesti	Lukuvuoden alussa sekä oppimiskeskustelussa asetetaan henkilökohtaisia tavoitteita, joita arvioidaan lukuvuoden aikana.

6.1.1. Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearviointin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä

tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.[1]

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

Oppimiskeskustelut Heinolassa

Oppimiskeskustelu on noin 30 minuutin vuorovaikutteinen keskusteluhetki oppilaan, vanhempien ja opettajan kesken. Alakoulujen osalta oppimiskeskustelut käydään erityisellä arviointiviikolla marras/joulukuun aikana kaikkien kanssa kouluilla vuosittain. Keskusteluun löytyy Wilmasta löytyvä lomakepohja, johon sekä oppilas, huolta(t), että opettaja kirjaavat omat näkemyksensä oppilaan opiskeluun ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Keskustelun painopiste on vahvasti oppilaan työskentelytaidoissa/laaja-alaisen osaamisen taidoissa sekä vahvuuksissa ja kehittymiskohteissa. Keskustelun lopuksi kirjataan tavoite, jota kohti oppilas lähtee pyrkimään. Muistiin kirjataan myös, millä tavalla huoltaja(t) voisi tukea oppilasta tavoitteen saavuttamisessa. Alakoulussa oppimiskeskustelu korvaa välitodistuksen.

Yläkoulussa oppimiskeskustelut ajoittuvat vuodenvaihteen jälkeiseen aikaan.

Oppimiskeskustelu on yksi kodin ja koulun yhteistyön muoto. Parhaimmillaan se lisää ymmärrystä kodin ja koulun välillä ja auttaa löytämään oppilaan kannalta parhaimmat toimintatavat, joilla oppimista, kasvua ja kehitystä voidaan tukea.

Tehostettua ja erityistä tukea saavien oppilaiden kohdalla keskustelut voidaan käydä oppimissuunnitelman ja HOJKSin laadinnan ja seurannan yhteydessä.

Huoltajia tiedotetaan arviointiin liittyvistä periaatteista ja arvioinnin käytänteistä.

Lisäksi arvioinnista kerrotaan lukuvuoden aikana koululla huoltajatapaamisissa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa arvioinnista Heinolan perusopetuksen Opetussuunnitelman verkkosivulla.

6.1.2. Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.[1] Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositoldistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositoldistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.[2]

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päätösarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.[3]

Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

Heinolan perusopetuksessa annetaan lukuvuositoldistuksen lisäksi väliarviointi vuosiluokilla 7.-9. välitoldistuksena. Vuosiluokilla 1.-6. toteutettava oppimiskeskustelu on myös osa lukuvuoden aikana toteutettavaa väliarviointia.

6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päätösarvioinnin tulee

perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä.³ Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin.⁴

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti.⁵ Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaille tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

³ Perusopetusasetus 10 § 1 mom.

⁴ Perusopetusasetus 13 § 2 mom.

⁵ Perusopetuslaki 22 § 1 mom.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvostaman 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä

6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työkennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämisestä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Heinolan perusopetuksessa työskentelyn täsmennetyt tavoitteet on kirjattu Heinolan perusopetuksen opetussuunnitelmaan oppiainekohtaisiin tavoitteisiin.

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Käyttäytymisen arviointi Heinolassa

1.-3.-luokilla käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti viisiportaisella arviointiasteikolla ja annetaan lukuvuositodistuksen liitteenä. Arviointi koostuu seuraavista arvioitavista osa-alueista:

- Osaat ottaa huomioon toiset ihmiset
- Noudatat yhteisiä sopimuksia ja sääntöjä
- Noudatat hyviä tapoja
- Huolehdit ympäristöstäsi

4.-9. -luokilla käyttäytyminen arvioidaan numeroasteikolla 4-10. Ohessa on kuvaus kuhunkin arvosanaan liittyen:

ERINOMAINEN 10

Kiitettävän käyttäytymisen lisäksi oppilas osoittaa erityistä kykyä toimia työyhteisön yhteishengen ja ilmapiirin kohentajana. Oppilas ottaa esimerkillisesti huomioon toiset ja ympäristön.

KIITETTÄVÄ 9

Oppilas on kohtelias ja myönteisesti asennoitunut sekä ystävällinen ja auttavainen. Oppilas ei myöhästele ja tekee tehtävänsä vastuuntuntoisesti ja oma-aloitteisesti. Hänellä ei ole laiminlyöntejä tai rikkomuksia. Oppilas ottaa yleensä huomioon toiset ja ympäristön.

HYVÄ 8

Oppilas käyttäytyy enimmäkseen moitteettomasti, mutta vaatii joskus huomauttamista. Suullinen ojennus tehoaa. Oppilas myöhästelee jonkin verran ja tehtävät ovat joskus tekemättä. Oppilaan asenne kouluun on kuitenkin enimmäkseen myönteinen. Oppilas ottaa yleensä huomioon toiset ja ympäristön.

TYYDYTTÄVÄ 7

Oppilaalla on ajoittain vastahankainen ja torjuva asenne kouluun ja työyhteisöön. Hän myö-
hästelee, laiminlyö tehtäviään eivätkä opiskeluvälineetkään aina ole mukana. Oppilas ottaa
huomioon toiset ja ympäristön vaihtelevasti.

KOHTALAINEN 6

Oppilaan käyttäytymisessä on usein huomauttamista ja häntä on jouduttu toistuvasti rankai-
semaan. Hänen asenteensa on kielteinen ja välinpitämätön. Oppilas ottaa huomioon toiset ja
ympäristön harvoin.

VÄLTTÄVÄ 5

Oppilaan käyttäytyminen on huonoa ja jatkuvasti häiritsevää. Hänellä on lukuisia rangaistuk-
sia, luvattomia poissaoloja ja kotitehtävien laiminlyöntejä. Oppilas ei ota huomioon toisia eikä
ympäristöä.

HYLÄTTY 4

Oppilas on syrjäytynyt kouluuyhteisöstä täysin. Hänen käyttäytymisessään on erittäin vakavia
häiriöitä.

Käyttäytymisen arvioinnin periaatteet tulee kuvata oppilaille ja huoltajille säännöllisesti.

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisälty-
vissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sa-
nallisen arvion.⁶

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa
jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan
vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen luku-
vuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuulu-
vassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi,
tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppi-
misen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaille tulee varata mahdollisuus opetuk-
seen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tie-
dot ja taidot erillisessä näytössä.⁷ Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunni-
telmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön

⁶ Perusopetusasetus 11 § 1 mom

⁷ Perusopetusasetus 11 § 1 ja 2 mom.

päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritushenkilö annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytyt suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.⁸

Heinolan perusopetuksessa erillinen näyttömahdollisuus tarjotaan vähintään kaksi kertaa, joista toinen koulun työpäivien aikana. Oppilasta ja huoltajaa on tiedotettava riittävän varhain mahdollisesta luokalle jättämisestä, jotta oppilaalla on mahdollisuus suorittaa erillisiä näyttöjä.

6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyä lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.⁹

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.¹⁰

Heinolan perusopetuksessa yleisen ja tehostetun tuen oppilaalle opinto-ohjelma kirjataan oppimissuunnitelmaan ja erityisen tuen oppilaan opintokokonaisuudet kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS).

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aiheet

⁸ Perusopetusasetus 11 § 2 mom.

⁹ Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

¹⁰ Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä.¹¹ Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositoludistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty-merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

Heinolassa lyhytvalinnat arvioidaan sanallisesti (kiitettävä, hyvä, tyydyttävä, välttävä, hylätty) ja pitkät valinnat arvioidaan erillisellä numeroarviointilla päättötodistukseen. Syventävät taide- ja taitoaineet jatkavat muuten 7. luokalla päättyviä taide- ja taitoaineita, joten niistä tulee yksi arvosana päättötodistukseen.

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

¹¹ Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

Heinolan perusopetuksessa yksilöllistetyistä oppimäärästä annetaan tähtimerkinnällä varustettu numeroarvosana. Heinolan perusopetuksessa kirjataan todistuksen lisätietoja-kohtaan, oppilas, on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä¹² tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

¹² Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

Heinolan perusopetuksessa taide- ja taitoaineen valinnaisaineen arvioinnin vaikutus oppiaineen arvosanaan arvioidaan päättöarvioinnin kriteereiden mukaan.

6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimäärästä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty-merkinnällä. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Heinolan perusopetuksessa valinnaisten aineiden arvioinnin vaikutus oppiaineen arvosanaan arvioidaan päättöarvioinnin kriteereiden mukaan.

6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumisesta kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskelemaan kohde- tai kielikylypykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta.¹³ Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva

---

¹³ Perusopetuslaki 35 §

arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.¹⁴

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määritelyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.¹⁵

6.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

- lukuvuositodistus
- välitodistus
- erotodistus
- päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen

¹⁴ Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

¹⁵ Perusopetusasetus 19 §

käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.¹⁶ Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

Heinolan perusopetuksessa käytetään sanallista arviointia vuosiluokilla 1-3 ja numeroarviointia vuosiluokilla 4-9. Yksilöllistetyistä oppimäärästä annetaan arviointi samalla periaatteella, mutta tähtimerkinnällä varustettuna.

6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointias-teikko¹⁷.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämäntiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämäntieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylypykieli.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*).

¹⁶ Perusopetusasetus 10 § 4 mom.

¹⁷ Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen
- kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3 Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus

- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta¹⁸ tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
  - opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
  - koulun opetuskieli
  - oppilaan nimi ja syntymäaika
  - todistuksen antamispäivä
  - rehtorin allekirjoitus
  - oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
  - opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
  - oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
  - perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
-

- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikyöpykieli.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on

opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotuntin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimäärästä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistukseen sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotuntin laajuuden osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja

päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytyt”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa¹⁹ tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

Heinolan perusopetuksessa tiedotetaan huoltajia varhain mahdollisuudesta jättää arvosana pois ja saada päättötodistukseen hyväksytyt-merkintä valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2-kielestä.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitettussa erityisessä tutkinnossa²⁰. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat:

- todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
- todistus osittain suoritettusta perusopetuksen oppimäärästä
- todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

¹⁹ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

²⁰ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Heinolan perusopetuksessa oppimäärän tai sen osan voi suorittaa muun opetuksen yhteydessä. Järjestelyistä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen näytön vastaanottavan koulun kanssa.

6.13 Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt arvioinnin linjaukset siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi. Myös valtakunnalliset arviointikriteerit 6.vuosiluokan loppuun sekä päättöarvioinnin kriteerit siirretään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi.

Lisäksi opetuksen järjestäjä täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassa seuraavat asiat:

- yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta
- arvioinnista tiedottamisen muodot
- käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet
- valinnaisten aineiden arviointi sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa
- opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt
- sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa
- valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa
- välitodistukset, mikäli opetuksenjärjestäjä niitä päättää antaa erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat

Heinolan paikalliset täsmennykset ko. asioihin löytyvät opetussuunnitelman luvun 6 sisältä kunkin asian kohdalta.

LUKU 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Tuen kolme tasoa

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Tuen lähtökohdat

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohdana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävät

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Oppilaan oikeus tukeen

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Tuen antaminen ja jatkuminen

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

7.1.1 Ohjaus tuen aikana

Ohjaus jokaisen opettajan tehtävänä

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Ohjaus päättövaiheessa

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Yhteys kotiin

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Koteihin tiedottaminen

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Yksilökohtaisen oppilashuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta (katso luku 8 Oppilashuolto).

7.2 Yleinen tuki

Laadukas perusopetus on perusta oppilaan oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Oppilaan tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi tukiopetuksella, osa-aikaisella erityisopetuksella tai ohjauksen keinoin.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen

vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

Yleinen tuki, paikallinen toteutus

Yleinen tuki on kaikille kuuluvaa tukea. Siihen kuuluvat mm. tukiopetus, opetuksen eriyttäminen, oppilaanohjaus ja oppilashuollollinen tuki. Yleistä tukea on esimerkiksi se, että opettaja huomioi oppilaan yksilöllisiä taipumuksia oppimistyylin ja -tekniikan suhteen tai se että opettaja eriyttää oppisisältöjä, tehtäviin käytettävää aikaa ja opetusmenetelmiä. Yleistä tukea voi olla myös tukiopetuksen antaminen ja mahdollinen koulunkäyntiavustajan tuki oppimisessa ja koulunkäynnissä. Lisäksi osa-aikainen erityisopetus voi tulla kyseeseen yleisen tuen aikana. Kaikki tukitoimet voivat olla osana yleistä tukea niin kauan, kun opettaja arvelee omien keinojensa ja edellisten keinojen riittävän. Heinolan kaupungin intranetistä löytyy Tukitoimien seurantalomake. Tämän lomakkeen avulla opettaja voi seurata tukitoimien antamista niin yleisen, tehostetun kuin erityisenkin tuen aikana. Jos tavalliset opettajan tukitoimet ja yhteistyö vanhempien kanssa ei riitä, mietitään tehostettua tukea.

7.3 Tehostettu tuki

Johdanto

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan, kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostettu tuki

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön

merkitys korostuu. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettu tuki, paikallinen toteutus

Pedagogisen arvion tekeminen

Tarvittavat oppilasta opettavat opettajat ja tarvittavat oppilashuollon asiantuntijat laativat pedagogisen arvion. Oppilas osallistuu pedagogisen arvion laadintaan ikäkautensa ja edellytystensä mukaan opettajan tarkoituksenmukaiseksi katsomalla tavalla. Pedagoginen arvio annetaan huoltajalle tiedoksi ja huoltajalla on mahdollisuus kommentoida arviota. Huoltaja voi myös osallistua pedagogisen arvion tekemiseen, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Tehostetun tuen alkaminen

Kun pedagoginen arvio on laadittu, se käsitellään oppilashuoltoryhmässä tarvittaessa monialaisesti. Oppilashuoltoryhmän kokoonpano voi tässä olla esim. rehtori, luokan/aineenopettaja, erityisopettaja ja vanhemmat. Rehtorin ei välttämättä tarvitse olla oppilashuoltoryhmän kokouksessa, mutta hänelle tulee esitellä oppilashuoltoryhmän muistio ja pedagoginen arvio, minkä jälkeen lapsi siirtyy tehostettuun tukeen. Tehostetun tuen alkaminen kirjataan oppilashuoltoryhmän muistioon ja koulun hallinto-ohjelmaan. Jos vanhemmat eivät ole mukana pedagogisen arvion käsittelyssä, heille on ilmoitettava tehostetun tuen aloittamisesta.

Oppimissuunnitelman laatiminen

Kun päätös tehostetun tuen aloittamisesta on tehty, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, joka perustuu pedagogiseen arvioon. Oppimissuunnitelmaa voidaan suunnitella jo oppilashuoltoryhmän kokouksessa, jossa päätetään tehostetusta tuesta. Oppimissuunnitelman laatimisessa ovat mukana tarvittavat opettajat, oppilas itse ja huoltajat. Jos vanhemmat ja oppilas eivät ole mukana, heille tiedotetaan asiasta ja he myös allekirjoittavat oppimissuunnitelman. Allekirjoituksellaan he sitoutuvat oppimissuunnitelmaan kirjattuihin toimiin.

Tehostetun tuen riittävyyden seuranta

Tehostetun tuen riittävyys arvioidaan viimeistään vuoden päästä oppilaan oppimissuunnitelmaa päivitettäessä. Jos oppilas ei enää tarvitse tehostetun tuen muotoja, oppilas siirtyy yleisen tuen piiriin ja se kirjataan oppilashuollon pöytäkirjaan ja koulun hallinto-ohjelmaan. Vanhemmat ovat mukana oppilashuollon kokouksessa tai heille tiedotetaan asiasta.

Jos tehostettu tuki tarkistuksen yhteydessä edelleen katsotaan tarpeelliseksi, jatkaa oppilas tehostetussa tuessa. Jos todetaan, että tehostettu tuki on riittämätöntä, aloitetaan pedagogisen selvityksen valmistelu erityisen tuen päätöstä varten. Tällöin tarvitaan oppilashuollon monialaisuutta. Erityisen tuen päätöstä varten tarvitaan joko lääketieteellinen, sosiaalinen tai psykologin lausunto.

Erityisen tuen päätös tarvitaan ainakin silloin, jos oppilas siirretään erityisluokalle tai yksikin hänen oppiaineistaan yksilöllistetään. Jokainen uusi yksilöllistetty oppiaine vaatii oman erityisen tuen päätöksen.

7.3.1 Pedagoginen arvio

Pedagogisen arvion sisältö

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta

Pedagogisen arvion laadinta

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen tai lopettaminen

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Pedagoginen arvio, paikallinen toteutus

1. Kun oppilaan tuen tarve kasvaa säännölliseksi, laatii oppilaan luokanopettaja tai luokanvalvoja pedagogisen arvion (Wilma).
2. Rehtori arvioi moniammatillisen työryhmän avulla tarvitseeko oppilas tehostettua tukea.
3. Mikäli arvio on myönteinen, muuttaa rehtori tuen vaiheen oppilashallinto-ohjelmaan (Primus).
4. Rehtori kirjaa muutospäivämäärän oppilashallinto-ohjelmaan (Primus).

6. Kuukauden sisällä tästä päivämäärästä luokanopettaja tai luokanvalvoja laatii oppilaalle oppimissuunnitelman (Wilma).

7.3.2 Oppimissuunnitelma

Tehostetun tuen oppimissuunnitelma

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelman tavoite ja tehtävät

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelman laadinta

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelman sisältö

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet:

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut:

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut:

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi:

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään, vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin
- perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

7.4 Erityinen tuki

Johdanto

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotiivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erityinen tuki

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus myös muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Erityisen tuen toteuttaminen paikallisesti

Jos tehostettu tuki arvioidaan riittämättömäksi, aloitetaan pedagogisen selvityksen valmistelu. Vanhempiin otetaan yhteys ja käsitellään asia oppilashuoltoryhmässä. Oppilashuoltoryhmän kokoukseen osallistuvat asiaa käsiteltäessä tarvittavat oppilasta opettavat opettajat, oppilashuollon toimijat ja huoltajat. Oppilashuoltoryhmä päättää asiantuntijalausunnon hankkimisesta (psykologin, lääkärin tai kuraattorin lausunto).

Pedagogisen selvityksen laativat opettajat (luokan/aineen/erityisopettaja) yhteistyössä oppilashuoltoryhmän kanssa. Huoltajat voivat olla mukana laadinnassa ja oppilas on mukana ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti.

Jos pedagogista selvitystä tehdessä arvioidaan, että oppilaalle ei voida hänen omassa koulussa tarjota riittävää tukea, selvityksen laatijat selvittävät, missä ja miten tuki voidaan

järjestää. Jos mietitään siirtoa esim. Seminaarin koulun erityisluokalle, tulee ottaa yhteys Seminaarin kouluun ja varmistaa oppilaspaikka. Kun tarkoituksenmukaiset tukitoimet on suunniteltu ja esim. sopivampi luokka varmistettu, tehdään pedagoginen selvitys loppuun.

Erityisen tuen päätöksen tekeminen

Koulutusjohtaja tekee päätöksen erityiseen tukeen siirtymisestä, sen jälkeen, kun hänelle on toimitettu huoltajan hakemus, oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys ja asiantuntijalausunto. Päätöksen jälkeen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Erityisen tuen riittävyttä arvioidaan HOJKS-päivitysten yhteydessä. HOJKS on tehtävä tuen tarpeen muuttuessa ja vähintään kerran vuodessa oppilaalle laaditaan uusi HOJKS.

Erityisen tuen päätös tarkistetaan aina 3. luokan syksyllä ja ennen 7. luokalle siirtymistä. Jos erityisen tuen päätökseen on muulloinkin tarpeen tehdä muutoksia, laaditaan oppilaalle uusi pedagoginen selvitys ja tehdään uusi päätös.

Kieku-luokan oppilaiden siirtyessä omaan lähikouluunsa yleisopetukseen, on sovittu erityisen tuen päätöksen tarkistamisesta 3. luokan keväällä. Tällöin tarkistetaan tukitoimien riittävyys. Tässä tilanteessa, jos erityisen tuen tarvetta ei enää ole, tehdään päätös yleisopetukseen siirtymisestä.

7.4.1 Pedagoginen selvitys

Kaksi kirjallista selvitystä

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Kirjallinen arvio

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Pedagogisen selvityksen sisältö

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen eteneminen

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Muiden asiakirjojen hyödyntäminen

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

7.4.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätöksen tekeminen

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätöksen päivittäminen

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisestä tuesta tehdään uusi päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

Erityisen tuen päätös erityistilanteissa

Yleensä erityisen tuen päätös tehdään, jos todetaan, ettei oppilaan saama tehostettu tuki ole riittänyt. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Kirjallinen suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

HOJKSin laatiminen

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

HOJKSin sisältö

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeutus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Opetuksen järjestäminen

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Yksilöllistetyt oppimäärät HOJKSissa

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Toiminta-alueittain opiskelu HOJKSissa

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain

Henkilökohtaiset ominaisuudet ja tiedonsiirtoluvat

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKSin päivittäminen

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Oppimäärät

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa.

Ydinsisältöihin keskittyminen

Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla. Jos oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin. Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa.

Tavoitetason laskeminen

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittämistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiseksi kussakin oppiaineessa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Oppimäärän yksilöllistämisen toimenpiteet

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittaessa eri tukimuodoilla. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Yksilöllisen oppimäärän todistusarvosana

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa.

Oppiaineen opiskelusta vapauttaminen

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen

painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18 §:n perusteella. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttamisesta on säädetty erityissäännöksissä. Oppilaille, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Yhteistyö huoltajan kanssa

Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille tulee selvittää näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppimäärän yksilöllistämisen vaiheet:

1. Kun oppilas saa todistukseen hylätyn arvosanan, voi opettaja pedagogisessa selvityksessään esittää oppimäärän yksilöllistämistä, mikäli ehtojen suorittaminen tai luokalle jättäminen eivät tule kysymykseen.
2. Mukaan tulee tarvittaessa liittää asiaa tukevia näyttöjä, kuten kopioita oppilaan testi- ja koesuorituksista.
3. Rehtori ja laaja-alainen erityisopettaja arvioivat yksilöllistämisesityksen ja kirjaavat sen tarpeelliseksi todettuaan pedagogisen selvityksen jatkotoimenpiteisiin.
4. Koulutusjohtaja tekee erityisen tuen päätöksen.
5. Päätöksen mukaiset kirjaukset tehdään oppilashallintojärjestelmään.
6. Opettaja kirjaa HOJKSiin kuukauden sisällä oppilaan alennetut tavoitteet, yksilölliset ydin- sisällöt sekä edellisiin perustuvan seurannan ja oppilasarvioinnin.

7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Oppivelvollisuuden alkaminen vuotta aiemmin

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvät päätökset

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Ohjautumiseen liittyvä yhteistyö

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennyksen kolme järjestämistapaa

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin ([Perusopetuslaki 27 §](#)) eli sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Päätös yleisestä oppivelvollisuudesta

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

Pidennetty oppivelvollisuus, paikallinen toteutus

Koulutusjohtaja tekee päätökset pidennetystä oppivelvollisuudesta erityissairaanhoidon suosituksen pohjalta

HOJKS toteutetaan monialaisena yhteistyönä

Koulunaloituskevään aikana erityinen tuki tarkistetaan huoltajien sekä varhaiskasvatuksen- ja koulun edustajien kanssa

Alakoulun aikana huoltajia kuullaan, luokanopettajat, laaja-alaiset erityisopettajat sekä tarvittaessa koulupsykologi tarkistavat erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden tarpeen vähintään 2. ja 6.luokan aikana.

7.4.6 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Oppiainejaon vaihtoehto

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain, kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueopetuksen tavoitteet

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohdista ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueopetuksen toteuttaminen

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaidot

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppimisen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäiset taidot

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueopetuksen arviointi

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

7.5.1 Tukiopetus

Oppilaan oikeus tukiopetukseen

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimiseensa lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää suunnitelmallisesti sekä niin usein kuin on tarpeen.

Tukiopetuksen toteuttaminen

Tukiopetukselle on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa. Ennakoivassa tukiopetuksessa uusiin opittaviin asioihin perehdytään jo etukäteen. Tukiopetuksella voidaan vastata myös poissaoloista johtuviin tuen tarpeisiin.

Tukiopetuksen suunnittelu ja järjestäminen

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa.

Aloite ja yhteistyö tukiopetuksessa

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, sen voi tehdä myös oppilas tai huoltaja. Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tukiopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua hänelle järjestettyyn tukiopetukseen.

Tukiopetus eri tuen tasoilla

Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet tukiopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

7.5.2 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaan oikeus osa-aikaiseen erityisopetukseen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vuorovaikutustaidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimis-edellytyksiä ja ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia.

Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestäminen

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Yhteistyö oppilaiden ja huoltajien kanssa

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikaista erityisopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen.

Osa-aikainen erityisopetus tuen eri tasoilla

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana ja opiskellessaan erityisluokassa. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen.

7.5.3 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaan oikeus palveluihin ja apuvälineisiin

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Tuki kommunikaatiovaikeuksissa

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Opettajan ja avustajan työnjako

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Avustajapalvelun tavoite ja suuntaaminen

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle.

Apuvälineet

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat

oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Käytön suunnittelu ja neuvontapalvelujen hyödyntäminen

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Oppilaan tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Palvelutarpeen arviointi, päättäminen ja kirjaaminen

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan oppilaan palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan oppilaan palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

7.6 Tuen paikallinen toteutus

Kolmiportaisen tuen järjestäminen Heinolassa

OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN ALAKOULUSSA (HEINOLA)

YLEINEN TUKI	VASTUU JA TOTEUTUS	MUUTA
Kaikille peruskoulun oppilaille kuuluvaa yleistä tukea ovat mm. - tukiopetus - erityisopettajan seurat, testit ja tutkimukset - tuki nivelvaiheissa	- luokanopettaja, erityisopettaja, muut opettajat - oppilashuoltoryhmä (OHR) - luokanopettaja, erityisopettaja, koulunkäyntiavustaja yhteistyössä kodin kanssa toteuttavat tukitoimia - arvioidaan tuen riittävyys (tukitoimien seurantalomake),	- luokanopettaja / erityisopettaja ilmoittaa tuen tarpeesta ja tukitoimista huoltajille - sovitaan kodin tuesta oppilaalle ja / tai muista yhteisistä toimenpiteistä oppilashuoltoryhmässä huolen puheeksi ottaminen

<p>- oppilashuollon palvelut</p> <p>1. Lisätuen tarpeen havaitseminen:</p> <p>- luokanopettaja / erityisopettaja / huoltaja</p> <p>2. Oppimisen seuranta ja tuen riittävyyden arviointi</p>	<p>jatkaako oppilas yleisen tuen piirissä vai tarvitseeko hän tehostettua tukea?</p>	<p>- tarpeen mukaan oppilaan ohjaaminen kuraattorille, psykologille, terveydenhoitajalla yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa</p>
---	--	--

ENSISIJAJAISIA YLEISEN TUEN MUOTOJA OVAT ESIM. eriyttäminen, oppilaan kykyjen mukaiset tehtävät, lisäaika, tukiopetus, tietokoneohjelmat, tukitoimet oppimisympäristössä, myös alkuluokkatoiminta, kodin ja koulun välinen yhteistyö (esim. kotitehtävät, kotona toteutettavat tietokoneohjelmat, palautejärjestelmät), samanaikaisopetus, osa-aikainen erityisopetus, luokan kertaaminen.

TEHOSTETTU TUKI	VASTUU JA TOTEUTUS	MUUTA
<p>3. Pedagoginen arvio (salassa pidettävä, lomake)</p>	<p>- luokanopettaja / erityisopettaja / muut opettajat</p>	<p>- yhteydenotto huoltajiin, ohralaverista sopiminen</p>
<p>4. OHR- palaveri (tehostettu tuki alkaa)</p>	<p>- OHR (luokanopettaja, erityisopettaja ja huoltajat) päättää tehostetun tuen aloittamisen, mahdolliset muut asiantuntijat voidaan tarvittaessa kutsua mukaan palaveriin</p>	<p>- mahdollinen konsultointi / yhteydenotto asiantuntijoihin (esim. koulupsykologi, sosiaalitoimi)</p>
<p>5. Oppimissuunnitelman laatiminen (salassa pidettävä, lomake)</p>	<p>- luokanopettaja / erityisopettaja ja oppilas sekä huoltajat laativat oppilaalle yksilöllisen oppimissuunnitelman, lähtökohtana yleinen opetussuunnitelma</p>	<p>- oppimissuunnitelman allekirjoittavat oppilas, huoltajat ja opettajat</p>
<p>6. Oppimissuunnitelman toteuttaminen = tehostetun tuen järjestäminen</p>	<p>- luokanopettaja / erityisopettaja ja oppilas sekä huoltajat laativat oppilaalle yksilöllisen oppimissuunnitelman, lähtökohtana yleinen opetussuunnitelma</p>	<p>- arvioidaan, onko tehostettu tuki riittävää, jatketaanko sitä, palaataanko yleiseen tukeen vai tarvitaanko erityistä tukea</p>
<p>7. Oppimissuunnitelman toteutumisen seuranta = oppimisen seuranta ja tuen riittävyyden arviointi</p>	<p>- luokanopettaja / erityisopettaja ja oppilas sekä huoltajat laativat oppilaalle yksilöllisen oppimissuunnitelman, lähtökohtana yleinen opetussuunnitelma</p>	<p>- arvioidaan, onko tehostettu tuki riittävää, jatketaanko sitä, palaataanko yleiseen tukeen vai tarvitaanko erityistä tukea</p>
<p>8. Oppilas palaa yleiseen tukeen, jatkaa tehostetussa tuessa tai tarvitsee erityistä tukea</p>	<p>- luokanopettaja/erityisopettaja / koulunkäyntiavustaja oppilas / huoltaja</p> <p>- luokanopettaja / erityisopettaja/huoltajat/ koulunkäyntiavustaja</p>	

ENSISIJAJAISIA TEHOSTETUN TUEN MUOTOJA OVAT ESIM. tehostettu kodin ja koulun yhteistyö, tehostettu luokka koulun alkaessa, osa-aikainen erityisopetus, eriyttäminen, tukiope- tus, suulliset kokeet, lyhennetty koealue, selkokieliä kirjoja / äänikirjoja / tietokone-ohjelmia, pienryhmäopetusta / yksilöllistä opetusta, koulunkäyntiavustajan tukea, apuvälineitä, kuraatoripalveluja, muita asiantuntijoita, kuten Perttu-koulun konsultointiapu (Seminaarin koulu), toimintaterapeutin konsultaatio kouluilla jne.

ERITYINEN TUKI	VASTUU JA TOTEUTUS	MUUTA
<p>9. Yhteydenotto huoltajiin ja OHR:n moniammatillinen kokoonpano</p> <p>10. Pedagoginen selvitys (salassa pidettävä, lomake) pohjautuu oppimissuunnitelmaan</p> <p>11. Hakeutuminen erityiseen tukeen</p> <ul style="list-style-type: none"> - huoltajan hakemus (lomake) - oppimissuunnitelma (lomake) - pedagoginen selvitys (lomake) <p>asiantuntijalausunto</p> <p>12. Päätös erityisestä tuesta (MÄÄRÄAIKAINEN)</p> <p>13. Oppilaalle laaditaan HOJKS (salassa pidettävä, lomake)</p> <p>14. HOJKS:n toteuttaminen</p> <p>15. HOJKS:n seuranta oppimisen seuranta ja tuen riittävyyden arviointi</p> <p>16. Oppilas palaa määräajan jälkeen tehostettuun tukeen tai jatkaa erityisessä tuessa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja / erityisopettaja/rehtori - luokanopettaja ja erityisopettaja yhteistyössä OHR:n kanssa - huoltajat yhteistyössä opetushenkilöstön sekä asiantuntijoiden kanssa - koulutusjohtaja - luokanopettaja / erityisopettaja / yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa - luokanopettaja/erityisopettaja / erityisluokanopettaja/koulunkäynti-avustaja yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - huoltajat, opettajat, oppilas, rehtori ja mahdollisesti koulupsykologi, kuraattori, terveydenhoitaja miettivät erityistukitoimia <p>- psykologinen lausunto, jos oppiaine yksilöllistetään</p> <p>- tarvittaessa lääketieteellinen ja/tai sosiaalinen selvitys</p> <ul style="list-style-type: none"> - pedagogisessa selvityksessä mietitään pedagogiset järjestelyt (esim. opetusryhmä, yleisopetusluokka vai erityisluokka?) - hallinnollinen päätös, josta voi valittaa - HOJKS on pedagoginen asiakirja, jonka perusteella suunnitellaan oppilaan opetus ja muu toiminta - HOJKS arvioidaan vähintään kerran vuodessa.

ENSISIJAJAISIA ERITYISEN TUEN MUOTOJA ESIM. koko- tai osa-aikainen erityisopetus yleisopetusluokassa tai erityisluokassa, pienryhmä/yksilöllinen opetus, erityisapuvälineet, terapiat, henkilökohtainen avustaja tai koulunkäyntiavustajan tuki, eriyttäminen / yksilöllistäminen

Kaikki mainitut lomakkeet ovat Heinolan kaupungin Intranetissä.

OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN YLÄKOULUSSA (HEINOLA)

YLEINEN TUKI	VASTUU JA TOTEUTUS	MUUTA
<p>1. Tuen tarpeen havaitsemisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aineenopettaja - oppilas - huoltaja <p>2. Oppimisen seuranta ja tuen riittävyyden arviointi</p> <p>3. Oppilas ei tarvitse enää tukitoimia, jatkaa yleisen tuen piirissä tai tarvitsee tehostettua tukea</p>	<ul style="list-style-type: none"> - aineenopettaja - klinikka / erityisopettaja - avustaja - resurssiopettaja - aineenopettaja kirjaa seurantalomakkeeseen (tukitoimien seuranta) käytetyt tukimuodot - aineenopettaja, erityisopettaja, luokanvalvoja, opo 	<ul style="list-style-type: none"> - aineenopettaja / luokanvalvoja ilmoittaa tuen tarpeesta ja tukitoimista huoltajille - sovitaan kodin tuesta oppilaalle ja / tai muista yhteisistä toimenpiteistä - oppilaan ohjaaminen opolle, kuraattorille, terveydenhoitajalle - oppilaan näkemys

Jokaiselle oppilaalle suunnitellaan tukitoimet yksilöllisesti.

ENSISIJAJAISIA YLEISEN TUEN MUOTOJA OVAT ESIM. tukiopetus, eriyttäminen, oppilaan kykyjen mukaiset tehtävät, lisäaika, muut tukitoimet luokassa,

kodin ja koulun välinen yhteistyö (esim. kotitehtävät), samanaikaisopetus, osa-aikainen erityisopetus, luokan kertaaminen, oppimissuunnitelma

TEHOSTETTU TUKI	VASTUU JA TOTEUTUS	MUUTA
<p>4. Pedagoginen arvio (salassa pidettävä, LOMAKE)</p> <p>5. Ilmoitus OHR:lle</p> <p>6. Oppimissuunnitelman (LOMAKE) laatiminen (salassa pidettävä)</p> <p>7. Oppimissuunnitelman toteuttaminen = tehostetun tuen järjestäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - aineenopettaja / luokanvalvoja / erityisopettaja / muut opettajat - OHR päättää tehostetun tuen aloittamisen - aineenopettaja / erityisopettaja / resurssiopettaja / oppilas ja huoltaja suunnittelevat tukea ja laativat oppimissuunnitelman lähtökohtana yleinen opetussuunnitelma 	<ul style="list-style-type: none"> - yhteydenotto huoltajiin, palaverista sopiminen - mahdollinen konsultointi / yhteydenotto asiantuntijoihin (esim. koulupsykologi, sosiaalitoimi) - tehostettu tuki alkaa

<p>8. Oppimissuunnitelman toteutumisen seuranta = oppimisen seuranta ja tuen riittävyyden arviointi</p>	<p>- erityisopettaja / resurssiopettaja / aineenopettaja</p> <p>- oppilas / huoltaja</p>	<p>- oppimissuunnitelman allekirjoittavat oppilas, huoltajat ja opettaja</p>
<p>9. Oppilas palaa yleiseen tukeen, jatkaa tehostetussa tuessa tai tarvitsee erityistä tukea</p>	<p>- aineenopettaja / erityisopettaja / resurssiopettaja</p>	<p>- aineenopettaja / luokanvalvoja vastaa tehostetun tuen dokumentoinnista ja arvioinnista</p> <p>- arvioidaan, onko tehostettu tuki riittävää, jatketaanko sitä, palataanko yleiseen tukeen vai tarvitaanko tehostettua tukea</p>

Jokaiselle oppilaalle suunnitellaan tukitoimet yksilöllisesti.

ENSISIJAJAISIA TEHOSTETUN TUEN MUOTOJA OVAT ESIM.: osa-aikainen erityisopetus, eriyttäminen, tukiovetus, suulliset kokeet, tukikysymykset liittyen koeaiheeseen, lyhennetty koealue, selkokielisiä kirjoja / äänikirjoja / tietokoneohjelmia, pienryhmäopetusta / yksilöllistä opetusta, kouluavustajan tukea, apuvälineitä, kuraattoripalveluja, muita asiantuntijoita

ERITYINEN TUKI	VASTUU JA TOTEUTUS	MUUTA
<p>10. Yhteydenotto huoltajiin ja OHR:n</p>	<p>- aineenopettaja / luokanvalvoja / erityisopettaja</p>	<p>- huoltajat, opettajat, oppilas ja mahdollisesti koulupsykologi, kuraattori, terveydenhoitaja miettivät tukitoimia</p>
<p>- moniammatillinen OHR</p> <p>11. Pedagoginen selvitys (salassa pidettävä, LO-MAKE)</p>	<p>- aineenopettaja / luokanvalvoja tai erityisopettaja</p> <p>- yhteistyössä OHR:n kanssa</p>	<p>- yhteydenotto huoltajiin, palaverista sopiminen</p>
<p>- pohjautuu oppimissuunnitelmaan</p>	<p>- huoltajat</p>	<p>- psykologinen lausunto, jos oppiaine yksilöllistetään</p>
<p>12. Hakeutuminen erityiseen tukeen</p>	<p>- koulutusjohtaja</p>	<p>- tarvittaessa lääketieteellinen ja/tai sosiaalinen selvitys</p>
<p>- huoltajan hakemus (LO-MAKE)</p>	<p>- aineenopettaja / erityisopettaja / yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa</p>	<p>- pedagogisessa selvityksessä miettään pedagogiset järjestelyt (esim. opetusryhmä)</p>
<p>- oppimissuunnitelma (LO-MAKE)</p>	<p>- erityisopettaja / resurssiopettaja / aineenopettaja</p>	<p>- hallinnollinen päätös, josta voi valittaa</p>
<p>- pedagoginen selvitys (LO-MAKE)</p>	<p>- aineenopettaja / luokanvalvoja</p>	<p>- HOJKS on pedagoginen asiakirja, jonka perusteella suunnitellaan oppilaan opetus ja muu toiminta</p>
<p>- asiantuntijalausunto</p>	<p>- oppilas / huoltaja</p>	

<p>13. Päätös erityisestä tuesta (MÄÄRÄAIKAINEN)</p> <p>14. Oppilaalle laaditaan HOJKS (salassa pidettävä, LOMAKE)</p> <p>15. HOJKS:n toteuttaminen</p> <p>16. HOJKS:n seuranta oppimisen seuranta ja tuen riittävyyden arviointi</p> <p>17. Oppilas palaa tehostettuun tukeen tai jatkaa erityisessä tuessa</p>		<p>- HOJKS arvioidaan vähintään kerran vuodessa,</p>
---	--	--

Jokaiselle oppilaalle suunnitellaan tukitoimet yksilöllisesti.

ENSISIJAISIA ERITYISEN TUEN MUOTOJA ESIM.: koko- tai osa-aikainen erityisopetus, pienryhmä/yksilöllinen opetus, erityisapuvälineitä, terapiat, henkilökohtainen tai koulunkäyntiavustaja, eriyttäminen / yksilöllistäminen, muu tuki

Liitteet:

LUKU 8 Oppilashuolto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta perusopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusteiden luvussa 7.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

8.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan

osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään koulu yhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuollon ohjausryhmä

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Oppilashuollon asiantuntijaryhmä

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuihin hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Oppilashuoltokertomus

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltorekisteri

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin

tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Psykologin ja kuraattorin kirjaukset

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Tietojen luovutus

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Tietojen luovuttaminen toiselle järjestäjälle

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Yhteistyö oppilashuollon suunnittelussa

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten

vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilashuollon kolme suunnitelmaa

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Kunnallisten suunnitelmien ja linjausten huomioiminen

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Luku 9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Johdanto

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava

oppimissuunnitelma, joka kuvataan alaluvussa 7.3.2. Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetuksuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

9.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

9.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille

kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

9.4. Muut monikieliset oppilaat

Monikielisten oppilaiden opetuksen tavoitteet

Muiden monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika. Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamistaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus).

Oma äidinkieli ja muu tuki

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien

saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

9.5. Paikallinen toteutus

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamen kielen opetusta voidaan järjestää myös perusopetusta täydentävänä oman äidinkielen

opetuksena, koulutuksen järjestäjän päättämän laajuuden mukaan. Opetus arvioidaan erillisellä todistuksella ja arviointi on sanallista koko perusopetuksen ajan.

Romanit

Heinolan kaupungissa romanioppilaiden kouluvalmiudet ja erityisen tuen tarve pyritään korjaamaan jo esiopetuksen aikana. Koulussa erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että kodin ja koulun välinen yhteistyö muodostuu luontevaksi jo ennen mahdollisten ongelmien syntymistä. Yhteistyömuotoina käytetään paljon henkilökohtaista keskustelua vanhempien kanssa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä.

Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä.

Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Maahanmuuttajat

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti.

Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus).

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi.

Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan koutumissuunnitelmaa.

Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 § 2 mom.

Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi 86/1997

Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

LUKU 10 Kaksikielinen opetus

10.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohkia

Johdanto

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkántähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelijänä

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielille/kohdekielille asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle. Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Opetuksen edellytyksiä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuella.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Perustaitojen hallinta

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielenä käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Monipuolinen palaute

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määritelyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Perusopetuksen yleiset arviointiperusteet

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Päätösarviointi

Perusopetuksen päätösarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päätösarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päätötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Kaksikielisyyden huomioiminen

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

10.1.1 Laajamittainen kaksikielinen opetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Varhaisen täyskielikylvyn määrittelyä

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävä

ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylvyn osuus

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90%, vuosiluokilla 3-4 noin 70% ja vuosiluokilla 5-9 keskimäärin 50%. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Varhaisen täyskielikyvyn toteuttaminen

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuurien kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus varhaisessa täyskielikylvyssä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin, kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu 1.-2.-luokilla ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

Muu laajamittainen kaksikielinen opetus

Kohdekieli

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä *kohdekieli*.

Laajamittaisen kaksikielisen opetuksen määrittelyä

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Vaihtelevat äidinkielet

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi/ ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmistavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

S/R2-oppimäärää opiskelevat

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Oppiaineiden ja sisältöjen valinta

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Opetuskielen hyvä hallinta

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomenkielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Jatko-opintokelpoisuudesta huolehtiminen

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen.

Monikulttuurisuuden huomioiminen

Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

10.1.2 Suppeampi kaksikielinen opetus

Kielirikasteinen opetus

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisälöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

LUKU 11. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus

Heinolan kaupunki ei järjestä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa opetusta.

LUKU 12. Valinnaisuus perusopetuksessa

Johdanto

Valinnaisten opintojen tehtävä

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotiivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

Valinnaisten opintojen tehtävä

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotiivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

12.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Taito- ja taideaineiden valinnaiset

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7-9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tunti- jaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Toteutusvaihtoehtoja

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi taide- ja taitoaineiden opinnoiksi, jotka syventävät oppilaan osaamista. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

12.2 Valinnaiset aineet

Aidosti valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjän rooli

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle.

Tuntijaon rooli

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

12.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

A2 ja B2 -kielet

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoinen A-kieli eli A2-kieli

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen

kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisien A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnainen B-kieli eli B2-kieli

Valinnaisen B2-kielen laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kielyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

12.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää valinnaisuudesta opetuksessa siten, että tarjonta toteuttaa perusopetukselle asetettuja tavoitteita ja vastaa oppilaiden tarpeisiin. Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

- miten taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit käytetään

- mikäli opetuksen järjestäjä päättää tuntien jakamisesta eri taide- ja taitoaineiden kesken, laaditaan opetussuunnitelma kunkin aineen osalta ottaen huomioon ko. aineen paikallinen kokonaistuntimäärä ja opetussuunnitelman perusteissa määritelty oppiaineen rakenne
- mikäli opetuksen järjestäjä päättää, että kaikkien tai joidenkin valinnaisten tuntien käyttö perustuu oppilaan valintaan, laaditaan valinnaisten tuntien muodostamille syventäville opinnoille oma suunnitelmansa, jossa määritellään opintojen nimi, laajuus, tavoitteet, sisällöt, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät mahdolliset erityispiirteet sekä vuosiluokat, joilla valinnaista ainetta tarjotaan.

Valinnaiset aineet

- mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet
- mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnasta ainetta tarjotaan
- miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain
- mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

- mitkä ovat oppilaille mahdollisesti tarjottavat vapaaehtoiset ja valinnaiset kielet
- miten niiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain
- mitkä ovat opetussuunnitelman perusteiden pohjalta määritellyt tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

Päijät-Häme:

Valinnaisaineita tarjottaessa opetuksen järjestäjä selvittää aineen jatkomahdollisuudet perusopetuksen jälkeen. (Esim. kielet)

LUKU 13 Vuosiluokat 1-2

13.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä

Erityinen tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomiointa sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelpaikoissa.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Yhteistyö esi- ja alkuopetuksen kesken

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeitä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai

kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

- Esiopetusvuoden aikana arvioidaan vanhempien ja esiopettajien kanssa kirjatut tavoitteet esiopetuksen oppimissuunnitelmasta. Tarvittaessa mukana on varhaiskasvatuksen erityisopettajat. Samalla arvioidaan lapsen tuentarpeita kouluun siirryttäessä.
- Alkuvuodesta järjestetään tapaaminen varhaiskasvatuksen erityisopettajien, terveyskeskuspsykologin ja koulun pienluokkien edustajien kesken, jossa kartoitetaan tehostetun- ja erityisen tuen oppilaat, joilla on pienluokan tuen tarve
- Kevään aikana tehostetun- ja erityisen tuen oppilaiden tuen tarve päivitetään yhdessä huoltajien ja esiopetuksen ja koulun erityisopettajien kanssa
- Maalis-huhtikuussa järjestetään nivelpalaverit esiopetuksen ja alakoulujen edustajien kanssa, jolloin käsitellään koulutulokkaat ja mahdollinen oppilaiden tuen tarve
- Kouluilla järjestetään oppilaille tutustumispäivä sekä koulunsa aloittavien oppilaiden vanhempainilta huhti-toukokuussa

Vuosiluokat 1-2: Koululaiseksi kasvaminen

Vuosiluokkien 1-2 tehtävät

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

Palaute ja kannustus

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä.

Taitojen kehittyminen

Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työta-voissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Oppimiskokonaisuuksista oppiaineiksi

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Tuki ja tiedottaminen siirtymävaiheessa

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

- luokan opettajat yhdessä laaja-alaisten erityisopettajien kanssa keräävät tarvittavat siirtotiedot sekä valmistelevat erityisen- ja tehostetun tuen oppilaiden siirtymisen kolmannelle luokalle yhteistyössä huoltajien kanssa
- luokanopettajat ja laaja-alaiset erityisopettajat kartoittavat lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan valmiuksia ja opiskelutaitoja
- lain edellyttämä erityisen tuen tarkistaminen tehdään toisen vuosiluokan keväällä
- opettajat ja oppilashuoltohenkilöstö huolehtivat tarvittavasta yhteistyöstä, jotta siirtyminen sujuu joustavasti
- huoltajia tiedotetaan siirtymävaiheesta ja koulun vaihtuessa järjestetään kouluun tutustumismahdollisuuksia

13.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Johdanto

Vuosiluokilla 1-2 painottuvat tavoitenäkökulmat

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 1-2.

Laaja-alaisen osaamisen perusta ja tavoitteet

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan

osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestäväan elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevaisuutensa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestäväan elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämiseksi korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Työskentelyn lähtökohta

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oppimistaitojen harjoittelu

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Liikkuminen, luovuus, eettisyys ja esteettisyys

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Yhteistyö, tilaisuudet ja hyvät tavat

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Kulttuuriperintö, kansainvälisyys ja lapsen oikeudet

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Ilmaisu ja käden taidot

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Vastuutehtävät, pelisäännöt ja tunnetaidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaa ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Turvallisuus, teknologia ja kuluttajataidot

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidon kehittymisen tukeminen

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.

Erilaisten tekstien, lukujen ja kuvien käyttö ja tuottaminen

Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Erilaisten lähteiden käyttö ja tiedon välittäminen

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Johdanto

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tv) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen

Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta

Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tvt:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille.

Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely

Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen

Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)

Yhteistyö, uteliaisuus ja eri ammatit

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Osallisuus, demokratia ja kestävä tulevaisuus

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämisestä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

13.3 Oppiaineet vuosiluokilla 1-2

Lyhenteet oppiainekokonaisuuksissa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- L4 Monilukutaito
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjäyys
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja toisen kotimaisen kielen opiskelu

12 eri oppimäärää

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsema tonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8§:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppimäärät

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
		yhteinen	valinnainen
	yhteinen	yhteinen	valinnainen
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

13.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Johdanto

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaisista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytännöistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolle sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä. Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikeroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitehtäinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediaskasvatusta tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen

perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheyttään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

S2-oppimäärä: S2-opetus on luonteeltaan eriyttävää opetusta. Oppilaan kielitaidon taso vuosiluokan sisällä on täysin erilainen, mikä johtuu esimerkiksi siitä, onko oppilas elänyt Suomessa koko ikänsä vai onko hän siirtynyt kyseiselle vuosiluokalle suoraan valmistavasta opetuksesta. Opettajan tehtävänä on jatkuvasti yksilöllisesti ohjata ja tukea oppilaitaan ja eriyttää opetustaan oppilaidensa tarpeiden mukaan.

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Suomen kielen ja kirjallisuuden erityinen tehtävä

Moniluku, vuorovaikutus, kirjallisuus ja kulttuuri

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita

ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Kansalliskielet

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Opetuksen painopiste vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa - luokat 1-2	S1	L1, L2, L3
T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin - luokat 1-2	S1	L1, L2, L7
T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla - luokat 1-2	S1	L1, L2, L7
T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin - luokalla 1 ja painottuen luokalle 2	S1	L1, L2, L7

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alai- nen osaami- nen
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan - luokat 1-2	S2	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä - luokat 1-2	S2	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin luokalla 1 ja painottuen luokalle 2	S2	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen - luokat 1-2	S2	L2, L4, L5

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alai- nen osaami- nen
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla - luokat 1-2	S3	L1, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä luokalla 1 ja painottuen luokalle 2	S3	L2, L4, L5
T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsikirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia - luokat 1-2	S3	L1, L4, L5

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen - luokat 1-2	S4	L2, L4, L7
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön - luokat 1-2	S4	L2, L3, L4
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa - luokat 1-2	S4	L2, L4, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista - harjoitellaan äänenkäyttöä ja artikulaatiota - harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa - harjoitellaan kuuntelutaitoja - kehitetään mielikuvitusta erilaisten tehtävien ja leikkien avulla - harjoitellaan tunneilmaisua - havainnoidaan erilaisia viestintätapoja 	<p>Välitön/suullinen palaute</p> <p>miten lapsi osallistuu esim. draamaharjoitukseen</p> <p>Kannustaminen, positiivinen rohkaisu, esiintymistilanteisiin osallistuminen Ohjauksen antaminen, esim. puhuisitko kuuluvammalla äänellä</p> <p>Tilan antaminen lapsen omalle luovuu-delle, "miten tämä meni sinun mielestä?"</p> <p>omalta parilta/ryhmältä/luokalta saatava palaute harjoituksen jälkeen</p>

<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä - tutustutaan erilaisiin teksteihin (monilukutaito) - ohjataan käyttämään erilaisia tietolähteitä 	<p>Mekaanisen lukemisen taito lukunopeus vs. oikein lukeminen</p> <p>Ymmärtävän lukemisen taito -> lyhyen tehtäväkäsken ymmärtäminen</p> <p>Oman taitotason mukaisen lukemiston valinta (oman lukutaidon itsearviointia)</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kerrotaan satuja - kehitetään mielikuvitusta erilaisten tehtävien ja leikkien avulla (sadutus) - harjaannutetaan käsin kirjoittamisen taitoja - opitaan oikeinkirjoituksen perusasiat sanatasolla - tutustutaan tietokoneella kirjoittamiseen 	<p>Tavuttaminen</p> <p>Ymmärrettävien, luettavien sanojen kirjoittaminen (vs. rauniosanoja)</p> <p>Sanavälit</p> <p>Kannustetaan ja rohkaistaan omien tarinoiden kertomiseen (pareittain, pienryhmissä)</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan kielellistä tietoisuutta erilaisten harjoitusten avulla - tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa lukemaan houkuttelemisessa - suunnitellaan ja harjoitellaan esityksiä 	<p>Ei arvioida</p>

2. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista - harjoitellaan äänenkäyttöä ja artikulaatiota 	<p>Välitön/suullinen palaute</p> <p>miten lapsi osallistuu esim. draamaharjoitukseen</p> <p>Kannustaminen, positiivinen rohkaisu, esiintymistilanteisiin osallistuminen</p>

<ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa - harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisemista - harjoitellaan kuuntelutaitoja - kehitetään mielikuvitusta erilaisten tehtävien ja leikkien avulla - harjoitellaan tunneilmaisua - havainnoidaan erilaisia viestintätapoja 	<p>Ohjauksen antaminen, esim. puhuisitko kuuluvammalla äänellä</p> <p>Tilan antaminen lapsen omalle luovuu-delle, "miten tämä meni sinun mielestä?"</p> <p>omalta parilta/ryhmältä/luokalta saatava palaute harjoituksen jälkeen</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan edelleen mekaanista lukemista ja lisätään ymmärtävää lukemista - tutustutaan erilaisiin teksteihin (monilukutaito) - erilaisten tekstien käsitteleminen ja niistä keskusteleminen - ohjataan käyttämään erilaisia tietolähteitä - etsitään ja luetaan itselle sopivia kirjoja 	<p>Mekaanisen lukemisen taito lukunopeus vs. oikein lukeminen</p> <p>Ymmärtävän lukemisen taito -> lyhyen tehtäväkäsken ymmärtäminen</p> <p>Mekaanisen lukutaidon kautta ymmärtävään lukutaitoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - luetun ymmärtämisen tehtävät - sanallisiin tehtäviin vastaaminen <p>Oman taitotason mukaisen lukemiston valinta (oman lukutaidon itsearviointia)</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan tekstin suunnittelua - harjoitellaan tarinoiden kirjoittamista - jatketaan kirjoitusharjoituksia sekä käsin että tietokoneella - harjoitellaan oikeinkirjoitusasioita lausetasolla 	<p>Tavuttaminen</p> <p>Ymmärrettävien, luettavien sanojen ja virkkeiden kirjoittaminen (vs. rauniosanoja)</p> <p>Sanavälit</p> <p>Kannustetaan ja rohkaistaan omien tarinoiden kertomiseen (pareittain, pienryhmissä)</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan kielellistä tietoisuutta erilaisten harjoitusten avulla - tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa lukemaan houkuttelemisessa 	<p>Ei arvioida</p>

- suunnitellaan ja harjoitellaan esityksiä	
--	--

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä loruja, runoja ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden

merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Johdanto

Yleisten ohjeiden huomiointi

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden erityinen tehtävä

Vaihtoehtoinen oppimäärä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Kotoutumisen tukeminen

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Oppilaan tarpeen selvittäminen

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

S2-oppimäärän erityispiirteitä

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän

tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

S2-oppimäärän erityinen tehtävä

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Painopiste vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	S1	L2, L4
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksiaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua	S1	L1, L2, L7
T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta	S1	L1, L2, L7

osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin		
--	--	--

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhutavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen	S4	L4, L6, L7
T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen		
T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin	S4	L2

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana	S5	L1, L2, L4
T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin	S5	L1, L2, L4
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan	S5	L1, L2, L4

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen	S2	L1, L2, L4
T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan	S2	L2, L4

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista	S3	L2, L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja	S3	L4, L5
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita	S3	L1, L4, L5

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

1.-2.lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Esimerkkejä arviointimenetelmistä tavoitteiden näkökulmasta
<p>S1 Vuorovaikutustilanteessa toimiminen T1-T3</p> <p>- Kohtelias kielenkäyttö:</p> <ul style="list-style-type: none"> * kiittäminen * tervehtiminen * anteeksipyyttäminen <p>- Eri kielenkäyttötilanteet omassa luokassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> * parityöt * ryhmätyöt * opetuskeskustelu * keskustelu muissa koulun sosiaalisissa tilanteissa (välitunnit, ruokailu) <p>- Asiointi koulun aikuisten kanssa</p>	<p>Edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen. Esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> * havainnointi * ohjaava ja kannustava suullinen ja kirjallinen palaute * vertaispalaute * palkkiot: tarrat, leimat * hymiöt * itsearviointi * oman puheen äänittäminen ja kuunteleminen

<p>-Nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa: * viikonlopusta, edellisestä päivästä ja lomasta kertominen</p> <p>- Kielto muodot: * myönteisen ja kielteisen mielipiteen ilmaiseminen</p> <p>- Esimerkiksi: * draama * roolileikit * kauppaleikit * kerrontatuokio * pelit * mallintaminen</p> <p>- Mielipide- ja tunneilmausten ilmaiseminen: Esimerkiksi: * draama * kuva- ja sanakortit * kertomukset * ryhmä- ja parityöskentelyt</p> <p>Ääntäminen: * mallintaminen * toistaminen * kuoroluku * verkossa olevien materiaalien hyödyntäminen</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen Esim. satujen ja tarinoiden dramatisointia * keppinuket, sorminuket, käsinuket, roolivaatteet * tietotekstien havainnollistaminen kuvien ja rekvisiitan avulla * paikallislehdet ja -uutiset * verkkojulkaisut</p>	
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>T4 ja T5: - Luetaan erilaisia tekstejä, esimerkiksi * kuvakirjat * runot ja lorut (riimit) * sähköiset materiaalit * ikäkaudelle ja taitotasolle sopivat tekstit * vinkkaus, esittely</p> <p>- Kielto muodot: * kielto muodot ja ajan ilmaiseminen rakenteena</p>	<p>Esimerkiksi</p> <p>lyhyet kirjoitelmat</p> <p>täydennystehtävät</p> <p>draama</p> <p>roolileikit</p> <p>erilaiset taitotasolle sopivat kirjalliset materiaalit</p> <p>opetusohjelmat</p>

<p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> * lyhyet kirjoitelmat * täydennystehtävät * draama * roolileikit * erilaiset taitotasolle sopivat kirjalliset materiaalit * opetusohjelmat <p>- TVT: näppäintaidot ja tekstinkäsittelyn alkeet</p> <p>- Oikeinkirjoitus:</p> <ul style="list-style-type: none"> * alkukirjaimet * virke <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Trageton (kirjoittamalla lukemaan oppiminen) * opetusohjelmat * oppimispelit (esim. Ekapeli) 	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>T6:</p> <p>Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä.</p> <p>Esimerkiksi</p> <p>lyhyet kirjoitelmat</p> <p>täydennystehtävät</p> <p>draama</p> <p>roolileikit</p> <p>erilaiset taitotasolle sopivat kirjalliset materiaalit</p> <p>opetusohjelmat</p> <p>T7 ja T8:</p> <p>Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä tekstinkäsittelyn alkeita.</p> <p>Oikeinkirjoituksen peruskäsitteet:</p> <p>alkukirjaimet</p> <p>virke</p>	<p>T6:</p> <p>Esimerkiksi</p> <p>havainnointi</p> <p>edistymisen seuranta eri menetelmin</p> <p>keskustelu</p> <p>itsearviointi</p> <p>ohjaava ja kannustava palaute</p> <p>vertaispalaute sekä ohjaajan palaute</p> <p>T7:</p> <p>Esimerkiksi:</p> <p>havainnointi</p> <p>edistymisen seuranta eri menetelmin</p> <p>opetusohjelmien välitön palaute</p> <p>itsearviointi</p>

<p>Esimerkiksi:</p> <p>Trageton (kirjoittamalla lukemaan oppiminen)</p> <p>Ekapeli</p> <p>ergonomia</p> <p>kirjainmuotojen harjoittelu eri menetelmin</p> <p>säännöllinen harjoittelu</p> <p>opetusohjelmat</p> <p>oppimispelit</p>	<p>ohjaava ja kannustava palaute</p> <p>vertaispalaute sekä ohjaajan palaute</p> <p>testit</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>erilaiset teemat ja projektit ja niiden tuotokset</p> <p>esim. sadutus</p>	
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>T9 Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä.</p> <p>Harjoitellaan havaintojen tekemistä erilaisista teksteistä</p> <p>Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa.</p> <p><i>Kirjastoon tutustuminen</i></p> <p>Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.</p>	<p>T9:</p> <p>Esimerkiksi:</p> <p>vertaispalaute</p> <p>opettajan ja muiden koulun aikuisten antama palaute</p> <p>T10:</p> <p>Esimerkiksi:</p> <p>esittelyt</p> <p>vinkkaukset</p> <p>kuullun ja luetun tekstin perusteella syntyneet erilaiset tuotokset</p> <p>osallistuminen</p>
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.</p>	

<p>Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin.</p> <p>Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havainnoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille</p> <p>Esimerkiksi:</p> <p>oppiainekohtaiset sanalistat</p> <p>käydään tehtävänantojen avainsanat, kysymyssanat</p> <p>kuva- ja sanakortit</p> <p>Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.</p> <p>palautteen antaminen ja vastaanottaminen</p> <p>oppimispelit ja oppimisalustat</p> <p>Keskeistä on myönteisen ja realistisen viestijäkuvan rakentaminen ja suomen kieli oppimisen välineenä.</p>	<p>kirjalliset ja suulliset tuotokset</p> <p>vertaispalaute</p> <p>havainnointi</p> <p>opettajan antama palaute</p> <p>itsearviointi</p> <p>opettajan antama palaute</p> <p><i>Vuosiluokan päättyessä pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa.</i></p>
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>suomalaiset juhlat ja perinteet</p> <p>Eri kulttuureihin tutustuminen</p>	
	<p>Hyvän osaamisen kriteerit</p> <p>Kuullun ymmärtäminen:</p> <p>* Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä.</p> <p>* Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa.</p>

	<p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.</p> <p>Puhuminen: Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua.</p>
--	--

Johdanto

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielihiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

S3 Tekstien tuottaminen

Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kielipiirteisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen

13.3.2 Toinen kotimainen kieli

Heinolassa ei järjestetä toisen kotimaisen kielen opetusta vuosiluokilla 1-2

Kielikasvatus

Koulun kielenopetuksen lähtökohta

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kielenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaisista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytännöistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oma ja muut kielet

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan

esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

Kaikki kielet ilman omaa oppimääräkuvausta

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellys näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

Pitkä ja keskipitkä oppimäärä

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Kuusi oppimäärää

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Seitsemän oppimäärää

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Ruotsin kielen tehtävä

Ruotsin kieli osana kielikasvatusta

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielen merkitys

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opiskelun mahdollisuudet

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Rohkeus ja eriyttäminen

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Vapaa-ajan huomioiminen

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Aloitukset ennen 3. vuosiluokkaa

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Kielisuihku

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, esimerkiksi ruotsiin. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkuja voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

Äidinkielenomaisen ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Aloitukset ennen 3. vuosiluokkaa

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. Äidinkielenomaisen oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Kielisuihku

Jo ennen äidinkielenomaisen oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti ruotsinkielisiin teksteihin. Oppilaat kehittävät tällöin ruotsin kielen taitoaan laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Äidinkielenomaisessa ruotsin kielen opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohtia ja syventää ruotsin kielen taitoaan ja ruotsinkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan.

13.3.3 Vieraat kielet

Englannin kielen A1-oppimäärä

Vieraan kielen tehtävä

Kieltenopetus osana kielikasvatusta

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta

riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kieli oppimisen edellytyksenä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opiskelun tehtäviä

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Luottamus, yksilöllisyys ja eriyttäminen

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Monilukutaito, yksilöllisyys ja tiedonhaku

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1-2 vieraan kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraasta kielestä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä aidosti itseään

kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Englannin kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä	Oppilas oppii tiedostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta arjessaan sekä tunnistamaan kohdekielen muista osaamistaan kielistä. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Pohditaan yhdessä, mitä kieliä koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa puhutaan ja tutustutaan niissä esiintyviin kulttuureihin. Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja	L1, L2, L5, L7
T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta	Oppilas oppii arvostamaan omaa kielitaustansa sekä eri kieliä ja kulttuureja. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Pohditaan yhdessä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkitystä ja arvoa eri yhteisöille.	L1, L2

Kielen opiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä	Oppilas oppii yhteistyö- ja ryhmätyötoimia	S2 Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä.	L1, L2, L6,
T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päätelykykyä	Oppilas oppii arvaamaan ja päättämään sanojen ja ilmausten merkityksiä sekä tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä. (tavoitetta ei arvioida)	S2 Havainnoidaan pääsääntöisesti puhuttua kieltä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella.	L1, L4, L5
T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.	Oppilas oppii tunnistamaan, kokeilemaan, harjoittamaan ja käyttämään erilaisia kielenopiskelutaitoja.	S2 Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja vertaisarvioinnin keinoin käyttämällä esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.	L1, L7

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältyöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieliä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas oppii käyttämään kieltä viestintäkumppanin tukena muutamissa yleisimmin	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Keskeisiä sisältöjä ovat eri	L1, L2, L4, L6, L7

	toistuvissa viestintätilanteissa.	kielenkäyttötarkoituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet. Opetuksessa harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Osana vuorovaikutusta harjoitellaan sanastoa ja rakenteita fraaseina esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelillistämisen avulla.	
T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.	Oppilas oppii hyödyntämään erilaisia apukeinoja kuten eleitä, ilmeitä, sanastoja ja TVT-taivasteiden merkityksiä. Oppilas oppii selviytyäkseen vuorovaikutustilanteista. Oppilas oppii arvaamaan tai päättämään yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas oppii ilmaisemaan, onko ymmärtänyt kuulemansa. Oppilas oppii tuomaan esille omia oivalluksiaan.	S3 Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden ja piirtämisen käyttöä Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämisessä on vaikeuksia.	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla.	Oppilas oppii käyttämään joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia	S2 Totutellaan käyttämään kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen ja avun pyytäminen. Harjoitellaan luontevaa reagointia vuorovaikutustilanteissa.	L2, L4, L6, L7

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa	Oppilas oppii ymmärtämään muutamia kuulemiaan ja näkemäänsanoja ja ilmauksia.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen. Kuunnellaan ja havainnoidaan kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla.	L1, L2, L3, L4, L5, L7

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä	Oppilas oppii käyttämään tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puhe-rytmiä ja intonaatiota. Sanasto- ja rakenteita harjoitellaan osana vuorovaikutusta erilaisissa oppilaille tutuissa tilanteissa sekä esimerkiksi kuvien, laulujen, leikkien, loru- ja tarinoiden, draaman ja pelillistämisen avulla. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen.	L1, L2, L3, L4, L5, L7
--	---	--	------------------------

Englannin kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät paikalliset keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1- 2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
1.lk	2.lk
S1 Kartoitetaan koulussa ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä.	Käsitellään koulussa ja lähiympäristössä olevia kulttuureja. Pohditaan yhdessä kieli- ja kulttuuri- maiseman merkitystä koulu yhteisölle.
S1 Havainnoidaan eri kielten yhteneväisyyksiä ja eroja.	S1 Havainnoidaan eri kielten yhteneväisyyksiä ja eroja.
Kielen opiskelutaidot	Kielen opiskelutaidot
S2 Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä.	S2 Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä
S2 Havainnoidaan pääsääntöisesti puhuttua kieltä.	S2 Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaidon perusteella.

<p>S2 Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Tutustutaan itse- ja vertaisarviointiin.</p>	<p>S2 Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja vertaisarvioinnin keinoin käyttämällä esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>	<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>
<p>S3 Vuorovaikutustilanteiden lähtökohdiana on oppilaiden arki ja oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.</p> <p>Keskeisiä sisältöjä ovat eri kielenkäyttötarkoituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, esittäytyminen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet.</p> <p>Opetuksessa harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Osana vuorovaikutusta harjoitellaan sanastoa ja rakenteita fraaseina esimerkiksi laulujen, leikkien ja draaman avulla.</p>	<p>S3 Yhdessä oppilaiden kanssa valittujen vuorovaikutustilanteiden lähtökohdiana on oppilaiden arki ja oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.</p> <p>Keskeisiä sisältöjä ovat eri kielenkäyttötarkoituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet.</p> <p>Opetuksessa harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Osana vuorovaikutusta harjoitellaan sanastoa ja rakenteita fraaseina esimerkiksi laulujen, leikkien ja draaman avulla.</p>
<p>S3 Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden ja piirtämisen käyttöä.</p>	<p>S3 Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaidon perusteella. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämisessä on ongelmia.</p>
<p>S3 Totutellaan käyttämään kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen ja avun pyytäminen.</p>	<p>Harjoitellaan erilaista luontevaa reagoitua arjen vuorovaikutustilanteissa</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</p>	<p>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</p>
<p>S3 Sisältöjen lähtökohdiana on oppilaiden arki ja oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.</p> <p>Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja arjessa kuuluvaan kieleen.</p> <p>Tutustutaan kohdekielen ääntämiseen.</p>	<p>Yhdessä oppilaiden kanssa valittujen sisältöjen lähtökohdiana on oppilaiden arki ja oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.</p> <p>Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen.</p>

<p>Harjoitellaan yhdessä kohdekielen kuuntelua.</p>	<p>Havainnoidaan kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota.</p> <p>Harjoitellaan yhdessä kohdekielen kuuntelua ja vähitellen myös sisällön ymmärtämistä.</p>
<p>S3 Lähtökohtana on oppilaiden arki ja oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.</p> <p>Harjoitellaan kohdekielen ääntämistä.</p> <p>Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan osana vuorovaikutusta erilaisissa oppilaille tutuissa tilanteissa sekä esimerkiksi laulujen, leikkien ja draaman avulla.</p> <p>Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen.</p>	<p>Yhdessä oppilaiden kanssa valittujen sisältöjen lähtökohtana on oppilaiden arki ja oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.</p> <p>Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota.</p> <p>Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan osana vuorovaikutusta erilaisissa oppilaille tutuissa tilanteissa sekä esimerkiksi laulujen, leikkien ja draaman avulla.</p> <p>Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen.</p>

Englannin kielen A1-oppimäärän työtapoihin ja oppimisympäristöihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen valinnassa tulee ottaa huomioon erilaiset ja eri taustoista tulevat oppijat sekä oppilaiden ikäkausi ja kehitysvaihe. Työtapojen tulee olla monipuolisia, oppilaslähtöisiä ja oppilaita osallistavia. Työtapoja valittaessa lähtökohtana ovat toiminnallisuus ja tutkiva oppiminen. Opetusta voidaan eheyttää niin, että kohdekielen taitojen oppiminen nivotaan muiden oppiaineiden opetukseen.

Työtavoilla ohjataan oppilaita monipuoliseen vuorovaikutukseen, yhteiseen pohtimiseen, kielelliseen uteliaisuuteen ja päättelyyn sekä yhteistyötaitojen kehittämiseen. Työtavoissa yhdistyy leikinomaisuus, musiikki, draama, pelit ja liike sekä eri aistien hyödyntäminen. Oppilaille tarjotaan suullisen vuorovaikutuksen lisäksi mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja oppia sitä myös kirjoitetun kielen kautta. Oppilaita ohjataan pohtimaan kielen oppimistaan esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla sekä vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetuksessa voidaan hyödyntää koko koulua ja koulun lähiympäristöä oppimisympäristöinä. Monikielisyys, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat näkyvissä oppimisympäristöissä. Kohdekieli kuuluu ja näkyy oppimistilanteissa ja oppilaalle tutuissa vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristöjä voidaan muuttaa erilaisiin kielenoppimistilanteisiin sopiviksi ja siten mahdollistaa monipuoliset työtavat sekä työskentely ryhmissä ja itsenäisesti. Oppimisympäristöjä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppimisympäristöt tukevat oppilaan luontaista uteliaisuutta ja kokeilunhalua sekä leikkillisyyttä ja mielikuvitusta, jotta oppilas rohkaistuu käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan alusta asti. Oppimisympäristöjen avulla vahvistetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä hyödyntämällä opetuksessa esimerkiksi kuvia, liikettä, ääntä ja erilaisia didaktisia välineitä. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia

tutustua kohdekieleen ja kohdekieleen liittyvään kulttuuriin hyödyntämällä erilaisia oppimisympäristöjä sekä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi verkkoyhteyksiä muiden kohdekieltä puhuvien kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu, kielinopiskelutaitojen vahvistaminen sekä toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat tukevat oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia tutustua myös muihin koulun tarjoamiin kieliin. Heille kerrotaan monipuolisen kielitaidon merkityksestä ja heitä kannustetaan opiskelemaan monipuolisesti kieliä.

Opetus tulee järjestää oppilaiden lähtökohdat huomioon ottaen ja opetusta tulee tarvittaessa eriyttää. Oppilaalla on oikeus saada oppimisen tukea tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaan vapauttamiseen kielen opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen harkintaan. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 luvussa 7. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kohdekieltä entuudestaan osaaville oppilaille. Oppilaita ohjataan löytämään itselleen sopivaa ja kiinnostavaa oppimista edistävää aineistoa esimerkiksi verkosta tai kirjastosta.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1-2

Paikalliset tavoitteet ja valtakunnalliset kriteerit

Lukuvuoden aikana toteutettavan arvioinnin ensisijainen tehtävä on ohjata oppimista kannustavan palautteen avulla. Opettajan antama palaute antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi oppimisen tavoitteista sekä omista taidoista ja niiden kehittämistä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että opettaja antaa oppilaille mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan eri tavoin. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itse- ja vertaisarvioinnin taitoja osana kielten opiskelua.

Lukuvuoden päätteeksi A1-kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi tekemiensä havaintojen perusteella oppilaiden osaamista suhteessa kaikkiin opetussuunnitelman perusteissa oppimiselle asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan arvioidessa oppilaan oppimista on huolehdittava siitä, että oppilaat voivat osoittaa osaamistaan eri tavoin.

Arvioinnin luonne

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

13.3.4 Matematiikka

Matematiikan opetuksen tehtävä ja periaatteita

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Myönteisyys, vuorovaikutustaidot ja pitkäjänteisyys

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Matematiikan opetuksen vaikutukset

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetus vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työskentelyn taidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havain- toja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyn- tää niitä eri tilanteissa	S1-S4	L4

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja pää- telmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S4	L2, L4, L5
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelman- ratkaisutaitojaan	S1-S4	L1, L4, L6

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	S1-S4	L1, L4
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	S2	L1, L4
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	S2	L1, L4
T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässä-laskustrategioita	S2	L1, L4
T9 tutustuttaa oppilas geometriin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	S3	L1, L4, L5
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	S3	L1, L4
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	S4	L4, L5
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	S1	L1, L2, L4, L5

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	S1-S4	L1, L3, L5

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ajattelun taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Matematiikka tuodaan osaksi arkea - Leikkien avulla havainnoidaan yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia - Ajattelun muuttaminen matematiikan kielelle - Oppilas osaa kuvata matemaattisen lauseen kuvilla ja havaintovälineillä - Harjoitellaan noudattamaan vaiheittaisia toimintaohjeita 	
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukukäsite: lukumäärä, lukusana, numeromerkintä. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla. - Lukujen ominaisuuksien tutkiminen (parillisuus) - Lukujen 1-10 hajotelmat - Lukujen vertailu ja asettaminen järjestykseen lukualueella 0-20 ja sitten lukualueella 0-100 - Yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0-20 ja sitten lukualueella 0-100 - Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita 	
<p>S3 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Havainnoidaan arkielämän kolmiulotteista ympäristöä. Suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. - Tutustutaan yhdessä kappaleisiin ja tasokuvioihin. Keinoina käytetään rakentamista ja piirtämistä. - Tutustutaan mittaamiseen - Tutustutaan käsitteisiin pituus, massa, tilavuus ja aika (keskeiset mittayksiköt) 	

<ul style="list-style-type: none"> - Kellonajat ja ajan yksiköt 	
<p>S4 Tietojenkäsittely ja tilastot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan tietojen keräämistä kiinnostavista aihepiireistä - Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien tunnistamista 	

2. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
<p>S1 Ajattelun taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista - Ohjelmoinnin alkeet, laaditaan vaiheittaisia toimintaohjeita 	
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukujen vertailu ja asettaminen järjestykseen lukualueella 0-20 ja sitten lukualueella 0-100 - Yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0-20 ja sitten lukualueella 0-100 - Harjoitellaan vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa - Kertolaskun käsite opetallaan konkretian avulla - Opetellaan kertotauluja 0-5 ja 10 - Tutustutaan kertolaskun ja jakolaskun yhteyteen 	

<ul style="list-style-type: none"> - Murtoluvun käsitteeseen tutustuminen - Harjoitellaan tuloksen suuruusluokan arviointia konkreettisesti 	
<p>S3 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutustutaan yhdessä kappaleisiin ja tasokuvioihin. Keinoina käytetään rakentamista ja piirtämistä. Ohjataan löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan em. voidaan luokitella. - Harjoitellaan mittaamista - Harjoitellaan käsitteiden pituus, massa, tilavuus ja aika käyttöä (keskeiset mittayksiköt) - Kellonajat ja ajan yksiköt 	
<p>S4 Tietojenkäsittely ja tilastot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan tietojen keräämistä kiinnostavista aihepiireistä - Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien tutkiminen 	

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkreetian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

S3 Geometria ja mittaaminen

S3 Geometria ja mittaaminen: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Matematiikan opetuksen lähtökohta, toiminnallisuus ja vaihtelu

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapana. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Lähtötason mittaaminen, seuranta ja välineet

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiseksi ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että

oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Eriyttäminen

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Arvioinnin päätehtävä ja piirteitä

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehityksessä olevien taitojen harjoitteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Arviointikeinoja

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Keskeistä arvioinnissa

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

13.3.5 Ympäristöoppi

Ympäristöopin tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma.

Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä,

jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin tavoitteet

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Keskeistä eri ympäristöopin oppiaineissa

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omista tutkimuksista saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Integroitu oppiaine

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Kiinnostuksen herättäminen, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Erityistä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsenetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen	S1-S6	
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	S1-S6	L1, L6
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestäväällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä	S1-S6	L3, L7

Tiedot ja ymmärrys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	S1-S6	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	S1-S6	L4, L1

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1-S6	L2, L4
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	S1, S5	L3

Tutkimisen ja toimimisen taidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	S2-S4, S6	L3
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L4
T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä	S1-S6	L1, L4
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita	S1-S6	L3
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2, S4, S6	L3, L1
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	S1-S6	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä	S1-S6	L5, L4

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
<p>S1 Kasvu ja kehitys</p> <p>Näkökulmana minä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minä ja muut - kehon osat, miten ihminen toimii, liikkeet - tunnetaidot, mielen hyvinvointi 	<p>Arviointivihko 1-6 luokka jatkumona samaan vihkoon/kansioon</p> <p>Lomake yhteinen runko, jota opettaja voi täydentää (Wilmassa, kaikilla kouluilla sama)</p> <p>Itsearviointeja, "hymynaamoilla" ja sanallisesti Vertaisarviointi Ryhmäarviointi</p> <p>Projekteissa tavoitteen asettelu jo etukäteen oppilaiden kanssa myös laaja-alaisen osaamisen alueista voidaan nostaa tavoitteita</p> <p>Vanhempien kanssa arviointikeskusteluja Ei väliarviointia Lukuvuosiarviointi</p>
<p>S2 Kotona ja koulussa toimiminen</p> <p>Näkökulmana minä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - turvallisuus - lähiympäristössä ja liikenteessä toimiminen, turvallinen koulutie - säänmukainen pukeutuminen - yhteistyötaidot ja ryhmissä toimiminen - käyttäytyminen koulussa - kiusaaminen ja sen ehkäisy - arjen teknologiaan tutustuminen - tutut kodin laitteet - koulun pihaan ja sen lähiympäristöön tutustuminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	

<p>S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi</p> <p>Näkökulmana minä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pihan yleisimpien eliölajien tunnistaminen - värien havainnointi - vuodenaikojen ominaispiirteiden havainnointi - lähiympäristö, luonto ja rakennettu ympäristö - kartta 	
<p>S4 Tutkiminen ja kokeileminen</p> <p>Näkökulmana minä:</p> <ul style="list-style-type: none"> -kehoni, oman kehon liikuttaminen -lähiympäristö, liikenne -vuodenajan mukaiset ilmiöt, esimerkiksi sään ja kasvillisuuden vaihtelut - harjoitellaan tutkimuksen tekemistä käyttäen lähtökohtana yksinkertaisia arjen asioita sekä sisällä että ulkona - arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään erilaisia vaihtoehtoja ja ratkaisuja - kasvien kasvattaminen 	
<p>S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen</p> <p>Näkökulma minä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehoni - muut ihmiset - lähiympäristö - elämän perusedellytyksiin tutustuminen (ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito) - maatalous - vuodenaikojen mukaan toimiminen - arjen terveystottumuksiin perehtyminen ja niihin liittyvien taitojen harjoittelu - pohditaan, mikä tuottaa hyvää mieltä ja iloa 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä kehityksen rakentaminen (L7)</p>	

<p>S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu- nen</p> <p>Näkökulma minä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen - kierrätykseen ja lajitteluun tutustuminen - kotiseutuun tutustuminen, koulun lähiympäristö - pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen (L7)</p>	

2. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu ja kehitys</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehon osat, miten ihminen kehittyy - elinkaari (syntyminen, vauva, leikkiikäinen, kouluikäinen, aikuinen, vanhus, kuolema) - ravintoon arjen terveystottumuksiin perehtyminen ja niihin liittyvien taitojen harjoittelu - tunnetaidot, mielen hyvinvointi - turvallisuus - yhteistyötaidot ja ryhmissä toimiminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)</p>	

<p>S2 Kotona ja koulussa toiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - turvallisuus, kiusaaminen ja sen ehkäisy, avun hakeminen - arjen itsehoitotaitoja 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p>	
<p>S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - koulun pihan ja sen lähiympäristön tutkiminen - pihan yleisimpien eliölajien ja niiden elinympäristöjen tunnistaminen - elämän perusedellytyksiin tutustuminen (ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito) - tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään (viljelykasvit ja tuotantoeläimet) - vuodenaikojen ominaispiirteiden havainnointi - sulaminen, jäätyminen ja höyrystyminen - luokka- ja pihakartan laatiminen, kartan idean ymmärtäminen - lämpötila - yleisimpiin sääilmiöihin tutustuminen esim. sääseuranta - elinkaari - pohditaan, mikä tuottaa hyvää mieltä ja iloa 	
<p>S4 Tutkiminen ja kokeileminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita käyttäen lähtökohtana yksinkertaisia arjen asioita sekä sisällä että ulkona - arjen teknologiaan tutustuminen - arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään erilaisia vaihtoehtoja ja ratkaisuja - kasvien kasvattaminen ja havaintojen teko - havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin 	

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) Monilukutaito (L4) Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä kehityksen rakentaminen (L7)</p>	
<p>S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> -ravinto -eläimet, tuotantoeläimet -kasvit, viljelykasvit - aika, päivärytmi - aineen olomuodot - puun, metallin, lasin ja muovin sekä muiden materiaalien ominaisuuksien tutkiminen - aineiden kyky heijastaa valoa/valon läpäiseminen - havaintojen valokuvaaminen - havaintojen tallentaminen medioihin 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Monilukutaito (L4) Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p>	
<p>S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen - kierrätykseen ja lajitteluun tutustuminen - ravinto - jätteiden vähentäminen oman toiminnan avulla - kotiseutuun tutustuminen - pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Monilukutaito (L4)</p>	

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen (L7)	
--	--

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Kasvu ja kehitys

Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämänkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Pehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutokseen. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Monipuolisuus, turvallisuus ja yhteisöllisyys

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan

vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Monipuolisuus, kokonaisuudet ja ohjaus

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Keskeistä arvioinnissa

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

13.3.6 Uskonto

Uskonnon tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävät

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Uskonnon opetuksen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon opetuksen kuvailua

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänskatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Uskonnon opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisällöt	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3	L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1	L1
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1	L2, L7
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2	L2, L3, L7
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3	L2, L6, L7

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S3	L2, L6, L7
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3	L3, L7
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

S2 Uskontojen maailma

Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Kiireettömyys, luottamus ja oppilaslähtöisyys

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine

havaintoineen ja kokemuksiin. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa.

Uskonnon opetuksen menetelmät

Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Kielitaito, kulttuuritausta ja osallisuus

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Ohjaus, kannustus ja monipuolisuus

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuuntelemaan. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Keskeistä uskonnon arvioinnissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Evangelisluterilainen uskonto

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - oma perhe, suku - erilaiset perheet - Raamatun kertomuksia ja suuria juhlapyyhiä - kirkkovuoden juhlia - virret ja muu hengellinen musiikki 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio - kirjallinen itsearviointi (esim. hymynaamat)
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman paikkakunnan uskonnolliset yhteisöt - kotiseurakunta 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaisuus ja toisten hyväksyminen - pelko ja rohkeus - omatunto - oikea ja väärä Raamatun kertomusten kautta - oppilaiden omasta elämästä nousevien kysymyksien pohtiminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden ja oppilaiden omasta elämämpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5) - tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2) 	

- sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kultaisen säännön merkitys arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 2

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - elämänkaareen liittyvät juhlalat - kristillistä symboliikkaa ja liturgiset värit - kirkkovuoden juhlia - virret ja hengellinen musiikki - Isä meidän -rukous 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio - kirjallinen itsearviointi (esim. hymynaamat)
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman paikkakunnan uskonnolliset yhteisöt - kotiseurakunta 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> -kultainen sääntö - riitojen ratkaiseminen - minä olen arvokas ja Jumalan luoma - oma ja toisten oma Raamatun kertomusten kautta (esim. laupias samarialainen) - oppilaiden omasta elämästä nousevien kysymyksien pohtiminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden ja oppilaiden omasta elämänpiiristä nousevien 	

aiheiden pohjalta. (L1)

- sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5)

- tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2)

- sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kultaisen säännön merkitys arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin jouluun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämänkaareen liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämäнкysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

Ortodoksinen uskonto

Ortodoksinen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 ja 2

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Ortodoksinen perheeni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ortodoksinen identiteetin vahvistuminen - ortodoksinen perinne perheessä - muut kristilliset perinteet perheessä ja lähiympäristössä - paastoperinne - kirkkovuoden juhlat - kirkko rakennuksena ja pyhänä paikkana 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio - kirjallinen itsearviointi (esim. hymynaamat)
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <p>Oma seurakuntani:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman seurakunnan eri toimintamuodot <p>Jeesuksen elämä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeesuksen elämän pääkohdat - elämää Jeesuksen ajan Palestiinassa <p>Muihin kirkkoihin ja lähiympäristön uskontoihin tutustuminen</p>	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaisuus ja toisten hyväksyminen - eettisten kysymysten pohtiminen - pelko ja rohkeus - omatunto - oikea ja väärä Raamatun kertomusten kautta - oppilaiden omasta elämästä nousevien kysymyksien pohtiminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>-opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden ja oppilaiden omasta elämänpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1)</p>	

- sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5)
- tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2)
- sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin.

Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisimpiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksisen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rakkaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Johdanto

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Katolinen uskonto

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan katoliseen uskontoon oppilaan perheen kautta. Keskeisiä sisältöjä ovat kirkon jäsenyys, kaste ja pyhä messu, ristinmerkki, Pyhä Kolminaisuus, Jeesus Kristus ja Jeesuksen elämän päätapahtumat. Tutustutaan keskeisiin katolisen uskonnon päivittäisiin rukouksiin. Tutkitaan Raamatun kuvausta elämän synnystä. Opetuksessa tutustutaan Raamatun asemaan pyhänä kirjana sekä kirkkovuoden suuriin juhliin. Tutustutaan omaan seurakuntaan ja kirkkorakennukseen sekä tarkastellaan Neitsyt Mariaa ja joitakin pyhiä ihmisiä.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma tausta ja sen mahdollinen monikulttuurisuus ja moniuskontoisuus. Tutustutaan oman luokan, oman koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin sekä uskonnottomuuteen osana arkea ja juhlaa. Tutkitaan katolisen perinteen yhtäläisyyksiä muiden uskontojen ja katsomusten kanssa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa pohditaan Vanhan testamentin ja Uuden testamentin kertomusten avulla hyvän ja pahan tunnistamista ja erottamista. Pohditaan toisista välittämisen ja rehellisyyden merkitystä. Perehdytään vastuuseen luonnosta ja maailmasta sekä tarkastellaan vastuuta luomiskertomuksen antamana tehtävänä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Opiskellaan alustavasti uskonnon keskeiset käsitteet kuten syntiinlankeemus, anteeksisaaminen ja -antaminen, oma ja yhteinen hyvä sekä näihin liittyvät keskeiset käskyt.

Islam

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan islamiin oman perheen kautta. Opiskellaan alustavasti islamilaisen kalenterin juhlat sekä ihmisen elämänkaareen liittyvät perinteet. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat islamin opin perusteet: Jumalan ykseys, profeetat, pyhät kirjat, usko näkymättömään. Tutustutaan alustavasti Koraaniin ja perimätietoon sekä Islamilaiseen yhteisöön. Tarkastellaan islamin monimuotoisuutta ilmiönä sekä moskeijan merkitystä muslimeille. Pohditaan muslimin uskonnollisia velvollisuuksia.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden pyhiin rakennuksiin, juhlaperinteisiin sekä uskonnottomaan tapakulttuuriin.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaari ja siihen liittyvät elämänkysymykset. Keskeisiä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja lasten oikeudet. Pohditaan toisen asemaan eläytymistä. Tutustutaan islamin oikeuksiin ja velvollisuuksiin perhe-elämässä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Keskeisinä opittavina sisältöinä ovat hyvän elämän perusteet islamissa. Lisäksi tarkastellaan oman perheen tapakulttuuria ja pohditaan erilaisuuden hyväksymistä.

Juutalainen uskonto

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan juutalaisuuteen oman perheen kautta. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat juhlat, niiden suhde juutalaiseen kalenteriin, elämänkaareen liittyvät perinteet sekä juutalaisuuden opin perusteet: Jumalan ykseys, Toora, Tanach ja muut merkittävät uskonnolliset kirjat ja usko näkymättömään. Tutustutaan juutalaiseen seurakuntaan ja tarkastellaan juutalaisuuden monimuotoisuutta ilmiönä. Perehdytään synagogaan juutalaisten elämän keskuksena.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin ja juhlaperinteisiin, oman alueen pyhiin rakennuksiin sekä uskonnottomuuteen perinteiden keskellä.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaareen liittyvät asiat. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan juutalaista näkökulmaa niihin. Tärkeitä pohdittavia kysymyksiä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä toisen asemaan eläytyminen. Opetuksessa tutustutaan juutalaisuuden perhe-elämässä sekä oman perheen tapakulttuuriin ja hyvän elämän perusteisiin juutalaisuudessa. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta.

13.3.7 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon ydintehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeää sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskelleva asenne.

Elämänkatsomustiedon tukitehtävät

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon painopisteet 1-2 vuosiluokilla

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4	L1, L2, L4
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	S2	L1, L2, L7
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1	L1, L2, L7
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä	S1-S4	L1, L2, L7
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia	S1-S4	L1, L3, L4
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä	S1-S4	L1, L3, L7
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja	S2	L2, L4
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	S1-S4	L1, L3, L7
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	S4	L3, L5, L7

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Kasvaminen hyvään elämään - ystävyys ja sen merkitys - oikea ja väärä - ihmisen hyvyys - toisen ihmisen kunnioitus ja kuunteleminen - selkeä itseilmaisu	- oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Omalle työskentelylle asetetaan opettajan ohjauksessa tavoitteet ja työtavat. Jakson päätyttyä yhdessä arvioidaan tavoitteiden toteutumista. - Oppilasta ohjataan suhtautumaan kriittisesti eripuolilta tulevaan tietoon. <p>(L1, L7, L4)</p>	<p>- kirjallinen itsearviointi (esim. hymynaamat)</p>
<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuka minä olen? - oma identiteetti - erilaiset tavat elää ja ajatella - erilaiset kodit ja erilaisuuden ymmärtäminen - oma kulttuuritausta - oppilaita kiinnostavat erilaiset kulttuurit <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Oppilas keskustelee itsestään ja perheestään ja osaa kuunnella toisten puheenvuoroja -Oppilasta kannustetaan huolehtimaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista <p>(L2, L3)</p>	
<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - luottamus, reiluus, rehellisyys ja rauha - sääntöjen merkitys oppilaan elämään liittyvissä tilanteissa ja ympäristöissä - lapsen oikeuksiin tutustuminen <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Oppilas oppii toimimaan toisten kanssa yhdessä ja ymmärtää sääntöjen merkityksen elämään liittyvissä tilanteissa. - Oppilas hakee ohjatusti tietoa lapsen oikeuksista ja niiden toteutumisesta eripuolella maailmaa. <p>(L6, L5)</p>	
<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - lähiympäristö - maapallon erilaiset elämänmuodot 	

<ul style="list-style-type: none"> - tutustuminen kertomuksiin maailmansynnystä - omat valinnat ja oman toiminnan vaikutus - luontokokemukset <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Oppilas tiedostaa oman toiminnan vaikutuksen lähiympäristöön. (L7) 	

2. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvaminen hyvään elämään</p> <ul style="list-style-type: none"> - ystävyys ja sen merkitys - oikea ja väärä - ihmisen hyvyys - toisen ihmisen kunnioitus ja kuunteleminen - selkeä itseilmaisu <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Omalle työskentelylle asetetaan opettajan ohjauksessa tavoitteet ja työtavat. Jakson päätyttyä yhdessä arvioidaan tavoitteiden toteutumista. - Oppilasta ohjataan suhtautumaan kriittisesti eripuolilta tulevaan tietoon. (L1, L7, L4) 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio - kirjallinen itsearviointi (esim. hymynaamat)
<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuka minä olen? - oma identiteetti - erilaiset tavat elää ja ajatella - erilaiset kodit ja erilaisuuden ymmärtäminen - oma kulttuuritausta - oppilaita kiinnostavat erilaiset kulttuurit 	

<p>Laaja-alainen osaaminen: -Oppilas keskustelee itsestään ja perheestään ja osaa kuunnella toisten puheenvuoroja -Oppilasta kannustetaan huolehtimaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista (L2, L3)</p>	
<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - luottamus, reiluus, rehellisyys ja rauha - sääntöjen merkitys oppilaan elämään liittyvissä tilanteissa ja ympäristöissä - lapsen oikeuksiin tutustuminen <p>Laaja-alainen osaaminen: -Oppilas oppii toimimaan toisten kanssa yhdessä ja ymmärtää sääntöjen merkityksen elämään liittyvissä tilanteissa. - Oppilas hakee ohjatusti tietoa lapsen oikeuksista ja niiden toteutumisesta eripuolella maailmaa. (L6, L5)</p>	
<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - lähiympäristö - maapallon erilaiset elämänmuodot - tutustuminen kertomuksiin maailmansyynystä - omat valinnat ja oman toiminnan vaikutus - luontokokemukset <p>Laaja-alainen osaaminen: -Oppilas tiedostaa oman toiminnan vaikutuksen lähiympäristöön. (L7)</p>	

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Pohditaan kysymystä ”Kuka minä olen?” sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Turvallisuus, itsesäätely ja tutkimuskeskustelut

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Osallisuus, minäpystyvyys ja katsomuksellinen identiteetti

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Ohjaus, kannustus ja monipuolisuus

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaaamistaan.

Arvioinnissa keskeistä

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämäkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessä.

13.3.8 Musiikki

Musiikin tehtävä

Toiminnallisuus, tapahtumat ja tuottaminen

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Musiikin opetuksen erityispiirteet vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin opetuksen tehtäviä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Musisointi ja luova tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L1, L2, L4
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	S1-S4	L1, L4
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja	S1-S4	L5, L6

Osallisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	S1-S4	L2, L7

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta	S1-S4	L2, L4
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen peruseriaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	S1-S4	L7

Oppimaan oppiminen musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Miten musiikissa toimitaan	- opettajan jatkuva havainnointi (esim. "pika-arviointi") - oppilaan itsearviointi helpoilla tavoilla (esim. hymynaamoilla, peukuilla)

<ul style="list-style-type: none"> - oppilas kuuntelee, laulaa, soittaa ja liikkuu ryhmän mukana - soittimen oikea käyttö ja käsittely - oman vuoron odottaminen ja muiden huomioiminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ryhmässä toimiminen</p> <p>Vuorovaikutuksellisuus laulu- ja soittotilanteissa</p> <p>Kokemus siitä, että omalla osallistumisella on merkitystä lopputuloksen kannalta (T1)</p>	
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <ul style="list-style-type: none"> - musiikin peruskäsitteisiin tutustumista laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen - perussyke keho- ja soitinrytmein - erilaisiin soittimiin tutustumista 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelun kehittyminen soittaessa ja laulaessa</p> <p>Vuorovaikutuksellisuus laulu- ja soittotilanteissa</p> <p>Laulu ja soitto ilmaisun välineinä (T2)</p> <p>Kokonaisvaltaisuus opetuksessa; musiikkia koetaan myös kuunnellen ja liikkuen</p> <p>Tietoisuus siitä, että ääntä ja musiikkia on lähes joka paikassa (T3)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologia apuna improvisointi- ja sävellystehtävissä</p> <p>Ryhmässä toimiminen ja projektiluontoinen työskentely (T4)</p>	

<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - musiikillista keksintää eri työtapoja käyttäen - tutustuminen ikäkauteen sopivaan kulttuuriperinteeseen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Kulttuurillisesti keskeiseen musiikkiin tutustuminen</p> <p>Musiikin erilaiset merkitykset eri aikakausina ja eri kulttuureissa (T5)</p> <p>Musiikin merkintätapojen alkeiden opettelua (T6)</p>	
<p>S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto</p> <ul style="list-style-type: none"> - ikäkauteen ja ajankohtaan sopivia lauluja ja laulelückejä - tavoitteiden asettamisen harjoittelemista pienin askelin - monenlaisen musiikin kuuntelua ja omien kokemusten kuvailua - tutustuminen ikäkauteen sopivaan kulttuuriperinteeseen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Pelisäännöt musiikintunneilla (T7)</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Harjoittelurutiinien ja pitkäjänteisyyden kehittyminen (T8)</p>	

2. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

<p>S1 Miten musiikissa toimitaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas kuuntelee, laulaa, soittaa ja liikkuu ryhmän mukana - vuorovaikutuksellinen soittaminen - laulamiseen ja soittamiseen liittyvien taitojen opettelua ryhmän jäsenenä - soittimen oikea käyttö ja käsittely - yhteisvastuu välineistä 	<ul style="list-style-type: none"> - opettajan jatkuva havainnointi (esimerkiksi "pika-arviointi") - oppilaan itsearviointi helpoilla tavoilla (esim. hymynaamoilla, peukuilla)
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ryhmässä toimiminen</p> <p>Vuorovaikutuksellisuus laulu- ja soittotilanteissa</p> <p>Kokemus siitä, että omalla osallistumisella on merkitystä lopputuloksen kannalta (T1)</p>	
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <ul style="list-style-type: none"> - musiikin peruskäsitteisiin tutustumista laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen (esim. korkea – matala, hiljaa – voimakkaasti), perussyke 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelun kehittyminen soittaessa ja laulaessa</p> <p>Vuorovaikutuksellisuus laulu- ja soittotilanteissa</p> <p>Laulu ja soitto ilmaisun välineinä (T2)</p> <p>Erilaiset oppimiskanavat, musiikkia koetaan kuunnellen, mutta myös liikkuen</p> <p>Tietoisuus siitä, että ääntä ja musiikkia on lähes joka paikassa (T3)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologia apuna improviointi- ja sävellystehtävissä</p>	

Ryhmässä toimiminen ja projektiluontoinen työskentely (T4)	
S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa - laulamiseen ja soittamiseen liittyvien taitojen opettelua ryhmän jäsenenä	
Laaja-alainen osaaminen: Kulttuurillisesti keskeiseen musiikkiin tutustuminen Musiikin erilaiset merkitykset eri aikakausina ja eri kulttuureissa (T5) Musiikin symbolikielen alkeiden opettelua (T6)	
S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto - musiikillista keksintää eri työtapoja käyttäen - tutustuminen ikäkauteen sopivaan kulttuuriperinteeseen - pieniä improvisointeja tai luovaa tuottamista käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja - ymmärrys yhteydestä musiikillisten taitojen ja harjoittelun välillä	
Laaja-alainen osaaminen: Vastuun ottaminen, pelisäännöt musiikintunneilla (T7)	
Laaja-alainen osaaminen: Harjoittelurutiinien ja pitkäjänteisyyden kehittyminen (T8)	

Johdanto

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt

tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen.

Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Yhteismusisointi ja myönteiset elämykset

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Eriyttäminen ja yhteistyötaidot

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös

oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Arvioinnin luonne musiikissa

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Keskeistä arvioinnissa

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaitoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

13.3.9 Kuvataide

Kuvataiteen tehtävä

Tutkiminen ja ilmaiseminen

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Toiminnallisuus ja monipuolisuus

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille

tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Omakohtaus, pitkäjänteisyys ja yhteistoiminnallisuus

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

Opetuksen tavoitteet
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla

Kuvallinen tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineisiin tutustuminen (puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, sormivärit), välineiden hallinta (oikeanlainen piirrin-, sivellin- ja hiiliote) sekä käyttö ja huolto - muovailu (esim. savi, paperimassa, muovailuvaha, tai-kataikina) - rakentelu (esim. pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet näkyviin) - prosessin arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim.

<ul style="list-style-type: none"> - painomenetelmiin tutustuminen (esim. sormipainanta, monotypia, leimasinpainanta) - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärit, viiva, muoto, vaaka, pysty, vino) - erilaiset kuvatyytit (kuvituskuvat, lehtikuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikennemerkkit, mainokset) - rakennettu ja luonnon ympäristö (esim. koti, koulu, metsä, vuodenajat, kuukaudet, kasvi- ja eläinlajit) 	<p>kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)</p> <ul style="list-style-type: none"> - suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista - vertaisarviointia aletaan harjoitella
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineisiin tutustuminen (puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, sormivärit), välineiden hallinta (oikeanlainen piirrin-, sivellin- ja hiiliote) sekä käyttö ja huolto - muovailu (esim. savi, paperimassa, muovailuvaha, tai-kataikina) - rakentelu (esim. pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit) - painomenetelmiin tutustuminen (esim. sormipainanta, monotypia, leimasinpainanta) - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärit, viiva, muoto, vaaka, pysty, vino) - erilaiset kuvatyytit (kuvituskuvat, lehtikuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikennemerkkit, mainokset) - rakennettu ja luonnon ympäristö (esim. koti, koulu, metsä, vuodenajat, kuukaudet, kasvi- ja eläinlajit) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet näkyviin) - prosessin arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista - vertaisarviointia aletaan harjoitella
<p>S3 Taiteen maailmat</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineisiin tutustuminen (puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, sormivärit), välineiden hallinta (oikeanlainen piirrin-, sivellin- ja hiiliote) sekä käyttö ja huolto - muovailu (esim. savi, paperimassa, muovailuvaha, tai-kataikina) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet näkyviin)

<ul style="list-style-type: none"> - rakentelu (esim. pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit) - painomenetelmiin tutustuminen (esim. sormipainanta, monotypia, leimasinpainanta) - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärit, viiva, muoto, vaaka, pysty, vino) - erilaiset kuvatyypit (kuvituskuvat, lehtikuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikennemerkkit, mainokset) - rakennettu ja luonnon ympäristö (esim. koti, koulu, metsä, vuodenaajat, kuukaudet, kasvi- ja eläinlajit) 	<ul style="list-style-type: none"> - prosessin arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista - vertaisarviointia aletaan harjoitella
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria</p> <p>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentely-ympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.</p> <p>L4 Monilukutaito Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä. Kriittisen kuvallisuuden kehittyminen</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.</p> <p>L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.</p>	

2. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineisiin tutustuminen (puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, sormivärit), välineiden hallinta (oikeanlainen piirrin-, sivellin- ja hiiliote) sekä käyttö ja huolto - muovailu (esim. savi, paperimassa, muovailuvaha, taitakataikina) - rakentelu (esim. pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit) - painomenetelmiin tutustuminen (esim. sormipainanta, monotypia, leimasinpainanta) - valokuvaus: välineen käyttö, tutustutaan kuvauslupa - kuvalliset muuntuajat: (värioppi: pää- ja välivärit, kylmä ja lämmin, viiva, muoto, vaaka, pysty, vino) - erilaiset kuvatyytit (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainos, muotokuva, maisema) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikennemerkkit, mainokset) - rakennettu ja luonnon ympäristö (esim. koti, koulu, metsä, vuodenaajat, kuukaudet, kasvi- ja eläinlajit) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet näkyviin) - prosessin arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista - vertaisarviointia aletaan harjoitella
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineisiin tutustuminen (puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, sormivärit), välineiden hallinta (oikeanlainen piirrin-, sivellin- ja hiiliote) sekä käyttö ja huolto - muovailu (esim. savi, paperimassa, muovailuvaha, taitakataikina) - rakentelu (esim. pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit) - painomenetelmiin tutustuminen (esim. sormipainanta, monotypia, leimasinpainanta) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet näkyviin) - prosessin arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)

<ul style="list-style-type: none"> - valokuvaus: välineen käyttö, tutustutaan kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärit, kylmä ja lämmin, viiva, muoto, vaaka, pysty, vino) - erilaiset kuvatyytit (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainos, muotokuva, maisema) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikennemerkkit, mainokset) - rakennettu ja luonnon ympäristö (esim. koti, koulu, metsä, vuodenaajat, kuukaudet, kasvi- ja eläinlajit) 	<ul style="list-style-type: none"> - suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista - vertaisarviointia aletaan harjoitella
<p>S3 Taiteen maailmat</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineisiin tutustuminen (puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, sormivärit), välineiden hallinta (oikeanlainen piirrin-, sivellin- ja hiiliote) sekä käyttö ja huolto - muovailu (esim. savi, paperimassa, muovailuvaha, taitokataikina) - rakentelu (esim. pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit) - painomenetelmiin tutustuminen (esim. sormipainanta, monotypia, leimasinpainanta) - valokuvaus: välineen käyttö, tutustutaan kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärit, kylmä ja lämmin, viiva, muoto, vaaka, pysty, vino) - erilaiset kuvatyytit (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainos, muotokuva, maisema) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikennemerkkit, mainokset) - rakennettu ja luonnon ympäristö (esim. koti, koulu, metsä, vuodenaajat, kuukaudet, kasvi- ja eläinlajit) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet näkyviin) - prosessin arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista - vertaisarviointia aletaan harjoitella
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>	

Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentely-ympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.

L4 Monilukutaito

Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä. Kriittisen kuvallukutaidon kehittyminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.

Johdanto

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaali-maailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä

mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta.

Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kult

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Monipuolisuus ja aktiivisuus

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Eriyttäminen ja ohjaus

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvittaessa erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Arvioinnin luonne kuvataiteessa

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Keskeistä arvioinnissa

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessä
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessä

13.3.10 Käsityö

Käsityön tehtävä

Käsityön tehtävät ja merkitys

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologioita sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Käsityön painotukset ja lähtökohdat

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohdaksi on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaallisen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka

arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Käsityön tehtävät 1-2 vuosiluokilla

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Käsityön tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	S1-S4	L1, L2
T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta	S1, S2, S3	L1, L4, L5
T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa	S1-S5	L1, L7
T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti	S2-S4	L4, L6
T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	S1-S6	L1, L3

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
---	---

<p>S1 Ideointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - ideoidaan tuotteita valittujen materiaalien ja teemojen pohjalta 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S2 Kokeilu</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuetaan oppilasta tekemään havaintoja eri materiaaleista 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S3 Suunnittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - tavoitteellisen toiminnan harjoittelu - esitetään oma suunnitelma sanallisesti tai piirroksina - ekologisen näkökulman huomioiminen 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S4 Tekeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan sanallisiin ohjeisiin - tutustutaan käsityön työvälineisiin ja materiaaleihin - mittaaminen - saksilla leikkaaminen - kaavan käyttö - työturvallisuus ja työskentelyasennot - liitostekniikat - lankatyöt - työn viimeistely - rakennussarjat 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.</p>
<p>S5 Dokumentointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas kertoo sanallisesti tai kirjallisesti, kuinka hänen työnsä eteni - tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään arvioinnin ja dokumentoinnin tukena 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S6 Arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman ja toisen työn arvostaminen, myös prosessin aikana - arviointi kohdistuu sekä työskentelyyn että tuotteeseen 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen: Työskentely oppitunneilla on tutkivaa ja kokeilevaa (L1)</p>	

<p>Omaa työtä arvostetaan (L2)</p> <p>Työturvallisuuden huomioiminen (L3)</p> <p>Työvälineiden tarkoituksenmukainen käyttötaito (L3)</p> <p>Huomion kiinnittäminen työskentelyn ekologisuuteen, esim. hukkamateriaalin hyötykäyttö (L6)</p> <p>Oman toiminnan arvioimisen harjoittelu (L1)</p> <p>Onnistumisen kokemukset (L2)</p> <p>Harjoitellaan antamaan palautetta (L7) ja arvioimaan myös toisten työskentelyä (L4)</p>	
---	--

2. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ideointi</p> <p>- Ideoidaan tuotteita valittujen materiaalien ja teemojen pohjalta.</p> <p>Kokeillaan vapaasti erilaisia materiaaleja.</p> <p>Käytetään ideoinnin lähtökohtana virikemateriaalia esim. tarinaa tai elokuvaa (yhteistyö äidinkielen kanssa).</p> <p>Tarjotaan monipuolisesti vaihtoehtoisia virikkeitä.</p> <p>Esitetään omia suunnitelmia sanallisesti tai piirroksena.</p> <p>Tutustutaan kirjallisiin ja kuvallisiin ohjeisiin.</p> <p>Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön ideoinnin ja suunnittelun osana.</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Omalle työskentelylle asetetaan tavoitteet ja arvioidaan niiden toteutumista (L1)</p> <p>Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön ideoinnin ja suunnittelun apuvälineenä (L5)</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S2 Kokeilu</p>	

<p>- tuetaan oppilasta tekemään havaintoja eri materiaaleista</p> <p>Tutustutaan käsityön työvälineisiin ja materiaaleihin.</p> <p>Mittaaminen</p> <p>Saksilla leikkaaminen</p> <p>Liitostekniikat</p> <p>Käsin ompelu</p> <p>Lankatyö</p> <p>Rakennussarjat</p> <p>Työn viimeistely</p> <p>Laaja-alainen osaaminen: Työskentely oppitunneilla on tutkivaa ja kokeilevaa (L1) Omaa työtä arvostetaan (L2) Työturvallisuuden huomioiminen (L3) Työvälineiden tarkoituksenmukainen käyttötaito (L3) Huomion kiinnittäminen työskentelyn ekologisuuteen, esim. hukkamateriaalin hyötykäyttö (L6)</p>	<p>Ohjaavaa arvioitikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S3 Suunnittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - tavoitteellisen toiminnan harjoittelu - esitetään oma suunnitelma sanallisesti tai piirroksina - tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen suunnittelun tukena 	<p>Ohjaavaa arvioitikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S4 Tekeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan kirjallisiin ja sanallisiin ohjeisiin - tutustutaan käsityön työvälineisiin ja materiaaleihin - mittaaminen - saksilla leikkaaminen - kaavan käyttö - työturvallisuus ja työskentelyasennot - liitostekniikat - lankatyöt 	<p>Ohjaavaa arvioitikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p> <p>Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - työn viimeistely - rakennussarjat - ekologisuus materiaalien valinnassa, kestävä kehitys 	
<p>S5 Dokumentointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas kuvailee suullisesti tai kirjallisesti (teksti, piirros) omaa ideointiaan - oppilas kertoo sanallisesti tai kirjallisesti, kuinka hänen työnsä eteni - käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa dokumentoinnin osana <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Oman toiminnan arvioimisen harjoittelu (L1)</p> <p>Onnistumisen kokemukset (L2)</p> <p>Harjoitellaan antamaan palautetta (L7) ja arvioimaan myös toisten työskentelyä (L4)</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S6 Arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman ja toisen työn arvostaminen, myös prosessin aikana - arviointi kohdistuu sekä työskentelyyn että tuotteeseen <p>Itsearviointi</p> <p>Oman työn arvostaminen, myös prosessin aikana.</p> <p>Harjoitellaan oman sekä toisen työn arviointia.</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että kokonaisen käsityön prosessi toteutuu ja erilaiset materiaalit ja työtavat tulevat tutuksi. Työskennellään yhteisten ilmiöiden parissa useiden oppiaineiden kanssa.

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia

menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Toiminnallisuus, vuorovaikutus ja turvallisuus

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Erilaiset työtavat ja eriyttäminen

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Monipuolinen arviointi

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arvioinnin kohdistuminen

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Keskeistä arvioinnissa

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat

- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

13.3.11 Liikunta

Liikunnan tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja

yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnan osatekijät vuosiluokilla 1-2

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveystensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä leikkien”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Fyysinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina	S1	L3

T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä	S1	L3
T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito	S1	L3
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	S1	L3, L6, L7

Psyykinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistamista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.	S3	L1, L2, L3
T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja	S3	L1, L2

Sosiaalinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa	S2	L2, L3, L6, L7
T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta	S2	L2, L6, L7

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

1. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
”Liikutaan yhdessä leikkien”	- KPP-testit
S1 Fyysinen toimintakyky (T1 – T6)	- alkeisuimataitojen

Opetukseen valitaan havaintomotorisia taitoja monipuolisesti kehittäviä tehtäviä. Havaintomotoriset taidot ovat motoristen perustaitojen edellytys. Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motorisia perustaitoja tulee harjoittaa monipuolisesti.

Tasapainotaidot:

- Pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen

Liikkumistaidot:

- Käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, hyppiminen rytmisissä, loikkaaminen, laukkaaminen, liukuminen ja kinkkaaminen
- Kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen
- Uiminen

Välineenkäsittelytaidot:

- Heittäminen, kiinniottaminen, vieritys, työntö, pomputtaminen, potkaiseminen ja kämmenellä (tai lyhytvartisella mailalla) lyöminen

Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen

Havaintomotorisia taitoja ja kehon hahmotusta harjaannuttavat esimerkiksi seuraavat tehtävät ja sisältöalueet:

- erilaisten muotojen (esim. kirjaimet tai numerot) muodostaminen ja piirtäminen oman kehon avulla
- koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu erilaisissa tehtävissä
- liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla
- erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit
- uinti

Motorisia perustaitoja edistetään liikkumalla eri tasoissa ja eri suunnissa sisällä ja ulkona.

Tasapainotaitoja edistetään esimerkiksi:

- voimistelu- ja musiikkileikeillä
- suksilla ja luistimilla
- tasapainoillen erilaisilla alustoilla (penkit, narut, viivat, lattiamuodot)

Liikkumistaitoja voidaan harjoittaa esimerkiksi:

- erilaisilla pallo-, hippa- ja viestileikeillä
- liikkuen suksilla ja luistimilla
- temppu- ja hyppelyradoilla

mittaaminen: kuplien puhaltaminen veteen, kasvojen kastaminen veteen, kastautuminen ja sukeltaminen

- teknologian hyödyntäminen (esim. aktiivisuusrannekkeet, älylaitteiden liikuntasovellukset)

<p>- maastossa liikkuen - uiden</p> <p>Tasapaino- ja liikkumistaidot harjaantuvat erilaisissa ympäristöissä turvallisesti liikkuen (luonto, sali, lumi, jää). Liikkumistaitoja harjoitellaan myös veteen tutustuen ja alkeisuimataittoa harjoitellen.</p> <p>Välineenkäsittelytaitoja tulee harjoittaa monipuolisesti käyttäen esimerkiksi erilaisia ja erikokoisia palloja, hernepusseja, keiloja, vanteita ja hyppynaruja.</p> <p>Opetuksessa symmetrisistä liikkeistä edetään epäsymmetrisiin liikkeisiin (esimerkiksi kahden käden heitto ja yhden käden heitto).</p> <p>Silmä-käsi -koordinaatiota harjoitetaan esimerkiksi mailoja hyödyntäen.</p> <p>Liikkuvuutta harjaannutetaan ojennuksilla, kurkotuksilla ja lyhyillä venytyksillä.</p>	
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T7 – T8)</p> <p>Oppilas harjoittelee liikkumaan ja työskentelemään ryhmässä ja parin kanssa toiset oppilaat huomioiden.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Tunneille sisällytetään yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta. Sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toisten kuunteleminen - oman vuoron odottaminen - toisten auttaminen 	<p>- opettajan havainnot</p>
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T9 – T10)</p> <p>Oppilas kokee liikunnan kautta onnistumisen kokemuksia ja virkistyy sekä kohtaa emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia pelejä ja leikkejä, joissa jokainen voi saada onnistumisen kokemuksia. Pelien ja tehtävien myötä harjoitellaan erilaisten tunteiden kohtaamista ja käsittelyä. Psyykkistä toimintakykyä tukevat mm.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilaiden huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen - pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla 	<p>- opettajan havainnot</p>

<p>- myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri - kannustaminen</p> <p>Palautteen tulee olla rakentavaa ja kannustavaa, mikä tukee oppilaan myönteistä minäkäsitystä.</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ilon ja virkistykseen tuottaminen (L1)</p> <p>Pätevyyden tunteen vahvistaminen osallistamalla (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen harjoittelu erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Hyvien käytöstapojen harjoittelu (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Tutustutaan liikuntateknologiaan mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Harjoitellaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Harjoitellaan kantamaan vastuuta omista asioista (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	

2. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>”Liikutaan yhdessä leikkien”</p> <p>S1 Fyysinen toimintakyky (T1 – T6)</p> <p>Opetukseen valitaan havaintomotorisia taitoja monipuolisesti kehittäviä tehtäviä. Havaintomotoriset taidot ovat motoristen perustaitojen edellytys. Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla</p>	<p>- KPP-testit</p> <p>- alkeisuimataidon mittaaminen: 10 metriä yhdellä uintitavalla ja kastautuminen</p>

oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motorisia perustaitoja tulee harjoittaa monipuolisesti.

Tasapainotaidot:

- Pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen

Liikkumistaidot:

- Käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, hyppiminen rytmisissä, loikkaaminen, laukkaaminen, liukuminen ja kinkkaaminen
- Kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen
- Uiminen

Välineenkäsittelytaidot:

- Heittäminen, kiinniottaminen, vieritys, työntö, pomputtaminen, potkaiseminen ja kämmenellä (tai lyhytvartisella mailalla) lyöminen

Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen

Havaintomotorisia taitoja ja kehon hahmotusta harjaannuttavat esimerkiksi seuraavat tehtävät ja sisältöalueet:

- erilaisten muotojen (esim. kirjaimet tai numerot) muodostaminen ja piirtäminen oman kehon avulla
- koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu erilaisissa tehtävissä
- liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla
- erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit
- uinti

Motorisia perustaitoja edistetään liikkumalla eri tasoissa ja eri suunnissa sisällä ja ulkona.

Tasapainotaitoja edistetään esimerkiksi:

- voimistelu- ja musiikkileikeillä
- suksilla ja luistimilla
- tasapainoillen erilaisilla alustoilla (penkit, narut, viivat, lattiamuodot)

Liikkumistaitoja voidaan harjoittaa esimerkiksi:

- erilaisilla pallo-, hippa- ja viestileikeillä
- liikkuen suksilla ja luistimilla
- temppu- ja hyppelyradoilla
- maastossa liikkuen
- uiden

- teknologian hyödyntäminen (esim. aktiivisuusrannekkeet, videokuvaaminen, älylaitteiden liikuntasovellukset)

<p>Tasapaino- ja liikkumistaidot harjaantuvat erilaisissa ympäristöissä turvallisesti liikkuen (luonto, sali, lumi, jää). Liikkumistaitoja harjoitellaan myös veteen tutustuen ja alkeisuimataitoa harjoitellen.</p> <p>Välineenkäsittelytaitoja tulee harjoittaa monipuolisesti käyttäen esimerkiksi erilaisia ja erikokoisia palloja, hernepusseja, keiloja, vanteita ja hyppynaruja.</p> <p>Opetuksessa symmetrisistä liikkeistä edetään epäsymmetrisiin liikkeisiin (esimerkiksi kahden käden heitto ja yhden käden heitto).</p> <p>Silmä-käsi-koordinaatiota harjoitetaan esimerkiksi mailoja hyödyntäen.</p> <p>Liikkuvuutta harjaannutetaan ojennuksilla, kurkotuksilla ja lyhyillä venytyksillä.</p> <p>KPP-testaus vähintään kerran lukuvuodessa.</p>	
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T7 – T8)</p> <p>Oppilas harjoittelee liikkumaan ja työskentelemään ryhmässä ja parin kanssa toiset oppilaat huomioiden.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Tunneille sisällytetään yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta. Sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toisten kuunteleminen - oman vuoron odottaminen - toisten auttaminen 	- opettajan havainnot
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T9 – T10)</p> <p>Oppilas kokee liikunnan kautta onnistumisen kokemuksia ja virkistyy sekä kohtaa emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia pelejä ja leikkejä, joissa jokainen voi saada onnistumisen kokemuksia. Pelien ja tehtävien myötä harjoitellaan erilaisten tunteiden kohtaamista ja käsittelyä. Psyykkistä toimintakykyä tukevat mm.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilaiden huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen - pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla 	- opettajan havainnot

<p>- myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri - kannustaminen</p> <p>Palautteen tulee olla rakentavaa ja kannustavaa, mikä tukee oppilaan myönteistä minäkäsitystä.</p>	
<p>Laaja-alaiset</p> <p>Ilon ja virkistykseen tuottaminen (L1)</p> <p>Pätevyyden tunteen vahvistaminen osallistamalla (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen harjoittelu erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Hyvien käytöstapojen harjoittelu (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, audittiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Tutustutaan liikuntateknologiaan mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Harjoitellaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Harjoitellaan kantamaan vastuuta omista asioista (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksuja ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisiin ja turvallisiin tehtäviin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Turvallisuus, monipuolisuus, yhteistoiminnallisuus ja aktiivisuus

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Ilmapiiri, onnistuminen, yksilöllisyys ja oppilaslähtöisyys

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnin tarkoitus

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnin toteuttaminen

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan

terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Keskeiset kohteet arvioinnissa

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa

13.3.12 Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksen tehtävä ja merkitys

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja

taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvälineiden ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

Oppilaanohjauksen paikallisia toteutus-esimerkkejä

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 1-2

Kasvua ja kehitystä tukevia toimintatapoja perusopetuksen aikana ovat esimerkiksi:

- oppilaan tutustumishaastattelut, tiedonsiirto oppilaiden kanssa toimivilta aikuisilta toiselle, oppilaan ja huoltajan kanssa keskustelut, vanhempainvartit
- ryhmäytymisen tukeminen, joustava oppilaiden ja tiedon siirtyminen opiskeluryhmien ja luokkien välillä
- kummi-, tukioppilas- ja oppilaskuntatoiminta
- oppilaan tukeminen koulunkäyntitaitojen harjoittelussa ja tiedonhankinnassa, omien vahvuuksien löytämisessä
- oppilashuollon tuki, yhteistyö mm. nuorisotoimen ja seurakunnan kanssa
- kerhotoiminta
- Lions Quest, KiVakoulu, VERSO, Vastuunportaat, Skidikantti ja muut vastaavat ohjelmat
- oppiainerajat ylittävät yhteistoiminnalliset kokonaisuudet

Oppimisen ja opiskelun ohjauksen toimintatapoja ovat esimerkiksi:

- oppimistyylien tunnistaminen
- tiedonhankintataitojen kehittäminen
- opiskelutekniikoiden harjaannuttaminen eri oppiaineissa

- monipuolisten opetusmenetelmien käyttäminen
- oppimisvaikeuksien tunnistaminen: tarpeen mukaan mitoitettua yleisen, tehostetun ja erityisen tuen toimet
- henkilökohtaiset keskustelut, yhteistyö kodin kanssa
- opiskelun etenemisen seuranta
- oppilaan kannustaminen vastuunottoon omasta opiskelusta ja itsenäisestä työskentelystä
- yhteistyö erilaisten oppilasryhmien ja opettajien kanssa
- oppiainerajat ylittävät yhteistoiminnalliset kokonaisuudet

Ura- ja elämänsuunnittelun ohjauksen osa-alueita ovat esimerkiksi:

- yhteistyö vanhempien, koulun ulkopuolisten yhteisöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.
- opinnoista ja koulutusjärjestelmästä tiedottaminen
- omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden tunnistaminen
- ammatteihin ja työelämään tutustuminen: vierailut ja vierailijat, yhteistyö elinkeinoelämän kanssa, työelämän sääntöihin tutustuminen
- työelämätaitojen harjaannuttaminen
- koulun ja vanhempien ammatteihin tutustuminen
- ohjataan oppilaita vastuutehtäviin koulussa
- oppiainerajat ylittävät yhteistoiminnalliset kokonaisuudet

LUKU 14 Vuosiluokat 3-6

14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä sekä siirtymävaihe vuosiluokalta 6

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeää varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opetuksen järjestäjän tarjoamasta kieliohjelmasta. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen kieltenopiskeluun. Ennen kielivalintojen tekemistä voidaan järjestää kielisuihkuja monipuolisten kielivalintojen toteutumiseksi. Kielisuihkuissa kielen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Toimenpiteet siirtymävaiheessa

Siirtymävaiheessa on tärkeää varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opetuksen järjestäjän tarjoamasta kieliohjelmasta. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen kieltenopiskeluun. Ennen kielivalintojen tekemistä voidaan järjestää kielisuihkuja monipuolisten kielivalintojen toteuttamiseksi. Kielisuihkuissa kielen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

- luokan opettajat yhdessä laaja-alaisten erityisopettajien kanssa keräävät tarvittavat siirtotiedot sekä valmistelevat erityisen- ja tehostetun tuen oppilaiden siirtymisen kolmannelle luokalle yhteistyössä huoltajien kanssa
- luokanopettajat ja laaja-alaiset erityisopettajat kartoittavat lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan valmiuksia ja opiskelutaitoja
- lain edellyttämä erityisen tuen tarkistaminen tehdään toisen vuosiluokan keväällä
- opettajat ja oppilashuoltohenkilöstö huolehtivat tarvittavasta yhteistyöstä, jotta siirtymisen sujua joustavasti
- huoltajia tiedotetaan siirtymävaiheesta ja koulun vaihtuessa järjestetään kouluun tutustumismahdollisuuksia

Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3-6 erityinen tehtävä

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minäkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalsiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttämällä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksen piirteitä

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtymisen edellytykset

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työkentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Toimintatavat siirtymävaiheessa ja tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut alakoulusta yläkouluun

- luokan opettajat yhdessä laaja-alaisten erityisopettajien kanssa keräävät tarvittavat siirtotiedot sekä valmistelevat erityisen tuen oppilaiden siirtymisen yläkouluun yhteistyössä huoltajien kanssa
- ala- ja yläkoulujen rehtorit yhdessä opettajien ja oppilashuoltohenkilöstön kanssa huolehtivat tarvittavasta yhteistyöstä, jotta siirtyminen sujuu joustavasti
- yläkoulun oppilaan ohjaajat ja opettajat vierailevat jokaisella alakoululla kertomassa opiskelusta yläkoulussa ja kertomassa LUMA- ja kieliluokasta
- huoltajia tiedotetaan siirtymävaiheesta ja järjestetään kouluun tutustumismahdollisuuksia
- syyslukukauden alkaessa luokanvalvoja opastaa kaikissa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa sekä oppilasta että huoltajia
- ryhmäytymistä järjestetään mukavan tekemisen parissa
- tukioppilaat opastavat ja ohjaavat uusia 7. luokkalaisia
- koko henkilöstö tukee koulunkäynnin alkua

14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Lähtökohtia

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että

oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyys ja hyväksytyksi tuleminen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävä elämäntavan omaksumiselle ja kestävä kehityksen tarpeen pohtimiselle.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Keinoja oppimisen ja ajattelun kehittämiseen

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päätelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimistaitojen vahvistaminen

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen vuorovaikutus ja ilmaisu

Keinoja kulttuurikasvatukseen ja ilmaisuun

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katso-muksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeitä.

Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Ilmaisu, vuorovaikutus ja kekseliäisyys

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjenhallinta

Keinoja arjenhallinnan ja itsestä huolehtimisen kehittämiseen

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Teknologia, kuluttaminen ja kestävä tulevaisuus

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävästä kuluttamisesta käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävästä tulevaisuudesta kannalta.

L4 Monilukutaito

Keinoja monilukutaidon opettamiseen

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktio, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erotelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.

Monipuoliset tekstit ja lähteet

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjasto- palveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa – edistää monilukutaidon kehittymistä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tv) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävästä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen

Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsitteilyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisusta.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta

Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseriaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle.

Tiedonhankinta sekä tutkiva ja luova työskentely

Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen

Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Keinoja työelämätaitojen kehittämiseen

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Työelämä ja sosiaalinen toiminta

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammanteista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissoveltelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Vaikuttaminen, osallistuminen ja omat valinnat

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Keinoja yhteisöllisyyden kehittämiseen

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestäväään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

14.3 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6

Lyhenteet oppiaineosuuksissa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjäjys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja toisen kotimaisen kielen opiskelu

12 oppimäärää

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsema tonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillirahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppimäärät

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
		yhteinen	valinnainen
	<i>yhteinen</i>	<i>yhteinen</i>	<i>valinnainen</i>
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

14.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Johdanto

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kielenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaisista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytännöistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolle sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen

rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

S2-oppimäärä: S2-opetus on luonteeltaan eriyttävää opetusta. Oppilaan kielitaidon taso vuosiluokan sisällä on täysin erilainen, mikä johtuu esimerkiksi siitä, onko oppilas elänyt Suomessa koko ikänsä vai onko hän siirtynyt kyseiselle vuosiluokalle suoraan valmistavasta

opetuksesta. Opettajan tehtävänä on jatkuvasti yksilöllisesti ohjata ja tukea oppilaitaan ja eriyttää opetustaan oppilaidensa tarpeiden mukaan.

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kielen ja kirjallisuuden erityinen tehtävä

Monilukutaito, kielitietoisuus ja kielellinen identiteetti

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Kansalliskieli ja kieli välineenä

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Painopiste vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen

piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä - luokat 3-6	S1	L1, L2, L7
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa - luokat 3-6	S1	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla - luokat 3-6	S1	L1, L2, L4, L7
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa - luokat 3-6	S1	L1, L2, L3, L4

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan - luokat 3-6	S2	L1, L4, L5
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan - luokat 3-6	S2	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin - luokat 3-6	S2	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media-	S2	L1, L4, L5

ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä - luokat 3-6		
---	--	--

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana - luokat 3-6	S3	L1, L2, L4, L7
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä - luokat 3-6	S3	L1, L4, L5, L7
T11 ohjata oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa - luokat 3-6	S3	L1, L4, L5
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen - luokat 3-6	S3	L2, L4, L5, L6

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia - luokat 3-6	S4	L1, L2, L4
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista	S4	L2, L4, L5, L7

lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön - luokat 3-6		
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen - luokat 3-6	S4	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

3. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista itselleen tutussa viestintäympäristössä - harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa tilanteissa - ilmaisuharjoituksia, esim. draaman keinoin - harjoitellaan erilaisten esitysten pitämistä myös tietotekniikkaa hyödyntäen <p>LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN (L1, L2, L7):</p> <ul style="list-style-type: none"> - toisten kuunteleminen, yhteistyö, ristiriitojen käsittely ja ratkaisujen etsiminen (L1, L2, L7) - itsetuntemus (L1, L2, L7) 	<p>Välitön suullinen palaute opettajalta/omalta parilta/ryhmältä</p> <p>kirjalliseen palautteeseen valmistautuminen/totuttautuminen</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista - harjoitellaan lukemisen strategioita -harjoitellaan erilaisten tekstilajien tunnistamista - tutustutaan alustavasti kirjallisuuden käsitteisiin: aihe, kertoja ja teema - opitaan käyttämään tekstin tulkitsemiseen liittyviä käsitteitä - harjoitellaan käsittekartan ja muistiinpanojen tekemistä - vahvistetaan aakkostamista 	<p>Luetun ymmärtämisen testit, itsearviointi mukana</p> <p>Itsearviointia prosessin eri vaiheissa ja lopputuloksesta</p> <p>Kuullun ymmärtäminen, ohjeen mukaan toimiminen</p>

<ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan hakemiston ja hakusanan käyttöä - harjoitellaan kuvalukemisen alkeita - harjoitellaan lähteiden löytämistä - innostetaan lukemaan monipuolisia tekstejä ja keskustelemaan niistä 	
<p>S3 Tekstin tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuotetaan erilaisia tekstejä omasta elämästä ja kokemuksista - harjoitellaan tekstin suunnittelua ja rakentamista (juonikaavio, otsikointi, kappalejako) - harjoitellaan kirjoitetun ja puhutun kielen erottamista kiinnittämällä huomiota sanavalintoihin ja rakenteisiin - harjoitellaan lähteiden merkitsemistä - ohjataan palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen - varmennetaan oikeinkirjoitusasioita - sujuvoitetaan käsin kirjoittamista - harjoitellaan tekstinkäsittelyohjelman hyödyntämistä oikeinkirjoituksessa - harjoitellaan näppäintaitoja - tutustutaan nettietikettiin 	<p>sanelut tarinat</p> <p>monipuolinen tekstin tuottaminen oikeakielisesti</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan kielen rakenteisiin: sanaluokat, virke - havainnoidaan kielen vaihteluita - kannustetaan kirjaston aktiiviseen käyttöön - harjoitellaan erilaisten tekstien lukemista ja kuuntelemista - luetaan ikäkaudelle sopivia kokonaisteoksia - pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä - tutustutaan satuklassikoihin - hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa - harjoitellaan kertomaan itseä kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta - suunnitellaan ja harjoitellaan esityksiä 	<p>kielioppikokeet</p> <p>"Pulpettikirjasta"/ "luokkalukemistosta" tehtävät</p> <p>lukudiplomit</p>

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa - toiminta vuorovaikutustilanteissa: äänenkäyttö, pyrkii ottamaan muiden näkökulman huomioon - ilmaisuharjoituksia, esim. draaman keinoin - harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista 	<p>Välitön suullinen palaute opettajalta/omalta parilta/ryhmältä</p> <p>kirjalliseen palautteeseen totuttautuminen</p> <p>ilmaisullisuuden palautteen antaminen myös laaja-alaisesti lukuaineiden esitelmistä/esityksistä (esim. luonnontiedon esitelmä)</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista - arvioidaan omaa lukutaitoa - harjoitellaan edelleen lukemisen strategioita - tutustutaan kirjallisuuden peruskäsitteisiin: aihe, kertoja ja teema - opitaan käyttämään tekstin tulkitsemiseen liittyviä käsitteitä - harjoitellaan käsitekarttojen ja muistiinpanojen tekemistä - harjoitellaan erilaisten lähteiden käyttöä ja arviointia - harjoitellaan kuvanlukemisen taitoja - innostetaan lukemaan monipuolisia tekstejä ja keskustelemaan niistä - tutustutaan monimediaiseen ympäristöön 	<p>Luetun ymmärtämisen testit, itsearviointi mukana</p> <p>Itsearviointia prosessin eri vaiheissa ja lopputuloksesta</p> <p>Kuullun ymmärtäminen, ohjeen mukaan toimiminen</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuotetaan erilaisia tekstejä omasta elämästä ja kokemuksista 	<p>sanelut tarinat</p>

<ul style="list-style-type: none"> -tunnistetaan fakta ja fiktio - harjoitellaan tekstin suunnittelua ja rakentamista (juonikaavio, otsikointi, kappaletajako) - harjoitellaan kirjoitetun ja puhutun kielen erottamista kiinnittämällä huomiota sanavalintoihin ja rakenteisiin - harjoitellaan lähteiden merkitsemistä - ohjataan palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen - varmennetaan oikeinkirjoitusasioita - sujuvoitetaan käsin kirjoittamista - harjoitellaan tekstinkäsittelyohjelman käyttöä - harjoitellaan näppäintaitoja - vahvistetaan nettietikettiosaamista 	<p>monipuolinen tekstin tuottaminen oikeakielisesti (uutiset, vuoropuhelut)</p> <p>Oman tuotoksen prosessin ja lopputuloksen itsearviointi</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan kielen rakenteisiin: sanaluokat, virke sekä pää- ja sivulause - havainnoidaan kielen vaihteluita ja harjoitellaan niiden käyttöä - kannustetaan kirjaston aktiiviseen käyttöön - harjoitellaan erilaisten tekstien lukemista ja kuuntelemista - luetaan ikäkaudelle sopivia kokonaisteoksia - pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä - tutustutaan suomalaisiin kansansatuihin ja -runoihin - hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa - harjoitellaan kertomaan itseä kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta 	<p>kielioppikokeet</p> <p>"Pulpettikirjasta"/ "luokkalukemistosta" tehtävät</p> <p>lukudiplomit</p> <p>itsearviointi</p>

- suunnitellaan ja harjoitellaan esityksiä

5. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutustaitojen kehittäminen edelleen - harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintätilanteissa ja ennalta valmisteluissa esityksissä - toiminta vuorovaikutustilanteissa: äänenkäyttö, pyrkii ottamaan muiden näkökulman huomioon - ilmaisuharjoituksia, esim. draaman keinoin - harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista 	<p>Välitön suullinen palaute opettajalta/omalta parilta/ryhmältä</p> <p>kirjallinen palaute opettajalta/parilta/ryhmältä</p> <p>ilmaisullisuuden palautteen antaminen myös laaja-alaisesti lukuaineiden esitelmistä/esityksistä (esim. luonnontiedon esitelmä)</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan edelleen lukemisen strategioita - opitaan käyttämään tekstin tulkitsemiseen liittyviä käsitteitä: aihe, kertoja ja teema - harjoitellaan käsitekarttojen, muistiinpanojen ja tiivistelmien tekemistä - lähdetiedon merkitseminen ja lähteiden arviointi - innostetaan lukemaan monipuolisia tekstejä ja keskustelemaan niistä - käytetään monimediaista viestintäympäristöä 	<p>Luetun ymmärtämisen testit, itsearviointi mukana</p> <p>Itsearviointia prosessin eri vaiheissa ja lopputuloksesta</p> <p>Kuullun ymmärtäminen, ohjeen mukaan toimiminen</p>

<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuotetaan erilaisia tekstejä - harjoitellaan tekstin suunnittelua ja rakentamista (juonikaavio, otsikointi, kappaletajako) - harjoitellaan kirjoitetun ja puhutun kielen erottamista kiinnittämällä huomiota sanavalintoihin ja rakenteisiin - harjoitellaan lähteiden merkitsemistä - ohjataan palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen - varmennetaan oikeinkirjoitusasioita - sujuvoitetaan käsikirjoittamista - harjoitellaan tekstinkäsittelyohjelman käyttöä - harjoitellaan näppäintaitoja - vahvistetaan nettietikettiosaamista 	<p>sanelut tarinat</p> <p>monipuolinen tekstin tuottaminen oikeakielisesti (mm. uutiset, vuoropuhelut)</p> <p>oman tuotoksen prosessin ja lopputuloksen itsearviointi</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan kielen rakenteita: sanaluokat, virke sekä pää- ja sivulause - opetellaan verbien aikamuodot sekä lauseen pääjäsenet - havainnoidaan kielen vaihteluita ja harjoitellaan niiden käyttöä - kannustetaan kirjaston aktiiviseen käyttöön - harjoitellaan erilaisten tekstien lukemista ja kuuntelemista - luetaan ikäkaudelle sopivia kokonaisteoksia - pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä - luetaan kotimaista ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta 	<p>kielioppikokeet</p> <p>"Pulpettikirjasta"/ "luokkalukemistosta" tehtävät</p> <p>lukudiplomit</p> <p>itsearviointi</p>

<ul style="list-style-type: none"> - hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa - harjoitellaan kertomaan itseä kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta - suunnitellaan ja harjoitellaan esityksiä 	
--	--

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutustaitojen kehittäminen edelleen - harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintätilanteissa ja ennalta valmisteluissa esityksissä - harjoitellaan omien ajatusten esittämistä ja mielipiteiden perustelemista - toiminta vuorovaikutustilanteissa: äänenkäyttö, pyrkii ottamaan muiden näkökulman huomioon - ilmaisuharjoituksia, esim. draaman keinoin - harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista 	<p>Välitön suullinen palaute opettajalta/omalta parilta/ryhmältä</p> <p>kirjallinen palaute opettajalta/parilta/ryhmältä</p> <p>ilmaisullisuuden palautteen antaminen myös laaja-alaisesti lukuaineiden esitelmistä/esityksistä (esim. luonnontiedon esitelmä)</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan edelleen lukemisen strategioita ja luetaan monimuotoisia tekstejä - tutkitaan tekstien piirteitä kirjallisuuden peruskäsitteitä käyttäen: aihe, kertoja ja teema - harjoitellaan käsittekarttojen, muistiinpanojen ja tiivistelmien tekemistä 	<p>Luetun ymmärtämisen testit, itsearviointi mukana</p> <p>Itsearviointia prosessin eri vaiheissa ja lopputuloksesta</p> <p>Kuullun ymmärtäminen, ohjeen mukaan toimiminen</p>

<ul style="list-style-type: none"> - hankitaan tietoa suunnitelmallisesti - harjoitellaan lähdekriittisyyttä - innostetaan lukemaan monipuolisia tekstejä ja keskustelemaan niistä - käytetään monimediaista viestintäympäristöä 	<p>Laaja-alaisten projektien kokonaisarvioinnissa äidinkieli vahvasti mukana</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuotetaan erilaisia tekstejä - harjoitellaan tekstin suunnittelua ja rakentamista (juonikaavio, otsikointi, kappaalejako) - harjoitellaan kirjoitetun ja puhutun kielen erottamista kiinnittämällä huomiota sanavalintoihin ja rakenteisiin - harjoitellaan lähteiden merkitsemistä - ohjataan palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen - varmennetaan oikeinkirjoitusasioita - sujuvoitetaan käsin kirjoittamista - harjoitellaan tekstinkäsittelyohjelman käyttöä - harjoitellaan näppäintaitoja - vahvistetaan nettietikettiosaamista 	<p>sanelut tarinat</p> <p>monipuolinen tekstin tuottaminen oikeakielisesti (mm. uutiset, vuoropuhelut)</p> <p>oman tuotoksen prosessin ja lopputuloksen itsearviointi</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan kielen rakenteita: sanaluo- kat, virke sekä pää- ja sivulause - opetellaan verbien aikamuodot sekä lauseen pääjäsenet ja tarkastellaan sanojen taipumista - havainnoidaan kielen vaihteluita ja harjoitellaan niiden käyttöä 	<p>kielioppikokeet</p> <p>"pulpettikirjasta"/ "luokkalukemistosta" tehtävät</p> <p>lukudiplomit</p> <p>itsearviointi</p>

- kannustetaan kirjaston aktiiviseen käyttöön ja etsitään itseä kiinnostavaa luetta-
vaa
- tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoit-
tamisen harrastamista
- harjoitellaan erilaisten tekstien lukemista
ja kuuntelemista
- luetaan kotimaista ja ulkomaista lasten-
ja nuortenkirjallisuutta, myös kokonaiste-
oksia
- pohditaan kirjallisuuden herättämiä ky-
symyksiä
- hyödynnetään media- ja kulttuuritarjon-
taa
- harjoitellaan kertomaan itseä kiinnosta-
vasta media- ja kulttuuritarjonnasta
- suunnitellaan ja harjoitellaan esityksiä

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja koulu yhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinyymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja

kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyytit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tutujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmäisen keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perustrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perustrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia

sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan			piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

T11 ohjata oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puheessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittymisen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemaansa yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.
---	----	--	---

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävä. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja

yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyskehittämistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoittamista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältyöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L4
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	L1; L2, L4
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	L1, L4
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	L2, L4
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 innostaa oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	L1, L4, L5
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	L1, L2, L4

T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	L1, L2, L4
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	L2, L4
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuden ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	L2
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	L2, L4
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	L1, L2, L7
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	L4, L7
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	L1, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

3.-4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen Esimerkiksi: - Kertominen: kuvasta, lyhyen tarinan, juonen, omasta elämästä kertominen	Arvioinnissa tulee ottaa huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet: puhuminen, kuullun ymmärtäminen, kirjoittaminen ja luetun ymmärtäminen.

<ul style="list-style-type: none"> - Mielenpitoen ilmaisu: Mielenpitoeden ilmaisemista ja perustelua oman arjen asioista - Kuvailu: henkilöiden ja paikkojen, tunnetilojen, kuvailtavien asioiden vertailu - Ajan ilmaiseminen: aikasanat, mennyt aika, nykyaika, tuleva aika - Fraasit eri tilanteissa kohteliaisuus, asiointi - Puhuminen: Ääntäminen (äng-ääne, äänteiden kesto) - Kuunteleminen: mallintaminen kysyminen ja tarkentaminen, keskittyvä kuuntelu - Sanallinen ilmaiseminen yhteisöllisesti: keskustelukäyttäytyminen - Ei-sanallinen ilmaiseminen yhteisöllisesti: ilmeet, eleet ja liikkeet osana viestintää - ohjeen mukaan toimiminen, oman puheen nauhoittaminen ja kuuntelu, kuullun ymmärtämisharjoitukset ja keskittymisharjoitukset 	<p>T1 - T3</p> <p>Keskeistä on arvioida, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä.</p> <p>välitön, kannustava suullinen ja /tai kirjallinen palaute</p> <p>itsearviointi</p> <p>vertaisarviointi</p> <p>tuotosten arviointi</p> <p>yhdessä työskentelyn taitojen arviointi</p> <p>aktiivinen osallistuminen</p> <p>erilaiset esiintymistilanteet</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen (L1, L2, L3)</p> <p>koulun arkipuhetilanteissa selviäminen</p> <p>luokan ja koko koulun juhlat ja esitykset</p> <p>ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä</p> <p>oppilaan oman kulttuurin juhlat</p>	
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukeminen: oppilaan ikä- ja taitotason mukaiset tekstit - Harjoitellaan luku- ja ymmärtämisstrategioita - Tekstilajit: tietotekstit esim. oppikirjoista, kaunokirjalliset tekstit, myös runot, mediatekstit, kuvan lukeminen - Kirjallisuuden peruskäsitteet: syvennetään aikaisemmin opittuja käsitteitä, lisäksi miljö (tapahtumapaikka ja -aika), tutustutaan runon käsitteistä ainakin säkeistöön ja säkeeseen - Sanaluokat (verbit, substantiivit ja adjektiivit) 	<p>T4 - T6</p> <p>Arvioidaan lukutaidon kehittymistä monipuolisista tehtävistä</p> <p>Suullinen ja/tai kirjallinen palaute</p> <p>Esim.</p> <p>luetun ymmärtämisen tehtävät ja testit</p>

<ul style="list-style-type: none"> - <i>Sijamuodot</i>: perusmuoto, tutustutaan partitiivin käyttöön, käyttö omistamisen ja paikan ilmaisemisessa - Verbien taipuminen, verbien taivuttaminen kieltomuodossa, persoonamuodot, aikamuotojen käyttö menneisyyden ja nykyisyyden ilmaisemisessä - Sana- ja käsitevaranto -kirjaston käyttö 	<p>sanakokeet</p> <p>tekstien tulkintatehtävät</p> <p>teknistä lukutaitoa mittaavat tehtävät</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Monimuotoiset tekstit - Kuvan ja tekstin yhdistäminen - Tuottaa selkeää ja luettavaa tekstiä myös käsin kirjoitettuna 	<p>T7 - T9</p> <p>Arvioidaan käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamisen kehittymistä</p> <p>Suullinen ja /tai kirjallinen palaute tuotoksista, erityisesti niiden sisällöstä</p> <p>Arvioidaan, miten oppilas osaa käyttää uusia rakenteita ja sanoja omissa tuotoksissaan.</p> <p>Oikeinkirjoituksen arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - vertaisarviointi
<p>Laaja-alainen osaaminen (L1, L2, L4, L5)</p> <p>tarkastellaan ja avataan eri oppiaineiden sanastoa ja keskeisiä käsitteitä</p> <p>tuotetaan erilaisia tekstejä sekä koneella että käsin</p>	
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kielen rekisterit (havainnoimalla myös koulun ulkopuolella) <p>Esim. tilannekohtainen vaihtelu, koululaisslangi, harrastusryhmien kieli, uutiskieli, opetusohjelmien kieli, puhekieli alueella</p>	<p>T10 - T12</p> <p>Arvioidaan eri rekisterien tunnistamista esim. kuuntelutehtävien avulla</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Oikeinkirjoitus: yhdyssanat; yhdysmerkin käyttö - Sanaluokat (verbit, substantiivit ja adjektiivit) - Sijamuodot: perusmuoto, tutustutaan partitiivin käyttöön, käyttö omistamisen ja paikan ilmaisemisessa - Verbien taipuminen: verbien taivuttaminen kieltomuodossa, persoonamuodot, aikamuotojen käyttö menneisyyden ja nykyisyyden ilmaisemisessa <p>Vierailut: kirjasto, luokkakirjasto, kirjailija, kirjavinkkaukset (myös oman äidinkielistä kirjoista), elokuvat ja näytelmät, mediatekstit, e-kirjat, netin käyttö hakupalveluihin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pelit, leikit, lorut, sadut, laulut myös omasta kulttuurista, juhlat ja niihin liittyvät perinteet, koulun juhlat 	<p>kielitiedon kokeet</p> <p>Monipuoliset kirjallisuustehtävät luetuista kaunokirjallisista ja tietoteksteistä.</p> <p>Osa vertailla omaa kulttuuriin suomalaiseen kulttuuriin.</p>
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukeminen: Tekstin pilkkominen osiin: kuvat lukemisen apuna ja omalla äidinkielellä lukeminen - Kirjoittaminen: Kuvat kirjoittamisen apuna (esim. storycubes, juonikortit), parityöskentely (esim. Trageton), tarinan kirjoittaminen yhdessä ja vuorotellen, Kysymyskortit: millainen, kuka/mikä, mitä tekee, missä, milloin, miten, miksi - Kuunteleminen: Kuva +teksti+ääni esim. Papunetin sadut, parityöskentely: välikysymysten tekeminen ja vastaaminen, oppimisojelman: kuunteluharjoitukset, oman puheen äänitys ja kuuntelu - Puhuminen: mallin mukaan toistaminen (esim. opettaja, oppimisojelman), kuvat kertomisen apuna (esim. storycubes, juonikortit), parityöskentely, esim. piirrosohjeet, omalla äidinkielellä luettujen tekstien ”suomentaminen, selittäminen”, vertaaminen suomen kieleen 	<p>Lukuvuoden alussa yhdessä (oppilas, opettaja, huoltaja) yksilöllisten tavoitteiden asettelu ja lukuvuoden lopussa niiden arviointi:</p> <p>itsearviointi</p> <p>havainnointi</p> <p>vertaisarviointi</p> <p>suullinen ja kirjallinen palaute</p> <p>äänitteiden hyödyntäminen</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen: Esim. tehdään erilaisia projekteja</p>	

5. -6. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Kertominen: kuvasta kertominen, tarinan ja juonen kertominen, omasta elämästä kertominen
  - Mielenpitojen ilmaisu: mielenpitojen ilmaisemista ja perustelua oman arjen asioista, mielenpitojen ilmaisemista ja perustelua luetuista ja kuulluista teksteistä
  - Kuvailu: henkilöiden ja paikkojen kuvailu, tunnetilojen kuvailu, kuvailtavien asioiden vertailu
  - Ajan ilmaiseminen: aikasanat, mennyt aika, nykyaika, tuleva aika
  - Fraasit eri tilanteissa: kohteliaisuus, asiointi
  - Pyyntöjen ja käskyjen sävyerot eri vuorovaikutustilanteissa
  - Kokonaisilmaisu: puutteellisen kielitaidon paikkaaminen kokonaisilmaisun avulla
  - Miten? (esim.) pantomiimi – ”siansaksa” – suomen kieli, lyhyen pantomiimiesityksen toistaminen, kerrontatuokiot, kuvakortit, draama, roolileikit, pelit, KiVa-koulumateriaali, mielenpito-gallupit, erilaisten opetusohjelmien hyödyntäminen
  - Puhuminen: ääntäminen (äng-äänne, äänteiden kesto), intonaatio
  - Kuunteleminen: mallintaminen, kysyminen ja tarkentaminen, keskittyvä kuuntelu ja kuunnellun referointi suullisesti, puhumisen tehokeinot ymmärtämisen tukena (esim. toisto, painotukset, hidastukset, tauotukset, äänen voimakkuus)
  - Miten? (esim.) ohjeen mukaan toimiminen, oman puheen nauhoittaminen ja kuuntelu, ääneen lukeminen, kuullun ymmärtämisharjoitukset
- Sanallinen ilmaiseminen yhteisöllisesti: keskustelukäyttäytyminen, vuorovaikutustilanteen huomioiminen omassa ilmaisussa (rekisterit)
- Ei-sanallinen ilmaiseminen yhteisöllisesti: ilmeet, eleet ja liikkeet osana viestintää, vuorovaikutustilanteen huomioiminen omassa ilmaisussa (rekisterit)

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet: puhuminen, kuullun ymmärtäminen, kirjoittaminen ja luetun ymmärtäminen.

Keskeistä on arvioida, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä.

Arvioinnin keinoja T1 – T3:

jatkuva havainnointi

vertaisarviointi esim. keskusteluun osallistumisesta ja työskentelystä esim. arviointilomakkeiden avulla

itsearviointi

opettajan suullinen ja mahdollisesti kirjallinen arviointi

<p>- Miten? (esim.) vuoropuhelut, roolileikit, pantomiimi, draama</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Osallistuminen kulttuuritoimintaan: luokan ja koko koulun juhlat ja esitykset, oppilaan oman kulttuurin juhlat</p>	
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>- Luku- ja ymmärtämisstrategiat: pystyy vastaamaan kysymyksiin, joihin löytyy suora vastaus tekstistä, opitaan löytämään epäsuorasti kerrottu tieto (kiertoilmaukset, synonyymit, toisin sanoin kertominen), harjoitellaan päättelevää lukutaitoa</p> <p>- Mielipiteen paljastavat sanat ja arvottavat ilmaukset teksteissä</p> <p>- Lukutekniikan ja lukunopeuden harjoittelu</p> <p>- Lähdekritiikki</p> <p>- Tekstilajit: tietotekstit esim. oppi- ja tietokirjoista sekä internetistä, kaunokirjalliset tekstit, myös runot, mediatekstit ja kuvan lukeminen</p> <p>- Kirjallisuuden peruskäsitteet: syvennetään aikaisemmin opittuja käsitteitä (juoni, päähenkilö, sivuhenkilö, taustahenkilö, miljöö analysoidaan henkilökuvia), opiskellaan eri kertojatyypit ja opitaan tunnistamaan niitä teksteistä, syvennetään aiemmin opittuja runouden käsitteitä, lisäksi tutustutaan alkusointuun ja puhujaan</p> <p>- Esim. omalle tasolle sopiva kirjallisuus, erilaiset oppimateriaalit, lehdet, verkkojulkaisut, opetusohjelmat, oppimispelit, e-kirjat</p> <p>- Kerrataan sanaluokat</p> <p>- Lauseen pääjäsenet</p> <p>- Sijamuodot harjoitellaan sijamuotojen käyttöä</p> <p>- Verbien taipuminen: syvennetään käyttötaitoja, persoonamuodot, preesens ja imperfekti myönteisenä ja kielteisenä, perfekti ja pluskvamperfekti käsitteenä ja niiden käytön harjoittelua, harjoitellaan kielteisen perfektin ja</p>	<p>Arviointikeinoja:</p> <p>keskustelut tekstinen pohjalta</p> <p>tekstitaitotehtävät</p> <p>sekä tieto- että kaunokirjallisista teksteistä teknisen lukutaidon tehtävät</p> <p>Arvioinnin keinoja:</p> <p>luetunymmärtämiskokeet kirjallisesti ja suullisesti</p> <p>teknisen lukutaidon arviointi</p> <p>Arvioinnin keinoja:</p> <p>Mietitään vielä näitä!!!!</p> <p>sanakokeet</p> <p>luetun ymmärtämisen kokeet</p> <p>kokeet kielen rakenteista ja niiden tuomista merkityksistä teksteissä</p>

<p>pluskvamperfektin käyttöä, pohditaan, mihin eri aikamuotoja käytetään</p> <p>- Sana- ja käsitevaranto: oppiaineiden käsitteet ja sanat, synonyymit ja vastakohtat, harjoitellaan käsitehierarkioita</p> <p>- Sanavaraston puutteiden paikkaaminen päättelemällä (tutut sanat sekä lause- ja tekstiyhteys).</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Monilukutaito</p>	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>Monimuotoiset tekstit, kuvan ja tekstin yhdistäminen, tekstin muodon muokkaaminen (lisää/poista/siirrä/kuvan lisääminen),</p> <p>tekstin sisällön muokkaaminen palautteen perusteella, tekstin muokkaaminen omin sanoin (referointi ja tiivistäminen).</p> <p>tekijänoikeudet ja lähdekritiikki, tuottaa selkeää ja luettavaa tekstiä myös käsin kirjoitettuna</p> <p>- Esim. esitelmät, posterit, esitysgrafiikan alkeet</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.</p> <p>Arvioinnin keinoja:</p> <p>erilaiset tekstit käsin ja koneella kirjoitettuna</p> <p>Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, ymmärtää kappalejaon merkityksen ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.</p> <p>Erilaiset tuotokset</p> <p>arvioidaan edistymistä, rakenteiden, sanaston ja oikeinkirjoituksen hallintaa</p> <p>ohjaava palaute</p>

Oppilas osaa arvioida tuottami-
aan tekstejä, tunnistaa omia
vahvuuksiaan tekstin tuottajana
sekä osaa antaa ja vastaanottaa
palautetta.

Arvioinnin keinoja:
itsearviointi

opettajan antama palaute

vertaisarviointi

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Kielen rekisterit (havainnoimalla myös koulun ulkopuolella)

Esim. tilannekohtainen vaihtelu, koululaisslangi, harrastusryhmien kieli, uutiskieli, opetusohjelmien kieli, puhekieli alueella, somekieli

- Oikeinkirjoitus: virke, lause, päälause ja sivulause, pilkku pää- ja sivulauseen välissä, suoran esityksen välimerkit

- Sanaluokat

- Sijamuodot: harjoitellaan sijamuotojen käyttöä

- Verbien taipuminen: syvennetään käyttötaitoja persoonamuodot preesens ja imperfekti myönteisenä ja kielteisenä, perfekti ja pluskvamperfekti käsitteenä ja niiden käytön harjoittelua, harjoitellaan kielteisen ja pluskvamperfektin käyttöä, pohditaan, mihin eri aikamuotoja käytetään

- Lauseen pääjäsenet

- Sanojen johtaminen: tutustutaan suomen kielen yleisimpiin johtimiin

-Laaja-alainen osaaminen:

Esimerkiksi kirjastovierailut, luokkakirjasto, kirjailijavierailut, kirjavinkkaukset (myös oman äidinkielistä kirjoista), elokuvat ja näytelmät, mediatekstit, e-kirjat

-netin käyttö hakupalveluihin, kirjaston hakupalvelut

-Pelit, leikit, lorut, sadut, laulut myös omasta kulttuurista, juhlat ja niihin liittyvät perinteet ja koulun juhlat

Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä.

Arvioinnin keinoja:

kielioppi- ja kielitietokokeet

Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista. Arvioinnin keinoja:

kirjakuulustelut

kirjallisuustehtävät

kirjallisia ja suullisia tuotoksia nähdyn, kuullun ja luetun perusteella

Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.

Arvioinnin keinoja:

suulliset ja kirjalliset kuvailutehtävät

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

- Lukeminen: Tekstin pilkkominen osiin: kuvat lukemisen apuna, sanojen ja käsitteiden ryhmittely, esim. miellekartat, omalla äidinkielellä lukeminen

- Kirjoittaminen: Kuvat kirjoittamisen apuna (esim. storycubes, juonikortit) Parityöskentely (esim. Trageton), tarinan kirjoittaminen yhdessä ja vuorotellen, Kysymyskortit: millainen, kuka/mikä, mitä tekee, missä, milloin, miten, miksi, prosessikirjoittaminen, ryhmitellyt sana- ja käsitteelliset, esim. miellekartat

- Kuunteleminen: Kuva +teksti +ääni esim. Papunetin sadut, parityöskentely: välikysymysten tekeminen ja vastaaminen, oppimisohjelma: kuunteluharjoitukset, oman puheen äänitys ja kuuntelu

- Puhuminen: mallin mukaan toistaminen (esim. opettaja, oppimisohjelmat), kuvat kertomisen apuna (esim. storycubes, juonikortit)

parityöskentely, esim. piirrosohjeet, omalla äidinkielellä luettujen tekstien ”suomentaminen, selittäminen”, vertaaminen suomen kieleen

- Esim. sanalistat aihealueiden peruskäsitteistä suomi - oma äidinkieli, tekstien avaaminen mm. korostamalla tai alleviivaamalla, yhtäläisyyksiä omasta äidinkielessä ja suomen kielessä

- *Jokainen opettaja on omassa oppiaineessaan myös kielenopettaja.*

- Esim. Sanakirjojen käyttö; myös netin sanakirjat, sanalistat aihealueiden peruskäsitteistä suomi - oma äidinkieli

- Nettietiketti

- Yksityisyyden suoja

- Tekijänoikeudet

Laaja-alainen osaaminen:

T13 - T15

Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita. Lukuvuoden alussa yhdessä (oppilas, opettaja, huoltaja) yksilöllisten tavoitteiden asettelu ja lukuvuoden lopussa niiden arviointi:

itsearviointi

havainnointi

vertaisarviointi

suullinen ja kirjallinen palaute

äänitteiden hyödyntäminen

Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.

Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Esimerkkejä arviointimenetelmistä tavoitteiden näkökulmasta
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kertominen: kuvasta kertominen, tarinan ja juonen kertominen, omasta elämästä kertominen, luetusta, nähdystä ja kuullusta kertominen - Mielipiteen ilmaisu: mielipiteiden ilmaisemista ja perustelua oman arjen ja ympäröivän yhteisön asioista, mielipiteiden ilmaisemista ja perustelua luetuista ja kuulluista teksteistä, rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen - Kuvailu: henkilöiden ja paikkojen kuvailu, tunnetilojen kuvailu, kuvailtavien asioiden vertailu, abstraktien asioiden kuvailu - Ajan ilmaiseminen: aikasanat, mennyt aika, nykyaika, tuleva aika - Fraasit eri tilanteissa kohteliaisuus. asiointi - Pyyntöjen ja käskyjen sävyerot eri vuorovaikutustilanteissa - Kokonaisilmaisu: puutteellisen kielitaidon paikkaaminen kokonaisilmaisun avulla - Epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen: suoran ja epäsuoran esityksen ero ja niiden käyttö eri kielenkäyttötilanteissa - Esim. pantomiimi – ”siansaksa” – suomen kieli. lyhyen pantomiimesityksen toistaminen, kerrontatuokiot, kuvakortit, draama, roolileikit, pelit, KiVa-koulumateriaali, mielipidegallupit, erilaisten opetusohjelmien hyödyntäminen - Puhuminen: ääntäminen (äng-äänne, äänneiden kesto), intonaatio, oikean äänteen ja sen keston vaikutus sanan ja lauseen merkitykseen - Kuunteleminen: mallintaminen, kysyminen ja tarkentaminen, keskittyvä kuuntelu ja kuunnellun referointi suullisesti, puhumisen 	<p>Arvioinnissa tulee ottaa huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet: puhuminen, kuullun ymmärtäminen, kirjoittaminen ja luetun ymmärtäminen.</p> <p>Keskeistä on arvioida, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä.</p> <p>T1 - T3</p> <p>Oppilas osallistuu keskusteluihin ja ryhmittöihin eri aiheista puhekeskustelun tukemana.</p> <p>Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvälineitänsä sekä keskustelelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.</p> <p>Arvioinnin keinoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> havainnointi vertaisarviointi itsearviointi tallenteiden arviointi <p>Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Kuuntelemisen arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> kuullun ymmärtämisen kokeet havainnointi itsearviointi <p>Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun</p>

<p>tehokeinot ymmärtämisen tukena (esim. toisto, painotukset, hidastukset, tauotukset, äänen voimakkuus)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Esim. ohjeen mukaan toimiminen, oman puheen nauhoittaminen ja kuuntelu, ääneen lukeminen, kuullun ymmärtämisharjoitukset, keskittymisharjoitukset - Sanallinen ilmaiseminen yhteisöllisesti: keskustelukäyttäytyminen, vuorovaikutustilanteen huomioiminen omassa ilmaisussa (rekisterit) - Ei-sanallinen ilmaiseminen yhteisöllisesti: ilmeet, eleet ja liikkeet osana viestintää, vuorovaikutustilanteen huomioiminen omassa ilmaisussa (rekisterit) - Esim. vuoropuhelut, roolileikit, pantomiimi, draama - Osallistuminen kulttuuritoimintaan: luokan ja koko koulun juhlat ja esitykset, oppilaan oman kulttuurin juhlat 	<p>keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhelukumppaninsa.</p> <p>Osallistuu aktiivisesti</p> <p>Ääntämisen arviointi:</p> <p>sanelut</p> <p>kokeet, jotka mittaavat äänteen keston vaikutusta sanan merkitykseen</p> <p>Arvioinnin keinoja T1 – T3:</p> <p>vertaisarviointi esim. keskusteluun osallistumisesta ja työskentelystä esim. arviointilomakkeiden avulla</p> <p>itsearviointi</p> <p>opettajan suullinen ja mahdollisesti kirjallinen arviointi</p> <p>arviointikeskustelu</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. (L1) Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. (L1) Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. (L1) Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. (L2) Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan</p>	

omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. (L2) Fiktio, faktaa ja mielipiteen tarkastelua ja erottamista harjoitellaan. (L4) Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat ominaisia tiedon esittämisen tapoja. (L4) Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. (L1)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. (L4) Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöään ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. (L4) Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. (L1) Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. (L2) Oppilasta rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. (L2)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. (L2) Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja

<p>käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. (L2)</p>	
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukeminen: oppilaan ikä- ja taitotason mukaiset tekstit, jatketaan lukustrategioiden harjoittelua, eläytyvä lukeminen ymmärtämisen tukena - Tekstilajit: tietotekstit esim. oppi- ja tietokirjoista sekä internetistä, kaunokirjalliset tekstit, myös runot ja draama, mediatekstit, kuvan lukeminen - Kirjallisuuden peruskäsitteet: syvennetään aikaisemmin opittuja käsitteitä (juoni, päähenkilö, sivuhenkilö, taustahenkilö, miljöö, analysoidaan henkilökuvia), kerrataan eri kertojatyyppit ja tunnistetaan niitä teksteistä, opitaan kaunokirjallisuuden päälaajat, syvennetään aiemmin opittuja runouden käsitteitä - Tutustutaan kirjallisuuden lajityyppeihin: fantasiakirjallisuus, jännityskirjallisuus, tieteiskirjallisuus - Tutustutaan tietokirjallisuuteen. - Kerronta selostus, kuvaus, dialogi - Kielen kuvallisuus: vertailu, kuvailevat sanat, esim. sananlaskujen ja aforismien avulla - Esim. omalle tasolle sopiva kauno- ja tietokirjallisuus, erilaiset oppimateriaalit, lehdet, verkkojulkaisut, opetusohjelmat, oppimispelit, e-kirjat - Luku- ja ymmärtämisstrategiat: pystyy vastaamaan kysymyksiin, joihin löytyy suora vastaus tekstistä, opitaan löytämään epäsuorasti kerrottu tieto (kiertoilmaukset, synonyymit, toisin sanoin kertominen), harjoitellaan päättelevää lukutaitoa, opitaan tunnistamaan vaikuttamaan pyrkivän tekstin piirteitä - Mielipiteen paljastavat sanat ja arvottavat ilmaukset teksteissä - Lukutekniikan ja lukunopeuden harjoittelu 	<p>Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.</p> <p>Arviointikeinoja:</p> <p>tekstitaidon kokeet sekä tieto- että kaunokirjallisista teksteistä</p> <p>teknisen lukutaidon tehtävät</p> <p>pienimuotoinen kirjallisuusanalyysi</p> <p>Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.</p> <p>Arvioinnin keinoja:</p> <p>luetunymmärtämiskokeet kirjallisesti ja suullisesti</p> <p>kuullunymmärtämiskokeet</p> <p>aktiivinen osallistuminen</p> <p>havainnointi</p> <p>Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.</p> <p>Arvioinnin keinoja:</p> <p>sanakokeet</p> <p>tekstin ymmärtämisen kokeet</p> <p>kokeet kielen rakenteista teksteissä</p>

- Lähdekritiikki
- Kerrataan sanaluokat
- Lauseke ja lauseen pääjäsenet
- Sijamuodot: harjoitellaan sijamuotojen käyttöä
- Verbien taipuminen: syvennetään käyttötaitoja, persoonamuodot, preesens ja imperfekti myönteisenä ja kielteisenä, perfekti ja pluskvamperfekti käsitteenä ja niiden käytön harjoittelua, harjoitellaan kielteisen ja pluskvamperfektin käyttöä, pohditaan, mihin eri aikamuotoja käytetään
- Lauseenvastikkeet: harjoitellaan tunnistamaan lauseenvastikkeita tekstistä, ja opitaan, miksi ja mihin niitä käytetään
- Sana- ja käsitevaranto: oppiaineiden käsitteet ja sanat, synonyymit ja vastakohtat, harjoitellaan käsittehierarkioita
- Sanavaraston puutteiden paikkaaminen päättelemällä (tutut sanat sekä lause- ja tekstiyhteys).

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. (L4) Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa – edistää monilukutaidon kehittymistä. (L4) Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. (L1)

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa:

Oppilas harjoittelee tietotekstien avaamista, pääasioiden löytämistä ja hyödyntää näitä taitoja eri aineiden oppikirjatekstien ymmärtämisessä ja omaksumisessa.

T5:

kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen.

Luku- ja ymmärtämisstrategiat puhutussa ja kirjoitetussa tekstissä:

syvennetään taitoa löytää epäsuorasti kerrottu tieto (kiertoilmaukset, synonyymit, toisin sanoin kertominen)

harjoitellaan päättelevää lukutaitoa

tunnistetaan vaikuttamaan pyrkivän tekstin piirteitä

mielipiteen paljastavat sanat ja arvottavat ilmaukset teksteissä

lukutekniikan ja lukunopeuden harjoittelu

Lähdekritiikki

lähteen ja tekstin luotettavuuden arviointi

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. (L2) Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. (L4) Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. (L4)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. (L1) Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. (L1) Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että

<p>muilla kielillä. (L2) Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. (L4)</p>	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Monimuotoiset tekstit: kuvan ja tekstin yhdistäminen, tekstin muodon muokkaaminen: alleviivauksen, kursivoinnin ja lihavoinnin tarkoituksenmukainen käyttö, tekstin sisällön muokkaaminen palautteen perusteella, tekstin muokkaaminen omin sanoin (referointi ja tiivistäminen) - Tekijänoikeudet ja lähdekritiikki - Tuottaa selkeää ja luettavaa tekstiä eri keinoin - Oppii tuottamaan monimuotoisia tekstejä ja valitsemaan tekstin tarkoitukseen sopivan rekisterin - Hyödynnetään oppilaille läheisiä, arjesta tuttuja tekstejä (tekstiviesti, sähköposti, some) - Esim. esitelmät, posterit, esitysgrafiikan käytön harjoittelua, omat animaatiot, kuunnelmat ja videot - Prosessikirjoittaminen tv:n avulla - Rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen <p>Laaja-alainen osaaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. (L5) Oppilaita ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. (L5) Oppilaita ohjataan tv:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.</p> <p>Arvioinnin keinoja: erilaiset tekstit käsin ja koneella kirjoitettuna</p> <p>Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.</p> <p>Oppilaiden tuotosten lopputuloksen ja prosessin arviointi</p> <p>Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.</p> <p>Arvioinnin keinoja: itsearviointi opettajan antama palaute vertaisarviointi</p>

käytöstapoihin sekä tekijäoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. (L5)

Oppilaita ohjataan käyttämään tv:tä tuotosten dokumentoinnissa. (L5) Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. (L1) Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. (L4)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. (L4) Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuoliseksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. (L2) Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen. (L1)

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. (L2) Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. (L2)

Laaja-alainen osaaminen:

Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. (L1) Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. (L1) Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuoliseksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. (L2) Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. (L2) Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa

<p>yhteyksissä ja ympäristöissä. (L4)</p> <p>Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa: Oppilas arvioi omaa tekstiään kyseisen tekstilajin edustajana.</p>	
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kielen rekisterit (havainnoimalla myös koulun ulkopuolella) <p>Esim. tilannekohtainen vaihtelu, koulu-laisslangi, harrastusryhmien kieli, uutiskieli, opetusohjelmien kieli, tutustaan eri murteisiin, puhekieli alueella, some-kieli</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oikeinkirjoitus: virke, lause, päälause ja sivulause, pilkku pää- ja sivulauseen välissä, suoran esityksen välimerkit - Sanaluokat - Sijamuodot: harjoitellaan sijamuotojen käyttöä - Verbien taipuminen: syvennetään käyttötaitoja, persoonamuodot, preesens ja imperfekti myönteisenä ja kielteisenä, perfekti ja pluskvamperfekti käsitteenä ja niiden käytön harjoittelua, harjoitellaan kielteisen ja pluskvamperfektin käyttöä, pohditaan, mihin eri aikamuotoja käytetään - Lauseen pääjäsenet - Sanojen johtaminen: Tutustutaan suomen kielen yleisimpiin johtimiin - Esimerkiksi kirjastovierailut, luokkakirjasto, kirjailijavierailut, kirjavinkkaukset (myös oman äidinkielisistä kirjoista), elokuvat ja näytelmät, mediatekstit, e-kirjat <p>netin käyttö hakupalveluihin, kirjaston hakupalvelut</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pelit, leikit, lorut, sadut, laulut myös omasta kulttuurista, juhlat ja niihin liittyvät perinteet ja koulun juhlat 	<p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.</p> <p>Arvioinnin keinoja: kielioppi- ja kielitietokokeet</p> <p>Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.</p> <p>Arvioinnin keinoja: kirjakuulustelut kirjallisuustehtävät kirjallisia ja suullisia tuotoksia nähdyn, kuulun ja luetun perusteella</p> <p>Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Arvioinnin keinoja: suulliset ja kirjalliset kuvailutehtävät</p>

Laaja-alainen osaaminen:

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.

(L4) Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. (L2)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön (L2)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. (L2) Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. (L4)

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

- Lukeminen: Tekstin pilkkominen osiin: kuvat lukemisen apuna, sanojen ja käsitteiden ryhmittely, esim. miellekartat, omalla äidinkiellellä lukeminen

- Kirjoittaminen: Kuvat kirjoittamisen apuna (esim. storycubes, juonikortit) Parityöskentely (esim. Trageton), tarinan kirjoittaminen yhdessä ja vuorotellen, Kysymyskortit: millainen, kuka/mikä, mitä tekee, missä, milloin, miten, miksi, prosessikirjoittaminen, ryhmitelty sana- ja käsitelistat, esim. miellekartat

Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita. Lukuvuoden alussa yhdessä (oppilas, opettaja, huoltaja) yksilöllisten tavoitteiden asettelu ja lukuvuoden lopussa niiden arviointi:

itsearviointi

- Kuunteleminen: Kuva +teksti +ääni esim. Papunetin sadut, parityöskentely: välilyksymysten tekeminen ja vastaaminen, oppimishjelma: kuunteluharjoitukset, oman puheen äänitys ja kuuntelu

- Puhuminen: mallin mukaan toistaminen (esim. opettaja, oppimishjelmat), kuvat kertomisen apuna (esim. storycubes, juonikortit)

parityöskentely, esim. piirrosohjeet, omalla äidinkielellä luettujen tekstien ”suomentaminen, selittäminen”, vertaaminen suomen kieleen

- Esim. sanalistat aihealueiden peruskäsitteistä suomi - oma äidinkieli, tekstien avaaminen mm. korostamalla tai alleviivaamalla, yhtäläisyyksiä omasta äidinkielessä ja suomen kielessä

- *Jokainen opettaja on omassa oppiaineessaan myös kielenopettaja.*

- Esim. Sanakirjojen käyttö; myös netin sanakirjat, sanalistat aihealueiden peruskäsitteistä suomi - oma äidinkieli

- Nettietiketti

- Yksityisyyden suoja

- Tekijänoikeudet

Laaja-alainen osaaminen:

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa. (L1) Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään

havainnointi

vertaisarviointi

suullinen ja kirjallinen palaute

äänitteiden hyödyntäminen

Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaista osista tekstit rakentuvat. Lukuvuoden alussa yhdessä (oppilas, opettaja, huoltaja) yksilöllisten tavoitteiden asettelu ja lukuvuoden lopussa niiden arviointi:

itsearviointi

havainnointi

vertaisarviointi

suullinen ja kirjallinen palaute

äänitteiden hyödyntäminen

Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

Lukuvuoden alussa yhdessä (oppilas, opettaja, huoltaja) yksilöllisten tavoitteiden asettelu ja lukuvuoden lopussa niiden arviointi:

itsearviointi

havainnointi

vertaisarviointi

suullinen ja kirjallinen palaute

äänitteiden hyödyntäminen

että muilla kielillä. (L2) Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. (L2) Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittamaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä. (L7)

Laaja-alainen osaaminen:

Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. (L2) Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. (L2) Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. (L4) Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöään ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. (L4) Oppilaita kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiin sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. (L7)

Laaja-alainen osaaminen:

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa. (L1) Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. (L6) Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille. (L6) Oppilaita

innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjomiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. (L7)

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanana ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsitteilyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien

ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättämään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediategsteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arviota ”hyvä” / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvaramaansa ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvarama	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvaramaansa sekä keskustele ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisuissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhe-kumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			

T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättelyään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelyä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstile tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamaansa tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuden ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kieli-repertuaaria	S4		
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojään ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työkentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja

			aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.
--	--	--	---

gniiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

14.3.2 Toinen kotimainen kieli

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaisista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnaissa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolle sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelumahdollisuudet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi kolme oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2-oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelman sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokalla 6

Johdanto

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	S1	L1, L2, L4
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	L2
Kieltenopiskelutaidot		
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	L1, L5, L3
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	L3, L5
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	L4
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toista ja hidastusta	S3	L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	L4

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vertaillaan ruotsia oppilaiden jo osaamiin englantiin ja suomeen sekä mahdollisiin muihin äidinkieliin - tutustutetaan oppilaita suomenruotsalaisuuteen esimerkiksi ajankohdastaisten julkisuuden henkilöiden ja kulttuurin kautta - konkreettisilla keinoilla tuodaan ruotsi Suomessa näkyväksi oppilaille (esim. maitopurkki, lehdet, mainokset, mediat) <p><i>Laaja-alainen osaaminen:</i></p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>Oppilas on aktiivisena toimijana suunnittelemassa oppimistaan ja myös pääättelemässä kielelle ominaisia piirteitä.</p> <p>Oppilas ymmärtää kielitaidon ja kielen opiskelutaitojen merkityksen opintoihin ja työhön liittyvissä mahdollisuuksissa.</p> <p>Taiteet, esimerkiksi musiikki ja kuvamateriaali, elävöittävät kielen ja kulttuurin oppimista.</p> <p>L2 Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>Ruotsin kielen opinnoissa ovat läsnä suomalainen arvopohja, pohjoismainen kulttuuriperintö sekä muiden ihmisryhmien ja kansojen kunnioittaminen. Oppitunneilla oppilas harjoittelee hyvien tapojen noudattamista sekä toisten huomioonottamista.</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <p>Opetuksessa käytetään erilaisia tekstilajeja kuten dialogeja, blogitekstejä, reseptejä, mainoksia, videoklippejä ja uutisia.</p> <p>Oppilas harjoittelee kuvamateriaalin käyttöä, tuottamista ja tulkintaa.</p>	

<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohjataan oppilasta opiskelemaan vierasta kieltä ja löytämään oma opiskelutyylinsä ja tapa oppia parhaiten - autetaan oppilasta huomaamaan ruotsin kielen käyttömahdollisuuksia omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa - oppilas tutustuu sähköisiin oppimateriaaleihin ja harjoittelee niiden käyttämistä - kannustetaan oppilasta käyttämään rajattuakin kielitaitoa rohkeasti sekä suullisesti että kirjallisesti <p><i>Laaja-alainen osaaminen:</i></p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>Oppilas harjoittelee vieraan kielen opiskelutaitoja.</p> <p>Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja toisten huomioonottamista.</p> <p>Oppilas on aktiivisena toimijana suunnittelemassa oppimistaan ja myös päättelössä kielelle ominaisia piirteitä.</p> <p>Taiteet, esimerkiksi musiikki ja kuvamateriaali, elävöittävät kielen ja kulttuurin oppimista.</p> <p>Oppilas ymmärtää kielitaidon ja kielen opiskelutaitojen merkityksen opintoihin ja työhön liittyvissä mahdollisuuksissa.</p> <p>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</p> <p>Aihepiirit ovat lähellä oppilaan arkea: minä itse, perhe, harrastukset, ystävyys, rakkaus, tulevaisuudensuunnitelmat.</p> <p>Oppilas harjoittelee arjen vuorovaikutustaitoja kuten ostosten tekemistä ruotsin kielellä.</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</p> <p>Oppilas saa ohjausta lähdekriittisyyteen.</p> <p>Oppilas saa ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen, esimerkiksi käyttämällä sähköisiä oppimateriaaleja ja harjoittelemalla tiedonhakua ruotsinkielisistä lähteistä.</p>	<p>Itsearviointi</p>
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - runsas toisto ja ääntämisen harjoittelu - toiminnallisuus, pelit, leikit, musiikki, draama - suullistaminen 	<p>Kirjalliset kokeet Tuntityöskentely Kotitehtävät Vuorovaikutustaitojen havainnointi Itsearviointi ja vertaisarviointi</p>

- toisten huomioon ottaminen ja taito toimia vuorovaikutuksessa
- vastuun ottaminen sekä omasta että pari- tai ryhmätyöskentelystä

Laaja-alainen osaaminen:

L4 Monilukutaito

Opetuksessa käytetään erilaisia tekstilajeja kuten dialogeja, blogitekstejä, reseptejä, mainoksia, videoklippejä ja uutisia.

Oppilas harjoittelee kuvamateriaalin käyttöä, tuottamista ja tulkintaa.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus

suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainattuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioidaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin

			taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja –mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2
T5 ohjata oppilasta harjoittamaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös eikielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittamaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.2
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkitaidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vaki ilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin

			harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
--	--	--	--

14.3.3 Vieraat kielet

Kielitieto

Tavoitteet ja mahdollisuudet

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Vieraan kielen tehtävä

Kieltenopetus osana kielikasvatusta

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus koulu yhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kieli oppimisen edellytyksenä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetuksen tehtäviä ja piirteitä

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Luottamuksen vahvistaminen, yksilöllisyys ja eriyttäminen

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Monilukutaito ja vapaa-ajan huomioiminen

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieras kieli, englanti

A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Johdanto

Vähintään kaksi muuta kieltä

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Vapaa-ajan huomioiminen

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä - **luokat 3-6**

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia - **luokat 3-6**

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä - **luokat 3-6**

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa - **luokat 3-6**

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen - luokat 3-6	S2	L1, L3
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielinopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten - luokat 3-6	S2	L1, L4, L5, L6

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta - luokat 3-6	S3	L2, L4, L5, L7
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja - luokat 3-6	S3	L4
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita - luokat 3-6	S3	L2, L4

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	L4

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L3, L4, L5, L7
---	----	----------------

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3 lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohditaan oman kielen ja englannin kielen eroja - tutustutaan englanninkieliseen kulttuuriin ja pohditaan, miten se eroaa omasta kulttuurista - tutustutaan englanninkieliseen aineistoon monipuolisten materiaalien avulla <p>Laaja-alainen osaaminen: (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön esim. kirjeenvaihto, vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan ilmaistamaan itseään vähäiselläkin kielitaidolla.</p>	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - autetaan oppilasta luomaan itsestään myönteinen kuva englannin oppijana - kehitetään oppilaan itsearviointitaitoja - ohjataan oppilasta asettumaan toisen asemaan ja olemaan kannustava - harjoitellaan omaa tapaa oppia <p>Laaja-alainen osaaminen: (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, omaa tapaa oppia esimerkiksi sanaston harjoittelussa. Sanaston kartuttamisessa korostuu säännöllinen omatoiminen harjoittelu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi

<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - painotetaan suullista kielitaitoa, rohkaistaan oppilasta kielen suulliseen tuottamiseen - tuodaan kielen opiskelu lähelle oppilaan omaa elämää ja mielenkiinnon kohteita - ohjataan oppilasta löytämään keinoja ymmärtää pääasiat kuulemastaan ja lukemastaan tekstistä - tutustutaan englannin kielen perusrakenteisiin leikkien ja toiminnallisuuden kautta - harjoitellaan kirjallista tuottamista <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>(L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä kuten internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat.</p> <p>(L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa: internet-sanakirjat, internetissä olevat opetusohjelmat, englanninkieliset lehdet, videot jne. Tietotekniikkaa käytetään hyväksi oppilaiden omista tuotoksista.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - vertaisarviointi - suulliset kokeet - kirjalliset kokeet - kirjalliset tuotokset - jatkuva havainnointi ja palaute
<p>Aihepiirit, rakenteet ja menetelmät</p> <p>Aihepiirejä:</p> <p>koti, koulu ja lähiympäristö</p> <p>itsestä, perheestä, ystävistä ja lemmikeistä kertominen</p> <p>tervehtiminen, kohteliaisuudet</p> <p>harrastukset</p> <p>kehonosia, värejä</p> <p>äänteiden harjoittelua</p> <p>juhlapyhien vietto eri kulttuureissa</p> <p>Rakenteita:</p> <p>substantiivien yksikkö ja monikko</p> <p>be, have ja can –verbit</p> <p>kysymyksen muodostaminen ja intonaatio</p> <p>käskyt ja kiellot</p> <p>lukusanat 1-100</p>	

<p>persoonapronominit</p> <p>paikan prepositiot</p> <p>foneettisiin merkkeihin tutustuminen</p> <p>Menetelmiä:</p> <p>loruja</p> <p>lauluja</p> <p>leikkejä</p> <p>parityötä</p> <p>pelejä</p> <p>toistoharjoituksia</p> <p>kuunteluharjoituksia</p> <p>Voidaan lisäksi tarjota vaativampia aihepiireihin liittyviä tekstejä.</p>	

4 lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohditaan oman kielen ja englannin kielen eroja - tutustutaan englanninkieliseen kulttuuriin ja pohditaan, miten se eroaa omasta kulttuurista - tutustutaan englanninkieliseen aineistoon monipuolisten materiaalien avulla <p>Laaja-alainen osaaminen: (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön esim. kirjeenvaihto, vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan ilmaistamaan itseään vähäiselläkin kielitaidolla.</p>	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - autetaan oppilasta luomaan itsestään myönteinen kuva englannin oppijana - kehitetään oppilaan itsearviointitaitoja 	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi

<p>- oppilasta ohjataan asettumaan toisen asemaan ja olemaan kannustava</p> <p>- harjoitellaan omaa tapaa oppia</p> <p>Laaja-alainen osaaminen: (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, omaa tapaa oppia esimerkiksi sanaston harjoittelussa. Sanaston kartuttamisessa korostuu säännöllinen omatoiminen harjoittelu.</p>	
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <p>- painotetaan suullista kielitaitoa, rohkaistaan oppilasta kielen suulliseen tuottamiseen</p> <p>- tuodaan kielen opiskelu lähelle oppilaan omaa elämää ja mielenkiinnon kohteita</p> <p>- ohjataan oppilasta löytämään keinoja ymmärtää pääasiat kuulemastaan ja lukemastaan tekstistä</p> <p>- tutustutaan englannin kielen perusrakenteisiin leikkien ja toiminnallisuuden kautta</p> <p>- harjoitellaan kirjallista tuottamista</p> <p>Laaja-alainen osaaminen: (L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä kuten internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat. (L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa: internet-sanakirjat, internetissä olevat opetusohjelmat, englanninkieliset sanomalehdet, videot jne. Tietotekniikkaa käytetään hyväksi oppilaiden omissa tuotoksissa.</p>	<p>- itsearviointi</p> <p>- vertaisarviointi</p> <p>- suulliset kokeet</p> <p>- kirjalliset kokeet</p> <p>- kirjalliset tuotokset</p> <p>- jatkuva havainnointi ja palaute</p>
<p>Aihepiirit, rakenteet ja menetelmät</p> <p>Aihepiirejä:</p> <p>kolmannen luokan aihepiirien laajempaa käsittelyä</p> <p>ääni-ilmauksia</p> <p>luonto</p> <p>ammatteja</p> <p>vaatesanastoa</p> <p>Euroopan maita, kieliä ja kansallisuuksia</p> <p>mielipiteen ilmaiseminen</p>	

aakkoset ruokailusanastoa tietotekniikan perussanastoa Rakenteita: be, have ja can –verbien kertaus yleis- ja kestopreesens kellonajat omistusmuodot epäsäännöllinen monikko ajan ja paikan prepositioita lyhyiden adjektiivien vertailu Menetelmiä: edellisten lisäksi: sähköisiä aineistoja	
--	--

5 lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - laajennetaan tietoa englannin kielen levinneisyydestä - ohjataan oppilasta kohtaamaan erilaisista kulttuuri- ja kielitaustoista tulleita ihmisiä ennakkoluulottomasti - opitaan tiedostamaan, että englantia puhutaan eri tavalla eri puolilla maailmaa - harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita ja niissä selviytymistä - hyödynnetään erilaisia materiaaleja tutustuttaessa kielten ja kulttuurien moninaisuuteen ja levinneisyyteen <p>Laaja-alainen osaaminen: (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen</p>	

<p>yhteistyöhön esim. kirjeenvaihto, vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään vähäiselläkin kielitaidolla.</p>	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan oppilaan itsestään luomaa myönteistä kuvaa englannin oppijana - kehitetään oppilaan itsearviointitaitoja - oppilasta ohjataan asettumaan toisen asemaan ja olemaan kannustava - harjoitellaan omaa tapaa oppia - lisätään opiskelijan vastuuta opiskelun suunnittelussa ja toteutuksessa <p>Laaja-alainen osaaminen: (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, omaa tapaa oppia esimerkiksi sanaston harjoittelussa. Sanaston kartuttamisessa korostuu säännöllinen omatoiminen harjoittelu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan oppilaan suullista kielitaitoa, lisätään kirjallisen tuottamisen osuutta ja rohkaistaan ko. taitojen kehittämiseen - tuodaan kielen opiskelu lähelle oppilaan omaa elämää ja mielenkiinnon kohteita - tutustutaan erilaisiin kulttuureihin - vahvistetaan luetun- ja kuullun ymmärtämistaitoja - hyödynnetään TVT:aa etsittäessä materiaalia ja tuotettaessa tekstejä <p>Laaja-alainen osaaminen: (L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä kuten internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat. (L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa: internet-sanakirjat, internetissä olevat opetusohjelmat, englanninkieliset sanomalehdet, videot jne. Tietotekniikkaa käytetään hyväksi oppilaiden omissa tuotoksissa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - vertaisarviointi - suulliset kokeet - kirjalliset kokeet - kirjalliset tuotokset - jatkuva havainnointi ja palaute
<p>Aihepiirit, rakenteet ja menetelmät</p> <p>Aihepiirejä:</p>	

<p>neljännen luokan aihepiirien laajentamista ravintolassa asioiminen matkustaminen ja eri maiden tapakulttuuri ostoksilla käyminen koulu ja opiskelu Brittein saaret tien neuvominen Rakenteita: imperfekti yleis- ja kestopreesensin kertaus kysymys- ja kieltolauseet järjestysluvut ja päivämäärät persoonapronominien objekti- ja omistusmuodot adjektiivien vertailu Menetelmiä: edellisten lisäksi keskusteluja haastatteluja tarinoita</p>	
--	--

6 lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <p>- laajennetaan tietoa englannin kielen levinneisyydestä - ohjataan oppilasta kohtaamaan erilaisista kulttuuri- ja kielitaustoista tulevia ihmisiä ennakkoluulottomasti - opitaan tiedostamaan, että englantia puhutaan eri tavalla eri puolilla maailmaa</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita ja niissä selviytymistä - hyödynnetään erilaisia materiaaleja tutustuttaessa kielten ja kulttuurien moninaisuuteen ja levinneisyyteen - ohjataan oppilasta kriittiseen tiedonhakuun <p>Laaja-alainen osaaminen: (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön esim. kirjeenvaihto, vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan ilmaistamaan itseään vähäiselläkin kielitaidolla.</p>	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan oppilaan itsestään luomaa myönteistä kuvaa englannin oppijana - oppilasta ohjataan asettumaan toisen asemaan ja olemaan kannustava - vahvistetaan oppilaan itsearviointitaitoja - kehitetään oppilaan omaa tapaa oppia - lisätään opiskelijan vastuuta opiskelun suunnittelussa ja toteutuksessa <p>Laaja-alainen osaaminen: (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, omaa tapaa oppia esimerkiksi sanaston harjoittelussa. Sanaston kartuttamisessa korostuu säännöllinen omatoiminen harjoittelu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan oppilaan suullista tuottamista ja vuorovaikutustaitoja, lisääntään kirjallisen tuottamisen osuutta - tuodaan kielen opiskelu lähelle oppilaan omaa elämää ja mielenkiinnon kohteita - tutustutaan erilaisiin kulttuureihin - vahvistetaan luetun- ja kuullun ymmärtämistaitoja - hyödynnetään TVT:aa etsittäessä materiaalia ja tuotettaessa tekstejä <p>Laaja-alainen osaaminen: (L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä kuten internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat. (L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa: internet-sanakirjat, internetissä olevat opetusohjelmat,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - vertaisarviointi - suulliset kokeet - kirjalliset kokeet - kirjalliset tuotokset - jatkuva havainnointi ja palaute

<p>englanninkieliset sanomalehdet, videot jne. Tietotekniikkaa käytetään hyväksi oppilaiden omissa tuotoksissa.</p>	
<p>Aihepiirit, rakenteet ja menetelmät</p> <p>Aihepiirejä: viidennen luokan aihepiirien laajentamista lasten ja nuorten elämä eri puolilla maailmaa viestien kirjoittaminen juhlia ja tapoja eri kulttuureissa englanti maailman kielenä</p> <p>Rakenteita: viidennen luokan rakenteiden vahvistamista there is, there are tavan adverbit artikkelin käyttöä be going to apuverbejä</p> <p>Menetelmiä: edellisten lisäksi näytelmiä monipuolisia havaintomateriaaleja projekteja eri aihepiireistä itsetuotettuja kuva- ja videomateriaaleja</p> <p>Sisältöjen käsittelyyn pyritään käyttämään monipuolisia menetelmiä, esim.</p> <p>loruja lauluja leikkejä tarinoita näytelmiä haastatteluja parityötä</p>	

pelejä monipuolisia havaintomateriaaleja sähköisiä aineistoja itsetuotettuja kuva- ja videomateriaaleja projekteja eri aihepiireistä toistoharjoituksia kuunteluharjoituksia keskusteluja	
--	--

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena asianmukainen, luonnollinen ja merkityksellinen kielenkäyttö

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Rohkeus, viestintä ja eriyttäminen

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Kannustetaan oppilasta puhumaan rohkeasti virheistä välittämättä. Runsailla suullisilla harjoitteilla pyritään rohkaisemaan oppilasta aktiiviseen kielenkäyttöön. Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tukiopetusta ja erityisopetusta. Oppitunnin aikana voidaan eriyttää opetusta esimerkiksi tarjoamalla eritasoisia tehtäviä oppilaan taitotason mukaan.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arvioinnin luonne

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Paikalliset tavoitteet ja valtakunnalliset kriteerit

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellössään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää englannin A-

oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteisään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa Taitotaso A2.1

Opetuksen tavoite	Siisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä Taitotaso A2.1

Opetuksen tavoite	Si- sältö- alu- eet	Arvioin- nin koh- teet oppi- aineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämistrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä Taitotaso A2.1

Opetuksen tavoite	Si- sältö- alu- eet	Arvioin- nin koh- teet oppi- aineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin harjoitelluissa ilmauksissa.	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin

Muu vieras kieli, A-oppimäärä 3-6

Johdanto

Ei nivelvaihetta

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vähintään kaksi muuta kieltä

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Perusteet mille tahansa muulle kielelle

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen soveluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso vuosiluokan 6 lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa

käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimiseen.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	L1, L2
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	S1	L2, L3

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L3
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	L1, L4, L5, L6

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	L2, L4 L5, L7
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet sisältöalueet	Tavoitteisiin liittyvät	Laaja-alainen osaaminen
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L3, L4, L5, L7

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omilla ilmaisuihin, muistiin painamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena asianmukaisuus, luonnollisuus ja merkityksellisyys

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Rohkeus, kannustus ja tuki

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arvioinnin luonne

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai

joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Paikalliset tavoitteet ja valtakunnalliset kriteerit

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osuudesta suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arviotaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vieraan kielen A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä	S1	Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas tietää, että maailman kielet jakautuvat kielikuntiin ja osaa kertoa, mihin kielikuntaan opiskeltava kieli kuuluu. Oppilas osaa kuvata, mitä kieliä lähiympäristössä puhutaan.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia			Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia. S1
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja opiskeltavan kielen ja äidinkielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	S1	Kohdekielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, missä opiskeltavaa kieltä voi nähdä tai kuulla.

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoite	Si- sältö- alu- eet	Arvioinnin koh- teet oppiai- neessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekemiseen.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa sekä harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa Taitotaso A1.3

Opetuksen tavoite	Si- sältö- alu- eet	Arvioinnin koh- teet oppiai- neessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä Taitotaso A1.3

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkitustaidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä Taitotaso A1.2

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perusosanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Vieras kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Oppimäärän tehtävä

Vähintään kaksi muuta kieltä

Vuosiluokilla 3-6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Kielikohtaisen sovelluksen laatiminen

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen

päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimiseen.

Vieraan kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	S1	L1, L2, L4
T2 auttaa oppilasta hahmottamaan opiskeltavan kielen asemaa maailmassa ja sen levinneisyyttä	S1	L2, L4

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluympäristössä sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	L3
T4 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista löytämään ja hyödyntämään kohdekielisiä aineistoja myös koulun ulkopuolella	S2	L4

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	L4
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toista ja hidastusta	S3	L4

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	L4
---	----	----

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoituksesta tekstistä	S3	L4

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	L4

Vieraan kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S2 Kielenopiskelutaidot

Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä opiskeltavan kielen taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tarkastellaan ja verrataan opiskeltavan kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Tutustutaan kielen levinneisyysalueeseen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita. Opetellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena asianmukaisuus, luonnollisuus ja merkityksellisyys

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Rohkeus, kannustus ja tuki

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arvioinnin luonne

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielillisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaisista kielisalkkua.

Paikalliset tavoitteet ja valtakunnalliset kriteerit

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vieraan kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäis-suhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kieli-kuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 auttaa oppilasta hahmottamaan opiskeltavan kielen asemaa maailmassa ja sen levinneisyyttä	S1	Kielen aseman tunteminen	Oppilas osaa kertoa, missä maissa opiskeltavaa kieltä puhutaan.

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan salivassa opiskeluilmapiiirissä sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa, oman osaamisen arviointi	Oppilas harjaannuttaa kielitaitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida kielitaitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista löytämään ja hyödyntämään kohdekielisiä aineistoja myös koulun ulkopuolella	S2	Kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin kyseisen kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuoro-vaikutustilanteissa Taitotaso A1.2

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseen monenlaisia, myös eikielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä Taitotaso A1.2

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä Taitotaso A1.1

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Saamen kieli, A-oppimäärällä 3-6

Johdanto

Ei nivelvaihetta

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vähintään kaksi muuta kieltä

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Opetuksen järjestäjän tehtävä

Nämä ovat yleiset saamen kielen opetuksen perusteet. Opetuksen järjestäjä laatii näiden perusteiden mukaan paikallisen sovelluksen pohjoissaameen, inarinsaameen tai kolttasameen.

Saamen kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön, saamelaisalueen, Suomen ja Pohjoismaiden kielellinen ja kulttuurinen runsaus, ja herättää oppilaassa kiinnostusta hänen omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa kohtaan	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan saamen kielten asemaa alkuperäiskansan kielenä sekä tutustuttaa oppilasta paikalliseen, elävään saamelaiskulttuuriin.	S1	L2, L7
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	L1, L4
T4 ohjata oppilasta löytämään saamenkielistä aineistoa	S1	L2, L3

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet sisältöalueet	Tavoitteisiin liittyvät	Laaja-alainen osaaminen
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L7
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	L5, L6

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	L2, L4, L5, L7
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

		osaami- nen
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L3, L4, L5, L7

Saamen kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan saamen kieliä sekä suomen kieltä ja joitakin muita suomalais-ugrilaisia kieliä yhdistäviin keskeisiin piirteisiin. Keskustellaan kielten sukulaisuussuhteista erityisesti luokassa tai koulussa puhuttujen tai opiskeltujen kielten osalta. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa saamen kielten puhuma-alueesta ja saamen kielten asemasta. Tutustutaan paikalliseen saamelaiskulttuuriin. Kiinnitetään huomiota siihen, mikä on yhteistä kaikille kielille ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiin painamiskeinoja ja tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen. Ohjataan oppilaita huomaamaan saamenkielinen kieliympäristö.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstiä, taito tuottaa tekstiä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan saamen kieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä saamenkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä ja me Suomessa sekä saamen kielen puhuma-alueella ja saamelaisten kotiseutualueella. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen ja avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään saamenkielistä aineistoa. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista.

Saamen kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena asianmukaisuus, luonnollisuus ja merkityksellisyys

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Saamen kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki saamen kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Rohkeus, kannustus ja eriyttäminen

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi saamen kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arvioinnin luonne L

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielillisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaisista kielisalkkua.

Paikalliset tavoitteet ja valtakunnalliset kriteerit L

Saamen kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoja 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää saamen kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Saamen kielen A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 virittää oppilaan kiinnostus lähiympäristön, saamelaisalueen, Suomen ja Pohjoismaiden kielellistä ja kulttuurista runsautta kohtaan ja herättää oppilaassa kiinnostusta hänen omaa kieltä ja kulttuuristaansa kohtaan	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan saamen kielten asemaa alkuperäiskansan kielinä sekä tutustuttaa oppilasta paikalliseen, elävään saamelaiskulttuuriin	S1	Saamen kielten merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, miksi Suomessa puhutaan saamea ja tuntee saamen kielten moninaisuutta
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S2	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja saamen kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	S1	Kohdekielen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, missä saamen kieltä voi nähdä tai kuulla.

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintä teknologiaa käyttäen sekä	S2	Opiskelutavoitteiden asettaminen ja	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja

kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten		opiskelutottumusten löytäminen	viestintäteknologiaa sekä harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
---	--	--------------------------------	---

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa Taitotaso A1.3

Opetuksen tavoite	Siisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T7järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutuserilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisilla ilmauksilla, pienillä eleillä (esim. nyökkäämällä), äännähdyksillä, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä Taitotaso A1.3

Opetuksen tavoite	Siisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä Taitotaso A1.2

Opetuksen tavoite	Si- sältö- alu- eet	Arvioinnin kohteet op- piaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perusosan muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

14.3.4 Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan tehtävä ja erityispiirteitä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetuksen tukitehtävä

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetuksen erityispiirteitä

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen erityispiirteitä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta - luokat 3-6	S1-S5	L1, L3, L5

Työskentelyn taidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä - luokat 3-6	S1-S5	L1, L4
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta - luokat 3-6	S1-S5	L1, L3, L4, L5
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen - luokat 3-6	S1-S5	L1, L2, L4, L5
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä - luokat 3-6	S1-S5	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä - luokat 3-6	S1-S5	L1, L3

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
----------------------	---------------------------------------	--

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä - luokat 3-6	S1-S5	L1, L4
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä - luokat 3-6	S2	L1, L4
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin - luokat 3-6	S2	L1, L4
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia - luokat 3-6	S2	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin - luokat 3-6	S4	L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittau tuloksen järkevyyttä. - luokat 3-6	S4	L1, L3, L6
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja - luokat 3-6 sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä - luokat 5-6	S5	L4, L5
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä - luokat 3-6	S1	L1, L4, L5, L6

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Ajattelun taidot - Ongelmanratkaisua kokeilemalla - Havainnoidaan yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia - Ohjelmoinnin alkeet: opetellaan käskyjen laatiminen suullisesti	
S2 Luvut ja laskutoimitukset	

<ul style="list-style-type: none"> - Varmennetaan ymmärrystä kymmenjärjestelmästä. - Laajennetaan lukualuetta tuhanteen. - Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskun algoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. - Opetellaan kertotaulut 6-9. - Varmistetaan osaamista kertotauluissa 0-5 ja 10. - Opetellaan kertolaskun algoritmia kokonaisluvuilla eli allekkain kertomista. - Luodaan pohja laskutoimitusten ominaisuuksien ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämiselle. - Opetellaan arvioimaan tuloksen suuruusluokka. 	
<p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukujen järjestyksen ymmärtäminen vuosiluokan lukualueella - Tuntemattoman –käsitteeseen tutustuminen - Yhtälönratkaisua kokeilemalla 	
<p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan peilauksia, suurennoksia sekä pienennöksiä - Kerrataan peruskuvioita ja -kappaleita - Tutustutaan pisteeseen, janaan, suoraan ja kulmaan - Mittaustuloksen arviointi ja mittaustarkkuus - Tutustuminen mittayksikköjärjestelmään - Varmistetaan kellonaikojen osaaminen 	
<p>S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerätään tietoja kiinnostavista aihepiireistä ja laaditaan taulukoita ja diagrammeja - Taulukoiden ja diagrammien tutkiminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - (L1,2,6) Oppilaat keskustelevat ongelmanratkaisu vaihtoehdoista - (L3) Itsestä huolehtiminen ja arjenhallinta: Harjoitellaan ajankäyttöä esim. ennakoidaan kotitehtävien tekemiseen käytettävää aikaa, 	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/palauttekeskustelu+ oppilaan itsearviointi

<ul style="list-style-type: none"> - (L5) Opetuksessa hyödynnetään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmistoja/palveluja syventämään / kertaamaan opittua sisältöä. Esimerkiksi valmiit pelit/kertotaulut yms. harjoitteet. Leikit, pelit, konkreettiset välineet ja konkreettisten tilanteiden hyödyntäminen (suunnitellaan retki, jonne käydään ostamassa ruokatarvikkeet). - (L1,4) Käytetään puhuttaessa matematiikan käsitteitä 	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjalliset kokeet - Vanhempainvartti soveltuvin osin - Käytännön kokeita (konkreettinen tilanne=kauppareissu) - Jatkuva seuranta
--	--

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ajattelun taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ongelmanratkaisua kokeilemalla - Ohjelmoinnin alkeet: käskyjen laatimisen ja toteutumisen yhteys 	
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - Syvennetään ymmärrystä kymmenjärjestelmästä. - Sisältö ja ositusjako sekä lukuyksiköittäin jakaminen opetellaan. - Opetellaan jakolaskun algoritmia eli jakokulmalaskuja. - Pyöristäminen lähimpään kymmeneen, sataan tai tuhanteen. - Perehdytään murtolukujen käsitteeseen. - Opetellaan arvioimaan tuloksen suuruusluokka. 	
<p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukujen järjestyksen ymmärtäminen vuosiluokan lukualueella - Tuntemattoman ratkaisemisen harjoittelu - Yhtälönselvitystä kokeilemalla 	
<p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan peilauksia, suurennoksia sekä pienennöksiä - Vahvistetaan peruskuvioiden ja -kappaleiden tunnistamista - Kerrataan käsitteet piste, jana, suora ja kulma 	

<ul style="list-style-type: none"> - piiri - Mittaustuloksen arviointi, mittaustarkkuus ja mittauksen tarkistaminen - Jatketaan tutustumista mittayksikköjärjestelmään 	
<p>S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Taulukoiden ja diagrammien tulkitsemisen ja muodostamisen harjoittelu 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - (L1,2,6) Oppilaat keskustelevat ongelmanratkaisu vaihtoehdoista - (L3) Itsestä huolehtiminen ja arjenhallinta: Harjoitellaan ajankäyttöä esim. ennakoimaan kotitehtävien tekemiseen käytettävää aikaa, - (L5) Opetuksessa hyödynnetään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmistoja/palveluja syventämään / kertaamaan opittua sisältöä. Esimerkiksi valmiit pelit/kertotaulut yms. harjoitteet. Leikit, pelit, konkreettiset välineet ja konkreettisten tilanteiden hyödyntäminen (suunnitellaan retki, jonne käydään ostamassa ruokatarvikkeet). - (L1,4) Käytetään puhuttaessa matematiikan käsitteitä 	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/palauteskustelu+ oppilaan itsearviointi - Kirjalliset kokeet - Vanhempainvarti soveltuvin osin - Käytännön kokeita (konkreettinen tilanne=kauppareissu) - Jatkuva seuranta

5. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
<p>S1 Ajattelun taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ongelmanratkaisujen etsiminen suunnitelmallisesti - Harjoitellaan koodausta valmiilla ohjelmilla 	
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opitaan murtolukujen käsitteitä (murtoluku, sekaluku, supistaminen). - Harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia. - Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää. - Harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. - Perehdytään prosenttien käsitteeseen. 	

<p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukujen järjestyksen ymmärtäminen vuosiluokan lukualueella - Tuntemattoman ratkaiseminen yhtälöstä (=yhtä kuin –merkin käytön ymmärtäminen) - Yhtälönratkaisua kokeilemalla ja pääättelemällä 	
<p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan suurennoksia sekä pienennöksiä, mittakaava - Havaitaan kierto- ja siirtosymmetrioita - Laajennetaan tutustumista kappaleisiin ja kuvioihin - Harjoitellaan pisteen, janan, suoran ja kulman luokittelua sekä kulman piirtämistä ja mittaamista - Pinta-ala - Yksikkömuunnokset - Käsitellään koordinaatiston ensimmäinen neljännes 	
<p>S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - (L5) Harjoitellaan koodausta valmiiden sovellusten avulla (www.koodaustunti.fi) + (L1,2,6) Oppilaat keskustelevat ongelmanratkaisu vaihtoehdoista - (L3) Itsestä huolehtiminen ja arjenhallinta: Harjoitellaan ajankäyttöä esim. ennakoimaan kotitehtävien tekemiseen käytettävää aikaa, - (L5) Opetuksessa hyödynnetään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmistoja/palveluja syventämään / kertaamaan opittua sisältöä. Esimerkiksi valmiit pelit/kertotaulut yms. harjoitteet. Leikit, pelit, konkreettiset välineet ja konkreettisten tilanteiden hyödyntäminen (suunnitellaan retki, jonne käydään ostamassa ruokatarvikkeet). Koordinaatiston harjoittelussa hyödynnetään esim. laivanupotus - peliä. - (L1,4) Käytetään puhuttaessa matematiikan käsitteitä - (L4,5) Tehdään konkreettisista tapahtumista (viikon sademäärä, ohi kulkevat autot/automerkit) taulukoita/diagrammeja 	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/palauttekeskustelu+ oppilaan Itsearviointi - Kirjalliset kokeet - Vanhempainvartti soveltuvin osin - Käytännön kokeita (konkreettinen tilanne=kauppareissu) - Jatkuva seuranta

- (L3,6) Mittakaavan opettaminen integroiden liikunnan suunnistusjaksoon, suurennus/pienennös soveltaen kuvataiteessa.

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ajattelun taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ongelmanratkaisujen etsiminen suunnitelmallisesti - Varmistetaan koodausta valmiilla ohjelmilla 	
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opitaan murtolukujen käsitteitä (uutena laventaminen). - Vahvistetaan murtolukujen peruslaskutoimituksia. - Vahvistetaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. - Tutustutaan prosenttilaskuihin. - Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. 	
<p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lukujen järjestyksen ymmärtäminen vuosiluokan lukualueella - Tuntemattoman ratkaiseminen yhtälöstä (=yhtä kuin –merkin käytön ymmärtäminen) - Yhtälönratkaisua kokeilemalla ja pääättelemällä 	
<p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sovelletaan peilauksia, suurennoksia sekä pienennöksiä - Havaitaan kierto- ja siirtosymmetrioita - Perehdytään tarkemmin kappaleisiin kuten: kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään - Vahvistetaan pisteen, janan, suoran ja kulman luokittelua sekä kulman piirtämistä ja mittaamista - Tilavuus 	

<ul style="list-style-type: none"> - Yksikkömuunnokset - Laajennetaan koordinaatiston opiskelu kaikkiin neljänneksiin 	
<p>S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppi-arvo - Tutustutaan todennäköisyyslaskuihin 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - (L5) Harjoitellaan koodausta valmiiden sovellusten avulla (www.koodaustunti.fi) + (L1,2,6) Oppilaat keskustelevat ongelmanratkaisu vaihtoehdoista - (L3) Itsestä huolehtiminen ja arjenhallinta: Harjoitellaan ajankäyttöä esim. ennakoidaan kotitehtävien tekemiseen käytettävää aikaa, - (L5) Opetuksessa hyödynnetään tietoteknisiä laitteita ja ohjelmistoja/palveluja syventämään / kertaamaan opittua sisältöä. Esimerkiksi valmiit pelit/kertotaulut yms. harjoitteet. Leikit, pelit, konkreettiset välineet ja konkreettisten tilanteiden hyödyntäminen (suunnitellaan retki, jonne käydään ostamassa ruokatarvikkeet). Koordinaatiston harjoittelussa hyödynnetään esim. laivanupotus -peliä. - (L1,4) Käytetään puhuttaessa matematiikan käsitteitä, hyödynnetään ns. Junnauskoe (Jyväskylän yliopisto) - (L4,5) Tehdään konkreettisista tapahtumista (viikon sademäärä, ohi kulkevat autot/automerkit) taulukoita/diagrammeja - (L3,6) Mittakaavan opettaminen integroiden liikunnan suunnistusjaksoon, suurennus/pienennös soveltaen kuvataiteessa. - (L1,4) Tilastojen avaaminen hyödyntäen yhteiskunnallisia asioita (mabi -ihmisen keskipituus, elinajan odote yms.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/palautekeskustelu+ oppilaan itsearviointi - Kirjalliset kokeet - Vanhempainvartti soveltuvin osin - Käytännön kokeita (konkreettinen tilanne=kauppareissu) - Jatkuva seuranta - Varmistetaan, että oppilaat ovat sisäistäneet edellisten luokkien peruskäsitteet ja oppisisällöt esim. valtakunnallisia kokeita hyödyntäen.

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti,

havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelämällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriää suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä.

Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Kertaaminen, ennakoiva tukiopetus, systemaattisuus ja seuranta

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Eriyttäminen

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Kysymyksiä ja ehdotuksia (paikallinen tarkennus)

Eriyttämistä sekä ylös, - että alaspäin yli vuosiluokkarajojen (esim. kuudennen luokan oppilaalla, jos puutteita kertolaskujen hallinnassa -> annettava tukea kertolaskuissa)

Korostetaan ajattelun ja ymmärtämisen tukea, ei pelkästään mekaanisen laskutaidon tukea.

Drillauksen apuna mm. tietotekniikka

painotetaan prosessin tärkeyttä ja ohjataan oppilasta käyttämään mm. piirtämistä apuna ratkaistaessa tehtäviä

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Matematiikan oppimisen arvioinnin päätehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Arvioinnin kohteet

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Ryhmätyöt ja itsearviointi

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arviota ”hyvä” / arvosanaa kahdeksan varten

Merkitys, arvot, asenteet

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet matematiikassa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Työskentelyn taidot

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet matematiikassa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä.
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet matematiikassa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiä.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmien graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

14.3.5 Ympäristöoppi

Ympäristöopin tehtävä

Ympäristöoppi integroituna oppiaineena

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Keskeistä eri tiedonaloilla

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Lisää tavoitteita

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Kokonaisuudet, ongelmanratkaisu ja tutkimustehtävät

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Merkitys, arvot, asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen - luokat 3-6	S1-S6	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan - luokat 3-6	S1-S6	L1, L7
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestäväen kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestäväen kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle - luokat 3-6	S1-S6	L3, L7

Tutkimisen ja toimimisen taidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana - luokat 3-6	S1-S6	L1, L7
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen - luokat 3-6	S1-S6	L1, L5
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin - luokat 3-6	S1-S6	L1, L2, L5
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien - luokat 5-6	S2-S6	L2, L3, L5
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti,	S1-S6	L3

tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suo- jellen - luokat 3-6		
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liik- kumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä - luokat 3-6	S2-S6	L3
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryh- mässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaiku- tustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itse- ään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan val- miuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan - luokat 3-6	S1-S6	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämi- sessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuulli- sesti, turvallisesti ja ergonomisesti - luokat 3-6	S1-S6	L5, L4

Tiedot ja ymmärrys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ih- misten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- opin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterä- kenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täs- mällistä käyttöä - luokat 3-6	S1-S6	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tul- kita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä - luokat 5-6	S1-S6	L1, L5
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia - luokat 3-6	S1-S6	L2, L4, L5
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajat- teluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elin- toimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen - luokat 3- 6	S1, S3-S6	
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geo- mediataitoja - luokat 5-6	S3-S6	L5

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle - luokat 5-6	S2, S4-S6	
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle - luokat 5-6	S2, S4-S6	
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osaluokkia, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittamaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa - luokat 3-6	S1-S3, S6	L3

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Minä ihmisenä</p> <ul style="list-style-type: none"> - yhdessä toimiminen - tunnetaidot - sairauksien ehkäisy ja itsehoitotaidot 	
<p>S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaisissa yhteisöissä toimiminen - erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitys hyvinvoinnille esim. pari/ryhmä/luokka/koulu - yleisimmät koneet ja laitteet - liikenne- ja paloturvallisuus, tapaturmat, kiusaamisen ehkäisy sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa - säänmukainen pukeutuminen - internetin turvallinen käyttö 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p>	

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)	
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan <ul style="list-style-type: none"> - vesi ja rannat elinympäristönä - eliöiden sopeutuminen talveen - luonnonympäristö ja ihmisen toiminta Suomessa, jokamiehenoikeudet - Suomi, alueet - luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen - erilaiset kartat 	
S4 Ympäristön tutkiminen <ul style="list-style-type: none"> - elollinen ja eloton luonto - tutkimuksen tekemisen eri vaiheet - vesiympäristö - yksinkertaisimmat sääilmiöt 	
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut <ul style="list-style-type: none"> - yhteyttäminen - veden ominaisuudet, olomuodot ja kiertokulku - tutustuminen Suomen yleisimpiin eläimiin ja kasveihin 	
Laaja-alainen osaaminen Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Monilukutaito (L4) Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)	
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen <ul style="list-style-type: none"> - luonnon monimuotoisuuden vaaliminen - oman kulttuuriperinnön vaaliminen, vähemmistöt - oman toiminnan vaikutuksia itseän, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan - ympäristövastuullinen toiminta omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtiminen - vesien suojelu - tuotteen elinkaari, kierrätys 	
Laaja-alainen osaaminen	

<p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	
--	--

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Minä ihmisenä</p> <ul style="list-style-type: none"> - oma keho ja tunteet - erilaisuuden kunnioittaminen 	
<p>S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset yhteisöt ja vuorovaikutustilanteet - rahan käyttäminen - yksinkertaisten laitteiden toimintaperiaatteet ja erilaiset rakenteet - turvallisuus, liikenne, ensiapu 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p>	
<p>S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan</p> <ul style="list-style-type: none"> -Suomen lähivaltiot -kartta 	

<p>S4 Ympäristön tutkiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkimuksen tekemisen eri vaiheet - erilaiset elinympäristöt (esim. niitty, pelto, laidun) 	
<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut</p> <ul style="list-style-type: none"> - yhteyttäminen ja kasvien lisääntyminen - aineen olomuodot ja ominaisuudet - tutustuminen Suomen lähialueiden eläimiin ja kasveihin - ravinnontuotanto ja ruoan reitit 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	
<p>S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonnon monimuotoisuuden vaaliminen - luonnonvarojen kestävä käyttö (maatalous) - oman toiminnan vaikutukset itseen ja ympäristöön - ympäristövastuullinen toiminta omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtiminen - Suomen lähivaltiot - yhteinen vaikuttamisprojekti 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	

5. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

<p>S1 Minä ihmisenä</p> <ul style="list-style-type: none"> - ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheet - arjen terveystottumukset, tunnetaidot, sairauksien ehkäisy ja itsehoitotaidot - seksuaalisuus 	
<p>S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset yhteisöt ja vuorovaikutustilanteet - myrkytykset ja päihteet - fyysinen ja henkinen koskemattomuus 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	
<p>S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eurooppa - luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen - erilaiset kartat - uutisten seuraaminen 	
<p>S4 Ympäristön tutkiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkimuksen tekemisen eri vaiheet - monimutkaisempia sääilmiöitä - kasvion keruu - metsä ja suo - jokamiehenoikeudet - maa- ja kallioperä 	

<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut</p> <ul style="list-style-type: none"> - lähiavaruus, vuodenajat, päivän ja yön vaihtelu sekä maapallon rakenne - eläinten lisääntyminen - tutustutaan metsien hyötykäyttöön - kalastus ja metsästys 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p>	
<p>S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonnon monimuotoisuuden vaaliminen - monikulttuurisessa maailmassa eläminen - oman toiminnan vaikutuksia itseen ja ympäristöön - ympäristövastuullinen toiminta omassa lähiympäristössä (lajittelu, kierrätys) - Eurooppa - yhteinen vaikuttamisprojekti 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Minä ihmisenä</p> <ul style="list-style-type: none"> - omat valinnat, itsetuntemus - nuoreksi kasvaminen - seksuaalisuus - päihteet 	

<p>S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> -palo- ja sähköturvallisuus -myrkytykset ja päihteet -fyysinen ja henkinen koskemattomuus -vuorovaikutustilanteet 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	
<p>S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan</p> <ul style="list-style-type: none"> -maapallo ja maanosat -kasvillisuusvyöhykkeet, ilmasto, eläimistö -kartta 	
<p>S4 Ympäristön tutkiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - maapallon kasvit ja eläimet (lajituntemus, elintoiminnot) - tutkimuksen tekeminen 	
<p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut</p> <ul style="list-style-type: none"> -ilmaston, kasvillisuuden, eläimistön ja ihmisen vuorovaikutus -maapallon rakenne -sähkö ja energia 	

<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p>	
<p>S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen</p> <p>-oman kulttuuriperinnön ja monikulttuurisuuden arvostaminen</p> <p>-luonnonvarojen kestävä käyttö ja ilmastonmuutos</p> <p>-ihmiskunnan globaali hyvinvointi</p> <p>-yhteinen vaikuttamisprojekti</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)</p>	

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomedialla.

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan pehymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Pehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikutamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Monipuoliset opiskelutavat, yksityisyys ja tutkimuksellinen työskentely

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Monipuolinen arviointi ympäristöopissa

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisohjeiden avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat

harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveystäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Lukuvuosiarviointi ympäristöopissa

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Merkitys, arvot, asenteet

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet ympäristöopissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristönsään ja -yhteisöissään kestävä kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävä kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävä tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.

Tutkimisen ja toimimisen taidot

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet ympäristöopissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausräylineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mitaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojelellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä.

Tiedot ja ymmärrys

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet ympäristö-opissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T12 ohjata oppilasta hahmotamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsitteiden rakenteita ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmotamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaanuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemaansa alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi	S2, S4-S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntapojen eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.
---	-----------	---	--

14.3.6 Uskonto

Uskonnon tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävä ja ominaispiirteitä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Uskonnon opetuksen muita tehtäviä

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämäntapojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäntapojen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Uskonnon opetuksen erityispiirteitä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Oikeuksia ja vastuuta

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Uskonnon tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alai- nen osaa- minen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin - luokat 3-5	S1	L1
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin - luokat 4-6	S1	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta - luokat 4-6	S1, S2	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä - luokat 5-6	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan - luokat 5-6	S1, S3	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa - luokat 5-6	S3	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa - luokat 3-6	S1, S3	L2, L5, L6

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin - luokat 5-6	S1, S2, S3	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta - luokat 4-6	S2, S3	L2
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta - luokka 6	S2, S3	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään - luokat 3-6	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään - luokat 3-6	S3	L1

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä

Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Kerronta, draama, kokemukset, toiminta ja yhteisö

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Taustat, kielitaito, käsitteet, osallisuus ja oma-aloitteisuus

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Kysymyksiä ja ehdotuksia (paikallinen tarkennus)

Opetuksessa pyritään luomaan kiireetön ja avoin ilmapiiri, jossa on tilaa erilaisille näkemyksille ja ajatuksille. Opetuksessa pyritään ottamaan huomioon erilaiset oppijat esim. käyttäen erilaisia opetusmenetelmiä.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Ohjaus, kannustus, omat tulkinnat ja ajattelun kehittyminen

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Paikalliset tavoitteet ja valtakunnalliset kriteerit

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään

osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Uskonnon kriteerit

Uskonnon tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet uskonnossa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S3	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa

asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa			uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsumusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Evangelisluterilainen uskonto

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Suhde omaan uskontoon - muiden uskontojen ja toisen pyhän kunnioittaminen - Raamatun Vanhan Testamentin kertomuksia	- oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi

<ul style="list-style-type: none"> - alkukertomusten tulkinta - Raamatun näkyminen taiteessa, tieteessä ja kulttuurissa - virret ja hengellinen musiikki 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteiset profeetat esim. Abraham - erilaiset uskonnolliset ilmiöt mediassa 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman uskonnon alkujuuriin tutustuminen - elämän kysymykset ja arvot sekä niiden pohdinta - 10 käskyä ja elämän pelisäännöt - toisen mielipiteen kunnioittaminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden tarinoiden ja oppilaiden omasta elämänpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5) - tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2) - sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kymmenen käskyn merkitystä yleiseettisenä ohje arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7) 	

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raamatun käyttö - Uuden Testamentin kertomuksia - Jeesuksen elämä ja opetukset - kristinuskon synty - Paavali - lähetystyö - Isä Meidän- rukous - sakramentit - kirkkovuosi - virret ja hengellinen musiikki - Raamatun näkyminen taiteessa, tieteessä ja kulttuurissa 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeesuksen opetukset ja vertaukset - erilaiset uskonnolliset ilmiöt mediassa - muiden uskontojen ja toisen pyhän kunnioittaminen 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kultainen sääntö ja rakkauden kaksoiskäsky - YK:n lastenoikeudet - ihmisarvo, elämänkunnioitus ja luonnon vaaliminen - toisen mielipiteen kunnioittaminen - oman uskonnon alkujuuriin tutustuminen - muiden uskontojen ja toisen pyhän kunnioittaminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden ja oppilaiden omasta elämämpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödynnäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, 	

<p>tietotekniikka). (L4, 5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2) - sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kultaisen säännön merkitys arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7) 	
--	--

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman uskonnon historiaan ja sen luomaan kulttuuriperintöön tutustuminen (kristinusko Euroopassa, eri kirkkokunnat ja niiden synty, luterilainen kirkko) - Paavali - lähetystyö - kirkolliset toimitukset - kotikirkko - virret ja hengellinen musiikki 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut ja väittelyt, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - kristinusko Euroopassa - Suomen ja Euroopan uskonnollinen nykytilanne - erilaiset uskonnolliset ilmiöt mediassa - kristinuskon näkyminen taiteessa, tieteessä ja kulttuurissa 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - YK:n ihmisoikeudet ja lastenoikeudet - omat valinnat ja arvot 	

<ul style="list-style-type: none"> - muiden uskontojen ja toisen pyhän kunnioittaminen - ajankohtaisten eettisten ongelmien ja tilanteiden pohdintaa esim. uutiset, tapahtumat, omat kokemukset 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden ja oppilaiden omasta elämänpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5) - tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille sekä tutustumme erilaisiin hyväntekeväisyysjärjestöihin (L2, 6) - sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kultaisen säännön merkitys arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7) - opetuksessa pyritään hyödyntämään erilaisia tietokonesovelluksia tiedon hankinnassa ja erilaisten esitysten tekemisessä. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalista mediaa ja pyritään kasvattamaan oppilaita vastuullisiksi "somekäyttäjiksi". (L5) 	

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman uskonnon historiaan ja sen luomaan kulttuuriperintöön tutustuminen (Suomen kirkkohistoria) - sakramentit: kaste ja ehtoollinen 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut ja väittelyt, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset)

	- kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - juutalaisuus ja islam Euroopassa - erilaiset uskonnolliset ilmiöt mediassa - kristinuskon näkyminen taiteessa, tieteessä ja kulttuurissa 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - muiden uskontojen, ja toisen pyhän kunnioittaminen - YK:n ihmisoikeudet - globaali vastuu, elämän taidot ja itsekunnioitus - ajankohtaisten eettisten ongelmien ja tilanteiden pohdintaa 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden ja oppilaiden omasta elämämpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5) - tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille sekä tutustumme erilaisiin hyväntekeväisyysjärjestöihin (L2, 6) - sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kultaisen säännön merkitys arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7) - opetuksessa pyritään hyödyntämään erilaisia tietokonesovelluksia tiedon hankinnassa ja erilaisten esitysten tekemisessä. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalista mediaa ja pyritään kasvattamaan oppilaita vastuullisiksi "somekäyttäjiksi". (L5) 	

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskuntoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyyllilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paa-valin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnotto-muutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkau-den kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kuluisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itse-tuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Ortodoksinen uskonto

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman seurakunnan toiminta - liturgisen käyttäytymisen pääpiirteet - perehtyminen Vanhan testamentin kertomuksiin ja niiden sanomaan - luomiskertomus - muut alkukertomukset ja patriarkkakertomukset - Egyptistä luvattuun maahan - kymmenen käskyä <p>Kirkon jäsenenä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman seurakunnan kirkko, sen ikonit, papisto ja seurakuntalehti ja verkkosivut - jumalanpalveluksissa käyttäytyminen 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset uskonnolliset ilmiöt mediassa 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman uskonnon alkujuuriin tutustuminen - elämän kysymykset ja arvot sekä niiden pohdinta - 10 käskyä ja elämän pelisäännöt - toisen mielipiteen kunnioittaminen - keskustelua käskyjen merkityksestä nykyisin - eettisyyteen kasvaminen: 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden tarinoiden ja oppilaiden omasta elämänpöyristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5) 	

- tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2)
- sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille Kymmenen käskyn merkitystä yleiseettisenä ohje arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Uusi testamentti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeesuksen elämä ja opetukset - evankeliumien kirjoittajat - ylösnousemus ja uusi elämä - Uuden testamentin ajanhistoriaa <p>Sakramentit</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaste, mirhalla-voitelu, katumus ja ehtoollinen 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeesuksen elämä ja kristinuskon perustotuuksia 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Eettisyyteen kasvaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - pelastus ja iankaikkinen elämä, toisten palvelemisen kautta 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden tarinoiden ja oppilaiden omasta elämänpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5) - tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2) 	

- sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Kirkkovuosi</p> <ul style="list-style-type: none"> - suuret juhlat, kirkkomusiikki - paastot - pyhät ihmiset ja heidän muistopäivänsä - oma suojeleuspyhä - kirkon opettajia ja marttyyreja <p>Suomen hiippakunnat ja luostarit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valamo ja Lintula - hiippakuntajako 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - lähiympäristön muita kirkkoja ja uskontoja - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä ja eriyttäviä piirteitä - muiden uskontojen ominaispiirteet 	
<p>S3 Hyvä elämä</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden tarinoiden ja oppilaiden omasta elämänpiiristä nousevien aiheiden pohjalta. (L1) - sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla 	

hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5)

- tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2)

- sisältöjen käsittelyssä pyritään korostamaan yksilön vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Profeetat, kuninkaiden aika ja Apostolien teot - Raamatun käyttö jumalanpalveluksissa (evankeliumi, epistola, psalmit) - pääpiirteinen tutustuminen kirkkokalenteriin - sakramentit, toimitukset ja niiden merkitys - kirkkovuosi, liturginen vuorokausi, eri viikonpäivien muistot - liturgia, vigilia, paasto- ja juhlaperinteet - muut pyhät toimitukset esim. rakennusten ja ruoan siunaamisesta hautaus- ja muistopalveluksiin - kirkkorakennus, kirkkotaide ja kirkkomusiikki - Nikealais- Konstantinopolilainen uskontunnustus ja uskonopin keskeiset kohdat 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raamatun synty ja sisältö - VT:n ja UT:n välinen yhteys - Raamatun useat eri kirjoittajat - niistä tärkeimmät - Raamatun tarjoama kuva ihmisen perusturvallisuudesta - Raamatun ihmiskuvan (kuva ja kaltaisuus) näkökulma 	
<p>S3 Hyvä elämä</p>	

Laaja-alainen osaaminen:

- opetuksessa hyödynnetään tarinan kerrontaa ja keskustelua näiden tarinoiden ja oppilaiden omasta elämänpöörstä nousevien aiheiden pohjalta. (L1)
- sisältöjä käsitellään yksilö- pari ja ryhmätöiden avulla hyödyntäen eri ilmaisumuotoja (esim. musiikki, kuvataide, tietotekniikka). (L4, 5)
- tutustumme oppilaan lähipiiriin kulttuuriin ja omaan seurakuntaan esim. vierailujen avulla. Opettelemme olemaan avoimia ja suvaitsevaisia erilaisille kulttuureille. (L2)
- sisältöjen käsittelyssä pyritään tuomaan esille yleiskuva kirkon opista ja Raamatun pelastusilmoituksen merkitys yleiseettisenä ohjeena arjessa ja korostamaan vastuuta omista valinnoista ja niiden vaikutuksista muihin. (L3, 7)

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämänskatsomuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä

Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä

valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Johdanto

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimus. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Katolinen uskonto

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan katolisen kirkon opetuksen lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Tutustutaan oman seurakunnan elämään, messuun ja sakramenttien viettoon sekä liturgian vietoissa käytettäviin paramenteihin ja sakraaliesineisiin. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki ja kirkkotaide. Perehdytään Vanhan ja Uuden testamentin päätapahtumiin sekä muun uskonnollisen kirjallisuuden eri lajeihin sekä niiden käyttöön katolisen kirkon elämässä. Opetuksessa käsitellään esimerkkejä Jeesuksen ja ihmisten kohtaamisesta. Tutustutaan omaan suojeluspyhään ja oman seurakunnan suojeluspyhään sekä joidenkin pyhien ihmisten elämään.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tutkitaan katolisen kirkon ja muiden kristittyjen kohtaamista eri aikoina. Opetuksessa otetaan huomioon myös uskonnottomuus. Keskeisinä sisältöinä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat harjoittaa uskontoa lähialueen kirkoissa, uskonnollisissa yhteisöissä ja eri uskontojen parissa. Perehdytään alustavasti juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon sekä niiden yhteisiin piirteisiin. Pohditaan uskonnonvapauslain vaikutusta uskontojen ja kirkkojen

asemaan Suomessa. Tutustutaan ihmisoikeuksiin eri uskonnoissa, ekumeeniseen ajatteluun ja uskontodialogiin sekä Kirkkojen maailmanneuvostoon ja Suomen ekumeeniseen neuvostoon ja katolisen kirkon suhteeseen niihin.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat katolinen ihmiskuva ja ihmisoikeudet. Perehdytään katolisen kirkon moraaliopetukseen perusteisiin yksilöä koskevissa ja yhteiskuntamoraalia koskevissa yhteyksissä. Syvennetään Kymmenen käskyn, Vuorisaarnan, Rakkauden kaksoiskäskyn ja katolisen kirkon käskyjen tuntemista. Pohditaan käskyjä moraalisen kasvamisen perustana, omantunnon tutkistelua ja parannuksen tekoa sekä niiden seurauksia. Tärkeitä opetuksessa huomioitavia asioita ovat elämän kunnioittaminen, omat valinnat ja vastuu sekä huolenpito luonnosta. Opetuksessa keskeistä on eri uskontojen eettisten opetusten yhteisten piirteiden tutkiminen.

Islam

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Islamin opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat Koraani, perimätieto ja islamin opillinen perusta. Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen tradition vaikutusta kulttuuriin, arkkitehtuuriin ja islamilaiseen taiteeseen. Tutustutaan Islamin maailmanlaajuiseen vaikutukseen Antiikin kirjallisuuden ja kommentaarien kautta. Opetuksessa otetaan huomioon Islamin pyhät paikat ja niiden merkitys. Sisältöjen valinnassa tärkeitä ovat islamilaisen perinteen ikäkauteen sopivat uskonnolliset opetukset ja kertomukset. Tutustutaan uskonnollisiin symboleihin, juhliin ja islamilaiseen kalenteriin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskonnollisen kielen erityispiirteet, islamilainen terminologia ja sen yhdistävä vaikutus islamilaisessa maailmassa. Perehdytään islamin monimuotoisuuteen ja tutkitaan tarinoita profeetoista islamin opin kehityksen näkökulmasta. Opetuksessa tutustutaan islamin historiaan Euroopassa ja islamiin Suomessa.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään niitä yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin. Tutkitaan juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutusta eurooppalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa otetaan huomioon Suomessa vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt ja uskontodialogin merkitys sekä uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa sekä uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen etiikan perusteita ja elämän arvoja. Perehdytään käsitteeseen kielletystä ja sallitusta islamissa sekä syntikäsitteeseen. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalivastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta, islamilaisia käytöstapoja, myötäelämisen taitoa ja oppilaiden elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä.

Juutalainen uskonto

Johdanto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan Tooraan, Tanachiin, perimätietoon ja juutalaisuuden opilliseen perustaan. Perehdytään juutalaisen tradition vaikutukseen eurooppalaiseen kulttuuriin ja tietisiin. Opetuksessa tarkastellaan juutalaisuuden pyhiä paikkoja ja niiden merkitystä. Opetukseen valitaan juutalaisen perinteen ikäkauteen sopivia uskonnollisia opetuksia ja kertomuksia. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta sekä Tooran erityisasemaa. Perehdytään uskonnollisiin symboleihin ja juutalaisen kalenterin juhliin, juutalaisuuden monimuotoisuuteen sekä juutalaisuuteen Suomessa.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään uskontoja yhdistäviin henkilöihin, tapahtumiin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin sekä vaikutukseen eurooppalaisessa kulttuurissa. Tarkastellaan erityisesti juutalaisuuden historiaa Euroopassa ja perehdytään oppilaiden lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja uskontodialogin merkitykseen. Opetuksessa otetaan huomioon uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa ja uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen etiikan perusteet ja elämän arvo. Perehdytään uskonnollisten käskyjen eli mitzvojen jakoon kiellettyihin ja vaadittaviin tekoihin. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Tutkitaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä, juutalaisen kielen terminologiaa ja sen yhdistävää vaikutusta juutalaisessa maailmassa. Opetuksessa tärkeitä sisältöjä ovat juutalaisuuden vaikutus arkielämän käyttäytymiseen, myötäelämisen taito ja oppilaiden elämästä nousevat eettiset kysymykset.

14.3.7 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon ydintehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina

toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon tehtäviä ja piirteitä

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsoimuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustiedon tukitehtävä

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämäkatsomustiedon erityispiirteet vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin - luokat 3-6	S1-S4	L1, L2, L3, L7
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita - luokat 5-6	S1-S4	L1, L4, L5

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan - luokat 4-6	S1-S3	L1, L4
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta - luokat 3-6	S1-S3	L3, L7
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä - luokat 3-6	S2-S4	L2, L4, L5
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	L1, L2
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan - luokat 5-6	S1- S4	L1, L2, L5
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja - luokka 6	S1- S3	L2, L7
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia - luokat 4-6	S3	L2, L3
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään - luokat 3-6	S1-S4	L5, L6, L7

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3 lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
Elämäkatsomustiedon opetuksessa lukuvuosi jaetaan neljään jaksoon. Kussakin jaksossa yksi sisältö ja 1-2 työtappaa.	
S1 Kasvaminen hyvään elämään - toisen ihmisen kohtaaminen ja erilaiset näkökulmat - harjoitellaan toisen ihmisen kuuntelemista - yhdenvertaisuus - oikeuden mukaisuus joka päiväisessä elämässä - arvot ja normit - hyvä elämä - onnellisuus - vapaus ja vastuu erityisesti ajattelun , uskonnon ja	- oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio

<p>elämäkatsomuksen näkökulmasta</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilas ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä. - Oppilas tiedostaa itsestä huolehtimisen tärkeyden arjessa ja sitä kautta hyvinvoinnin vaikutuksen hyvään elämään. (L1, L3) 	<ul style="list-style-type: none"> - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - suomalainen kulttuuri - kulttuurivähemmistöt - erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset - yhdenvertaisuus, hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskominen, luuleminen - maailman kulttuuriperintöön tutustuminen <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja kulttuurivähemmistöihin. - Oppilasta ohjataan hakemaan tietoa maailman kulttuuriperinnöstä. (L2, L5) 	g
<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - lupaus - yhdenvertaisuus - demokratia - velvollisuus - sopimus - oikeus - lasten oikeuksiin tutustuminen ja niiden toteutumisen pohtiminen lähellä ja kaukana <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Oppilas ymmärtää sopimuksen merkityksen omassa lähiympäristössään. (L6) 	
<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset aikakäsitykset ja tavat selittää maailmaa - luontokäsitykset - tietokäsitykset - oman ajattelun kehittäminen ja omien näkemysten perustelu - kriittinen ajattelu 	

<ul style="list-style-type: none"> - luonnon ja ihmisen tulevaisuus - kestäväkehitys <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilasta ohjataan suhtautumaan kriittisesti eri-puolilta tulevaan tietoon, kehittämään omaa ajatteluaan ja perustelemaan näkemyksiään. - Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että omalla osallistumisella ja vaikuttamisella on merkitystä ympäristön hyvinvoinnille. <p>(L4, L7)</p>	
---	--

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvaminen hyvään elämään</p> <ul style="list-style-type: none"> - toisen ihmisen kohtaaminen ja erilaiset näkökulmat - harjoitellaan toisen ihmisen kuuntelemista - yhdenvertaisuus - oikeuden mukaisuus joka päiväisessä elämässä - arvot ja normit - hyvä elämä - onnellisuus - vapaus ja vastuu erityisesti ajattelun, uskonnon ja elämäntapojen näkökulmasta <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilas ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä. - Oppilas tiedostaa itsestä huolehtimisen tärkeyden arjessa ja sitä kautta hyvinvoinnin vaikutuksen hyvään elämään. (L1, L3) 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - suomalainen kulttuuri - kulttuurivähemmistöt - erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset - yhdenvertaisuus, hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskominen, luuleminen - maailman kulttuuriperintöön tutustuminen 	

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja kulttuurivähemmistöihin. - Oppilasta ohjataan hakemaan tietoa maailman kulttuuriperinnöstä. <p>(L2, L5)</p>	
<p>S3 Yhteiselämän perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - lupaus - yhdenvertaisuus - demokratia - velvollisuus - sopimus - oikeus - lasten oikeuksiin tutustuminen ja niiden toteutumisen pohtiminen lähellä ja kaukana <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Oppilas ymmärtää sopimuksen merkityksen omassa lähiympäristössään. (L6) 	
<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset aikakäsitykset ja tavat selittää maailmaa - luontokäsitykset - tietokäsitykset - oman ajattelun kehittäminen ja omien näkemysten perustelu - kriittinen ajattelu - luonnon ja ihmisen tulevaisuus - kestäväkehitys <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilasta ohjataan suhtautumaan kriittisesti eripuolilta tulevaan tietoon, kehittämään omaa ajatteluun ja perustelemaan näkemyksiään. - Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että omalla osallistumisella ja vaikuttamisella on merkitystä ympäristön hyvinvoinnille. <p>(L4, L7)</p>	

5. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

S1 Kasvaminen hyvään elämään

- toisen ihmisen kohtaaminen ja erilaiset näkökulmat
- harjoitellaan toisen ihmisen kuuntelemista
- yhdenvertaisuus
- oikeuden mukaisuus joka päiväisessä elämässä
- arvot ja normit
- hyvä elämä
- onnellisuus
- vapaus ja vastuu erityisesti ajattelun , uskonnon ja elämäntapojen näkökulmasta

Laaja-alainen osaaminen:

- Oppilas ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.
- Oppilas tiedostaa itsestä huolehtimisen tärkeyden arjessa ja sitä kautta hyvinvoinnin vaikutuksen hyvään elämään. (L1, L3)

S2 Erilaisia elämäntapoja

- suomalainen kulttuuri
- kulttuurivähemmistöt
- erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset
- yhdenvertaisuus, hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskomisen, luuleminen
- maailman kulttuuriperintöön tutustuminen

Laaja-alainen osaaminen:

- Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja kulttuurivähemmistöihin.
- Oppilasta ohjataan hakemaan tietoa maailman kulttuuriperinnöstä. (L2, L5)

S3 Yhteiselämän perusteita

- lupaus
- yhdenvertaisuus
- demokratia
- velvollisuus
- sopimus
- oikeus
- lasten oikeuksiin tutustuminen ja niiden toteutumisen pohtiminen lähellä ja kaukana

- oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu

- projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi

- oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta

- portfolio

- kokeet (suulliset tai kirjalliset)

- kirjallinen itsearviointi

<p>Laaja-alainen osaaminen: -Oppilas ymmärtää sopimuksen merkityksen omassa lähiympäristössään. (L6)</p>	
<p>S4 Luonto ja kestävä kehitys</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset aikakäsitykset ja tavat selittää maailmaa - luontokäsitykset - tietokäsitykset - oman ajattelun kehittäminen ja omien näkemysten perustelu - kriittinen ajattelu - luonnon ja ihmisen tulevaisuus - kestävä kehitys <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilasta ohjataan suhtautumaan kriittisesti eripuolilta tulevaan tietoon, kehittämään omaa ajatteluaan ja perustelemaan näkemyksiään. - Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että omalla osallistumisella ja vaikuttamisella on merkitystä ympäristön hyvinvoinnille. <p>(L4, L7)*</p>	

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> - toisen ihmisen kohtaaminen ja erilaiset näkökulmat - harjoitellaan toisen ihmisen kuuntelemista - yhdenvertaisuus - oikeuden mukaisuus jokapäiväisessä elämässä - arvot ja normit - hyvä elämä - onnellisuus - vapaus ja vastuu erityisesti ajattelun, uskonnon ja elämäntattomuksen näkökulmasta <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilas ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä. - Oppilas tiedostaa itsestä huolehtimisen 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi

tärkeyden arjessa ja sitä kautta hyvinvoinnin vaikutuksen hyvään elämään. (L1, L3)

S2

- suomalainen kulttuuri
- kulttuurivähemmistöt
- erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset
- yhdenvertaisuus, hyväksyminen, ymmärtäminen, tietäminen, uskominen, luuleminen
- maailman kulttuuriperintöön tutustuminen

Laaja-alainen osaaminen:

- Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja kulttuurivähemmistöihin.
  - Oppilasta ohjataan hakemaan tietoa maailman kulttuuriperinnöstä.
- (L2, L5)

S3

- lupaus
- yhdenvertaisuus
- demokratia
- velvollisuus
- sopimus
- oikeus
- lasten oikeuksiin tutustuminen ja niiden toteutumisen pohtiminen lähellä ja kaukana

Laaja-alainen osaaminen:

- Oppilas ymmärtää sopimuksen merkityksen omassa lähiympäristössään. (L6)

S4

- erilaiset aikakäsitykset ja tavat selittää maailmaa
- luontokäsitykset
- tietokäsitykset
- oman ajattelun kehittäminen ja omien näkemysten perustelu
- kriittinen ajattelu
- luonnon ja ihmisen tulevaisuus
- kestäväkehitys

Laaja-alainen osaaminen:

- Oppilasta ohjataan suhtautumaan kriittisesti eri-puolilta tulevaan tietoon, kehittämään omaa ajatteluaan ja perustelemaan näkemyksiään.
- Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että omalla osallistumisella ja vaikuttamisella on merkitystä

ympäristön hyvinvoinnille.
(L4, L7)

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäntavojen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaiden elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävästä kehityksestä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävästä tulevaisuuteen.

Elämäntavotiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Turvallisuus, avoimuus ja itsesäätelytaidot

Työtapojen valinnassa oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevaisuutensa

kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissa otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittyminen

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etene- miseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Ohjaus, kannustus ja monimuotoisuus

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Tavoitteet ja kriteerit arvioinnissa

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosidistusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Elämäkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Elämäkatsomustiedon kriteerit

Tavoitteet Opetuksen tavoitteena on	Sisältö- alueet	Arvioinnin koh- teet elämäkatsomustiedossa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kah- deksan osaaminen

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallintaa ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmotamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa

ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia			kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

14.3.8 Historia

Historian tehtävä

Historian opetuksen tehtävä ja ominaispiirteitä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteettin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Lähdekritiikki, historian tekstitaidot ja tulkinnallisuus

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä. Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Historian opetuksen erityispiirteitä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus menneestä ajasta, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 5-6

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena - luokat 5-6	S1-S5	L1-L7

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä - luokat 5-6	S1-S5	L1, L2, L4, L5, L7
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden - luokat 5-6	S1-S5	L1, L2, L4-L7

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä - luokat 5-6	S1-S5	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja - luokat 5-6	S1-S5	L2-L4, L6, L7
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille - luokat 5-6	S1-S5	L2, L4, L7
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille - luokat 5-6	S1-S5	L1-L7
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa - luokat 5-6	S1-S5	L1, L2, L4, L7

Historiallisen tiedon käyttäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä - luokat 5-6	S1-S5	L1, L2, L4
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä - luokat 5-6	S1-S5	L1-L7
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa - luokat 5-6	S1-S5	L2-L4, L6, L7

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 5-6

5. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty</p> <p>- kivikausi, pronssikausi ja rautakausi</p> <p>- varhaiset korkeakulttuurit</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Oppiaineeseen liittyvän syiden ja seurauksien pohtiminen (L1)</p> <p>Olellaisen tiedon siivilöiminen epäolellaisesta (L1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - kokeet (suulliset tai kirjalliset)

<p>S2 Vanha aika ja antiikin perintö</p> <ul style="list-style-type: none"> - antiikin Kreikka - antiikin Rooma 	
<p>Laaja-alainen osaaminen Lähteiden tulkinta (L1) Kriittisyys ja lähteiden tulkinta (L2) Kuvat, tilastot, kartat, elokuvat, nettisisällöt ja kirjalliset lähteet sekä niiden tulkinta (L4) Tiedon hakeminen hakusanoilla, nettipalveluiden käyttö (L5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - kokeet (suulliset tai kirjalliset)

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S3 Keskiaika</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rooman valtakunnan jakautuminen ja sen seuraukset Euroopassa - Lännen ja idän kulttuurien piirteet - Keskiaika Euroopassa - Keskiaika Suomessa 	
<p>Laaja-alainen osaaminen: Lähteiden tulkinta (L1) Nettilähteisiin tutustuminen (L4) Kuvien, tilastojen ja karttojen ymmärtäminen (L4) Esitysgrafiikan käytön ja tekstinkäsittelyn oppiminen ja harjoittaminen (L5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - sähköisten projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi

	<ul style="list-style-type: none"> - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset)
<p>S4 Uuden ajan murrosvaihe</p> <ul style="list-style-type: none"> - renessanssi - löytöretket - uskonpuhdistus - maailmankuvan muutos - itsevaltiuden aika 	
<p>Oppiaineeseen liittyvien syiden ja seurauksien pohtiminen (L1) Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Eri rooleihin samaistuminen (L2) Erialaisten lähteiden tulkinta (L4) Tiedon etsinnän opiskelu (L5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - draamallisten projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - taideportfolio (esim. kirjallinen) - kokeet (suulliset tai kirjalliset)
<p>S5 Suomi osana Ruotsia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suomi osana Ruotsia uudella ajalla 	
<p>Laaja-alainen osaaminen: Historiallisen muutoksen havaitseminen (L1) Historian lähteiden tulkinta (L4) Tiedon etsinnän opiskelu (L5) Arkistolähteiden, kuvien, tilastojen, karttojen, elokuvien, nettisisältöjen tulkinta (L4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot

	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - projektitöiden (esim. Heinolan historialliset matkakohteet -opas) esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - kokeet (suulliset tai kirjalliset)
--	---

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Historian opiskelu on hyvä aloittaa perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 5-6

Elämyksellisyys, toiminnallisuus ja integrointi

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena

on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 5-6

Tutkiva opiskelutapa, tiedon käsittely ja tekstin ymmärtäminen

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 5-6

Ohjaava, kannustava ja monimuotoinen arviointi

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Arvioinnin erityispiirteitä

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolidistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet historiassa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet historiassa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteen tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet historiassa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet historiassa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

14.3.9 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävät

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa keskeistä

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin opetuksen painopiste ja piirteitä

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman talouden hoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana - luokat 4-6	S1-S4	
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin - luokat 4-6	S1-S4	

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita - luokat 4-6	S1-S3	L2, L3, L4, L7
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa - luokat 4-6	S1-S4	L2, L4, L5
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteen ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään - luokka 6	S1, S4	L3, L4, L6, L7
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä - luokat 4-6	S1-S3	L1, L2, L4

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä - luokat 4-6	S1, S3	L2, L6, L7
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahan käytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja - luokat 4-6	S1, S4	L3, L4
T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla - luokat 4-6	S1, S3	L3, L4, L5, L7

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4-6

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaiset perhemuodot - liikennesäännöt ja toisten huomioiminen - kodin työt - vastuu ympäristöstä - asumismuodot ja asuminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Omalle työskentelylle asetetaan tavoitteet ja arvioidaan niiden toteutumista, itsearviointi (L1)</p> <p>Vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)</p> <p>Itsestä huolehtiminen liikenteessä (L3)</p> <p>Erilaisten yhteiskunnallisten käsitteiden ymmärtäminen (L4)</p> <p>Tiedon etsintä tietokoneen avulla esim. liikennesääntöjen opiskelu netin avulla (L5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi

<p>Ympäristötietoisuuden ja osallistumisen kehittyminen (L7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - kotityöpäiväkirja
<p>S2 Demokraattinen yhteiskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> - yhteiskunnan säännöt ja tapakulttuuri - lapsen oikeudet ja velvollisuudet - sääntöjen noudattamisen merkitys - vaalit ja äänestäminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään, että on olemassa monenlaisia ihmisiä ja oppii suhtautumaan heihin avoimesti (L1)</p> <p>Vuorovaikutus ja ilmaisutaidot erilaisissa tilanteissa (L2)</p> <p>Monikulttuurisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen (L2)</p> <p>Kansallisen oikeudet ja velvollisuudet (L3)</p> <p>Monilukutaito (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</p> <p>Osallistuminen ja vaikuttaminen (L7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut
<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - hankkeiden eteenpäin vieminen 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S4 Taloudellinen toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> - raha ja sen käsittely 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

5. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta</p> <ul style="list-style-type: none"> - työnteen merkitys - kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet - vastuu ympäristöstä 	
<p>S2 Demokraattinen yhteiskunta</p> <p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - hankkeiden eteenpäin vieminen - ikäraajat - sääntöjen noudattamisen tärkeys - koulun pelisäännöt ja kouludemokratia 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Oppiaineiseen liittyvän syiden ja seurauksien pohtiminen (L1)</p> <p>Arvostusten muuttaminen (L1)</p> <p>Eri rooleihin samaistuminen ja ajankohtaisten asioiden läpikäynti (L2)</p> <p>Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet (L3)</p> <p>Tiedon hakeminen (L4)</p> <p>Puolueet ja niiden kautta vaikuttaminen (L7)</p> <p>Äänestämisen harjoittelu (L7)</p> <p>Omien mielipiteiden perustelemisen harjoittelu ja muiden mielipiteiden kunnioittaminen (L7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut -kokeet
<p>S4 Taloudellinen toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> - arkielämän kustannukset - perheen ja koululaisen menot ja tulot - säästämisen merkitys 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Monilukutaito (L4) Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)	arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut -kokeet
---	---

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta - vastuu ympäristöstä - kestävän kehityksen periaatteet	
Laaja-alainen osaaminen:	
S2 Demokraattinen yhteiskunta - oppilaskunta - vaalit ja äänestäminen - valtiollisten ja kunnallisten elinten perustehtävät	

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään, että on olemassa monenlaisia ihmisiä (L1)</p> <p>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisutaidot (L2)</p> <p>Osallistuminen ja vaikuttaminen (L7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut - kokeet
<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - mediavastuu - tekijänoikeudet - mediakriittisyys ja - taidot 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S4 Taloudellinen toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman talouden hallinta - rahan lainaaminen - työelämään tutustuminen (TET-päivä) 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - muistiinpanot - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut

	- kokeet
--	----------

Johdanto

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oikeudet, velvollisuudet ja osallisuus

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuun yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoidulla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Aktiivisuus, soveltaminen ja monipuolisuus

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Arvioinnin piirteitä

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet yhteiskuntaopissa	Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

Opetuksen tavoite	Sisältö-alue	Arvioinnin kohteet yhteiskuntaopissa	Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alue	Arvioinnin kohteet yhteiskuntaopissa	Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S2, S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohdita sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

14.3.10 Musiikki

Musiikin tehtävä

Musiikillinen toiminta ja kulttuurinen osallisuus

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Musiikilliset taidot, yhteistyö ja monipuolisuus

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 3-6 musiikin erityispiirteet

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita,

joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisina toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Osallisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusiisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	L2, L6, L7

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmii-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L2
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikkiin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	L1, L2
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	L2
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	L1, L2, L5, L6

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	L2
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musiisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3

Oppimaan oppiminen musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Miten musiikissa toimitaan - laulaminen - liikkuminen - keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoitto-tekniikoita yhteismusisoinnissa	- opettajan jatkuva havainnointi (esimerkiksi "pika-arviointi") - oppilaan itsearviointi helpoilla tavoilla (esim. hymynaamoilla, peukuilla)

<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L3, L4, L5, L6 - yhteismusisointi kehittää vuorovaikutustaitoja ja ilmaisua - painotetaan rohkeutta yrittää - omien taitojen kehityksen huomaaminen - oman ja toisten kulttuuriperintöihin tutustuminen ja niiden arvostaminen</p>	
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <p>- yksinkertaisten musiikillisten rakenteiden hahmottaminen - nuotinluvun alkeita, rytminkäsittelyn perusteita sekä musiikin tulkintaan liittyvää musiikkisanastoa</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L4, L5 - musiikkitiedon soveltaminen musisoinnissa - musiikin termistön ja merkintöjen ymmärtäminen ja käyttäminen</p>	
<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p> <p>- musiikin kuuntelua ja mielipiteen ilmaisua - tutustuminen mahdollisuuksien mukaan TVT-laitteisiin - kuulonhuolto ja turvallinen ääniympäristö</p>	<p>- esimerkiksi kuuntelupäiväkirjan pitäminen (opettelu)</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L3, L4, L5 - musisoidessa otetaan huomioon oma ja toisten turvallisuus, esim. äänenvoimakkuus ja sähkölaitteet</p>	
<p>S4 Ohjelmisto</p> <p>- improvisointi ja pienimuotoinen musiikillinen keksiminen - suomalaista musiikkia - erilaisiin soittimiin tutustumista</p>	

- harjoittelun merkityksen ymmärtäminen tavoitteisiin nähden	
Laaja-alainen osaaminen: L2, L4, L5, L6 - soittotaitojen kehittyminen pitkäjänteisen harjoittelun kautta	

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Miten musiikissa toimitaan - melodia- ja sointusoittimien alkeita - laulua yksin ja pienissä ryhmissä, kaanoneita - improvisointi ja pienimuotoinen musiikillinen keksiminen	- opettajan jatkuva havainnointi - oppilaan itsearviointi helpoilla tavoilla (esim. hymynaamoilla, peukuilla)
Laaja-alainen osaaminen: L2, L3, L4, L5, L6 - yhteismusisointi kehittää vuorovaikutustaitoja ja ilmaisua - painotetaan rohkeutta yrittää - omien taitojen kehityksen huomaaminen - oman ja toisten kulttuuriperintöihin tutustuminen ja niiden arvostaminen	
S2 Mistä musiikki muodostuu - nuotinluvun alkeita; nuotit g-avaimella - rytminkäsittelyn perusteita sekä musiikin tulkintaan liittyvää musiikkisanastoa - kehollinen ilmaisu kokonaisvaltaisesti liikkuen	
Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L4, L5 - musiikkitiedon soveltaminen musisoinnissa	

<p>- musiikin termistön ja merkintöjen ymmärtäminen ja käyttäminen</p>	
<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - musiikin kuuntelua ja arviointia em. taitoja syventäen - tutustuminen mahdollisuuksien mukaan TVT-laitteisiin - kuulonhuolto ja turvallinen ääniympäristö - harjoittelun merkityksen ymmärtäminen tavoitteisiin nähden 	<p>- esimerkiksi kuuntelupäiväkirjan pitäminen (opettelu)</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L3, L4, L5</p> <p>- musisoidessa otetaan huomioon oma ja toisten turvallisuus, esim. äänenvoimakkuus ja sähkölaitteet</p>	
<p>S4 Ohjelmisto</p> <ul style="list-style-type: none"> - improvisointi ja pienimuotoinen musiikillinen keksiminen - Suomen ja Pohjoismaiden musiikkia; sekä taide- että perinnesäveltäjä 	
<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L4, L5, L6</p> <p>- soittotaitojen kehittyminen pitkäjänteisen harjoittelun kautta</p>	

5. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
<p>S1 Miten musiikissa toimitaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustumista bändisoittoon ja -soittimiin mahdollisuuksien mukaan, yhteissoittoa, melodiasoittoa - laulua yksin ja pienryhmissä, laulua mikrofoniin, moniääniseen lauluun tutustumista - improvisointi ja pienimuotoinen musiikillinen keksiminen 	<ul style="list-style-type: none"> - opettajan jatkuva havainnointi - oppilaan itsearviointi monipuolisesti esimerkiksi kaavakkeilla (kts. liite 1) - vertaisarviointi (myönteisen palautteen antaminen osallistumisesta)

<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L3, L4, L5, L6 - yhteismusisointi kehittää vuorovaikutustaitoja ja ilmaisuja - painotetaan rohkeutta yrittää - omien taitojen kehityksen huomaaminen - oman ja toisten kulttuuriperintöihin tutustuminen ja niiden arvostaminen</p>	
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <p>- nuotit g-avaimella, aika-arvot, tauot ja tahtilajit - opittujen musiikin elementtien käyttäminen</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L4, L5 - musiikkitiedon soveltaminen musisoinnissa - musiikin termistön ja merkintöjen ymmärtäminen ja käyttäminen</p>	
<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p> <p>- musiikin kuuntelua ja arviointia em. taitoja syventäen - tutustuminen mahdollisuuksien mukaan TVT-laitteisiin - kuulonhuolto ja turvallinen ääniympäristö - harjoittelun merkityksen ymmärtäminen tavoitteisiin nähden</p>	<p>- esimerkiksi kuuntelupäiväkirjan pitäminen</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L3, L4, L5 - musisoidessa otetaan huomioon oma ja toisten turvallisuus, esim. äänenvoimakkuus ja sähkölaitteet</p>	
<p>S4 Ohjelmisto</p> <p>- improvisointi ja pienimuotoinen musiikillinen keksiminen - sinfoniaorkesterin soittimiin tutustuminen - maailmanmusiikkia: Eurooppa</p>	

<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L4, L5, L6 - soittotaitojen kehittyminen pitkäjänteisen harjoittelun kautta</p>	
---	--

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Miten musiikissa toimitaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - opittujen taitojen käyttö yhteissoitossa - bändisoittoa; komppeja rummuilla, bassolla vähintään vapaat kielet, sointusoittimella muutamaa sointua käytetään; esim. kitara, kosketinsoitin, ukulele - laulaminen; yhteislaulua, laulua yksin ja pienissä ryhmissä, mikrofoniin laulamista, kaanoneita, kaksiaänisiä, lisä-ääniä - äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittäviä harjoituksia - kehomotoriikan harjoittelua ryhmän taitojen mukaan, kehorytmejä, laululeikkejä ja ilmaisua kokonaisvaltaisesti liikkuen 	<ul style="list-style-type: none"> - opettajan jatkuva havainnointi - oppilaan itsearviointi monipuolisesti esimerkiksi kaavakkeilla (kts. liite 1) - vertaisarviointi (myönteisen palautteen antaminen osallistumisesta ja toisten huomioonottamisesta)
<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L3, L4, L5, L6 - yhteismusisointi kehittää vuorovaikutustaitoja ja ilmaisua - painotetaan rohkeutta yrittää - omien taitojen kehityksen huomaaminen - oman ja toisten kulttuuriperintöihin tutustuminen ja niiden arvostaminen</p>	
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <ul style="list-style-type: none"> - opittujen musiikin elementtien käyttäminen ja soveltaminen - nuotit g-avaimella - aika-arvot, tauot ja tahtilajit 	

- muotorakenteet	
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L4, L5 - musiikkitiedon soveltaminen musisoinnissa - musiikin termistön ja merkintöjen ymmärtäminen ja käyttäminen</p>	
<p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - omien musiikillisten näkemysten esittäminen - tutustuminen mahdollisuuksien mukaan TVT-laitteisiin - kuulonhuolto ja turvallinen ääniympäristö - harjoittelun merkityksen ymmärtäminen tavoitteisiin nähden 	- esimerkiksi kuuntelupäiväkirjan pitäminen
<p>Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L3, L4, L5 - musisoidessa otetaan huomioon oma ja toisten turvallisuus, esim. äänenvoimakkuus ja sähkölaitteet</p>	
<p>S4 Ohjelmisto</p> <ul style="list-style-type: none"> - improvisointi ja pienimuotoinen musiikillinen keksiminen - tutustutaan musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin eri ajanjaksoilta esim. maailmanmusiikkia: Afrikka, Aasia, Australia - länsimaisen taidemusiikin historiaa antiikista romantiikkaan 	
<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L4, L5, L6 - soittotaitojen kehittyminen pitkäjänteisen harjoittelun kautta</p>	

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnel- len, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt vali- taan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tuke- vat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden koke- muksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luon- tevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutai- tojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaa- misen kehittyessä käsitteitä nimitään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuva- maan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkin- taan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja ha- vaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuripe- rinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, popu- laarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Yhteistoiminta, myönteisyys ja luova ajattelu

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatte- luun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdolli- suuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyö- dynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Eriyttäminen, ryhmätyöskentely ja oma-aloitteisuus

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Ohjaus ja rohkaiseva palaute

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Keskeistä musiikin arvioinnissa

Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Osallisuus

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet musiikissa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunteilujen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 ohjata oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet musiikissa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisiä kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet musiikissa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.

Oppimaan oppiminen musiikissa

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet musiikissa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

14.3.11 Kuvataide

Kuvataiteen tehtävä

Kuvataiteen tehtävät ja ominaispiirteet

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, ja mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Kokemuksellisuus, moniaistisuus ja toiminnallisuus

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Kuvataiteen opetuksen erityispiirteet vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja

harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5

Kuvallinen tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit</p> <p>- piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, lyijykynät) sekä välineiden hallinta ja huolto</p> <p>- kolmiulotteinen työskentely: savi (yhdestä kappaleesta muovaileminen) ja esim. paperimassa, taikataikina, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt)</p>	<p>- arvioinnissa korostuu prosessin arviointi</p> <p>- prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin)</p> <p>- prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)</p>

<ul style="list-style-type: none"> - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, leimaspainanta, sabluunapainanta, töpötys) - valokuvaus: välineen käyttö, tutustutaan kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärien kertaus, kylmä ja lämmin, muoto) - erilaiset kuvatyypit: (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainokset, muotokuvat, maisemat, sarjakuvat, taidekuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikenne-merkit, mainokset) - taidekuvien tarkastelua - oman kotipaikkakunnan ympäristöön ja arkkitehtuuriin tutustuminen (esim. kirkko, veistokset ja patsaat) 	<ul style="list-style-type: none"> - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen.
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, lyijykynät) sekä välineiden hallinta ja huolto - kolmiulotteinen työskentely: savi (yhdestä kappaleesta muovaileminen) ja esim. paperimassa, taikataikina, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt) - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, leimaspainanta, sabluunapainanta, töpötys) - valokuvaus: välineen käyttö, tutustutaan kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärien kertaus, kylmä ja lämmin, muoto) - erilaiset kuvatyypit: (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainokset, muotokuvat, maisemat, sarjakuvat, taidekuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen.

<ul style="list-style-type: none"> - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikenne-merkit, mainokset) - taidekuvien tarkastelua - oman kotipaikkakunnan ympäristöön ja arkkitehtuuriin tutustuminen (esim. kirkko, veistokset ja patsaat) 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S3 Taiteen maailmat</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, lyijykynät) sekä välineiden hallinta ja huolto - kolmiulotteinen työskentely: savi (yhdestä kappaleesta muovaileminen) ja esim. paperimassa, taikataikina, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt) - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, leimaspainanta, sabluunapainanta, töpötys) - valokuvaus: välineen käyttö, tutustutaan kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (värioppi: pää- ja välivärien kertaus, kylmä ja lämmin, muoto) - erilaiset kuvatyypit: (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainokset, muotokuvat, maisemat, sarjakuvat, taidekuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. liikenne-merkit, mainokset) - taidekuvien tarkastelua - oman kotipaikkakunnan ympäristöön ja arkkitehtuuriin tutustuminen (esim. kirkko, veistokset ja patsaat) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen.
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.</p>	

<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuus Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria</p> <p>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentelyympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.</p> <p>L4 Monilukutaito Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä. Kriittisen kuvalukutaidon kehittyminen</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.</p> <p>L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestäväns tulevaisuuden rakentaminen Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.</p>	

4. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, lyijykynät) sekä välineiden hallinta ja huolto - kolmiulotteinen työskentely: savi (makkaratekniikka) ja esim. paperimassa, taikataikina, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim.

<ul style="list-style-type: none"> - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, leimainpainanta, sabluunapainanta, töpötys) - valokuvaus: välineen käyttö, kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (sommittelu, tasapaino, värimaailma, valööri) - erilaiset kuvatyypit: (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainokset, muotokuvat, maisemat, sarjakuvat, taidekuvat, pilakuvat, karikatyyrit) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohdana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. mainokset) - taideteosten tarkasteleminen työskentelyn lähtökohdana (erityisesti Suomen taiteen kultakauden teokset) 	<p>kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen.
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, lyijykynät) sekä välineiden hallinta ja huolto - kolmiulotteinen työskentely: savi (makkaratekniikka) ja esim. paperimassa, taikataikina, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, leimainpainanta, sabluunapainanta, töpötys) - valokuvaus: välineen käyttö, kuvauslupa - kuvalliset muuntajat: (sommittelu, tasapaino, värimaailma, valööri) - erilaiset kuvatyypit: (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainokset, muotokuvat, maisemat, sarjakuvat, taidekuvat, pilakuvat, karikatyyrit) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohdana - kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. mainokset) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen.

<p>- taideteosten tarkasteleminen työskentelyn lähtökohdaksi (erityisesti Suomen taiteen kultakauden teokset)</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S3 Taiteen maailmat</p> <p>- piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, erilaiset liidut, huopakynät, hiili, vesivärit, lyijykynät) sekä välineiden hallinta ja huolto</p> <p>- kolmiulotteinen työskentely: savi (makkaratekniikka) ja esim. paperimassa, taikataikina, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt</p> <p>- painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, leimainpainanta, sabluunapainanta, töpötys)</p> <p>- valokuvaus: välineen käyttö, kuvauslupa</p> <p>- kuvalliset muuntajat: (sommittelu, tasapaino, värimaailma, valööri)</p> <p>- erilaiset kuvatyypit: (esim. kuvituskuvat, lehtikuvat, mainokset, muotokuvat, maisemat, sarjakuvat, taidekuvat, pilakuvat, karikatyyrit) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohdaksi</p> <p>- kuvallisen vaikuttamisen keinot (esim. mainokset)</p> <p>- taideteosten tarkasteleminen työskentelyn lähtökohdaksi (erityisesti Suomen taiteen kultakauden teokset)</p>	<p>- arvioinnissa korostuu prosessin arviointi</p> <p>- prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin)</p> <p>- prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)</p> <p>- kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktiiivista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa)</p> <p>- vertaisarviointi</p> <p>- mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen.</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria</p> <p>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</p>	

Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentely-ympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.

L4 Monilukutaito

Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä.

Kriittisen kuvallukutaidon kehittyminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.

5. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, akvarelli- ja pehmeäpastelliliidut, akryyivärit, hiili, vesivärit, lyijykynät, kalligrafiakynät) sekä välineiden hallinta/ ergonomisuus ja huolto - kolmiulotteinen työskentely: savi (levytekniikka) ja esim. paperimassa, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, sabluunapainanta, töpötys, pressprint) - kollaasi - animaatio (esim. piirros- tai vaha-animaation suunnittelu ja toteutus) 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppiin lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää

<p>- ihmishahmon kuvaaminen: ihmisen mittasuhteisiin tutustuminen, ihmishahmon piirtäminen (liike, asennot), kolmiulotteisen ihmishahmon tekeminen, ihminen taidehistoriassa (muotokuvat, veistokset)</p> <p>- erilaiset kuvatyypit: (esim. lehtikuvat, mainokset, pilakuvat, karikatyyrit, taidekuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana</p> <p>- taidesuuntien tarkasteleminen työskentelyn lähtökohtana (esim. kubismi, naivismi)</p>	<p>esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <p>- piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, akvarelli- ja pehmeäpastelliliidut, akryyli- värit, hiili, vesivärit, lyijykynät, kalligrafiakynät) sekä välineiden hallinta/ ergonomisuus ja huolto</p> <p>- kolmiulotteinen työskentely: savi (levytekniikka) ja esim. paperimassa, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt</p> <p>- painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, sabluunapainanta, töpötys, pressprint)</p> <p>- kollaasi</p> <p>- animaatio (esim. piirros- tai vaha-animaation suunnittelu ja toteutus)</p> <p>- ihmishahmon kuvaaminen: ihmisen mittasuhteisiin tutustuminen, ihmishahmon piirtäminen (liike, asennot), kolmiulotteisen ihmishahmon tekeminen, ihminen taidehistoriassa (muotokuvat, veistokset)</p> <p>- erilaiset kuvatyypit: (esim. lehtikuvat, mainokset, pilakuvat, karikatyyrit, taidekuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana</p> <p>- taidesuuntien tarkasteleminen työskentelyn lähtökohtana (esim. kubismi, naivismi)</p>	<p>- arvioinnissa korostuu prosessin arviointi</p> <p>- prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin)</p> <p>- prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)</p> <p>- kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa)</p> <p>- vertaisarviointi</p> <p>- mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

S3 Taiteen maailmat

- piirustus ja maalausvälineiden käyttö (esim. puuvärit, akvarelli- ja pehmeäpastelliliidut, akryyli- värit, hiili, vesivärit, lyijykynät, kalligrafiakynät) sekä välineiden hallinta/ ergonomisuus ja huolto
- kolmiulotteinen työskentely: savi (levytekniikka) ja esim. paperimassa, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt
- painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, sabluunapainanta, töpötys, pressprint)
- kollaasi
- animaatio (esim. piirros- tai vaha-animaation suunnittelu ja toteutus)
- ihmishahmon kuvaaminen: ihmisen mittasuhteisiin tutustuminen, ihmishahmon piirtäminen (liike, asennot), kolmiulotteisen ihmishahmon tekeminen, ihminen taidehistoriassa (muotokuvat, veistokset)
- erilaiset kuvatyypit: (esim. lehtikuvat, mainokset, pilakuvat, karikatyyrit, taidekuvat) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana
- taidesuuntien tarkasteleminen työskentelyn lähtökohtana (esim. kubismi, naivismi)

- arvioinnissa korostuu prosessin arviointi
- prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin)
- prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitetävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)
- kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa)
- vertaisarviointi
- mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria</p> <p>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentely-ympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.</p> <p>L4 Monilukutaito Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä. Kriittisen kuvallukutaidon kehittyminen</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.</p> <p>L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.</p>	
--	--

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö - kolmiulotteinen työskentely: savityö opittuja tekniikoita soveltaen ja esim. paperimassa, pahvi, 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa

<p>rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt</p> <ul style="list-style-type: none"> - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, sabluunapainanta, töpötys, pressprint, kohopainanta, linopainanta) - elokuva - erilaiset kuvatyypit: nykytaide (esim. valokuva, ympäristö- ja yhteisötaide, installaatio, video- ja mediataide, käsitetaide, performanssi, katutaide, taidekuvat, liikkuva kuva, elokuva) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana 	<p>käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivista (oppiin lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalausvälineiden käyttö - kolmiulotteinen työskentely: savityö opittuja tekniikoita soveltaen ja esim. paperimassa, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt - painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, sabluunapainanta, töpötys, pressprint, kohopainanta, linopainanta) - elokuva - erilaiset kuvatyypit: nykytaide (esim. valokuva, ympäristö- ja yhteisötaide, installaatio, video- ja mediataide, käsitetaide, performanssi, katutaide, taidekuvat, liikkuva kuva, elokuva) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivista (oppiin lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

S3 Taiteen maailmat

- piirustus ja maalausvälineiden käyttö
- kolmiulotteinen työskentely: savityö opittuja tekniikoita soveltaen ja esim. paperimassa, pahvi, rautalanka, tikut, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit, liisteröintityöt
- painomenetelmien käyttö (esim. monotypia, sabluunapainanta, töpötys, pressprint, kohopainanta, linopainanta)
- elokuva
- erilaiset kuvatyypit: nykytaide (esim. valokuva, ympäristö- ja yhteisötaide, installaatio, video- ja mediataide, käsitetaide, performanssi, katutaide, taidekuvat, liikkuva kuva, elokuva) havainnoinnin tai työskentelyn kohteena ja lähtökohtana

- arvioinnissa korostuu prosessin arviointi
- prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin)
- prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio)
- kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa)
- vertaisarviointi
- mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen

Laaja-alainen osaaminen:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentely-ympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.

L4 Monilukutaito
Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä. Kriittisen kuvallukutaidon kehittyminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys
Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen
Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.

Johdanto

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tutturen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaali-maailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Moniaistisuus, pitkäjänteisyys ja tutkiva oppiminen

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Yksilöllinen ja yhteisöllinen taideoppiminen

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen

valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Kannustavuus, ohjaavuus ja yksilöllisyys

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltymiin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Kuvataiteen arvioinnin erityispiirteet vuosiluokilla 3-6

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet kuvataiteessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3g	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja

ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista			perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

Kuvallinen tuottaminen

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet kuvataiteessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet kuvataiteessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet kuvataiteessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia

14.3.12 Käsiyö

Käsiyön tehtävä

Käsiyön tehtävät ja ominaispiirteet

Käsiyön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsiyöprosessin hallintaan. Käsiyö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsiyöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsiyöprosessin arviointi. Käsiyön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja.

Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Käsityön opetuksen painotukset

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisesta maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Käsityön opetuksen erityispiirteet 3-6 vuosiluokilla

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävä kehityksen näkökulmista.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Käsityön tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6	L1, L2
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	L1, L5

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	L2, L4, L5
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	L4, L6
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	L3, L6
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	L5
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	L1, L4, L7
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	L1, L3, L7

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3 lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Ideointi - tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana suunnittelua ja ideointia	Arvioidaan, miten oppilas itsenäisesti käyttää tv-tekniologiaa suunnitteluun ja ideointiin.
S2 Suunnittelu - suunnitelmassa tuote kuvataan vähintään kahdesta eri suunnasta (kolmiulotteisuus) - käytetään kuvallisia ja kirjallisia ohjeita	Omat luonnokset ja suunnitelmat, materiaalien valinnat, - ohjaava keskustelu, - tavoitteiden asettelu aikatauluineen.
Laaja-alainen osaaminen: Omalle työskentelylle asetetaan tavoitteet ja arvioidaan niiden toteutumista (L1) Mittayksiköiden käytön harjoittelu (L4)	

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö ideoinnin ja suunnittelun apuvälineenä (L5)	
<p>S3 Kokeilu</p> <ul style="list-style-type: none"> - ompelukoneen peruskäyttö - lankatyöt - kankaan kuviointi - sahaaminen - liitostekniikat - poraaminen - lastuava työstö - metallien kylmätyöstö - materiaalin viimeistely - huomio siihen, miten huolimattomuus/ väärä työtapa heijastuu myöhempiin vaiheisiin - työturvallisuuden ja ergonomian huomioiminen - materiaalien ja työvälineiden ekologinen ja ekonomisen käyttö, kierrätysmateriaalien käyttöön tutustuminen 	Ohjaavaa arviointikeskustelua /yksilö /vertaisarviointi.
<p>S4 Tekeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - hyödynnetään kyseisellä vuosiluokalla kokeiltuja työ-materiaaleja ja valmistustapoja - mittaaminen: matemaattisten käsitteiden havainnollistaminen monipuolisesti töissä, suorakulma ja kohtisuoruuden käsite, mittamuutokset, mm-cm-m - kaavan käyttö: käytettävien osien leikkaaminen valmiiden mallien avulla - oman suunnitelman ja kirjallisten työhöjien mukaan työskentely ohjatusti 	Ohjaavaa arviointikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.
<p>S5 Soveltaminen</p>	
<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään arvioinnin ja dokumentoinnin tukena.</p> <p>Arvioidaan omaa työskentelyä prosessin aikana.</p>	Ohjaavaa arviointikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.

<p>Vertaisarviointi</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö dokumentoinnin tukena (prosessin ja tuotosten dokumentoinnin harjoittelu) (L5)</p>	
---	--

4 lk.

Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ideointi</p> <p>- tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana suunnittelua ja ideointia.</p>	<p>Arvioidaan miten oppilas käyttää tv-tekniologiaa ideointiin ja suunnitteluun.</p>
<p>S2 Suunnittelu</p> <p>- suunnitelmassa tuote kuvataan vähintään kahdesta eri suunnasta</p> <p>- käytetään kuvallisia ja kirjallisia ohjeita</p> <p>- suunnitelman kokonaisprosessi toteutetaan vähintään kerran lukuvuodessa</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Omalle työskentelylle asetetaan tavoitteet ja arvioidaan niiden toteutumista (L1)</p> <p>Mittayksiköiden käytön harjoittelu (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö ideoinnin ja suunnittelun apuvälineenä (L5)</p>	<p>Omat luonnokset ja suunnitelmat, materiaalien valinnat,</p> <p>- ohjaava keskustelu,</p> <p>- tavoitteiden asettelu aikatauluineen.</p>
<p>S3 Kokeilu</p> <p>- ompelukoneen käyttö</p> <p>- lankatyöt</p> <p>- kankaan kuviointi</p> <p>- sahaaminen</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - liitostekniikat - poraaminen - lastuava työstö - metallien kylmätyöstö - materiaalin viimeistely - huomio siihen, miten huolimattomuus/ väärä työtapa heijastuu myöhempisiin vaiheisiin - työturvallisuuden ja ergonomian huomioiminen - materiaalien ja työvälineiden ekologinen ja ekonomisen käyttö, kierrätysmateriaalien käyttöön tutustuminen 	
<p>S4 Tekeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - hyödynnetään kyseisellä vuosiluokalla kokeiltuja työ- materiaaleja ja valmistustapoja - mittaaminen: matemaattisten käsitteiden havainnollistaminen monipuolisesti töissä, suorakulma ja kohtisuoruuden käsite, mittamuutokset, mm-cm-m - kaavan käyttö: käytettävien osien leikkaaminen valmiiden mallien avulla - oman suunnitelman ja kirjallisten työohjeiden mukaan työskentely ohjatusti <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Työskentely oppitunneilla on tutkivaa ja kokeilevaa (L1)</p> <p>Omaa työtä arvostetaan (L2)</p> <p>Kulttuuriperinteen ja suomalaisen käsityön arvostaminen (L2)</p> <p>Työturvallisuuden huomioiminen, arkea helpottavien työvälineiden kehittyvä käyttötaito (L3)</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.</p>
<p>S5 Soveltaminen</p>	
<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään arvioinnin ja dokumentoinnin tukena.</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>

<p>Arvioidaan omaa työskentelyä prosessin aikana.</p> <p>Vertaisarviointi</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö dokumentoinnin tukena (prosessin ja tuotosten dokumentoinnin harjoittelu) (L5)</p>	
---	--

5. lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ideointi:</p> <p>- tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana suunnittelua ja ideointia.</p>	<p>Arvioidaan, miten oppilas itsenäisesti käyttää tv-tekniologiaa suunnitteluun ja ideointiin.</p>
<p>S2 Suunnittelu</p> <p>- tietokoneavusteiseen suunnitteluun ja mallinnukseen tutustuminen</p> <p>- teknisen piirtämisen harjoittelu</p> <p>- tekstimuotoisen ohjeen ja käsityössä käytettävien yleisten merkkien ymmärtäminen, mittakaava</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Omalle työskentelylle asetetaan tavoitteet (L1)</p> <p>Suunnitelmissa käytetään mittayksiköitä ja kansainvälisiä merkistöjä (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähdemateriaalina ja tiedonhaussa (L5)</p>	<p>Ohjaavaa arviointikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S3 Kokeilu</p> <p>- elektroniikkatyöt</p> <p>- metallin kuumakäsittely</p>	<p>Ohjaavaa arviointikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>

<p>S4 Tekeminen</p> <p>Oppilas oppii uusia taitoja ja osaa soveltaa jo aiemmin oppimaansa. Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja kestäväen kehityksen huomioiden ja käyttää erilaisia valmistustekniikoita.</p> <p>Ompelukoneen monipuolinen käyttö</p> <p>Lankatyöt</p> <p>Kankaan kuviointi</p> <p>Liitostekniikat</p> <p>Elektroniikkatyöt</p> <p>Pintakäsittely</p> <p>Pienois-/hahmomallit</p> <p>Työvälineiden huoltoon tutustuminen</p> <p>Ohjelmointiin ja robotiikkaan tutustuminen</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Työskentely oppitunneilla on tutkivaa ja kokeilevaa (L1)</p> <p>Omaa työtä arvostetaan (L2)</p> <p>Kulttuuriperinteen ja suomalaisen käsityön arvostaminen (L2)</p> <p>Vastuun ottaminen omasta työskentelystä, työturvallisuus huomioiden (L3)</p> <p>Arkea helpottavien työvälineiden kehittyvä käyttötaito (L3)</p> <p>Kulutustottumusten arviointi (L3)</p> <p>Huomion kiinnittäminen hukkamateriaalin hyötykäyttöön (L6)</p> <p>Vastuullinen toiminta materiaalivalinnoissa, kierrätys, korjaaminen (L7)</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.</p> <p>Oppilaan itsearviointi</p>
<p>S5 Soveltaminen</p> <p>- kaavoitus</p> <p>- turvallinen, ikätasoon ja työturvamääräyksiin suhteutettu itsenäinen koneiden ja laitteiden käyttö</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>

- tuotteen elinkaari	
<p>S6 Dokumentointi ja arviointi:</p> <p>Dokumentointi käsityöprosessin eri vaiheista toimii arvioinnin välineenä</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään dokumentoinnin osana</p> <p>Oman kokonaisen käsityöprosessin arviointi, vertaispalautteen antaminen ryhmän jäsenille</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Itsearviointi (L1)</p> <p>Onnistumisen kokemusten saavuttaminen (L2)</p> <p>Palautteen antaminen ryhmän jäsenille (L4)</p> <p>Käsityöprosessin ja tuotosten dokumentointi tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L5)</p> <p>Kehittyvät ryhmätyötaidot, toisten auttaminen (L6)</p>	

6. lk.

Ohjaavaa arviointikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.

Oppilas arvioi omaa tekemistään arviointilomakkeella.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ideointi</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana suunnittelua ja ideointia.</p>	

<p>S2 Suunnittelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tietokoneavusteiseen suunnitteluun ja mallinnukseen tutustuminen - teknisen piirtämisen taitojen harjaannuttaminen - tekstimuotoisen ohjeen ja käsityössä käytettävien yleisten merkkien ymmärtäminen, mittakaava <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Omalle työskentelylle asetetaan tavoitteet (L1)</p> <p>Suunnitelmissa käytetään mittayksiköitä ja kansainvälisiä merkistöjä (L4)</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähdemateriaalina ja tiedonhaussa (L5)</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S3 Kokeilu</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan ohjelmointiin ja robotiikkaan - tutustutaan sorvaamiseen, mahdollinen kokeileminen 	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S4 Tekeminen</p> <p>- kaavoitus: valmiskaavan jäljentäminen ja käyttö, kaavamerkit</p> <p>Uusien taitojen oppiminen ja jo opittujen taitojen soveltaminen. Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita.</p> <p>Ompelukoneen monipuolinen käyttö</p> <p>Lankatyöt</p> <p>Kankaan kuviointi</p> <p>Liitosmenetelmät</p> <p>Elektroniikkatyöt</p> <p>Pintakäsittely</p> <p>Sorvaaminen</p> <p>Monimateriaalinen käsityö</p> <p>Ohjelmointi ja robotiikka</p> <p>Työvälineiden huolto</p> <p>Metallin kuumakäsittely</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi. Prosessin ja mahdollisen lopputuloksen arviointi.</p> <p>Oppilaan itsearviointi.</p>

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Työskentely oppitunneilla on tutkivaa ja kokeilevaa (L1)</p> <p>Omaa työtä arvostetaan (L2)</p> <p>Kulttuuriperinteen ja suomalaisen käsityön arvostaminen (L2)</p> <p>Vastuun ottaminen omasta työskentelystä, työturvallisuus huomioiden (L3)</p> <p>Arkea helpottavien työvälineiden kehittyvä käyttötaito (L3)</p> <p>Kulutustottumusten arviointi (L3)</p> <p>Huomion kiinnittäminen hukkamateriaalin hyötykäyttöön, kustannuslaskennan harjoittelu (L6)</p> <p>Vastuullinen toiminta materiaalivalinnoissa, kierrätys, tuotteen elinkaari ja korjaaminen (L7)</p>	
<p>S5 Soveltaminen</p> <p>- turvallinen, ikätasoon ja työturvamääräyksiin suhteutettu itsenäinen koneiden ja laitteiden käyttö</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>
<p>S6 Dokumentointi ja arviointi:</p> <p>Dokumentointi käsityöprosessin eri vaiheista toimii arvioinnin välineenä</p> <p>Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään dokumentoinnin osana</p> <p>Oman kokonaisen käsityöprosessin arviointi, vertaispalautteen antaminen ryhmän jäsenille</p> <p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>Itsearviointi (L1)</p> <p>Onnistumisen kokemusten saavuttaminen (L2)</p> <p>Palautteen antaminen ryhmän jäsenille (L4)</p> <p>Käsityöprosessin ja tuotosten dokumentointi tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L5)</p> <p>Kehittyvät ryhmätyötaidot, toisten auttaminen (L6)</p>	<p>Ohjaavaa arviotikeskustelua / yksilö / vertaisarviointi.</p>

Johdanto

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppiaineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tilat ja laitteet

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknikka tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallinen ja tutkiva oppiminen

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Eriyttäminen, taitojen kehittäminen ja omat ratkaisut

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Ohjaus, kannustus ja dokumentointi

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneilyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Arvioinnin periaatteita

Käsityöoppiaineen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityöoppiaineen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaa-
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää

valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä tarkoituksenmukaisesti.			asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

14.3.13 Liikunta

Liikunnan opetuksen tehtävä

Liikkumaan kasvaminen

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveystensä edistämiseen.

Liikunnan opetuksen tehtävä ja piirteitä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa

hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Tukimateriaalia (paikallinen lisäys)

Liikkuva koulu

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Fyysinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	L3
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyttä ja voimaa.	S1	L3
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	S1	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	L3, L6, L7

Sosiaalinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	L2, L6, L7

Psyykinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	L1, L2, L3
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3	L1, L2

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

3. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen”</p> <p>S1 Fyysinen toimintakyky (T1 – T7)</p> <p>Opetukseen sisällytetään runsaasti fyysisesti aktiivista ja turvallista toimintaa. Harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja eri liikuntatilanteissa sekä nopeutta, kestävyyttä, voimaa ja liikkuvuutta.</p> <p>Havaintomotorisia taitoja, jotka ovat motoristen perustaitojen edellytys, harjaannutetaan monipuolisesti. Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <p>Motorisia perustaitoja vahvistetaan ja sovelletaan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - KPP-kuntotestit - uimataidon mittaaminen (25m) yhteistyössä kaupungin uimaopettajan kanssa - itsearviointi - vertaisarviointi oppituntien aikana

<p>Tasapainotaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen <p>Liikkumistaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, hyppiminen rytmissä, loikkaaminen, laukkaaminen, liukuminen ja kinkkaaminen - Kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen - Uiminen <p>Välineenkäsittelytaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heittäminen, kiinniottaminen, vieritys, työntö, pomputtaminen, potkaiseminen ja kämmenellä tai mailalla lyöminen <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Nopeutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - juoksupyrähdykset - hyyt, heitot, loikat - erilaiset kisailut <p>Kestävyyttä harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pallopelit - uinti - maastossa liikkuminen <p>Voimaa harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuntopiiritehtävät - hyyt, heitot - kamppailut - mäenlasku ja –nousu <p>Liikkuvuutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voimistelu ja venyttely <p>Tasapainotaitoja edistetään esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - telineillä voimistellen - kamppailien - luistellen ja hiihtäen - pallopeleillä - musiikki- ja tanssiliikunnan avulla <p>Liikkumistaitoja voidaan vahvistaa esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - telineradoilla 	<p>- teknologian hyödyntäminen</p>
---	------------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> - perusliikunnalla (mm. juoksut, hypyt, loikat, heitot) - luistellen ja hiihtäen - suunnistaen ja retkeillen luonnossa <p>Tasapaino- ja liikkumistaidot vahvistuvat erilaisissa ympäristöissä turvallisesti liikkuen (luonto, sali, lumi, jää). Opetukseen kuuluu myös uinnin ja vesiliikunnan opetusta sisältäen esimerkiksi perusuintitekniikoiden sekä sukeltamisen ja veteen hyppäämisen harjoittelua.</p> <p>Välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomputtamalla erilaisia palloja - käsillä ja jaloilla tehtävillä kuljetusharjoitteilla - heitto- ja kiinniottoharjoitteilla - lyönti- ja laukaisuharjoitteilla <p>KPP-kuntotestit vähintään kerran lukuvuodessa.</p>	
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)</p> <p>Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä. Opitaan ottamaan toiset huomioon, kannustamaan ja auttamaan muita sekä kantamaan vastuu omasta toiminnastaan.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Harjoitellaan kaikkien kanssa toimimista sekä reilun pelin -periaatteita. Oppilasta ohjataan huolehtimaan omista ja yhteisistä liikuntatarusteista. Sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ystävällinen käytös kaikkia kohtaan - rehellisyys - työrauhan antaminen muille 	<ul style="list-style-type: none"> - vertaisohjaaminen (pienryhminä toteutetut liikuntatuokiot ja niiden itse- ja vertaisarviointi)
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <p>Oppilaita kannustetaan ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikuntatuntien tulee tukea oppilaiden myönteisen minäkäsityksen kehittymistä pätevyyden kokemusten, ilon ja virkistyksen kautta.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa oppilas joutuu työskentelemään pitkäjännitteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - havainnointi - itsearviointi

<p>Psyykkistä toimintakykyä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilaan mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin - mahdollisuus esteettisiin kokemuksiin - mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti - turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta 	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Itsearviointin harjoittelu (L1)</p> <p>Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen vahvistaminen erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelu (L3)</p> <p>Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäristössä (L3)</p> <p>Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)</p> <p>Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys (L3)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Liikuntateknologiaan tutustuminen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asioista (L6)</p> <p>Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	

4. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

<p>”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen”</p> <p>S1 Fyysinen toimintakyky (T1 – T7)</p> <p>Opetukseen sisällytetään runsaasti fyysisesti aktiivista ja turvallista toimintaa. Harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja eri liikuntatilanteissa sekä nopeutta, kestävyyttä, voimaa ja liikkuvuutta.</p> <p>Havaintomotorisia taitoja, jotka ovat motoristen perustaitojen edellytys, harjaannutetaan monipuolisesti. Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <p>Motorisia perustaitoja vahvistetaan ja sovelletaan.</p> <p>Tasapainotaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen <p>Liikkumistaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, hyppiminen rytmisissä, loikkaaminen, laukkaaminen, liukuminen ja kinkkaaminen - Kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen - Uiminen <p>Välineenkäsittelytaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heittäminen, kiinniottaminen, vieritys, työntö, pomputtaminen, potkaiseminen ja kämmenellä tai mailalla lyöminen <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Nopeutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - juoksupyrähdykset - hyyt, heitot, loikat - erilaiset kisailut <p>Kestävyyttä harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pallopelit - uinti - maastossa liikkuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - KPP-kuntotestit - uimataidon (50 metriä kahta uinitapaa käyttäen ja 5 metrin sukellus pinnan alla) mittaaminen yhteistyössä kaupungin uimaopettajan kanssa - itsearviointi - vertaisarviointi oppituntien aikana - teknologian hyödyntäminen
--	--

Voimaa harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- kuntopiiritehtävät
- hypyt, heitot
- kamppailut
- mäenlasku ja –nousu

Liikkuvuutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- voimistelu ja venyttely

Tasapainotaitoja edistetään esimerkiksi:

- telineillä voimistellen
- kamppailen
- luistellen ja hiihtäen
- pallopeleillä
- musiikki- ja tanssiliikunnan avulla

Liikkumistaitoja voidaan vahvistaa esimerkiksi:

- telineradoilla
- perusliikunnalla (mm. juoksut, hypyt, loikat, heitot)
- luistellen ja hiihtäen
- suunnistaen ja retkeillen luonnossa

Tasapaino- ja liikkumistaidot vahvistuvat erilaisissa ympäristöissä turvallisesti liikkuen (luonto, sali, lumi, jää). Opetukseen kuuluu myös uinnin ja vesiliikunnan opetusta sisältäen esimerkiksi perusuintitekniikoiden sekä sukeltamisen ja veteen hyppäämisen harjoittelua.

Välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan esimerkiksi:

- pomputtamalla erilaisia palloja
- käsillä ja jaloilla tehtävillä kuljetusharjoitteilla
- heitto- ja kiinniottoharjoitteilla
- lyönti- ja laukaisuharjoitteilla

S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä. Opi-taan ottamaan toiset huomioon, kannustamaan ja autta-maan muita sekä kantamaan vastuu omasta toiminnas-taan.

- vertaisohjaaminen (pienryhminä toteutetut liikuntatuokiot ja niiden itse- ja vertaisarviointi)

<p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Harjoitellaan kaikkien kanssa toimimista sekä reilun pelin -periaatteita. Oppilasta ohjataan huolehtimaan omista ja yhteisistä liikuntavarusteista. Sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ystävällinen käytös kaikkia kohtaan - rehellisyys - työrauhan antaminen muille 	
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <p>Oppilaita kannustetaan ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikuntatuntien tulee tukea oppilaiden myönteisen minäkäsityksen kehittymistä pätevyyden kokemusten, ilon ja virkistykseen kautta.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa oppilas joutuu työskentelemään pitkäjännitteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi.</p> <p>Psyykkistä toimintakykyä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilaan mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin - mahdollisuus esteettisiin kokemuksiin - mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti - turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta 	<ul style="list-style-type: none"> - havainnointi - itsearviointi

<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Itsearviointin harjoittelu (L1)</p> <p>Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen vahvistaminen erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelu (L3)</p> <p>Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäristössä (L3)</p> <p>Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)</p> <p>Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys (L3)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Liikuntateknologiaan tutustuminen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asioista (L6)</p> <p>Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	

5. lk.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitojen harjoittelun”

S1 Fyysinen toimintakyky (T1-T7)

Opetukseen sisällytetään runsaasti fyysisesti aktiivista ja turvallista toimintaa. Harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotasaitoja eri liikuntatilanteissa sekä nopeutta, kestävyyttä, voimaa ja liikkuvuutta.

Havaintomotorisia taitoja, jotka ovat motoristen perustaitojen edellytys, harjaannutetaan monipuolisesti. Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motorisia perustaitoja vahvistetaan ja sovelletaan.

Tasapainotaidot:

- Pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen

Liikkumistaidot:

- Käveleminen, juokseminen, hyppäminen, hyppiminen rytmisessä, loikkaaminen, laukkaaminen, liukuminen ja kinkkaaminen
- Kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen
- Uiminen (mm. perusuintitekniikat, sukeltaminen ja veteen hyppääminen sekä vesipelastus.)

Välineenkäsittelytaidot:

- Heittäminen, kiinniottaminen, vieritys, työntö, pomputtaminen, potkaiseminen ja kämmenellä tai mailalla lyöminen

Move!-mittaukset tulee tehdä viidennen luokan syyskuun loppuun mennessä, jotta ne tukevat 5. luokan laajoja terveystarkastuksia.

Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen

Nopeutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- juoksupyrähdykset

- Move!-kuntotestit

- uimataidon mittaaminen yhteistyössä kaupungin uimaopettajan kanssa

- itsearviointi

- vertaisarviointi oppituntien aikana

- teknologian hyödyntäminen

- hypyt, heitot, loikat
- erilaiset kisailut

Kestävyyttä harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- pallopelit
- uinti
- maastossa liikkuminen

Voimaa harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- kuntopiiritehtävät
- hypyt, heitot
- kamppailut
- mäenlasku ja –nousu

Liikkuvuutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- voimistelu ja venyttely

Tasapainotaitoja vahvistetaan ja sovelletaan esimerkiksi:

- telineillä voimistellen
- kamppailien
- luistellen ja hiihtäen
- pallopeleillä
- musiikki- ja tanssiliikunnan avulla

Liikkumistaitoja voidaan vahvistaa ja soveltaa esimerkiksi:

- telineradoilla
- perusliikunnalla (mm. juoksut, hypyt, loikat, heitot)
- luistellen ja hiihtäen
- suunnistaen ja retkeillen luonnossa

Tasapaino- ja liikkumistaidot vahvistuvat erilaisissa ympäristöissä turvallisesti liikkuen (luonto, sali, lumi, jää). Opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta sisältäen ainakin kahden perusuintitekniikan

<p>syventämistä, vedestä pelastautumista sekä sukeltamista ja veteen hyppäämistä.</p> <p>Välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan ja sovelletaan esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaisia palloja pomputtaen - käsillä ja jaloilla tehtävillä kuljetusharjoitteilla - heitto- ja kiinniottoharjoitteilla - lyönti- ja laukaisuharjoitteilla 	
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)</p> <p>Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä. Opitaan ottamaan toiset huomioon, kannustamaan ja auttamaan muita sekä kantamaan vastuu omasta toiminnastaan.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Harjoitellaan kaikkien kanssa toimimista sekä toimitaan reilun pelin -periaatteita noudattaen. Oppilaan tulee itsenäisesti huolehtia omista ja yhteisistä liikuntavarusteista. Sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ystävällinen käytös kaikkia kohtaan - rehellisyys - työrauhan antaminen muille 	<ul style="list-style-type: none"> - vertaisohjaaminen (pienryhminä toteutetut liikuntatuokiot ja niiden itse- ja vertaisarviointi)
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <p>Oppilaita kannustetaan ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikuntatuntien tulee tukea oppilaiden myönteisen minäkäsityksen kehittymistä pätevyyden kokemusten, ilon ja virkistyksen kautta.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa oppilas joutuu yhdessä muiden kanssa työskentelemään pitkäjännitteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi. Psyykkistä toimintakykyä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilaan mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin - mahdollisuus esteettisiin kokemuksiin 	<ul style="list-style-type: none"> - havainnointi - itsearviointi

<p>- mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti - turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohte- lusta</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Itsearviointin harjoittelu (L1)</p> <p>Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)</p> <p>Erilaisuuden hyväksyminen (L2)</p> <p>Oman kehon arvostaminen (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Tunne- ja sosiaalisten taitojen kehittäminen (L3)</p> <p>Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäris- tössä (L3)</p> <p>Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)</p> <p>Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys (L3)</p> <p>Pohditaan omien valintojen vaikutusta tulevaisuuden kannalta (L3)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteetti- nen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ih- metellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuk- sia (L4)</p> <p>Liikuntateknologiaan tutustuminen ja sen hyödyntä- minen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovel- lukset) (L5)</p> <p>Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asi- oista (L6)</p> <p>Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäi- syyteen (L6)</p> <p>Ohjataan oppilaita ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys itselle (L7)</p>	

--	--

6. lk.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
---	---

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen”

S1 Fyysinen toimintakyky (T1-T7)

Opetukseen sisällytetään runsaasti fyysisesti aktiivista ja turvallista toimintaa. Harjaannutetaan havainto- ja ratkaisutekötaitoja eri liikuntatilanteissa sekä nopeutta, kestävyyttä, voimaa ja liikkuvuutta.

Havaintomotorisia taitoja, jotka ovat motoristen perustaitojen edellytys, harjaannutetaan monipuolisesti. Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motorisia perustaitoja vahvistetaan ja sovelletaan.

Tasapainotaidot:

- Pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen

Liikkumistaidot:

- Käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, hyppiminen rytmisissä, loikkaaminen, laukkaaminen, liukuminen ja kinkkaaminen
- Kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen
- Uiminen (mm. perusuintitekniikat, sukeltaminen ja veteen hyppääminen sekä vesipelastustaidot.)

Välineenkäsittelytaidot:

- Heittäminen, kiinnittäminen, vieritys, työntö, pomputtaminen, potkaiseminen ja kämmenellä tai mailalla lyöminen

Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen

Nopeutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- juoksupyrähdykset
- hypyt, heitot, loikat
- erilaiset kisailut

Kestävyyttä harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- pallopelit
- uinti
- maastossa liikkuminen

- Move!-kuntotestit

- uimataidon mittaaminen: hypätään uintisyvyiseen veteen ja pinnalle päästyä uidaan yhtäjaksoisesti 200 m, josta 50 m selkäuintia.

- itsearviointi

- vertaisarviointi oppituntien aikana

- teknologian hyödyntäminen

Voimaa harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- kuntopiiritehtävät
- hypyt, heitot
- kamppailut
- mäenlasku ja –nousu

Liikkuvuutta harjaannuttavia liikuntatehtäviä ovat esimerkiksi:

- voimistelu ja venyttely

Tasapainotaitoja vahvistetaan ja sovelletaan esimerkiksi:

- telineillä voimistellen
- kamppailen
- luistellen ja hiihtäen
- pallopeleillä
- musiikki- ja tanssiliikunnan avulla

Liikkumistaitoja voidaan vahvistaa ja soveltaa esimerkiksi:

- telineradoilla
- perusliikunnalla (mm. juoksut, hypyt, loikat, heitot)
- luistellen ja hiihtäen
- suunnistaen ja retkeillen luonnossa

Tasapaino- ja liikkumistaidot vahvistuvat erilaisissa ympäristöissä turvallisesti liikkuen (luonto, sali, lumi, jää). Opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta sisältäen ainakin kahden perusuintiteknikan syventämistä, vedestä pelastautumista sekä sukeltamista ja veteen hyppäämistä.

Välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan ja sovelletaan esimerkiksi:

- erilaisia palloja pomputtaen
- käsillä ja jaloilla tehtävillä kuljetusharjoitteilla
- heitto- ja kiinniottoharjoitteilla
- lyönti- ja laukaisuharjoitteilla

<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)</p> <p>Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä. Opitaan ottamaan toiset huomioon, kannustamaan ja auttamaan muita sekä kantamaan vastuu omasta toiminnastaan.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Harjoitellaan kaikkien kanssa toimimista sekä reilun pelin - periaatteita. Oppilasta ohjataan huolehtimaan omista ja yhteisistä liikuntavarusteista. Sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ystävällinen käytös kaikkia kohtaan - rehellisyys - työrauhan antaminen muille 	<ul style="list-style-type: none"> - vertaisohjaaminen (pienryhminä toteutetut liikuntatuokiot ja niiden itse- ja vertaisarviointi)
<p>S3 Psykykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <p>Oppilaita kannustetaan ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikuntatuntien tulee tukea oppilaiden myönteisen minäkäsityksen kehittymistä pätevyyden kokemusten, ilon ja virkistymisen kautta.</p> <p>Sisältöjen avaaminen ja tarkentaminen</p> <p>Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa oppilas joutuu yhdessä muiden kanssa työskentelemään pitkäjännitteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi.</p> <p>Psyykkistä toimintakykyä tukevat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilaan mahdollisuus vaikuttaa tuntien sisältöihin - mahdollisuus esteettisiin kokemuksiin - mahdollisuus ilmaista itseään kehollisesti - turvallisuuden tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta 	<ul style="list-style-type: none"> - havainnointi - itsearviointi

Laaja-alainen osaaminen

Itsearviointin harjoittelu (L1)

Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)

Erilaisuuden hyväksyminen (L2)

Oman kehon arvostaminen (L2)

Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)

Tunne- ja sosiaalisten taitojen kehittäminen (L3)

Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäristössä (L3)

Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)

Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys (L3)

Pohditaan omien valintojen vaikutusta tulevaisuuden kannalta (L3)

Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)

Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuksia (L4)

Liikuntateknologiaan tutustuminen ja sen hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)

Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)

Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asioista (L6)

Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen (L6)

Ohjataan oppilaita ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys itselle (L7)

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sisältöjen suunnitteluun ja toteutukseen (L7)

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotasaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-,

liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykinen toimintakyky

Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Vuodenajat, aktiivisuus ja yhteistoiminnallisuus

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustavuus, yksilöllisyys ja turvallisuus

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoimisen ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan

oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Yksilölliset vahvuudet ja arvioinnin kohteet

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Monipuolinen näyttö

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Tavoitteet ja kriteerit

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Sosiaalinen toimintakyky

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet liikunnassa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
---	----	--	--

Psyykinen toimintakyky

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet liikunnassa	Arvosanan kahdeksan osaa-minen
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Fyysinen toimintakyky

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet liikunnassa	Arvosanan kahdeksan osaa-minen
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla). S1
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

14.3.14 Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksen tehtävä ja merkitys

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämässä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaanohjauksen paikallisia toteutus-esimerkkejä

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 3-6

Kasvua ja kehitystä tukevia toimintatapoja perusopetuksen aikana ovat esimerkiksi:

- oppilaan tutustumishaastattelut, tiedonsiirto oppilaiden kanssa toimivilta aikuisilta toiselle, oppilaan ja huoltajan kanssa keskustelut, vanhempainvartit
- ryhmäytymisen tukeminen, joustava oppilaiden ja tiedon siirtyminen opiskeluryhmien ja luokkien välillä
- kummi-, tukioppilas- ja oppilaskuntatoiminta
- oppilaan tukeminen koulunkäyntitaitojen harjoittelussa ja tiedonhankinnassa, omien vahvuuksien löytämisessä
- oppilashuollon tuki, yhteistyö mm. nuorisotoimen ja seurakunnan kanssa
- kerhotoiminta
- Lions Quest, KiVakoulu, VERSO, Vastuunportaat, Skidikantti ja muut vastaavat ohjelmat
- oppiainerajat ylittävät yhteistoiminnalliset kokonaisuudet

Oppimisen ja opiskelun ohjauksen toimintatapoja ovat esimerkiksi:

- oppimistyylien tunnistaminen
- tiedonhankintataitojen kehittäminen
- opiskelutekniikoiden harjaannuttaminen eri oppiaineissa
- monipuolisten opetusmenetelmien käyttäminen
- oppimisvaikeuksien tunnistaminen: tarpeen mukaan mitoitettuja yleisen, tehostetun ja erityisen tuen toimet
- henkilökohtaiset keskustelut, yhteistyö kodin kanssa
- opiskelun etenemisen seuranta
- oppilaan kannustaminen vastuunottoon omasta opiskelusta ja itsenäisestä työskentelestä
- yhteistyö erilaisten oppilasryhmien ja opettajien kanssa
- oppiainerajat ylittävät yhteistoiminnalliset kokonaisuudet

Ura- ja elämänsuunnittelun ohjauksen osa-alueita ovat esimerkiksi:

- yhteistyö vanhempien, koulun ulkopuolisten yhteisöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.
- opinnoista ja koulutusjärjestelmästä tiedottaminen omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden tunnistaminen
- ammatteihin ja työelämään tutustuminen: vierailut ja vierailijat, yhteistyö elinkeinoelämän kanssa, työelämän sääntöihin tutustuminen
- työelämätaitojen harjaannuttaminen
- koulun ja vanhempien ammatteihin tutustuminen

- ohjataan oppilaita vastuutehtäviin koulussaoppiainerajat ylittävät yhteistoiminnalliset kokonaisuudet

LUKU 15 Vuosiluokat 7-9

15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomiointamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista,

kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämällä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa.

Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestäväen elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestäväen kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestäväen kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa, ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luonteavalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulle. Oppilaille tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla

pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravaihtoehtoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävästä elämäntavasta, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toimintalaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärhythmin, liikkumisen ja monipuolisen

ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kuluttottumuksiaan kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestäväen elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoja kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoitteluun.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tv:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja välttävät tiedon häviämistä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuojasta ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämää tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoa ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelamista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

15.3 Paikallisesti päätettävät asiat

15.3.1 Siirtymävaiheessa tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut alakoulusta yläkouluun

- 6. luokan opettajat yhdessä laaja-alaisten erityisopettajien kanssa keräävät tarvittavat siirtotiedot sekä valmistelevat erityisen tuen oppilaiden siirtymisen yläkouluun yhteistyössä huoltajien kanssa.
- ala- ja yläkoulujen rehtorit yhdessä opettajien ja oppilashuoltohenkilöstön kanssa huolehtivat tarvittavasta yhteistyöstä, jotta siirtyminen sujuu joustavasti
- yläkoulun oppilaanohjaajat ja opettajat vierailevat jokaisella alakoululla kertomassa opiskelusta yläkoulussa ja hakeutumisesta LUMA- ja/tai kieliluokalle
- huoltajia tiedotetaan siirtymävaiheesta ja järjestetään kouluun tutustumismahdollisuuksia
- kevätlukukauden aikana muodostetaan uudet yläkoulun luokat ja oppilaat pääsevät tutustumaan uuteen luokkaansa ja koulurakennukseen
- siirtymävaiheessa luokanvalvoja opastaa kaikissa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa sekä oppilasta että huoltajia
- tukioppilaat opastavat ja tukevat uusia 7. luokkalaisia nivelvaiheessa
- yläkoulussa järjestetään uusille 7. luokille yhteisöllistä toimintaa ja ryhmäytymistä mukavan tekemisen parissa
- koko henkilöstö tukee koulunkäynnin alkua
- käytännöt kuvataan ohjausprosessikaaviossa ja ohjaussuunnitelmassa

15.3.2 Siirtymävaiheessa tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut yläkouluista toiselle asteelle

- oppilaanohjaus tukee ja ohjaa oppilasta yläkoulun ajan vuosiluokilla 7-9 löytämään omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan jatko-opintopaikan valintaa varten luokkatunneilla ja muilla toimintatavoilla
- oppilaanohjaajat tekevät yhteistyötä toisen asteen toimijoiden kanssa ja suunnittelevat siirtymävaiheen yhteistyötä lukuvuosittain
- oppilaille kerrotaan ja huoltajia tiedotetaan erilaisista jatko-opintovaihtoehtoista ja järjestetään mahdollisuuksia niihin tutustumiseen
- oppilaanohjaaja kartoittaa tarvittaessa yhdessä oppilaan, huoltajan, opettajien ja oppilashuoltohenkilöstön kanssa hakeutumiseen vaikuttavia seikkoja
- oppilaanohjaaja tapaa oppilaan ja tarvittaessa huoltajan henkilökohtaisessa ohjauskeskustelussa, jossa kuunnellaan oppilaan kiinnostuksen kohteita ja vahvuuksia ja mietitään erilaisia jatko-opintovaihtoehtoja
- oppilaanohjaajat järjestävät yhteishakuun tai muuhun hakuun liittyvät käytännöt ja tiedottavat niistä sekä oppilaille että huoltajille
- oppilaanohjaajat valmistelevat mahdolliset toiselle asteelle siirtyvät tiedot ja asiakirjat
- siirtymävaiheessa oppilasta ohjataan vastaanottamaan opiskelupaikka ja aloittamaan opinnot
- oppilaanohjaajat järjestävät tarvittaessa jälkiohjausta

- oppilaanohjaajat tekevät tarvittaessa yhteistyötä toisen asteen opettajien ja opiskelija-huoltohenkilöstön kanssa ja Etsivän nuorisotyön toimijoiden kanssa
- käytännöt kuvataan prosessikaaviossa ja ohjaussuunnitelmassa

15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9

Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja toisen kotimaisen kielen opiskelu

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsema-tonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillirahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
		yhteinen	valinnainen
	<i>yhteinen</i>	<i>yhteinen</i>	<i>valinnainen</i>
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi

muu äidin- kieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä - tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi
---------------------	--	---	---------------------

15.4.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohdaksi on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaisista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytännöistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidollaan sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkittamisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa

mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen eri oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmaperiin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki, sekä oppilaan oppimisen arviointikoskevat myös suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaikavälitään erilaisissa, myös monimedialaisissa viestintäympäristöissä	S1	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	L1, L2, L4
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L1, L2, L4
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	L2, L4, L5, L6
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L7
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoitamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	L2, L4, L5, L6

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	L1, L2, L4
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	L1, L2, L4
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7. lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä ja havainnollistamista - opetellaan puheen ja ilmaisun keinoja, myös koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa - harjoitellaan puhumisen ja kuuntelemisen taitoja 	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

- havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä
- tarkastellaan viestintätilanteille tyypillisiä kielen keinoja ja hyödynnetään niitä omassa kielenkäytössä
- harjoitellaan kielenkäyttöä ja kokonaisilmaisua tilanteen ja tarkoituksen mukaan
- opitaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja sekä niiden kehittämiskohteita

Laaja-alainen osaaminen:

- L2: Oppilas vahvistaa ilmaisutaitojaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

S2 Tekstien tulkitseminen

- syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä
- harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja
- tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta
- syvennetään tekstien tulkinnan taitoa lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä tekstejä sekä media- ja asiatekstejä
- opetellaan referointia
- tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin
- ohjataan valitsemaan tekstilajin mukaiset keinot lukea ja ymmärtää tekstiä
- tutustutaan kaunokirjallisuuden peruskäsitteisiin ja opitaan tarkastelemaan kaunokirjallisia tekstejä peruskäsitteiden avulla
- perehdytään tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta
- laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta tietokirjallisuuteen
- eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia

Laaja-alainen osaaminen:

- L4: Oppilas oppii monipuolisesti lukemaan, arvioimaan ja soveltamaan lukemaansa.

- itsearviointi ja vertaisarviointi
opettajan arvioinnin tukena

S3 Tekstien tuottaminen

- harjoitellaan tuottamaan vaiheittain fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä kielellisinä, visuaalisina ja audiovisuaalisina kokonaisuuksina
- hyödynnetään tietoa eri teksteille tyypillisistä tekstuaalisista, visuaalisista ja kielellisistä piirteistä oman tekstin tuottamisessa ja arvioinnissa
- opitaan käyttämään kertovaa ja kuvaavaa tekstityyppiä omassa ilmaisussa
- opitaan tekstin tuottamista vaiheittain eri kohderyhmille eri muodoissa
- tuotetaan tekstiä yksin ja yhdessä
- kerrataan tekstin rakennetta, esim. kappale, virke, lause
- kerrataan tekstin jäsentelytapoja
- vahvistetaan taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta
- opetellaan arvioimaan omia kirjoitusprosesseja ja valmiita tekstejä
- kerrataan kielenhuoltoa
- tarkastellaan ja harjoitellaan ajanilmaisutapoja
- harjoitellaan oman tekstin muokkaamista
- harjoitellaan muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, esimerkiksi kirjoittamaan koevastauksia
- harjoitellaan tiedonhakua ja lähteiden luotettavuuden arviointia

Laaja-alainen osaaminen:

L1: Oppilas ymmärtää, että kirjoittaminen on monivaiheinen prosessi.

- itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- tutustutaan suomen kielen sanastoon, muoto- ja lauserakenteisiin ja vertaillaan niitä oppilaille tuttuihin muihin kieliin
- tutkitaan tekstejä ja niiden merkityksiä käyttämällä kielen käsitteitä
- tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin

- tutustutaan suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin, esimerkiksi kansallisromantiikkaan ja 1800-luvun lopun realismiin ja Suomen taiteen kultakauteen
- luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja ja tietotekstejä
- keskustellaan kulttuurielämyksistä
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen ilmenemismuodoista puhe-kulttuuriin ja kirjallisuuteen
- kannustetaan kirjaston käyttämiseen
- tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse

Laaja-alainen osaaminen

L1: Oppilas harjaantuu havaitsemaan suomen kielen rakenteita.

L2: Oppilas tutustuu kirjallisuuden kautta kulttuurin eri osa-alueisiin.

- itsearviointi ja vertaisarviointi
opettajan arvioinnin tukena

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä ja havainnollistamista - harjoitellaan puhumisen ja kuuntelemisen taitoja ideointi-, väittely- ja ongelmanratkaisutilanteissa - harjoitellaan kielenkäyttöä ja kokonaisilmaisua tilanteen ja tarkoituksen mukaan - tutustutaan teatteriin taidemuotona, esimerkiksi teatterivierailulla - tutustutaan teatteri-ilmaisun keinoihin draamaharjoitusten avulla - harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja <p>Laaja-alainen oppiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - L2 + L7: Oppilas kehittää vaikuttamistaitojaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. 	<p>ti ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä - tutustutaan asioiden välisten suhteiden osoittamiseen ja perustelukeinoihin sekä retorisiin keinoihin - harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa - syvennetään tekstien tulkinnan taitoa lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä tekstejä sekä media- ja asiatekstejä - tutustutaan erilaisiin kantaaottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostutteluun sekä 	<p>- itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena</p>

varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun

- ohjataan valitsemaan tekstilajin mukaiset keinot lukea, ymmärtää ja analysoida tekstiä
- opitaan erittelemään kaunokirjallista tekstiä peruskäsitteiden avulla
- sovelletaan perustelun keinoja omaan kielenkäyttöön
- opitaan mediakriittisyyttä
- tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta
- laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kaunokirjallisuuteen
- eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia

Laaja-alainen oppiminen

- L4 + L5: Oppilas vahvistaa taitoaan lukea, arvioida ja soveltaa lukemaansa.

S3 Tekstien tuottaminen

- harjoitellaan tuottamaan vaiheittain fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä
- hyödynnetään tietoa eri teksteille tyypillisistä tekstuaalisista, visuaalisista ja kielellisistä piirteistä oman tekstin tuottamisessa ja arvioinnissa
- opitaan tuottamaan kantaaottavia, ohjaavia ja vaikuttavia tekstejä
- opitaan kiinnittämään huomiota tyylin ja rekisterin valintaan omassa kielenkäytössä
- harjoitellaan tekstin tuottamista vaiheittain eri kohderyhmille eri muodoissa
- tuotetaan tekstiä yksin ja yhdessä
- monipuolistetaan tekstin rakentamisen ja jäsentelyn taitoa

<ul style="list-style-type: none"> - vahvistetaan taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta - vahvistetaan taitoa arvioida omia kirjoitusprosesseja ja valmiita tekstejä - harjoitellaan kielenhuoltoa - tarkastellaan ja harjoitellaan suhtautumisen ilmaisutapoja - opitaan lauseke, lauseenjäsenet ja lauseenvastike ja ymmärretään, miten niitä käytetään omassa tekstissä - vahvistetaan taitoja muokata omaa tekstiä - opitaan lähdekriittisyyttä ja tekijänoikeuksien kunnioittamista <p>Laaja-alainen oppiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - L1: Oppilas ymmärtää, että kirjoittaminen on monivaiheinen prosessi. - L5: Oppilas oppii hyödyntämään teknologiaa erilaisia tekstejä tuottaessaan.	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena
--	---

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- havainnoidaan kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä
- tuotetaan erityyppisiä tekstejä ja havainnoidaan, kuinka kielelliset valinnat vaikuttavat tekstin tyyliin ja sävyyn
- tutustutaan suomen kielen vaihteluun
- tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä käyttämällä kielen käsitteitä
- tutustutaan joihinkin kirjallisuuden alalajeihin, esimerkiksi fantasia-, scifi-, kauhu- ja jännitys-kirjallisuuteen
- tutustutaan keskeisiin yleisen kirjallisuuden tyylivirtauksiin
- luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja ja tutustutaan klassikkokirjallisuuteen
- keskustellaan kulttuurielämyksistä
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen ilmenemismuodoista elokuvaan, teatteriin, puhelukulttuuriin ja kirjallisuuteen
- kannustetaan monipuoliseen kirjaston käyttämiseen
- tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse

Laaja-alainen osaaminen

L1: Oppilas ymmärtää suomen kielen tyyllillistä ja alueellista vaihtelua.

L2: Oppilas tutustuu kulttuurin eri osa-alueisiin ja aikakausiin.

- itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen

Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- syvennetään taitoa pitää ja havainnollistaa valmisteltuja puhe-esityksiä
- harjoitellaan puhumisen ja kuuntelemisen taitoja neuvottelutilanteissa
- harjoitellaan kielenkäyttöä ja kokonaisilmäysä tilanteen ja tarkoituksen mukaan
- syvennetään tietoa teatterista taidemuotona
- syvennetään kykyä arvioida omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja

Laaja-alainen osaaminen:

- L2 + L6: Oppilas oppii hyödyntämään vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi työhaastattelussa.

- Arviointiin voi osallistua myös nuorisotoimi tai muu ulkopuolinen taho.

S2 Tekstien tulkitseminen

- syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä
- tunnistetaan ja tulkitaan kielen symboliikkaa
- syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta
- syvennetään tekstien tulkinnan taitoa lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä tekstejä sekä media- ja asiatekstejä
- tutustutaan pohtiviin teksteihin ja niiden piirteisiin
- pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohde-ryhmiä sekä esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä
- ohjataan valitsemaan tekstilajin mukaiset keinot lukea, ymmärtää ja tulkita tekstiä
- syvennetään kaunokirjallisuuden tulkinnan taitoja
- vahvistetaan mediakriittisyyttä
- vahvistetaan tiedonhakupaitoja sekä lähdekriittisyyttä

- itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

<ul style="list-style-type: none"> - laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kaunokirjallisuuteen - eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia <p>Laaja-alainen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - L4 + L5: Oppilas syventää taitoaan lukea, arvioida ja soveltaa lukemaansa. 	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä - syvennetään tietoa eri teksteille tyypillisistä tekstuaalisista, visuaalisista ja kielellisistä piirteistä oman tekstin tuottamisessa ja arvioinnissa - syvennetään taitoa tuottaa pohtivia tekstejä - syvennetään sanaston ja asiatyylin hallintaa - syvennetään taitoa tuottaa tekstiä vaihteittain eri kohderyhmille eri muodoissa - tuotetaan tekstiä yksin ja yhdessä - vahvistetaan taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta - syvennetään taitoa arvioida omia kirjoitusprosesseja sekä valmiita tekstejä - tiedostetaan kielenhuollon merkitys ja sovelletaan tietämystä omassa teksteissä - syvennetään taitoa muokata omaa tekstiä - syvennetään taitoa referoida ja käyttää lähteitä - opitaan käyttämään viittaustapoja omassa teksteissä <p>Laaja-alainen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - L6: Oppilas hallitsee keskeiset työelämässä tarvittavat tekstitaidot. 	<ul style="list-style-type: none"> - Arviointiin voi osallistua myös nuorisotoimi tai muu ulkopuolinen taho.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- tutustutaan suomen kielen ominaispiirteisiin
- tutustutaan kielikuntiin sekä sukukieliin
- tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla
- tutustutaan suomen kielen vaiheisiin ja sanaston sekä nimistön kehittymiseen
- tutkitaan tekstejä ja niiden merkityksiä käyttämällä kielen käsitteitä
- syvennetään ymmärrystä kielellisten valintojen merkityksistä ja seurauksista
- tutustutaan suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin
- luetaan nykykirjallisuutta ja klassikkokirjallisuutta
- keskustellaan kulttuurielämyksistä
- tutustutaan kansanperinteeseen ja esimerkiksi Kalevalaan
- syvennetään ymmärrystä kulttuurin käsitteestä
- vahvistetaan kielellistä identiteettiä
- tutustutaan Suomen kielitilanteeseen
- kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston käyttämiseen
- tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse

Laaja-alainen osaaminen

L2: Oppilas rakentaa identiteettiään tutustumalla kulttuurin eri osa-alueisiin.

- itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä.

Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmistettujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen:

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyliille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteenpiirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhe-kulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaihteittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja

hyödynnetään tätä tietoa tuottaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja, sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuk- sen ta- voite	Sisältöalu- eet	Opetuk- sen ta- voitteista johdetut oppimi- sen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaami- sen ku- vaus arvo- sanalle 5	Osaami- sen ku- vaus arvo- sanalle 7	Osaami- sen ku- vaus arvo- sanalle 8	Osaami- sen ku- vaus arvo- sanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmässä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmässä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmässä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella	S1	Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestinnän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa	Oppilas osaa edistää puheenvuorolaan keskustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä

näkemyskiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan				esittää sille jonkin perustelun.	ilmaista mielipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	selkeästi ja perustella sen melko monipuolisesti.	tilanteen mukaan. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmäyksen taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	S1	Oppilas monipuolistaa kokonaisilmäyksen taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen puheesityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puheesityksen Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	Oppilas osaa pitää valmistellun puheesityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa pitää valmistellun puheesityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannustaa oppilasta	S1	Oppilas oppii	Vuorovai- kutustai- tojen	Oppilas osaa nimetä	Oppilas osaa kuvata	Oppilas osaa eritellä	Oppilas osaa arvioida

syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohdeitaan.		havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohdeitaan.	kehittäminen	jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohdeensa.	itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohdeitaan.	viestintätaitojaan sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohdeitaan.	viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohtia, miten voitaitojaan kehittää.
--	--	--	--------------	---	---	--	--

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkitsemisessä ja analysoimisessa tarvittavia	S2	Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemista	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohdeiden tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstintymärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstintymärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstintymärtämisen strategioita.
--	----	--	--	---	--	--	--

strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita		kehittämistarpeita.		jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	nimettä muuttamia vahvuuksiin ja kehittämiskohteita.	ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Teksti maailman monipuolisuus ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäätyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja	Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusta, kohde-ryhmiä ja merkityksiä.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin

<p>oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa</p>		<p>media-teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>		<p>Oppilas osaa nimetä muuttaman yksinkertaiselle tekstilajille tyyppillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyyppillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muuttamien keskeisten käsitteiden avulla.</p>	<p>vaikutuksia.</p> <p>Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.</p>
<p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkiensa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkiensa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.</p>	<p>Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys</p>	<p>Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä muuttaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tavanomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Oppilas osaa arvioida erilaisten lähteiden</p>	<p>Oppilas osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa</p>

						luotetta- vuutta ja käytettä- vyyttä.	tarkoituk- senmu- kaisella tavalla. Oppilas osaa pohtia lähteiden luotetta- vuuteen ja tiedon käytettä- vyyteen liittyviä tekijöitä ja perus- tella omat läh- devalin- tansa.
T9 kan- nustaa oppilasta laajenta- maan kiinnos- tusta it- selle uu- denlaisia fiktiivisiä kirjalli- suus- ja tekstila- jityyppejä kohtaan, monipuo- listamaan luku-, kuuntelu- ja katse- lukoke- muksiaan	S2	Oppilas tutustuu itselleen uudenlai- siin fiktii- visiin teksteihin eri muo- doissaan, monipuo- listaa luku-, kuuntelu- ja katse- lukoke- muksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmär- rystään	Fiktiivis- ten teks- tien erit- tely ja tul- kinta	Oppilas osaa se- lostaa yk- sinkertai- sen fiktii- visen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.	Oppilas osaa ku- vailla fik- tiivisen tekstin piirteitä ja tehdä ha- vaintoja fiktion keinoista.	Oppilas osaa eri- tellä fiktii- visiä tekstejä eri muo- doissaan. Oppilas osaa käyttää eritte- lyssä muuta- mia kes- keisiä kä- sitteitä sekä tun- nistaa fik- tion kie- len ja	Oppilas osaa analy- soida fik- tiivisiä tekstejä eri muo- doissaan tarkoituk- senmu- kaisia kä- sitteitä käyttäen. Oppilas osaa tul- kita fiktii- visiä tekstejä ja pohtia fiktion

ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista		fiktion keinoista.				ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.	monitulkintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiinsa kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiinsa kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiinsa ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteen soivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

<p>T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediasissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediasissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	<p>Tekstilaajien hallintaa</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.</p>
<p>T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden</p>	<p>Tekstin tuottamisen prosessien hallintaa</p>	<p>Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla.</p>	<p>Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä.</p>	<p>Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta.</p>	<p>Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita.</p>

<p>tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana</p>		<p>kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.</p>		<p>Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.</p>
<p>T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintätekniikan käyttötaitoa tekstien tuottamisessa,</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tietojä viestintätekniologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta</p>	<p>Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää.</p> <p>Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.</p> <p>Oppilas osaa jaksoittaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva.</p> <p>Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin.</p> <p>Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja</p>

<p>syventämään ymmärrystä kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista</p>		<p>viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.</p>		<p>pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.</p> <p>Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.</p>	<p>sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.</p>	<p>sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokattaessaan.</p> <p>Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.</p>	<p>virrakerenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.</p>
<p>T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu</p>	<p>Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä</p>	<p>Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyn pohjalta.</p> <p>Oppilas osaa käyttää lähteitä</p>	<p>Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa.</p> <p>Oppilas merkitsee lähteet</p>	<p>Oppilas osaa yhdistellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.</p>

hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.		toimi- maan eri- laisissa ympäris- töissä yk- sityi- syyttä ja tekijänoi- keuksia kunnioit- taen.		mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteis- sään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.		asianmu- kaisella tavalla.	
---	--	---	--	--	--	----------------------------------	--

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 oh- jata oppi- lasta sy- ventä- mään kielitietoi- suuttaan ja kiin- nostu- maan kielen il- miöistä sekä auttaa oppilasta tunnista- maan kielen ra- kenteita, eri rekis- tereitä, tyylipiir- teitä ja	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiin- nostuu kielen il- miöistä, tunnistaa kielen ra- kenteita, eri rekis- tereitä, tyylipiir- teitä ja sävyjä ja ymmär- tää kielel- listen va- lintojen merkityk- siä ja	Kielitie- toisuu- den ke- hittymi- nen	Oppilas osaa ha- vainnoida yksinker- taisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa ni- metä muuta- mia ta- vanomai- sia kirjoj- tetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskie- len eroja.	Oppilas osaa ha- vainnoida tekstien ja kielen piirteitä. Oppilas osaa ku- vata kie- len vaih- telua eri kielen- käyttö- lanteissa.	Oppilas osaa eri- tellä eri rekiste- rien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa pohtia kielellis- ten ja tekstuaalisten va- lintojen merkityk- siä ja vai- kutuksia.	Oppilas osaa analy- soida tekstien, rekiste- rien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa so- veltaa tietoa kielellis- ten valin- tojen vai- kutuk- sista omassa viestin- nässään.
--	----	--	--	--	---	---	--

sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia		seurauksia.					
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuteen ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään	S4	Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuden eri lajeihin.	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden pääajit. Oppilas on lue- nut muu- tamia ko- konaisia kaunokir- jallisia tekstejä, esimer- kiksi no- velleja.	Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden pääajien tyyppisiä piirteitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Oppilas on lue- nut osan lukuvuo- sittain so- vitusta teoksista.	Oppilas osaa kuvailla kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta. Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaihteita ja yhdistää muutama teoksen ja kirjailijan niihin. Oppilas on lue- nut luku- vuosittain sovitut teokset.	Oppilas osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria. Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaihteita sekä niiden keskeisiä tyyli- piirteitä ja nimetä eri vaihteiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita.

sekä tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen							Oppilas tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin, auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä ja tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja	S4	Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.	Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.	Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja

kulttuuri- sesta identitee- tistään sekä in- nostaa oppilasta aktii- viseksi kulttuuri- tarjonnan käyttä- jäksi ja tekijäksi							merkityk- siä identi- teettien rakentu- misen kannalta.
---	--	--	--	--	--	--	--

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti²¹. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyskehittämistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

²¹ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista.²² Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta²³ [3]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyökentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-

²² Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

²³ Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	L2, L4, L5
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnessa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoon, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipillisten vihjeiden perusteella	S2	L1, L2, L4
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä	S3	L1, L2, L4
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kielipillisten rakenteiden hallintaa	S3	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja	S4	L4

sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia		
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4	L2
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyplejä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	L1, L2, L7
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	L, L4, L6
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	L1, L5, L6

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

7.lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen - mielipiteen kertominen - omasta elämästä kertominen - osallistuminen opetuskeskusteluun - mielipiteen ilmaiseminen keskustelussa - ääntämisharjoitukset	laaja-alainen osaaminen: esiintymisen harjoittelua erilaisissa tilanteissa; suvaitsevaisuuden harjoittelua, esim. kunnioittava kuuntelu vuorovaikutustilanteissa arviointitapoja: vertaisarviointi, itsearviointi, esityksen arviointi

<ul style="list-style-type: none"> - suullisen selostuksen valmistaminen ja pitäminen - draaman käyttö opetuksessa; nonverbaalinen viestintä - uutistekstin ymmärtäminen 	
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - erilaisten lukutapojen harjoittelu: asiatekstit, koetekstit, kaunokirjalliset tekstit - sanaston kartuttaminen kirjallisuuden avulla - luetun tekstin merkityksen arvioiminen - omasta tekstistä saadun palautteen ymmärtäminen ja hyödyntäminen oppimisessa 	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjoitetun tekstin suunnittelu - jaksotuksen harjoittelu - kertovien ja kuvailevien tekstien kirjoittaminen - asiatekstin kirjoittaminen - lähteiden käyttö kirjoittamisen apuna - lauselajit, välimerkit, vuoropuhelu - rektio 	<p>laaja-alainen osaaminen: tekstitaitojen harjoittaminen monipuolisesti</p> <p>arviointitapoja: erilaiset tuotokset, prosessikirjoittaminen, sanastotehtävät, lukustrategioiden harjoittelun arvioiminen</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaunokirjallisuuden päälajit - satu ja sarjakuva kirjallisuuden lajeina - elokuvan historian ja rakenteen keskeiset piirteet 	<p>laaja-alainen osaaminen: kirjallisuuden lajien tunnistaminen monikulttuurisesta näkökulmasta</p> <p>arviointitapoja: kirjallisuuden lajien tunnistaminen, luokittelu, erilaiset tekstiharjoitukset, rakenteiden hallinnan arviointi</p>

<ul style="list-style-type: none"> - eri maiden kulttuureihin ja kirjallisuuden tutustuminen; vertailu ja monikulttuurisuuden arvostaminen - eri kielten rakenteiden ja sanaston vertailua 	
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <ul style="list-style-type: none"> - omalla äidinkielellä lukeminen - ryhmätyö ja yhdessä oppiminen (kielien resurssien jakaminen) - oman kielitaidon arviointi eri osa-alueilla - tietotekstien lukeminen - puhe- ja yleiskielen vertailu - tietotekniikan käyttö tiedonhankinnassa ja kirjoittamisessa 	<p>laaja-alainen osaaminen: omien oppimistapojen harjoittelua</p> <p>arviointitapoja: itsearviointi, ryhmässä toimiminen, vertaisarviointi</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman mielipiteen ilmaisu ja perusteleminen - kohteliaisuus puhetilanteissa - vaikuttamaan pyrkivä kieli - suulliset selostukset - keskustelut, väittelyt - nonverbaalinen viestintä 	<p>laaja-alainen osaaminen: vaikuttamaan pyrkivä esiintyminen</p> <p>arviointitapoja: itsearviointi, vertaisarviointi, monipuolisten vuorovaikutustilanteiden tunnistaminen ja käyttö</p>
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaikuttamaan pyrkivät tekstit (mainonta, mielipidetekstit, arvostelu) - pohtivat, kertovat, kuvailevat tekstit 	

<ul style="list-style-type: none"> - opiskelutekniikan hiominen (kuvat, taulukot, graafit) - argumentointikeinojen harjoittelu - sanaston kartuttaminen erilaisten tekstien avulla 	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstin suunnittelu, jaksotuksen vakiinnuttaminen - erilaisten tekstien kirjoittaminen: mielipidetekstit, arvostelut, pohtivat tekstit; fiktiiviset tekstit - lähteiden käyttö tekstien apuna - sanavaraston kartuttaminen (fraasit); tyyliin sopiva sanasto - aikamuotojen ja kertojanäkökulman vakiinnuttaminen; lauserakenne - rektio 	<p>laaja-alainen osaaminen: tekstitaitojen ja vaikuttamaan pyrkivän kielen harjoittaminen</p> <p>arviointitapoja: erilaiset tuotokset, prosessikirjoittaminen, perustelemistaidot, opetuskeskustelut</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - modusten käyttö - lauseenjäsenet - vertailua muihin kieliin - kaunokirjallisuuden lajit: jännitys, kauhu, fantasia ja scifi - kulttuurien monimuotoisuus erilaisten tekstien avulla - mainonta - elokuvan keinot - median käyttö omassa elämässä 	<p>laaja-alainen osaaminen: mediaan ja monikulttuurisuuteen tutustuminen</p> <p>arviointitapoja: omat mainokset, rakenteiden hallinnan arvioiminen, erilaiset tekstiharjoitukset</p>
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <ul style="list-style-type: none"> - omien vahvuuksien tunnistaminen 	<p>laaja-alainen oppiminen: omien oppimistyylien vakiinnuttamista ja vertaisoppimista</p>

<ul style="list-style-type: none"> - oman äidinkielen käyttö (kirjallisuus, kieli-tietoisuus) - puhe- ja yleiskielen vertailu kirjoituksessa ja puheessa - tiedonhaku tietokoneen avulla - tekstin muokkaus ja kirjoittaminen tietoko-neella; yhteistyö esim. reaaliaineiden kanssa - yhdessä oppiminen ja kielellisten resurs-sien jakaminen 	<p>arviointitapoja: itsearviointi, vertaisarviointi, mo-nilukutaidon harjoittelua ja taitojen arviointia</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

9.Ik

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alai-nen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia ar-viointimenetelmiä</p>
<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - oman mielipiteen esittäminen ja perustele-minen keskustelussa - osallistuminen keskusteluun (myös yhteis-kunnalliseen) - työhaastattelu - mielipiteisiin vaikuttaminen puhumalla - median vaikuttamiskeinot ja lähdekritiikki - tilannepuheen valmistaminen ja pitäminen - esitelmän valmistaminen ja pitäminen (myös muissa oppiaineissa) - nonverbaalinen viestintä 	<p>laaja-alainen osaaminen: yhteiskunnallisiin ti-lanteisiin liittyvä esiintyminen</p> <p>arviointitapoja: suulliset tehtävät, spontaanin vuorovaikutuksen harjoittelun arviointia</p>

<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - luetaan monipuolisesti suomalaisia tekstejä: asiatekstejä, mediatekstejä ja kaunokirjallisuutta - erilaisten tekstien yhteiskunnallinen ja kulttuurinen merkitys; esim. kirjallisuuden päälaajat romantiikka ja realismi - lähdekritiikki - erilaisiin teksteihin sopivan sanaston vakiinnuttaminen 	
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - erityisesti pohtivan tekstin kirjoittaminen (pohtiva essee) - erilaiset asiatekstit mallien mukaan (raportti, hakemus, koevastaus) - prosessikirjoittaminen - lähteiden käyttö oman tekstin apuna - vakiinnutetaan tyyliin sopivan sanaston käyttöä - vakiinnutetaan yleiskielen ja oikeinkirjoituksen hallintaa - rektio 	<p>laaja-alainen osaaminen: tekstitaidot ja kirjallisuus ja tekstitaidot ja yhteiskunta</p> <p>arviointitapoja: erilaiset tuotokset, prosessikirjoittaminen</p>

<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - luetaan kaunokirjallisuutta ja asiatekstejä - puhekielen ja murteiden merkitys, yleiskielen merkitys teksteissä - suomen kielen ominaispiirteet ja vertailua muihin kieliin - kirjallisuuden päätyylilajit: romantiikka ja realismi - suomalaisen kirjallisuushistorian keskeiset vaiheet ja kirjailijat - suomalaisen kirjallisuuden yhteydet maailmankirjallisuuteen - kirjakielen kehitys - kielitilanne nyky-Suomessa - maailman kielet - kulttuurinen monimuotoisuus Suomessa ja maailmassa 	<p>laaja-alainen osaaminen: monipuolinen ja monikulttuurinen kieleen ja kulttuuriin tutustuminen</p> <p>arviointitapoja: eri tyyllilajien tunnistaminen, rakenteiden hallinnan arviointia</p>
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <ul style="list-style-type: none"> - omien oppimistyylien harjoittelua ja analysointia - vertaisoppiminen ja kielellisten resurssien jakaminen - oman äidinkielen käyttö oppimisen tukena - asiatyylin ja puhekielen vertailu - eri oppiaineiden kielen havainnointi - oman työskentelyn suunnittelu - tiedonhankinta ja tietotekniikan käyttö monipuolisesti oppimisessa 	<p>laaja-alainen osaaminen: oman äidinkielen ja vieraan kielen osaamisen yhdistämistä toimivaksi kielitaidoksi; yhdessä toisten kanssa oppimista</p> <p>arviointitapoja: itsearviointi, vertaisarviointi, eri oppiaineiden kielen tulkitseminen ja käyttö</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen:

Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena:

Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa

opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostalle 5	Osaamisen kuvaus arvostalle 7	Osaamisen kuvaus arvostalle 8	Osaamisen kuvaus arvostalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti	S1	Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmässä ja tavanssa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmässä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmässä, myös vaativissa

erilaisissa viestintäympäristöissä							vuorovai- kutusti- lanteissa.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestinnän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	Oppilas osaa edistää puheen- vuoroil- laan kes- kustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen melko monipuolisesti.	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen so-pivalla ta-valla ja perus-tella sen vakuutta-vasti.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmäisen taitojaan	S1	Oppilas monipuolistaa kokonaisilmäisen taitojaan erilaisissa	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen puhe-esityksen konkreettisesta,	Oppilas osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puhe-esityksen	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja kohdentaa sen	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen

erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin		viestintä- ja esitystilanteissa.		itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen so-pivalla tavalla.	vaativas-takin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohdeitaan erilaisissa, myös monimedialaisissa	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohdeitaan.	Vuorovai-kutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskoh-teensa.	Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskoh-teitaan.	Oppilas osaa eritellä viestintätaitojaan sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskoh-teitaan.	Oppilas osaa arvioida viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.

viestintäympäristöissä							
Tekstien tulkitseminen							
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstintymärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuksiinsa ja kehittämiskohteita.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstintymärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuksiinsa ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstintymärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja	Teksti maailman monipuolisuus ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaulokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitää	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen

moni- muotoisia kaunokir- jallisia, asia- ja media- tekstejä		arvioi- maan moni- muotoisia kaunokir- jallisia, asia- ja media- tekstejä.		eri muo- doissaan.	enim- mäkseen itselleen tutuissa tekstila- jeissa.		uudenlai- sia teks- tejä.
T7 ohjata oppilasta kehittä- mään erittele- vää ja kriittistä lukutai- toa, har- jaannut- taa oppi- lasta te- kemään havain- toja teks- teistä ja tulkitse- maan niitä tar- koituk- senmu- kaisia kä- sitteitä käyttäen sekä va- kiinnutta- maan ja laajenta- maan sana- ja käsiteva- rantoa	S2	Oppilas oppii erit- televää ja kriittistä lukutai- toa, oppii teke- mään ha- vaintoja asia- ja media- teksteistä ja tulkit- semaan niitä tar- koituk- senmu- kaisia kä- sitteitä käyttäen.	Asia- ja media- tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poi- mia teks- tistä kes- keisiä si- sältöjä apukysy- mysten avulla. Oppilas osaa ni- metä muuta- man yk- sinkertai- selle tekstila- jille tyy- pillisen kielelli- sen tai tekstuaa- lisen piir- teen.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoit- teita. Oppilas osaa ku- vata ta- vanomai- sille teks- tilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstua- alisia piirteitä.	Oppilas osaa eri- tellä teks- tin tarkoi- tusperiä, kohde- ryhmiä ja merkityk- siä. Oppilas osaa eri- tellä teks- tilajien piirteitä ja kuvata niitä muuta- mien keskeis- ten käsit- teiden avulla.	Oppilas osaa tul- kita ja pohtia tekstin rakenta- mia mer- kityksiä ja arvi- oida tekstin vaikutuk- sia. Oppilas osaa analy- soida tekstila- jien piir- teitä tar- koituk- senmu- kaisia kä- sitteitä käyttäen ja arvi- oida tekstiä suh- teessa sen ta- voitteisiin

							ja tarkoi- tusperiin.
T8 kan- nustaa oppilasta kehittä- mään tai- toaan ar- vioida erilaisista lähteistä hankki- maansa tietoa ja käyttä- mään sitä tar- koituk- senmu- kaisella tavalla	S2	Oppilas oppii ar- vioimaan erilaisista lähteistä hankki- maansa tietoa ja käyttä- mään sitä tar- koituk- senmu- kaisella tavalla.	Tiedon- hankinta- taidot ja lähde- kriittisyys	Oppilas osaa et- siä yksit- täisiä tie- toja an- netuista lähteistä. Oppilas osaa ni- metä muuta- man läh- teiden luotetta- vuuteen liittyvän piirteen.	Oppilas osaa käyttää tavan- omaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa ku- vata käyttä- miensä lähteiden luotetta- vuutta.	Oppilas osaa ku- vata tie- donhaun keskeiset vaiheet, etsiä eri- laisia läh- teitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa ar- vioida erilaisten lähteiden luotetta- vuutta ja käytettä- vyyttä.	Oppilas osaa toi- mia tie- donhaun vaiheiden mukai- sesti. Oppilas osaa käyttää monipuo- lisia läh- teitä ja hakea niistä tie- toa tar- koituk- senmu- kaisella tavalla. Oppilas osaa pohtia lähteiden luotetta- vuuteen ja tiedon käytettä- vyyteen liittyviä tekijöitä ja perus- tella omat läh- devalin- tansa.
T9 kan- nustaa	S2	Oppilas tutustuu	Fiktiivis- ten	Oppilas osaa	Oppilas osaa	Oppilas osaa	Oppilas osaa

<p>oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan, monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista</p>		<p>itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.</p>	<p>tekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.</p>	<p>kuvailta fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.</p>	<p>eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Oppilas osaa käyttää eritellyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.</p>	<p>analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitulkintaisuutta.</p>
--	--	---	--------------------------------------	---	--	---	---

Tekstien tuottaminen

<p>T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiinsa kirjoittamalla ja tuottamalla</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiinsa kirjoittamalla ja tuottamalla</p>	<p>Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteen soivia tekstejä.</p>
---	-----------	---	---	--	---	---	--

moni- muotoisia tekstejä sekä aut- taa oppi- lasta tun- nista- maan omia vahvuuk- siaan ja kehittä- miskoh- teitaan tekstin tuotta- jana		moni- muotoisia tekstejä sekä tun- nista- maan vahvuuk- siaan ja kehittä- miskoh- teitaan tekstin tuotta- jana.		nimetä jonkin vahvuus- tensa tai kehittä- miskoh- teensa tekstin tuotta- jana.	kuvata it- seään tekstien tuotta- jana ja nimetä muuta- mia vah- vuuksi- aan ja kehittä- miskoh- teitaan.	vahvuuk- siaan ja kehittä- miskoh- teitaan tekstin tuotta- jana.	Oppilas osaa ar- vioida vahvuuk- siaan ja kehittä- miskoh- teitaan tekstin tuotta- jana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.
T11 tar- jota oppi- laalle ti- laisuuk- sia tuot- taa kerto- via, ku- vaavia, ohjaavia ja erityi- sesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monime- diaisissa ympäris- töissä, ja auttaa oppilasta valitse- maan ku- hunkin	S3	Oppilas oppi tuotta- maan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monime- diaisissa ympäris- töissä, ja oppi va- litsemaan kuhunkin tekstila- jiin ja ti- lantee- seen so- pivia il- maisuta- poja.	Tekstila- jien hal- linta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yk- sinkertai- sia ja konkreet- tisia ker- tovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksin- kertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyy- pillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilai- sia kan- taa otta- via teks- tejä ja käyttää niille tyy- pillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa it- senäi- sesti eri- laisia tekstejä ja käyttää monipuo- lisesti niille tyy- pillisiä keinoja.

tekstila- jiin ja ti- lantee- seen so- pivia il- maisuta- poja							
T12 oh- jata oppi- lasta vahvista- maan tekstin tuottami- sen pro- sesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuot- taa teks- tiä yh- dessä muiden kanssa sekä roh- kaista oppilasta vahvista- maan tai- toa antaa ja ottaa vastaan pa- lautetta sekä ar- vioida it- seään tekstin tuotta- jana	S3	Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.	Tekstin tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta. Oppilas osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita. Oppilas osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.

<p>T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintätekniologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystä kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tietojä viestintätekniologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.</p>	<p>Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää.</p> <p>Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.</p> <p>Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.</p> <p>Oppilas osaa jaksoittaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva.</p> <p>Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokattaessaan.</p> <p>Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin.</p> <p>Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.</p>
--	-----------	--	---	--	---	--	---

						viestintä- teknolo- giaa hyö- dyntäen.	
T14 har- jaannut- taa oppi- lasta vahvista- maan tie- don hal- linnan ja käyttämi- sen tai- toja ja monipuo- listamaan lähteiden käyttöä ja viittausta- pojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimi- maan eettisesti verkossa yksityi- syyttä ja tekijänoi- keuksia kunnioit- taen.	S3	Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyn pohjalta. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Oppilas osaa yhdistellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							

<p>T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>	<p>Kielitietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.</p>	<p>Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttölanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä eri rekistereiden ja tyylien piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida tekstien, rekistereiden ja tyylien piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.</p>
<p>T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään,</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden</p>	<p>Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus</p>	<p>Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden pääajit.</p> <p>Oppilas on lue- nut</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden pääajien tyyppisiä piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana</p>

<p>tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuteen ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään sekä tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen</p>		<p>historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.</p>		<p>muutamia konkreettisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Oppilas on lue- nut osan lukuvuosittain sovitusta teoksista.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaihteita ja yhdistää muuttaman teoksen ja kirjailijan niihin. Oppilas on lue- nut luku- vuosittain sovitut teokset.</p>	<p>kulttuuria. Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaihteita sekä niiden keskeisiä tyyli- piirteitä ja nimetä eri vaihteiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Oppilas tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.</p>
<p>T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriin</p>	<p>Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista</p>	<p>Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen</p>

<p>kulttuuri- seen mo- nimuotoi- suuteen, suomen kielen taustaan ja piirtei- siin, aut- taa oppi- lasta pohti- maan äi- dinkielen merki- tystä ja tulemaan tie- toiseksi omasta kielelli- sestä ja kulttuuri- sesta identitee- tistään sekä in- nostaa oppilasta aktii- viseksi kulttuuri- tarjonnan käyttä- jäksi ja tekijäksi</p>		<p>moni- muotoi- suuteen, suomen kielen taustaan ja piirtei- siin ja pohtii kie- lällisen ja kulttuuri- sen iden- titeetin merki- tystä.</p>		<p>ja jonkin suomen sukukie- len.</p> <p>Oppilas osaa ni- metä jon- kin suo- men kie- lelle tyy- pillisen piirteen ja kertoa oman äi- dinkie- lensä merkityk- sestä it- selleen.</p>	<p>kielten joukossa.</p> <p>Oppilas osaa ni- metä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkie- len mer- kitystä yksilölle.</p>	<p>moni- muotoi- suutta.</p> <p>Oppilas osaa eri- tellä suo- men kie- lelle tyy- pillisiä piirteitä ja pohtia äi- dinkielen yhteyttä identi- teettei- hin.</p>	<p>moni- muotoi- suuden merkityk- siä yksi- lölle ja yhteis- kunnalle.</p> <p>Oppilas osaa eri- tellä suo- men kie- lelle tyy- pillisiä piirteitä suh- teessa muihin kieliin ja pohtia äi- dinkielen käsitettä ja merki- tyksiä identi- teettien rakentu- misen kannalta.</p>
---	--	--	--	--	---	--	---

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Oppilas kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutussuhteen rakentaminen	Oppilas osallistuu ennakointiin koulun vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Oppilas osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla koulun vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Oppilas toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovittoa puhettaan tilanteen mukaan.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhe-tilanteiden,	S1	Oppilas syventää muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhe-tilanteita	Oppilas ymmärtää puhe-tilanteita arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden	Oppilas ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita	Oppilas erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi

opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja		median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.		arkikielisiä tekstejä.	merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	kuulemaansa. Oppilas pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	S1	Oppilas kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.	Esiintymistaidot	Oppilas ilmaisee itseään erilaisissa arkisissa tilanteissa tai kertoo jostakin omakohteisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollisella tavalla. Oppilas täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	Oppilas valmistellee ja pitää puheenvuoron tai puheesityksen itselleen läheisestä aiheesta. Oppilas ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	Oppilas valmistellee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa. Oppilas ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas valmistelelee ja pitää koherentin, sisällöltään monipuolisen ja havainnollisen esityksen. Oppilas ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
Tekstien tulkitseminen							

<p>T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkin- nassa, laajenta- maan sana- ja käsiteva- rantoaan, käyttä- mään tehokkaasti lukustra- tegioita ja päätte- lemään tekstin merkityk- siä teks- tuaalis- ten, sa- nastollis- ten ja kieliopil- listen vih- jeiden perus- teella</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas hyödyn- tää teks- tilajitie- toutta puhuttu- jen, kir- joitettu- jen ja monime- diais- ten teks- tien tul- kinnassa</p>	<p>Tekstila- jitaidot puhuttu- jen, kir- joitettu- jen ja monime- diais- ten teks- tien tul- kinnassa</p>	<p>Oppilas ymmär- tää, miksi tekstit eroavat toisis- taan.</p> <p>Oppilas tunnistaa joitakin piirteitä tavalli- simmista tekstila- jeista.</p> <p>Oppilas ymmär- tää teks- tin sisäl- töä puut- teelli- sesti.</p>	<p>Oppilas tunnistaa tavalli- simpia tekstila- jeja.</p> <p>Oppilas ymmär- tää tut- tuja aihe- piirejä käsittele- viä teks- tejä ja hahmot- taan teks- tin koko- naisuu- den.</p> <p>Oppilas selvittää avainsa- nat ym- märtääk- seen tekstin pääaja- tuksen.</p> <p>Oppilas hyödyn- tää teks- tejä sana- ja käsiteva- rantonsa laajenta- mi- sessä.</p>	<p>Oppilas tunnistaa eri teksti- lajien ra- kennetta ja kielelli- siä piir- teitä.</p> <p>Oppilas laajentaa aktiivi- sesti sana- ja käsiteva- rantoaan luke- malla eri- laisia tekstejä.</p> <p>Oppilas käyttää tarkoituk- senmu- kaisia strategi- oita teks- tien tul- kin- nassa.</p>	<p>Oppilas erit- telee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tar- koituksen- mukaisia kä- sitteitä käyt- täen.</p> <p>Oppilas ke- hittää sana- ja käsiteva- rantoaan si- ten, että se riittää itse- näiseen tekstien tul- kintaan ja arviointiin.</p>
---	-----------	--	---	--	--	---	--

T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Oppilas harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinta	Oppilas lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tutuissa tilanteissa. Oppilas esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	Oppilas lukee ja ymmärtää ikäkauden mukaisia, myös abstrakteja tekstejä. Oppilas tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Oppilas käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resursseina. Oppilas arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Oppilas ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	Oppilas arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Oppilas havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Oppilas tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.
Tekstien tuottaminen							
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja	S3	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja	Tekstilausajattajat teksten tuottamisessa	Oppilas tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään yksinkertaisia ja konkreettisia	Oppilas suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä	Oppilas tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä monipuolisesti. Oppilas käyttää

ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä		kantaa-ottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.		tekstejä itselleen tutuista aiheista.	muiden kanssa. Oppilas ottaa vastaan palautetta teksteistään. Oppilas tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.	tarkoituksenmukaisesti.	myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kielipiillisten	S3	Oppilas noudattaa kirjoittamisessaan teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kielipiillisiä	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan	Oppilas kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kielipiillisistä puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen	Oppilas kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaisesti sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien	Oppilas kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.

rakenteiden hallintaa		rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.		hyvin rajallista. Oppilas osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.	normien noudattaminen on horjuvaa.	noudattaminen on melko vakiintunutta. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.	
-----------------------	--	---	--	---	------------------------------------	---	--

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja	S4	Oppilas kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen rakenteita ja hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resursseina sekä kielen tyyli- piirteitä	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja. Oppilas hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lauseen	Oppilas pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa. Oppilas tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri	Oppilas havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla. Oppilas ymmärtää muodollisen ja	Oppilas tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä. Oppilas hyödyntää kielenkäytössään muodollista ja epämuodollista kieltä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen merkitysten
---	----	---	--------------------------------	---	--	---	---

ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia		ja sävyjä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.		keskuk-sena.	tyyli- välisiä eroja. Oppilas osaa ja- kaa lau- seen ra- kenne- osiinsa.	epämuo- dollisen kielen- käytön ja eri tyy- lien vai- kutuksia. Oppilas ymmär- tää kie- lellisten valinto- jen mer- kityksiä ja seu- rauksia.	rakentumi- seen teks- tissä.
T9 innos- taa oppi- lasta tu- tustu- maan kir- jallisuus- den lajei- hin, suo- malai- seen kir- jallisuus- teen, sen histori- aan ja yhteyk- siin maa- ilmankir- jallisuus- teen sekä oh- jata tun- nista- maan tekstin suhteita	S4	Oppilas lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja niiden yhteyksiin	Kirjalli- suuden ja sen vaihei- den tun- temus	Oppilas lukee lyhyitä, helppotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä. Oppilas erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä. Oppilas hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu	Oppilas lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustelee lukukokemustaan muiden kanssa. Oppilas on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita	Oppilas lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan. Oppilas osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita. Oppilas osaa eritellä kirjallisuuden lajien	Oppilas lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi luke- maansa kes- kustelemalla ja kirjoitta- malla. Oppilas tun- tee suoma- laisen kirjalli- suuden pää- vaiheita ja niiden yhtey- den euroop- palaisiin vir- tauksiin.

toisiin teksteihin		maailmankirjallisuuden sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.		erilaisia tekstejä. Oppilas tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.	edustaviin teksteihin. Oppilas tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä. Oppilas tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.	piirteitä lukemaan tekstistä.	
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään, erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan	S4	Oppilas ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen koulun ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten	Kulttuurisen tietoisuuden kehittyminen	Oppilas tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen. Oppilas tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia yhteyksiä omassa	Oppilas tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiaan ja osaa kertoa niistä.	Oppilas erittelee yhteiskunnan monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan. Oppilas tekee	Oppilas esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle. Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.

kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta		ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.		elämässään.		havainnottoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.	
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyplejä ja tapoja sekä	S5	Oppilas vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Oman kielenoppimisen kehittäminen	Oppilas tekee havainnottoja kielenoppimistään ja omista oppimistavoistaan.	Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Oppilas kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resursseina.	Oppilas asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.

oppi- maan muilta							
T12 oh- jata oppi- lasta ha- vainnoi- maan, miten kieltä käyte- tään eri tie- donaloilla	S5	Oppilaan kielitaito kehittyy arkikie- lestä kohti tie- donalo- jen kieltä.	Abstrak- tin kielen rakentu- minen	Oppilas käsitte- lee eri tie- donalo- jen ai- heita ar- kikielellä.	Oppilas ymmär- tää ikä- tasolleen suunnat- tua kog- nitiivi- sesti melko vaativaa kieltä vahvan konteks- tin tuen avulla.	Oppilas ymmär- tää ikä- tasolleen suunnat- tua kog- nitiivi- sesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee konteks- tin tukea.	Oppilas tun- tee abstrak- tin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tul- kinnassa.
T13 kan- nustaa oppilasta kehittä- mään tie- donhan- kintatai- toja sekä oman työsken- telyn suunnit- telua, jä- sentä- mistä ja arviointia itsenäi- sesti ja ryh- mässä	S5	Oppilas käyttää tarkoituk- senmu- kaisia tiedon- hankin- takeinoja tekijänoi- keuksia noudat- taen. Hän suunnit- telee, jä- sentää ja arvioi omaa työsken- telyään itsenäi- sesti ja ryh- mässä.	Tiedon- hankinta sekä oman työsken- telyn suunnit- telu, jä- sentämi- nen ja arvioimi- nen	Oppilas etsii yk- sittäisiä tietoja anne- tuista lähteistä. Oppilas noudat- taa teki- jänoi- keuksia ja tietää, mitä yk- sityisyy- den suo- jalla tar- koite- taan. Oppilas suunnit- telee ja	Oppilas etsii tie- toa tu- tuista tai anne- tuista lähteistä, mutta käsitte- lee tietoa toistaen. Oppilas arvioi omaa työsken- telyään.	Oppilas etsii tie- toa eri lähteistä sekä suunnit- telee, jä- sentää ja arvioi työsken- telyään itsenäi- sesti ja ryh- mässä. Oppilas tuo oman panok- sensa yhtei- seen	Oppilas etsii ja yhdistelee monipuoli- sesti eri tie- tolähteiden tietoa vertail- len ja tiedon luotetta- vuutta arvioi- den. Oppilas edistää ta- voitteellisesti yhteistä työskente- lyä.

				arvioi työsken- telyään vain vä- hän.		työsken- telyyn.	
--	--	--	--	---	--	---------------------	--

15.4.2 Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohdiana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomenkeskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen,

voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen

kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	L2, L5
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	S2	L2, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pieni- muotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L4, L5

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan Pohjoismaihin - suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja 	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas harjoittelee työskentelemistä itsenäisesti, parin kanssa ja pienryhmässä - vahvistetaan oppilaan taitoja ja motivaatiota ottaa vastuuta omasta kielenopiskelustaan esimerkiksi itsearviointin avulla ja omien tavoitteiden asettamisella - rohkaistaan oppilasta löytämään oma tapansa esimerkiksi sanojen ja rakenteiden opiskeluun - tutustutetaan oppilas ruotsinkielisiin medioihin - kannustetaan edelleen oppilasta rohkeaan kielelliseen viestintään sekä suullisesti että kirjallisesti 	Itsearviointi ja vertaisarviointi
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - arkielämän kielenkäyttötilanteita <p>Seitsemännellä luokalla painopiste on suullisessa kielitaidossa ja vuorovaikutustilanteissa esimerkiksi draaman ja pelillisyyden avulla.</p>	Kirjalliset kokeet Tuntityöskentely Kotitehtävät Vuorovaikutustaitojen havainnointi Itsearviointi ja vertaisarviointi Parin ja ryhmän kanssa sekä itsenäisesti tehdyt erilaiset suulliset ja kirjalliset tuotokset Kielisalkku

Laaja-alainen osaaminen:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Oppilas on aktiivisena toimijana suunnittelemassa oppimistaan ja myös päättellessä kielelle ominaisia piirteitä.

Oppilas ymmärtää kielitaidon ja kielen opiskelutaitojen merkityksen opintoihin ja työhön liittyvissä mahdollisuuksissa.

Taiteet, esimerkiksi musiikki ja kuvamateriaali, elävöittävät kielen ja kulttuurin oppimista.

L2 Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Ruotsin kielen opinnoissa ovat läsnä suomalainen arvopohja, pohjoismainen kulttuuriperintö sekä muiden ihmisryhmien ja kansojen kunnioittaminen. Oppitunneilla oppilas harjoittelee hyvien tapojen noudattamista sekä toisten huomioonottamista.

L4 Monilukutaito

Opetuksessa käytetään erilaisia tekstilajeja kuten dialogeja, blogitekstejä, reseptejä, mainoksia, videoklippejä ja uutisia.

Oppilas harjoittelee kuvamateriaalin käyttöä, tuottamista ja tulkintaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Oppilas saa ohjausta lähdekriittisyyteen.

Oppilas saa ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen, esimerkiksi käyttämällä sähköisiä oppimateriaaleja ja harjoittelemalla tiedonhakua ruotsinkielisistä lähteistä.

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen - syvennetään tietämystä Pohjoismaista	
S2 Kielenopiskelutaidot	Itsearviointi ja vertaisarviointi

<ul style="list-style-type: none"> - oppilas harjoittelee työskentelemistä itsenäisesti, parin kanssa ja ryhmässä - vahvistetaan oppilaan taitoja ja motivaatiota ottaa vastuuta omasta kielenopiskelustaan esimerkiksi itsearviointin avulla ja omien tavoitteiden asettamisella - rohkaistaan oppilasta löytämään oma tapansa esimerkiksi sanojen ja rakenteiden opiskeluun - kannustetaan edelleen oppilasta rohkeaan kielelliseen viestintään sekä suullisesti että kirjallisesti - ohjataan oppilasta oman edistymisen arviointiin 	
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - arkielämän kielenkäyttötilanteita <p>Kahdeksannella luokalla jatketaan sanaston, fraasien ja rakenteiden opettelua ja opetellaan käyttämään niitä enenevässä määrin myös kirjallisessa viestinnässä.</p>	<p>Kirjalliset kokeet Tuntityöskentely Kotitehtävät Vuorovaikutustaitojen havainnointi Itsearviointi ja vertaisarviointi Parin ja ryhmän kanssa sekä itsenäisesti tehdyt erilaiset suulliset ja kirjalliset tuotokset Kielisalkku</p>

Laaja-alainen osaaminen:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Oppilas on aktiivisena toimijana suunnittelemassa oppimistaan ja myös päättellessä kielelle ominaisia piirteitä.

Oppilas ymmärtää kielitaidon ja kielen opiskelutaitojen merkityksen opintoihin ja työhön liittyvissä mahdollisuuksissa.

Taiteet, esimerkiksi musiikki ja kuvamateriaali, elävöittävät kielen ja kulttuurin oppimista.

L2 Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Ruotsin kielen opinnoissa ovat läsnä suomalainen arvopohja, pohjoismainen kulttuuriperintö sekä muiden ihmisryhmien ja kansojen kunnioittaminen. Oppitunneilla oppilas harjoittelee hyvien tapojen noudattamista sekä toisten huomioonottamista.

L4 Monilukutaito

Opetuksessa käytetään erilaisia tekstilajeja kuten dialogeja, blogitekstejä, reseptejä, mainoksia, videoklippejä ja uutisia.

Oppilas harjoittelee kuvamateriaalin käyttöä, tuottamista ja tulkintaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Oppilas saa ohjausta lähdekriittisyyteen.

Oppilas saa ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen, esimerkiksi käyttämällä sähköisiä oppimateriaaleja ja harjoittelemalla tiedonhakua ruotsinkielisistä lähteistä.

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - syvennetään tietämystä Pohjoismaista 	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas harjoittelee työskentelemistä itsenäisesti, parin kanssa ja ryhmässä - vahvistetaan oppilaan taitoja ja motivaatiota ottaa vastuuta omasta kielenopiskelustaan esimerkiksi itsearvioinnin avulla ja omien tavoitteiden asettamisella - rohkaistaan oppilasta löytämään oma tapansa esimerkiksi sanojen ja rakenteiden opiskeluun - kannustetaan edelleen oppilasta rohkeaan kielelliseen viestintään sekä suullisesti että kirjallisesti - ohjataan oppilasta oman edistymisen arviointiin 	Itsearviointi ja vertaisarviointi
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <p>Yhdeksännellä luokalla painopiste on suuntautumisessa toisen asteen opintoihin. Kielitaitoa kartutetaan tulevaisuuteen ja opintoihin ja ammatinvalintaan liittyvillä aihepiireillä ja niihin kuuluvilla ilmaisuilla ja sanastoilla.</p>	Kirjalliset kokeet Tuntityöskentely Kotitehtävät Vuorovaikutustaitojen havainnointi Itsearviointi ja vertaisarviointi Parin ja ryhmän kanssa sekä itsenäisesti tehdyt erilaiset suulliset ja kirjalliset tuotokset Kielisalkku

Laaja-alainen osaaminen:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Oppilas on aktiivisena toimijana suunnittelemassa oppimistaan ja myös päättellessä kielelle ominaisia piirteitä.

Oppilas ymmärtää kielitaidon ja kielen opiskelutaitojen merkityksen opintoihin ja työhön liittyvissä mahdollisuuksissa.

Taiteet, esimerkiksi musiikki ja kuvamateriaali, elävöittävät kielen ja kulttuurin oppimista.

L2 Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Ruotsin kielen opinnoissa ovat läsnä suomalainen arvopohja, pohjoismainen kulttuuriperintö sekä muiden ihmisryhmien ja kansojen kunnioittaminen. Oppitunneilla oppilas harjoittelee hyvien tapojen noudattamista sekä toisten huomioonottamista.

L3

L4 Monilukutaito

Opetuksessa käytetään erilaisia tekstilajeja kuten dialogeja, blogitekstejä, reseptejä, mainoksia, videoklippejä ja uutisia.

Oppilas harjoittelee kuvamateriaalin käyttöä, tuottamista ja tulkintaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Oppilas saa ohjausta lähdekriittisyyteen.

Oppilas saa ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen, esimerkiksi käyttämällä sähköisiä oppimateriaaleja ja harjoittelemalla tiedonhakua ruotsinkielisistä lähteistä.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohittaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi Ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on

opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvossana 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Oppilas oppii tuntemaan suomenruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä sekä suomenruotsalaisia ja	Pohjoismaisen kieli- ja kulttuuriympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Oppilas osaa antaa joitakin	Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden vieralliset kielet. Oppilas tietää, että ruotsia puhutaan eri	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa antaa	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kertoa

		pohjoismaisia kulttuureja ja elämänmuotoja. Hän oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.		esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Oppilas osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.	joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Oppilas osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä,	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään	Kielellinen päätely	Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Oppilas osaa tehdä joistakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan

sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena		kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.			asia ilmaistaan ruotsin kielessä ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kieli-taitonsa kehittämiseen.	ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kieli-taitonsa kehittämiseen.	ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kieli-taitonsa kehittämiseen.
---	--	--	--	--	---	---	--

Kielenopiskelutaidot

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden	Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen	Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia keskeisimpiä kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia	Oppilas osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia
--	----	---	--	--	--	---	---

itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		kanssa. Hän oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	tapojen hahmotaminen	toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	rakentavasti vuorovaikutuksessa.	rakentavasti vuorovaikutuksessa.	rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomauttamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa	S2	Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään. Oppilas oppii käyttämään ruotsia erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista käyttää ruotsin kieltä.	Oppilas osaa kertoa mahdollisuuksista käyttää ruotsin kielen taitoa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.	Oppilas osaa kertoa, kuinka ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.

ja koulun ulkopuolella		ulkopuolella.					
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovai- kutuksessa				Taito- taso A1.1	Taito- taso A1.2	Taito- taso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T5 jär- jestää oppi- laalle ti- laisuuk- sia har- joitella eri vies- tintäka- navia käyttäen suullista ja kirjal- lista vuo- rovaiku- tusta	S3	Oppilas oppii toi- mimaan erilai- sissa vuorovai- kutusti- lanteissa.	Vuoro- vaikutus erilai- sissa ti- lanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tuke- mana muuta- masta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tuke- tuen vielä enim- mökseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tuke- tuen jos- kus vies- tintä- kumppa- niin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Oppi- las pystyy vaihta- maan aja- tuksia tai tietoja tu- tuissa ja jokapäi- väisissä tilan- teissa.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Oppilas osaa jos- kus	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa rea- goida suppein	Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa rea- goida suppein

				<p>arvilla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>sanallisin ilmauksien, pienin elein (esim. nyökkäällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.</p>	<p>sanallisin ilmauksin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin eikielellisiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten	S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa	Oppilas selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita

tunte- mustaan				ilmauksia (tervehti- minen, hyvä- tely, kiit- täminen) joissakin kaikkein rutiinin- omaisim- missa so- siaali- sissa kontak- teissa.	rutiinin- omai- sissa so- siaali- sissa kontak- teissa.	rutiinin- omai- sissa so- siaali- sissa kontak- teissa.	terveh- dyksiä ja puhuttelu- muotoja sekä esit- tää esi- merkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuk- sia ja an- teeksi- pyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taito- taso A1.1	Taito- taso A1.2	Taito- taso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T8 roh- kaista oppilasta tulkitse- maan ikätasol- leen so- pivia ja itseään kiinnos- tavia pu- huttuja ja kirjoitet- tuja teks- tejä	S3	Oppilas oppii tul- kitse- maan pu- huttuja ja kirjoitet- tuja teks- tejä.	Tekstien tulkinta- taidot	Oppilas ymmär- tää vä- häisen määrän yksittäi- siä pu- huttuja ja kirjoitet- tuja sa- noja ja il- mauksia. Oppilas tuntee kirjainjär- jestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitus- merk- kejä.	Oppilas ymmär- tää har- joiteltua, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja sisältä- vää muu- taman sanan mittaista kirjoitet- tua teks- tiä ja hi- dasta pu- hetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäi- siä tie- toja.	Oppilas ymmär- tää yksin- kertaista, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja sisältä- vää kirjai- tettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayh- teyden tuke- mana. Oppilas pystyy löytä- mään tar- vitse- mansa	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja sekä hi- dasta pu- hetta si- sältäviä tekstejä. Oppilas pystyy löytä- mään tar- vitse- mansa tiedon ly- hyistä, yk- sinkertai- sista, itse- ään kiin- nostavista

						yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	viesteistä ja tekstin pääajatuksukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pieni-muotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opetteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muuttaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opetteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa keskeistä perussanastoa ja rakenteita.

rakenteisiin				erillisiä sanoja ja sanontoja.	ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussaston, muuttaman tilan-nesidonaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	ilmaisuvarasto ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoiteluissa ilmauksissa.
--------------	--	--	--	--------------------------------	---	--	---

15.4.3 Vieraat kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Kielikasvatus

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja

yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tehtävä

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielinopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	L1, L2

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisovasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	S1	L1, L3
Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	L4
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	L4
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	L5

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustuminen englantiin maailmankielenä - rohkaistaan oppilasta käyttämään oppikirjan ulkopuolista aineistoa - ohjataan oppilasta hyödyntämään oman äidinkielen taitoja englannin kielen oppimisessa 	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - kannustetaan oppilasta kielen monipuoliseen harrastamiseen myös koulun ulkopuolella - harjoitellaan omien tavoitteiden asettamista ja itsearviointia - luokkatilanteessa pyritään myönteiseen ja kannustavaan vuorovaikutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - kannustetaan oppilasta vieraan kielen puhumiseen oppilaan oman taitotason mukaisella tavalla sekä rohkaistaan oppilasta oman mielipiteen ilmaisemiseen - ohjataan oppilasta itsenäiseen viestintään ja kielellisten ongelmatilanteiden ratkaisuun - huomioidaan eroavaisuudet eri kulttuurien välillä (esim. kohteliaisuus) - mahdollistetaan laaja-alainen oppiaineiden välinen yhteistyö - kannustetaan oppilasta erityylisten tekstien tuottamiseen (esim. lähipiiristä ja harrastuksista kertominen) 	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - vertaisarviointi - suulliset kokeet - kirjalliset kokeet - kirjalliset tuotokset - jatkuva havainnointi ja palaute

Laaja-alainen osaaminen:

- (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön esim. kirjeenvaihto, vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielitaitoaan.
- (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, ohjataan itseohjautuvaan opiskeluun.
- (L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä esim. internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat.
- (L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa ja oppilaiden omissa tuotoksissa.

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan englannin kielen eri variantteihin - rohkaistaan oppilasta käyttämään oppikirjan ulkopuolista aineistoa - ohjataan oppilasta hyödyntämään oman äidinkielen taitoja sekä muiden vieraiden kielten taitoja englannin oppimisessa 	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - kannustetaan oppilasta kielen monipuoliseen harrastamiseen myös koulun ulkopuolella nyt ja tulevaisuudessa - harjoitellaan omien tavoitteiden asettamista ja itsearviointia - luokkatilanteessa pyritään myönteiseen ja kannustavaan vuorovaikutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> - kannustetaan oppilasta vieraan kielen puhumiseen oppilaan oman taitotason mukaisella tavalla sekä rohkaistaan oppilasta oman mielipiteen ilmaisemiseen 	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - vertaisarviointi - suulliset kokeet - kirjalliset kokeet - kirjalliset tuotokset

<ul style="list-style-type: none"> - ohjataan oppilasta itsenäiseen viestintään ja kielellisten ongelmainten ratkaisuun - kannustetaan oppilaita kansainvälisyyteen - lisätään valinnan mahdollisuuksia oppilaan kiinnostuksen ja kielitaidon pohjalta - oppilas oppii tuottamaan erityyylisiä tekstejä esim. asiatekstit, esitelmät, matkakuvaukset, kirjoitelmat 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva havainnointi ja palaute
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön esim. vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielitaitoaan. - (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, ohjataan itseohjautuvaan opiskeluun. - (L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä esim. internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat. - (L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa ja oppilaiden omissa tuotoksissa. 	

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan englannin kielen eri variantteihin - rohkaistaan oppilasta käyttämään oppikirjan ulkopuolista aineistoa - ohjataan oppilasta hyödyntämään oman äidinkielen taitoja sekä muiden vieraiden kielten taitoja englannin oppimisessa 	
<p>S2 Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - kannustetaan oppilasta kielen monipuoliseen harrastamiseen myös koulun ulkopuolella nyt ja tulevaisuudessa - harjoitellaan omien tavoitteiden asettamista ja itsearviointia 	<ul style="list-style-type: none"> - omien tavoitteiden asettaminen - itsearviointi - vertaisarviointi

<p>- luokkatilanteessa pyritään myönteiseen ja kannustavaan vuorovaikutukseen</p>	
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkitella tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p> <p>- kannustetaan oppilasta vieraan kielen puhumiseen oppilaan oman taitotason mukaisella tavalla sekä rohkaistaan oppilasta oman mielipiteen ilmaisemiseen</p> <p>- ohjataan oppilasta itsenäiseen viestintään ja kielellisten ongelmatilanteiden ratkaisuun</p> <p>- kannustetaan oppilaita kansainvälisyyteen</p> <p>- kehitetään oppilaan ääntämis- ja kuuntelutaitoja</p> <p>- työstetään tekstejä eri kulttuureista sekä eri taiteen- ja tieteenaloilta</p> <p>- harjoitellaan asioimiskirjoittamista</p>	<p>- itsearviointi</p> <p>- vertaisarviointi</p> <p>- suulliset kokeet</p> <p>- kirjalliset kokeet</p> <p>- kirjalliset tuokset</p> <p>- jatkuva havainnointi ja palaute</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <p>- (L2) Pyritään järjestämään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön esim. vierailut ja projektit. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielitaitoaan.</p> <p>- (L1) Vertaisoppiminen ja erilaiset vuorovaikutukselliset harjoitteet korostuvat englannin opiskelussa. Oppitunneilla tehdään pari- ja ryhmäharjoituksia. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita, ohjataan itseohjautuvaan opiskeluun.</p> <p>- (L4) Opastetaan oppilasta havainnoimaan englannin kieltä erilaisista tietolähteistä esim. internet, TV, musiikki, kirjallisuus, sarjakuvat.</p> <p>- (L5) Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti englannin opetuksessa ja oppilaiden omissa tuotoksissa.</p> <p>- (L6) Työelämässä tarvittavan suullisen ja kirjallisen valmiuden kehittäminen (esim. ansioluettelo, työhaastattelu).</p>	

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä:

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 – 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsa viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja

kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa väliinään voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan englannin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvossassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohdita englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	S1	Oppilas oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kieli-alueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky	Oppilas osaa nimitä joi-takin maita, joissa englantia puhutaan. Oppilas osaa kertoa jotta-kin kieli-alueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	Oppilas osaa kertoa, missä englantia puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla kieli-alueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa nimitä vuorovai-kutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa eng-lannin ase-masta maail-mankie-lenä. Oppilas osaa ver-tailla kie-lialueen maiden kulttuu-reja ja elämän-muotoja. Oppilas osaa ker-toa kult-tuurisista piirteistä vuorovai-kutuk- sessa.	Oppilas osaa poh-tia eng-lannin asemaa maail-mankie-lenä ja sii-hen liitty-viä ilmi-öitä. Oppilas osaa ver-tailla ja pohtia kieli-alueen mai-den kult-tuureja ja elämän-muotoja. Oppilas osaa ver-tailla ja pohtia kulttuuri-sia piir-teitä

							vuorovai- kutuk- sessa.
T2 kannus- taa oppi- lasta löy- tämään kiinnos- tavia englan- ninkieli- siä sisäl- töjä ja toimin- taympä- ristöjä, jotka laajenta- vat käsi- tystä globali- soitu- vasta maail- masta ja siinä toi- mimisen mahdol- lisuuk- sista	S1	Oppilas oppii löy- tämään englan- ninkieli- siä ai- neistoja ja toimin- taympä- ristöjä, jotka laa- jentavat käsitystä globali- soitu- vasta maail- masta.	Maail- mankan- salaisen taitojen kehittä- minen englan- nin kieltä hyödyn- tämällä	Oppilas osaa an- taa esi- merkkejä joistakin aineis- toista ja toimin- taympä- ristöistä, joissa voi käyttää englan- nin kieltä.	Oppilas osaa ni- metä eng- lanninkieli- siä aineis- toja ja toi- mintaym- päristöjä, jotka edis- tävät hä- nen oppi- mistaan.	Oppilas osaa ver- tailla englan- ninkieli- siä ai- neistoja ja toimin- taympä- ristöjä, jotka edistävät hänen oppimis- taan	Oppilas osaa poh- tia, miten hän voi hyödyn- tää eng- lanninkie- lisiä ai- neistoja ja toimin- taympä- ristöjä omaa op- pimistaan edistääk- seen.
T3 oh- jata op- pilasta havait- semaan, millaisia sään- nönmu- kaisuuk- sia eng- lannin	S1	Oppilas oppii löy- tämään englan- nin kie- len sään- nönmu- kaisuuk- sia ja vertaile- maan	Kielelli- nen päättely	Oppilas osaa tehdä havain- toja jois- takin englan- nin kie- len	Oppilas osaa tehdä joitakin joh- topäätök- siä englan- nin kielen säännön- mukai- suuksista.	Oppilas osaa tehdä johtopää- töksiä englan- nin kie- len sään- nönmu- kaisuuk- sista.	Oppilas osaa tehdä joh- topäätök- siä eng- lannin kielen säännön- mukai- suuksista

<p>kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisenä tukena</p>		<p>englannin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisenä tukena.</p>		<p>säännönmukaisuudesta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>ja soveltaa niitä.</p> <p>Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>
---	--	--	--	------------------------------	--	--	---

Kielenopiskelutaidot

<p>T4 rohkaisista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan</p>	<p>Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen,</p>	<p>Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenopimistapoja.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenopimistapoja.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia</p>	<p>Oppilas osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä.</p>
--	-----------	--	---	--	--	--	---

<p>moni-puolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>		<p>oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmotaminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>kielenoppimistapoja. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>
<p>T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii</p>	<p>Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun</p>	<p>Oppilas osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan</p>

kielten- opiske- lun val- miuksia		hyödyn- tämään ympäris- tönsä kielellisiä virikkeitä. Oppi- laalle ke- hittyy luotta- mus it- seensä kielenop- pijana.				päätyt- tyä.	myös koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuoro- vaikutuksessa				Taito- taso A1.3	Taitotaso A2.2	Taito- taso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 roh- kaista oppilasta osallistu- maan keskus- teluihin monen- laisista oppilai- den ikä- tasolle ja elämän- koke- muk- seen so- pivista aiheista, joissa käsitel- lään myös	S3	Oppilas oppii toi- mimaan aktiivi- sesti eri- laisissa vuorovai- kutusti- lan- teissa.	Vuoro- vaikutus erilai- sissa ti- lanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinin- omai- sista viestintä- tilan- teista tu- keutuen joskus viestintä- kumppa- niin.	Oppilas selviää kohtalai- sesti mo- nenlaisista jokapäiväi- sistä vies- tintätilan- teista ja pystyy enene- vässä määrin ole- maan aloit- teellinen viestintäti- lanteessa.	Oppilas pystyy viesti- mään, osallistu- maan keskus- teluihin ja ilmai- semaan mielipi- teitään melko vaivatto- masti jo- kapäiväi- sissä viestintä- tilan- teissa.	Oppilas pystyy viesti- mään, osallistu- maan keskuste- luihin ja il- maise- maan mielipitei- tään myös jois- sakin vaa- tivam- missa ti- lanteissa, kuten keskustel- taessa ajankoh- taisesta

mielipi- teitä							tapahtu- masta.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	Oppilas oppii olemaan aloitteellinen vuorovai- kutustilan- teissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella mimimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vaki- osanontoja pyytäänsään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Oppilas käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien	Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovai- kutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan

						merkityksistä.	tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Hän oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiiniosissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkien keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaiikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin liittyviä näkökohtia.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaiikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	<p>Oppilas ymmärtää yksinker-taista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tuke-mana.</p> <p>Oppilas pystyy löytämään tarvitse-mansa yksinker-taisen tiedon lyhyestä tekstistä.</p>	<p>Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asia-puheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.</p> <p>Oppilas osaa päätellä tunte-mattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.</p>	<p>Oppilas ymmärtää pää-asiat ja joitakin yksityis-kohtia selke-ästä ja lähes normaali-tempoi-sesta yleiskieli-sestä puheesta tai yleistajui-sesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhtei-seen kokemukseen tai yleistie-toon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Oppilas löytää pääaja-tukset,</p>	<p>Oppilas ymmärtää pääasiat ja useita yksityis-kohtia hieman vaativam-masta normaali-tempoi-sesta yleiskieli-sestä puheesta tai yleistajui-sesta kirjoitetusta tekstistä.</p> <p>Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistie-toon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Oppilas löytää pääaja-tukset,</p>

						avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opetettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen	Oppilas osaa kertoa yhdenkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin	Oppilas osaa kertoa yhdenkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä yleisiä

hyvään ääntämiseen				kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämissen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämissen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
--------------------	--	--	--	--	---	--	--

15.4.4 Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvausta matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleisivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen

mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6	L1, L3, L5
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	L1, L4
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1 – S6	L1, L2, L4, L5
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	L1 - L7
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	L5
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässä-laskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	L1, L3, L4
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	L1, L4
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityihin	S2	L1, L4
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	L1, L3, L6
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönsuhteita	S3, S4	L1, L4
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	L1, L4, L5
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	L1, L4, L5
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	L1, L4, L5
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	L1, L4
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	L3, L4, L5
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluun sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1	L1, L4, L5, L6

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Ajattelun taidot ja menetelmät (L1, L3, L4, L5, L7) - lausekkeen arvo	- jatkuva seuranta

<ul style="list-style-type: none"> - yhtälön ratkaisemisen alkeet - käytännön matematiikan taidot - vastausten järkevyydenvarkastelu - luvut ja laskutoimitukset - tutustuminen johonkin ohjelmointikielen 	
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset (L1, L3, L4, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - peruslaskutoimitukset kokonais-, desimaali- ja murtoluvuilla - laskujärjestyssäännöt - vastausten tarkkuus ja pyöristäminen - yksikönmuunnokset - lukujen jaollisuus ja alkutekijät - lukujoukot - itseisarvon, vastaluvun ja käänteisluvun käsitteet 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät - itsearviointi, vastausten järveys - tuntityöskentely
<p>S3 Algebra (L1, L2, L3, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - muuttujan käsite - yhtälön ratkaisun perusteet - lausekkeiden merkitseminen - lukujonot - peruslaskutoimitusten integroiminen muihin aineisiin 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät - itsearviointi, osaanko kirjoittaa laskulausekkeet ja välivaiheet - ryhmäarviointi
<p>S4 Funktiot (L1, L3, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - lukuparin sijoittaminen koordinaatistoon 	<ul style="list-style-type: none"> - palautettava tehtävä
<p>S5 Geometria (L1, L3, L4, L5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät

<ul style="list-style-type: none"> - Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. - Varmennetaan ja laajennetaan mit-tayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa. - geometrian peruskäsitteet ja niiden ominaisuudet: piste, jana, suora, puo-lisuora, kulma ym. - integrointi muihin aineisiin ja arkipäi-vän tilanteisiin - harjoitellaan geometrasta konst-ruointia käsin sekä dynaamisella geo-metriaohjelmistolla 	<ul style="list-style-type: none"> - parityönä soveltavat tehtävät, vertaisarviointi - jatkuva seuranta - satunnainen tehotarkkailu ja kirjaus (esim. tä-nään katsotaan työvälineet/työrauha/keskittymi-nen...)
<p>S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys (L1, L3, L5, L6, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - laskimen käyttö 	
	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/palaute-keskustelu + oppilaan Itsearviointi - Kirjalliset kokeet - Projektityö+ vertaisarviointi - Jatkuva seuranta - Satunnainen tehotarkkailu ja kirjaus (esim. tä-nään katsotaan työvälineet/työrauha/keskittymi-nen...)

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alai-nen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia ar-viointimenetelmiä
<p>S1 Ajattelun taidot ja menetelmät (L1, L3, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ongelmanratkaisu - käytännön matematiikka - harjoitellaan ohjelmointia 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva seuranta - projektien arviointi itsenäisesti ja ryhmässä

<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset (L1, L3, L6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - prosenttilaskenta - neliöjuuri - pyöristäminen - potenssilaskenta 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät - satunnainen tehotarkkailu ja kirjaus (esim. tänään katsotaan työvälineet/työrauha/keskittyminen...)
<p>S3 Algebra (L1, L3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - polynomit - potenssilaskenta - yhtälön ratkaiseminen, myös vaillinainen toisen asteen yhtälö - verranto - ongelmanratkaisu 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät - itsearviointi - arviointikeskustelu
<p>S4 Funktiot (L1, L3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - suoraan verrannollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät
<p>S5 Geometria (L1, L3, L4, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - monikulmioiden piirit ja pinta-alat - ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala - kehäkulma, keskuskulma, Thaleen lause - varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa - Pythagoraan lause 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät
<p>S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/palauttekeskustelu+ oppilaan Itsearviointi - Kirjalliset kokeet - Projektityö +vertaisarviointi - Jatkuva seuranta - Satunnainen tehotarkkailu ja kirjaus (esim. tänään katsotaan työvälineet/työrauha/keskittyminen...)

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ajattelun taidot ja menetelmät (L1, L3, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - funktiot - ohjelmointia - tutustutaan todistamisen perusteisiin 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät - itsearviointi
<p>S2 Luvut ja laskutoimitukset (L1, L3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - funktioilla laskeminen 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät
<p>S3 Algebra (L1, L3, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - suoran yhtälö ja yhtälöparit - ensimmäisen asteen epäyhtälöt 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät
<p>S4 Funktiot (L1, L3, L4, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - suoran ja paraabelin kuvaajan piirtäminen ja tulkitseminen - suoraan ja kääntäen verrannollisuus - funktion käsite - kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet - funktion nollakohdat 	<ul style="list-style-type: none"> - koetehtävät - palautettavat tehtävät

<p>S5 Geometria (L1, L3, L4, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - tasokuvioiden piirien ja pinta-alojen ker- taus - mittayksiköt ja yksikkömuunnosten hallinta - trigonometria - avaruusgeometria: kappaleiden tilavuuksia ja pinta-aloja - yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys 	<ul style="list-style-type: none"> - projektityö, itse- ja vertaisarviointi - koe - palautettavat tehtävät
<p>S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä to- dennäköisyys (L1, L3, L4, L5, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - taulukkolaskenta - tilastolliset tunnusluvut - tilastojen tulkitseminen ja esittäminen eri- laisia kuvaajia käyttäen - lasketaan todennäköisyyksiä 	<ul style="list-style-type: none"> - tilastollinen tutkimus, itse- ja vertaisarviointi
<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan ja opettajan välinen arviointi/pa- lautekeskustelu+ oppilaan Itsearviointi - Kirjalliset kokeet - Projektityö+vertaisarviointi - Jatkuva seuranta - Satunnainen tehotarkkailu ja kirjaus (esim. tänään katsotaan työvälineet/työrauha/kes- kittyminen...) 	

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan

vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalityöihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys:

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppi-arvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvausta matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja

oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itsetuottamusta matematiikan oppijana	S1–S6	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Oppilas pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itsetuottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1–S6	Oppilas aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	Oppilas työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Oppilas ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.
Työskentelyn taidot							

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1–S6	Oppilas havaitsee ja ymmärtää oppimensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ja kuvaillee oppimensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas löytää ja selittää perustelun oppimensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas yhdistää oppimisaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1–S6	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluun täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluun jollakin tavalla.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluun joko suullisesti tai kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluun sekä suullisesti että kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee perustelun matemaattista ajatteluun.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien	S1–S6	Oppilas jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta.	Oppilas osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja	Oppilas jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia.	Oppilas tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.

ratkaisu- misessa ja siinä tarvitta- vien tai- tojen ke- hittymi- sessä		niitä hyö- dyntäen matema- tiikan menetel- miä.			ratkaisee ohjattuna ongel- mia.		
T6 oh- jata oppi- lasta ar- vioimaan ja kehiti- tämään mate- maattisia ratkaisu- jaan sekä tar- kastele- maan kriittisesti tuloksen mielek- kyyttä	S1–S6	Oppilas arvioi ja kehittää mate- maattista ratkaisu- aan ja tarkaste- lee kriitti- sesti tu- loksen mielek- kyyttä.	Taito ar- vioida ja kehittää mate- maattisia ratkaisuja	Oppilas selittää ohjattuna tuotta- mansa ratkaisun ja pohtii ohjattuna tuloksen mielek- kyyttä.	Oppilas selittää laati- mansa ratkai- sun, poh- tii tulok- sen mie- lekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisu- aan.	Oppilas tarkaste- lee kriitti- sesti ma- temaat- tista rat- kaisuaan ja tulok- sen mie- lekkyyttä.	Oppilas arvioi ja tarvitta- essa ke- hittää rat- kaisuaan.
T7 roh- kaista oppilasta sovelta- maan matema- tiikkaa muissa- kin oppi- aineissa ja ympä- röivässä yhteis- kun- nassa	S1–S6	Oppilas tunnistaa ja käyt- tää mate- matiikkaa eri ympä- ristöissä ja toi- sissa op- pi- aineissa sekä muotoi- lee on- gelmia	Matema- tiikan so- veltami- nen	Oppilas tunnistaa matema- tiikan käyttö- mahdolli- suudet ympäri- lään ja tietää on- gelman mate- maatti- sen muo- toilun tar- peellisuu- den.	Oppilas soveltaa matema- tiikkaa muotoil- len on- gelmia matema- tiikan kie- lille an- nettuja esimerk- kejä nou- dattaen.	Oppilas soveltaa matema- tiikkaa eri ympäris- töissä muotoil- len reaa- limaail- man on- gelmia matema- tiikan kie- lille.	Oppilas antaa esimerk- kejä, kuinka matema- tiikkaa sovelle- taan yh- teiskun- nassa. Oppilas hyödyn- tää mate- matiikan taitojaan

		matematiikan kielelle.					eri tilanteissa.
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkittävyyttä.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa vertailla ohjattuna tietoa matemaattisella perusteella.	Oppilas käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Oppilas hankkii, käsittelee ja esittää tietoa sekä pohtii sen uskottavuutta.	Oppilas soveltaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja, tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta.
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintätekniologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1–S6	Oppilas soveltaa tarkoituksenmukaista tekniologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistessa.	Tieto- ja viestintätekniologian käyttö	Oppilas tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmiin ja käyttää sitä ohjautusti.	Oppilas käyttää sopivaa ohjelmiin omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintätekniologiaa matemaattisten ongelmien tarkasteluun ja ratkaisemiseen.	Oppilas soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintätekniologiaa tutkivassa työskentelyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							
T10 ohjata oppilasta	S1, S2	Oppilas tekee päätelmiä ja	Päätely- ja laskutaito	Oppilas laskee pääsääntöisesti	Oppilas laskee pääsääntöisesti	Oppilas käyttää aktiivisesti	Oppilas laskee pääsääntöisesti

vahvista- maan päättely- ja pääs- sälasku- taitoa sekä kannus- taa oppi- lasta käyttä- mään laskutai- toaan eri tilan- teissa		laskelmia arjen toi- minto- jensa tu- eksi. Hän rohkais- tuu käyt- tämään päässä- laskutai- toaan.		lyhyitä laskutoi- mituksia ja löytää ohjattuna mate- maattisia säännön- mukai- suuksia.	laskutoi- mituksia ja löytää mate- maattisia säännön- mukai- suuksia.	päättely- ja pääs- sälasku- taitoa.	monivai- heisia laskutoi- mituksia ja sovel- taa päät- telykyky- ään eri tilanteissa.
T11 oh- jata oppi- lasta ke- hittä- mään ky- kyään laskea peruslas- kutoimi- tuksia ra- tionaali- lukuilla	S2	Oppilas laskee peruslas- kutoimi- tuksia ra- tionaalilu- vuilla.	Peruslas- kutoimi- tukset ra- tionaalilu- vuilla	Oppilas laskee samanni- mis- ten, posi- tiivisten murtolu- kujen yh- teen- ja vähen- nyslas- kuja. Oppilas kertoo murtolu- vun ko- konaislu- vulla.	Oppilas laskee positiivis- ten mur- tolukujen yhteen- ja vähen- nyslas- kuja. Oppilas kertoo ja jakaa murtolu- vun ko- konaislu- vulla.	Oppilas laskee sujuvasti peruslas- kutoimi- tuksia ra- tionaalilu- vuilla.	Oppilas hyödyn- tää ratio- naaliluku- jen pe- ruslasku- toimituk- sia on- gelman- ratkai- sussa.
T12 tu- kea oppi- lasta laa- jenta- maan lu- kukäsit- teen	S2	Oppilas ymmär- tää reaa- lilukujen algebra- lisiä, jär- jestys- ja	Lukukä- site	Oppilas sijoittaa annetun desimaa- liluvun lu- kusuo- ralle.	Oppilas kuvailee, millaisia lukuja on eri luku- joukoissa ja	Oppilas tunnistaa rationaa- liluvun ja irratio- naalilu- vun eron.	Oppilas ymmär- tää tar- kan ar- von ja li- kiarvon eron

ymmärtämistä reaali- luku- kuihin		tarkkuus- ominais- uuksia sekä tu- tustuu piihin ja neliöjuu- reen.		Oppilas tunnistaa tilanteet, jolloin tarvitaan pyöristä- mistä.	sijoittaa niitä luku- suoralle. Oppilas pyöristää luvun an- nettuun tarkkuu- teen.	Oppilas pyöristää luvun oi- keaan tarkkuu- teen.	sekä määrittää lukujen suuruus- järjestyk- sen.
T13 tu- kea oppi- lasta laa- jenta- maan ymmär- rystään prosent- tilasken- nasta	S2, S6	Oppilas ymmär- tää pro- sentin ja prosent- tiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilan- teissa. Hän las- kee pro- sentti- osuuden, prosentti- luvun osoitta- man määrän sekä muutos- ja vertai- luprosen- tin.	Prosentin käsite ja prosentti- laskenta	Oppilas selit- tää, päät- telee tai laskee prosentti- osuuden ja pro- senttilu- vun osoitta- man määrän.	Oppilas laskee prosentti- osuuden, prosentti- luvun osoitta- man määrän kokonai- suudesta sekä muutok- sen suu- ruuden ja muutok- sen pro- sent- teina.	Oppilas osaa käyttää prosentti- lasken- nan eri menetel- miä. Oppilas ymmär- tää pro- sentin ja prosent- tiyksikön välisen eron.	Oppilas tekee suhteel- lista ver- tailua ja hyödyn- tää pro- senttilas- kenta eri tilan- teissa.
T14 oh- jata oppi- lasta ym- märtä- mään	S3, S4	Oppilas ymmär- tää tunte- matto- man ja	Tunte- matto- man kä- site ja	Oppilas yhdistää saman- muotoisia termejä.	Oppilas sieventää lausek- keita.	Oppilas ymmär- tää yhtäsuu- ruuden käsitteen	Oppilas käyttää sujuvasti tuntema- tonta yh- tälön

<p>tunte- matta- man kä- site ja kehittä- mään yhtälön- ratkaisu- taitojaan</p>		<p>lausek- keen kä- sitteet sekä rat- kaisee ensim- mäisen asteen ja vaillinai- sen toi- sen as- teen yh- tälöitä päättele- mällä ja symboli- sesti.</p>	<p>yhtälön- ratkaisu- taidot</p>	<p>Oppi- las rat- kaisee ohjattuna ensim- mäisen asteen yhtälöitä ja päätte- lee ohjat- tuna vail- linaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkai- sun.</p>	<p>Oppilas ymmär- tää yhtäsuu- ruuden säilymi- sen ja ratkaisee ensim- mäisen asteen yhtälön symboli- sesti ja vaillinai- sen toi- sen as- teen yh- tälön joko päättele- mällä tai symboli- sesti.</p>	<p>ja ratkai- see vailli- naisen toisen asteen yhtälön symboli- sesti.</p>	<p>muodos- tami- sessa ja hyödyn- tää yhtä- lönratkai- sun tai- toja on- gelman- ratkai- sussa.</p>
<p>T15 oh- jata oppi- lasta ym- märtä- mään muuttu- jan kä- site ja tu- tustuttaa funktion käsittee- seen sekä oh- jata oppi- lasta harjoitte- lemaan funktion kuvaajan</p>	<p>S3, S4</p>	<p>Oppilas laajentaa käsitys- tään muuttu- jista kah- den muuttu- jan yhtä- löihin ja piirtää ensim- mäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Oppilas tekee</p>	<p>Muuttu- jan ja funktion käsit- teet sekä kuvaajien tulkitse- minen ja tuottami- nen</p>	<p>Oppilas laskee lausek- keen ar- von ja lu- kee leik- kauspis- teiden koordina- atteja. Oppilas tunnistaa nouse- van ja laskevan suoran yhtälöstä.</p>	<p>Oppilas sijoittaa muuttu- jan pai- kalle lu- kuarvoja ja saatuja pisteitä koordina- aatioon. Oppilas piirtää ensim- mäisen asteen funktion kuvaajan ja</p>	<p>Oppilas ymmär- tää muut- tujan ja funktion käsitteet sekä osaa piir- tää funk- tion ku- vaajia. Oppilas ratkaisee annetun yhtälöpa- rin graafi- sesti ja algebra- lisesti.</p>	<p>Oppilas käyttää yhtälöpa- ria ongel- manrat- kaisussa ja ym- märtää yhtälön- ratkaisun geometri- sen mer- kityksen. Oppilas osaa tul- kita ku- vaajia monipuo- lisesti.</p>

tulkitsemista ja tuottamista		päättelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.		Oppilas piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion kuvaajan koordinaatistoon.	ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti tai algebrallisesti.		
T16 tukeaa oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden pintoja. Oppilas ymmärtää symmetriaan ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Oppilas piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	Oppilas piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista, käyttää verrantoa ja osaa määrittää mittakaavan.	Oppilas hyödynittää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.	Oppilas käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.

		ominaisuuksia ja verrannollisuutta.					
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. Oppilas osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Oppilas tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kaiteetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometriisiin funktioihin. Oppilas laskee ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Oppilas käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

<p>T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia</p>	<p>S5</p>	<p>Oppilas tietää avaruus-kappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.</p>	<p>Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito</p>	<p>Oppilas muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä.</p> <p>Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisesta särmiön tilavuuden.</p>	<p>Oppilas muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä.</p> <p>Oppilas laskee yleisimpien tasokuvioiden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.</p>	<p>Oppilas käyttää pinta-aloja ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.</p> <p>Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan.</p> <p>Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.</p>	<p>Oppilas laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaa mistään ongelmanratkaisussa.</p>
---	-----------	--	--	---	--	--	---

<p>T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä</p>	<p>S6</p>	<p>Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiä ja mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä</p>	<p>Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta</p>	<p>Oppilas lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.</p> <p>Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiä ja mediaanin.</p> <p>Oppilas päättelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas osaa esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla.</p> <p>Oppilas laskee tavallisia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.</p> <p>Oppilas laskee klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa pienen tutkimuksen, jossa hyödynittää tilastolaskentaa.</p> <p>Oppilas määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen.</p> <p>Oppilas käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.</p>
--	-----------	--	--	--	---	--	--

		ymmärtää niiden antamaa informaatiota.					
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluun sekä taitojaan soveltaa matemaatiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1	Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.	Oppilas käyttää ehto- ja toistorakennetta ohjelmoinnissa sekä testaa ja tulkitsee ohjelmia.	Oppilas soveltaa algoritmissen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	Oppilas hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa. Oppilas muokkaa ja kehittää ohjelmaa.

15.4.5 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen

oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiala hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alai- nen osaami- nen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	L4, L5
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoi- mintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	L4, L7
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluu- tion peruseräiteitä	S1, S4, S5	L1
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimis- tön perustoimintoja	S5	L3
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtu- via muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmär- tämään ekosysteemipalvelujen merkitys	S6	L4, L7
Biologiset taidot		
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutai- toa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	L1

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	L1, L5
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	L1, L5
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	L7
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	L7
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	L5, L7

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Biologinen tutkimus -tutkimusvälineistöön tutustuminen	-laborointityöskentelyn itsearviointi -tutkimustulosten tai diagrammien tulkinta
Laaja-alainen osaaminen	L1, L5
S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön -tutkimusretket maastoon -ekosysteemin rakenne -lajien tunnistus -eliökunnan rakenne -tutkimusvälineistöön tutustuminen -ympäristökasvatus	- maastotyöskentelyn arviointi - ryhmän jäsenenä toimimisen arviointi

Laaja-alainen osaaminen	L1, L6, L7
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta -eloton ja elollinen luonto -lajien tunnistus -tutkimusvälineistöön tutustuminen	- koe tai läksynkuulustelu - oppilaan harrastuneisuuden ja innostuneisuuden (esim. pohtivat kysymykset) positiivinen huomioiminen arvioinnissa - tuntityöskentelyn arviointi
Laaja-alainen osaaminen	L4, L5
S4 Mitä elämä on? -yhteyttäminen -eliökunnan rakenne -eliöiden rakenteiden, elintoimintojen ja elinympäristöjen vertailu -lajien tunnistus	- lajikokeet - koe tai läksynkuulustelu
Laaja-alainen osaaminen	L4, L5
S5 Ihminen (7lk: ei toteudu)	
Laaja-alainen osaaminen	
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta -kestävä kehitys	- mahdollisen itsenäisen tai ryhmätyön arviointi tai koe/läksynkuulustelu - oppilaan harrastuneisuuden ja innostuneisuuden (esim. pohtivat kysymykset) positiivinen huomioiminen arvioinnissa
Laaja-alainen osaaminen	L4, L7

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Biologinen tutkimus - tutkimuksen toteuttaminen	- pareittain/ pienissä ryhmissä toteutetun tutkimuksen itse-, vertais-, ja opettajan arviointi - laboroinnin arviointi
Laaja-alainen osaaminen	L1, L5, L6

<p>S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkimusretket maastoon -ekosysteemin toiminta -lajien tuntemus -ympäristökasvatus 	<ul style="list-style-type: none"> - maastotyöskentelyn arviointi - ryhmän jäsenenä työskentelemisen arviointi
<p>Laaja-alainen osaaminen</p>	<p>L4, L5</p>
<p>S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> -ekosysteemin rakenne ja toiminta -ekosysteemien vertailu -lajien tuntemus -eliökokoelma -ympäristökasvatus -TVT 	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollisen ekosysteemejä vertailevan työn arviointi - vapaaehtoisen, harrastuneisuutta osoittavan eliökokoelman arviointi - lajikokeet - tuntityöskentelyn arviointi
<p>Laaja-alainen osaaminen</p>	<p>L4, L5, L6, L7</p>
<p>S4 Mitä elämä on?</p> <ul style="list-style-type: none"> -kasvisolun rakenne ja toiminta -eliöiden rakenteiden, elintoimintojen ja elinympäristöjen vertailu -lajintuntemus -kasvien kasvatus 	<ul style="list-style-type: none"> - läksynkuulustelu / koe - omien kasvien kasvatuksen onnistumisen itsearviointi
<p>Laaja-alainen osaaminen</p>	<p>L4, L5, L6</p>
<p>S5 Ihminen (8lk: ei toteudu)</p>	
<p>Laaja-alainen osaaminen</p>	
<p>S6 Kohti kestävästä tulevaisuudesta</p> <ul style="list-style-type: none"> -ympäristökasvatus -kestävä kehitys - kestävä ravinnon tuotanto ja eläinten hyvinvointi 	<ul style="list-style-type: none"> -oppilaan pohdiskeluvien ja kantaaottavien kysymysten huomioiminen arvioinnissa

-TVT	
Laaja-alainen osaaminen	L4, L7

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Biologinen tutkimus -tutkimuksen toteuttaminen -TVT	- tuntityöskentelyn arviointi
Laaja-alainen osaaminen	L1, L5, L6
S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (9.Ik: ei toteudu)	
Laaja-alainen osaaminen	
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta (9Ik: ei toteudu)	
Laaja-alainen osaaminen	
S4 Mitä elämä on? -eläinsolun rakenne ja toiminta -perinnöllisyyden perusteet -evoluution perusteet	- laborointityöskentelyn arvioiminen - koe tai läksynkuulustelu
Laaja-alainen osaaminen	L1, L3

S5 Ihminen -ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot -perinnöllisyyden perusteet	- laborointityöskentelyn arvioiminen - koe tai läksynkuulustelu
Laaja-alainen osaaminen	L1, L3
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta -bioteknologian mahdollisuudet ja haasteet -TVT	- mahdollisen itsenäisen tiedonhaun ja tiedon esittämisen arvioiminen - oppilaan pohdiskelevien ja kantaaottavien kysymysten huomiointi arvioinnissa
Laaja-alainen osaaminen	L1, L7

Yleistä

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuden perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä.

Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilaille on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevissa oppimisympäristöissä, sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnaissa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri

tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arviointin kohde	Osaamisen kuvaus arvostalle 5	Osaamisen kuvaus arvostalle 7	Osaamisen kuvaus arvostalle 8	Osaamisen kuvaus arvostalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa, vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1–S4, S6	Oppilas syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus	Oppilas osaa luokitella metsäekosysteemin osia elolisiin ja elottomiin. Oppilas rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Oppilas tunnistaa ja nimeää joi-takin lajeja.	Oppilas osaa luokitella ja nimetä metsäekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Oppilas tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja.	Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Oppilas osaa selittää ja perustella metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas vertailee eri ekosysteemejä ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri

							ekosysteemeistä.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1–S5	Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.	Eliökunnan ja eliöiden rakenteiden ja elintointojen tuntemus	Oppilas osaa nimenä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja.	Oppilas osaa nimenä eliökunnat. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintointoja.	Oppilas osaa nimenä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita esimerkkilajien avulla. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoinnoista ja niiden tehtävistä.	Oppilas osaa nimenä eliökunnat ja perustella eliökunnan luokittelun periaatteita. Oppilas tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintointoja ja niiden tehtäviä.

<p>T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle</p>	<p>S1–S4, S6</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina.</p> <p>Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.</p>	<p>Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia.</p> <p>Oppilas antaa joihinkin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin.</p> <p>Oppilas kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin.</p> <p>Oppilas kertoo esimerkkejä elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle.</p> <p>Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.</p>	<p>Oppilas osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita.</p> <p>Oppilas perustelee elinympäristöjen merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.</p> <p>Oppilas perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta ymmärtämään</p>	<p>S1, S4, S5</p>	<p>Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution</p>	<p>Perinnöllisyyden ja evoluution</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja</p>	<p>Oppilas osaa selittää perimän ja ympäristön</p>

<p>perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita</p>		<p>perusperiaatteet.</p>	<p>perusperiaatteiden hahmottaminen</p>	<p>vaikuttavat sekä perimä että ympäristö.</p> <p>Oppilas kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.</p>	<p>ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilas tietää, mitä bioteknologia tarkoittaa.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.</p>	<p>ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.</p> <p>Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.</p>	<p>yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkeihin.</p> <p>Oppilas kertoo esimerkkejä siitä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään, sekä bioteknologian mahdollisuuksista ja haasteista.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution</p>
---	--	--------------------------	---	---	--	--	---

							<p>kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina.</p> <p>Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.</p>
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustointoja	S5	<p>Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet.</p> <p>Oppilas oppii elimistön perustoinnot.</p>	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisiä elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisten elintöiden tehtäviä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisiä elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintöiden toimintoja.</p> <p>Oppilas kuvailee ihmisen kasvun ja kehittymisen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintöiden toimintoja ja säätelyjärjestelmiä.</p> <p>Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ja kuvailla ihmisen elimiä ja elimistöjä.</p> <p>Oppilas kuvailee keskeisiä elintöiden toimintoja ja säätelyjärjestelmiä ja selittää, kuinka ne muodostavat toiminnallisia</p>

					keskeisiä vaiheita.	keskeisiä vaiheita.	kokonaisuuksia. Oppilas selittää perustel- len ihmi- sen kas- vun ja kehitty- mi- sen kes- keisiä vaiheita.
T6 oh- jata oppi- lasta ar- vioimaan luonnon- ympäris- tössä ta- pahtuvia muutok- sia ja ih- misen vai- kutusta ym- päristöön sekä ym- märtä- mään ekosys- teemipal- veluiden merkitys	S6	Oppilas oppii ih- misen toimin- nan vai- kutuk- sista ym- päris- tössä ta- pahtuviin muutok- siin. Oppilas ymmär- tää biolo- gian mer- kityksen kestävän tulevai- suuden rakenta- misessa. Oppilas ymmär- tää biota- louden ja	Ihmisen ja luon- non vuo- rovaiku- tuksen hahmot- taminen sekä kestävän tulevai- suuden ymmär- rys	Oppilas osaa an- taa esi- merkkejä ihmisen toimin- nan vai- kutuk- sista ym- päris- töön. Oppilas luettelee kestävän kehityk- sen osa- alueet.	Oppilas osaa ku- vailla ja antaa esimer- kejä ihmi- sen toi- minnan vaikutuk- sista ym- päris- töön. Oppilas kuvailee kestävän kehityk- sen osa- alueet ja antaa joi- takin esi- merkkejä kestävän tulevai- suuden rakenta- miseksi biologian näkökul- masta.	Oppilas osaa ker- toa ja an- taa esi- merkkejä ihmisen toimin- nan vai- kutuk- sista ym- päris- töön. Oppilas kuvailee kestävän kehityk- sen osa- alueet ja antaa esi- merkkejä kes- tävän tu- levaisuu- den ra- kenta- miseksi biologian näkökul- masta.	Oppilas osaa pe- rustella, miten ih- misen toiminta vaikuttaa ympäris- töön ja tarkaste- lee muu- tostien seurauk- sia. Oppilas selittää syy-seu- raussuh- teita kes- tävän tu- levaisuu- den ra- kentami- sessa ja peruste- lee näke- myk- sensä

		ekosysteemipalveluiden merkityksen.			Oppilas antaa esimerkkejä biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.	Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.	biologisen tiedon pohjalta. Oppilas arvioi biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkitystä kestävästä tulevaisuuden näkökulmasta.
--	--	-------------------------------------	--	--	--	---	---

Biologiset taidot

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1–S6	Oppilas oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Oppilas kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti	Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Oppilas esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla
---	-------	---	-----------------------------------	--	--	--	---

				omin sa- noin.	Oppilas asettaa yksinker- taisia ky- symyksiä luon- nosta ja luonnon- ilmiöistä.	valitsee sopivan tavan tie- don esit- tämi- seen. Oppilas esittää joitakin mielek- käitä ky- symyksiä luon- nosta ja luonnon- ilmiöistä sekä ker- too luon- nontie- teellisiä syy-seu- raussuh- teita.	sekä va- litsee so- pivan ta- van tie- don esit- tämi- seen. Oppilas esittää mielek- käitä ky- symyksiä luon- nosta ja luonnon- ilmiöistä sekä se- littää ja peruste- lee luon- nontie- teellisiä syy-seu- raussuh- teita.
T8 opas- taa oppi- lasta käyttä- mään biologian tutkimus- välineis- töä sekä tieto- ja viestintä- teknolo- giaa	S1–S5	Oppilas oppi käyttä- mään biologista tutkimus- välineis- töä. Oppilas oppi hyödyn- tämään tieto- ja viestintä- teknolo- giaa ja	Biologi- sen tutki- musväli- neistön, teknolo- gian ja tiedon käyttö	Oppilas osallistuu opetuk- seen la- boratori- ossa ja maas- tossa. Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimus- välineitä ohjat- tuna.	Oppilas osaa työsken- nellä tur- vallisesti laborato- riossa ja maas- tossa oh- jatusti. Oppilas käyttää biologian tutkimus- välineis- töä	Oppilas osaa työsken- nellä tur- vallisesti laborato- riossa ja maas- tossa. Oppilas käyttää tarkoituk- senmu- kaisesti biologian	Oppilas osaa työsken- nellä itse- näisesti ja tavoit- teellisesti laborato- riossa ja maas- tossa. Oppilas käyttää biologian

		erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.		Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	ohjeen mukaan. Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.	tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joi-takin luotettavia tietolähteitä.	tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliöko-koelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden	S1–S4, S6	Oppilas oppii koostamaan eliöko-koelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.	Eliöko-koelman laatiminen ja kasvien kokeellisen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjatusti pienen eliöko-koelman. Oppilas osallistuu kasvien kasvatukseen.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti pienen perinteisen tai digitaalisen kasviko-koelman tai muun digitaalisen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasviko-koelman tai muun digitaalisen eliöko-koelman.	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti laajakon ja huolellisesti toteutetun perinteisen tai digitaalisen kasviko-koelman tai

ymmärtämiseksi					eliökoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatukseen ja kertoo kasvatukseen tulokset.	Oppilas toteuttaa kasvatukseen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.	muun digitaalisen eliökokeelman. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa kasvatukseen, arvioi kokeen tulosten luotettavuutta sekä selittää, miten katuskoe liittyy tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1–S6	Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa havainnoida laboratoriossa ja maastossa. Oppilas tekee pienenmuotoisen biologisen tutkimuksen.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa

						tekee pieni- muotoi- sen bio- logisen tutkimuk- sen ja raportoi sen tu- loksia.	oman tut- kimuksen itsenäi- sesti ja raportoi sen tu- lokset selkeästi.
T11 kan- nustaa oppilasta sovelta- maan biologian tietoja ja taitoja omassa elä- mässä sekä yh- teiskun- nalli- sessa keskus- telussa ja pää- töksente- ossa	S6	Oppilas oppii an- tamaan esimerk- kejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyn- tää omassa elämässä sekä yh- teiskun- nalli- sessa keskuste- lussa ja pää- töksente- ossa.	Biologis- ten tieto- jen ja tai- tojen so- veltami- nen ar- jessa	Oppilas osaa ker- toa esi- merkkejä siitä, mi- ten omat valinnat vaikutta- vat ter- veyteen ja ympä- ristöön.	Oppilas osaa ker- toa biolo- gisen tie- don poh- jalta esi- merkkejä siitä, mi- ten omat valinnat vaikutta- vat ter- veyteen ja ympä- ristöön.	Oppilas osaa ker- toa ja an- taa esi- merk- kejä, mi- ten biolo- gisia tie- toja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteis- kunnalli- sessa keskuste- lussa.	Oppilas osaa pohtia ja perus- tella, mi- ten biolo- gisia tie- toja voi soveltaa omassa elämäs- sään sekä yh- teiskun- nalli- sessa keskuste- lussa ja pää- töksente- ossa.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T12 in- nostaa oppilasta syventä- mään kiinnos- tusta	S1–S6	Oppilas oppii kiin- nostu- maan luon- nosta ja sen		<i>Ei käy- tetä arvo- san muodos- tumisen perus- teena.</i>			

luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistaamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta		ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.		<i>Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Oppilas innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			

				<i>osana it-searviointia.</i>			
--	--	--	--	-------------------------------	--	--	--

15.4.6 Maantieto

Oppiaineen tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristönmuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämämaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuuden rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallost	S1-S6	L1, L4, L5
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	L2, L4
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon-ympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestäväen käytön merkitys	S1-S6	L7
Maantieteelliset taidot		
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	L1
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mitasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	L4, L5
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	L5, L6
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	L1
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoita oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	L4
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	L2
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	L7

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	L7
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	L3, L7

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Maapallon karttakuva ja alueet - ilmansuunnat - maailman kartta - karttojen tulkitseminen: koordinaatisto, karttamerkit ja mittakaava - TVT	-läksynkuulustelu / koe - mahdollisen itsetuotetun kartan tai karttatyön arviointi (sis. itse- ja vertaisarvion)
Laaja-alainen osaaminen	L4, L5, L6
S2 Ajankohtainen muuttuva maailma - ajankohtaisten tapahtumien seuraaminen, uutiset kartalla -sähköisten materiaalien hyötykäyttö	-vapaaehtoisen uutisseurannan arviointi
Laaja-alainen osaaminen	L1, L2, L5, L7
S3 Elämän perusedellytykset maapallolla - planetaarisuus - mannerlaatat	-koe / läksynkuulustelu -maantieteellisten asioiden pohdinnan arviointi

<ul style="list-style-type: none"> - lämpö-, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet - vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu - elämän edellytykset ja monimuotoisuus maapallolla - luonnonmaantieteellisen ajattelun kehittymisen tukeminen 	
Laaja-alainen osaaminen	L1, L4, L5
<p>S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt</p> <ul style="list-style-type: none"> - mannerlaatat - lämpö-, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet - vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu 	- koe / läksynkuulustelu
Laaja-alainen osaaminen	L1, L4, L5
<p>S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla</p> <ul style="list-style-type: none"> - planetaarisuus - mannerlaatat - lämpö-, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet - vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu 	- koe, läksynkuulustelu, raportin tai aineisto-tehtävän arviointi
Laaja-alainen osaaminen	L1, L4, L5
<p>S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö</p> <ul style="list-style-type: none"> -ympäristökasvatus 	- kantaaottavien pohdintojen ja kommenttien huomioiminen arvioinnissa
Laaja-alainen osaaminen:	L1, L4

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Maapallon karttakuva ja alueet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Euroopan kartta - karttojen laatiminen - teemakartat - sähköisten materiaalien hyötykäyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - karttakoe - karttatyön arviointi <p>L1, L3, L4, L5</p>
<p>S2 Ajankohtainen muuttuva maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - ajankohtaisten asioiden seuraaminen, tapahtumien maantieteellinen sijainti - TVT 	<ul style="list-style-type: none"> - keskustelujen ja pohdintojen huomioiminen arvioinnissa <p>L1, L2, L3, L5</p>
<p>S3 Elämän perusedellytykset maapallolla</p> <ul style="list-style-type: none"> -luonnonolojen vaikutus ihmisten elämään 	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollinen koe, läksynkuulustelu tai tutkielman arviointi <p>L1, L4</p>
<p>S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt</p> <ul style="list-style-type: none"> - väestö ja elinkeinot - kulttuurimaantieteellisen ajattelun kehittämisen tukeminen - TVT - ajankohtaisten asioiden seuraaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - koe / läksynkuulustelu <p>L1, L2, L4</p>
<p>S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla</p> <ul style="list-style-type: none"> - väestö ja elinkeinot - kulttuurimaantieteellisen ajattelun kehittyminen - teemakartat -tutkielma - sähköisten materiaalien hyötykäyttö - ajankohtaisten asioiden seuraaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollisen tutkielman arviointi - mahdollinen koe tai läksynkuulustelu <p>L1, L2, L5, L6</p>

- kulttuurimaantieteellisen ajattelun kehittämisen tukeminen	
S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	-maantieteellisten asioiden pohdinnan arviointi
- kulttuurimaantieteellisen ajattelun kehittämisen tukeminen - sähköisten materiaalien hyötykäyttö - ajankohtaisten asioiden seuraaminen, uutiset kartalla - omien valintojen merkitys ja hyvän elämän edellytykset	L1, L2, L3, L4, L5
Laaja-alainen osaaminen:	

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Maapallon karttakuva ja alueet	-karttaharjoitus tai -koe
- Suomen kartta - Päijät-Hämeen kartta - karttatyypit - paikkatieto - sähköisten materiaalien hyötykäyttö	L2, L3, L5
S2 Ajankohtainen muuttuva maailma	-maantieteellisten kysymysten huomioiminen arvioinnissa
- ajankohtaisten asioiden seuraaminen -maantieteellinen osaaminen työelämässä	L5, L6
S3 Elämän perusedellytykset maapallolla	- mahdollisen ryhmätyön arviointi - koe tai läksynkuulustelu
-luonnonmaantieteelliset ilmiöt Suomessa -ihmisten yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet	L1, L2, L4

<p>S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt</p> <ul style="list-style-type: none"> - kenttätutkimukset lähiympäristössä - luonnon- ja kulttuurimaisemat - kyky soveltaa maantiedon osa-alueita ja hahmottaa syy-seuraussuhteita - sähköisten materiaalien hyötykäyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - tutkimuksen arviointi <p>L1, L5, L6</p>
<p>S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla</p> <ul style="list-style-type: none"> - muuttoliike - vähemmistökulttuurit, Suomen vähemmistökulttuurit -ihmisten yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet 	<ul style="list-style-type: none"> -maantieteellisten kysymysten huomioiminen arvioinnissa <p>L1, L2, L4, L7</p>
<p>S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö</p> <ul style="list-style-type: none"> - kestävä kehitys ja yksilön valinnat - Itämeri ja sen suojelu -ilmastomuutos -globalisaation vaikutukset 	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollisen keskustelun / väittelyn arvioiminen ja palautteen anto toisille - mahdollisen ryhmätyön tai kokeen arviointi <p>L1, L4, L7</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	

Yleistä

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueilta muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävästä käyttöä.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoin Suomeen, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastomuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisuus lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämämaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomeediaa arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomeediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvattun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alemmien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista Arvosanan kahdeksan tason ylittämisen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea oppilaan jäsenytneen	S1–S6	Oppilas oppii hahmotamaan	Maapallon karttakuvan hahmotaminen	Oppilas osaa kertoa maanosan ja	Oppilas osaa nimitä joitakin kaupunkoja ja	Oppilas osaa maapallon karttakuvan	Oppilas osaa käyttää karttakuvan

karttakuvan rakentamista maapallost		maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Hän oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	ja keskeisen paikannimistön tunteminen	valtion eron. Oppilas nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää niemeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemiä, maita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja vertailemaan luonnonmaita Suomessa ja muualla maapallolla	S1–S4, S6	Oppilas oppii luonnonmaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii tunnistamaan ja kuvailemaan luonnonmaita Suomessa ja muualla maapallolla.	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä. Oppilas nimeää erilaisia luonnonmaita.	Oppilas osaa kertoa maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää lämpövyöhykkeet. Oppilas nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja	Oppilas osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja	Oppilas ymmärtää Maan planetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä ja kertoa miten ne vaikuttavat ihmisen toimintaan. Oppilas osaa

					<p>kasvillisuusalueista.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja kuvailee luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla.</p>	<p>kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Oppilas antaa esimerkkejä luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.</p>	<p>vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Oppilas selittää luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä Suomessa ja maapallolla.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta tutki- maan ihmis- maantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmis- maantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuuri- maisemien</p>	<p>Ihmis- maantieteellisten ilmiöiden tuntemus</p>	<p>Oppilas osaa nimetä joitakin ihmis- maantieteellisiä ilmiötä, kuten väestö, elinkeinot, liikenne- muodot ja</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ja antaa esi- merkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas nimeää</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ihmis- maantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas kertoo,</p>	<p>Oppilas osaa selittää erilaisista ihmis- maantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella</p>

<p>erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla</p>		<p>vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.</p>		<p>matkailu Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>joitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin.</p> <p>Oppilas kuvailee erilaisia kulttuurimaisemia.</p>	<p>millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla.</p> <p>Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.</p>	<p>syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.</p> <p>Oppilas kuvailee kulttuurien piirteiden vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas selittää, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurimaisemien syntyyn Suomessa ja muualla maailmassa.</p>
<p>T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta.</p>	<p>Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan.</p> <p>Oppilas luokittelee</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja</p>	<p>Oppilas osaa selittää, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää</p>

vuoro-vaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys		Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.	kestävä käyttö	elinkeinoiniin. Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.	luonnonvaroja niiden kestävyyden näkökulmasta.	eri puolilla maapalloa. Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	alueellisia esimerkkejä niistä. Oppilas perustelee, miten ihmisen toiminta aiheuttaa erilaisia ympäristöongelmia. Oppilas osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.
---	--	--	----------------	--	--	--	---

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä	Maantieteellinen ajattelu-taito	Oppilas osaa kertoa keskeisten	Oppilas osaa määrittellä maantieteellisiä	Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen	Oppilas osaa selittää ilmiöitä käyttämällä
---------------------------------	-------	--------------------------------	---------------------------------	--------------------------------	---	---	--

<p>maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä</p>		<p>ajattelutaitoja.</p> <p>Oppilas oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.</p>		<p>maantieteen peruskäsitteiden merkityksen.</p> <p>Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.</p>	<p>peruskäsitteitä.</p> <p>Oppilas tunnistaa eri aluetsoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.</p> <p>Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.</p> <p>Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.</p>	<p>maantieteen peruskäsitteitä.</p> <p>Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joilakin aluetsoilla.</p> <p>Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.</p>	<p>tarkoituksenmukaisesti maantieteellisiä käsitteitä.</p> <p>Oppilas vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetsoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin.</p> <p>Oppilas esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symbolien,</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä.</p>	<p>Tilatajun kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa ilman-suunnat.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilman-suuntien avulla.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja</p>	<p>Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyyppisiä sekä ilma- ja</p>

mitta- suhteiden, suuntien ja etäi- syyksien ymmär- rystä		Oppilas oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä otamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä.		kartta- merk- kejä.	nimeää karttamer- kejä. Oppilas mittaa ja- namitta- kaavan avulla etäi- syyksiä.	maas- tossa kartan avulla. Oppilas mittaa suhdelu- kumitta- kaavan avulla etäisyyk- siä kar- talla.	satelliitti- kuvia.
T7 oh- jata op- pilasta harjaan- nutta- maan ar- kielämän geome- diataitoja sekä lu- kemaan, tulkitse- maan ja laati- maan karttoja ja muita malleja maantie- teelli- sistä il- miöistä	S1–S6	Oppilas oppii geome- diatai- toja. Oppilas oppii lu- kemaan, tulkitse- maan ja laati- maan karttoja ja muita malleja maantie- teellisistä ilmiöistä	Geome- diataidot	Oppilas osaa tun- nistaa yksinker- taisia asioita kartoilta, diagram- meista ja kuvista.	Oppilas osaa tulkita kuvia, dia- grammeja, karttoja sekä kart- tapalveluja maantie- teellisistä il- miöistä. Oppilas laatii yksin- kertaisia karttoja ja diagram- meja.	Oppilas osaa tul- kita ku- via, dia- gram- meja, karttoja, karttapal- veluja sekä muuta geome- diaa maantie- teellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja, diagram- meja sekä muita	Oppilas osaa tehdä johtopää- töksiä laatimis- taan kar- toista, diagram- meista, muusta geome- dia-ai- neistosta sekä muista maantie- teellisistä malleista.

						maantie-teellisiä malleja.	
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Maantieteelliset tutkimustaidot	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa valita sopivan tutkustulosten esittämiseen.	Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	Oppilas osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa ja esittää tuloksiaan monipuolisesti geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia	S1–S6	Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia	Ympäristötölkutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ohjatusti. Oppilas osaa tunnistaa	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin itsenäisesti ohjeen mukaan. Oppilas osaa	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havainnot opettajan ohjaamana	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havainnot käsiteltävään ilmiöön.

<p>muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohdaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa</p>		<p>erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä.</p> <p>Oppilas oppii seuraamaan ajankohdaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.</p>		<p>ympäristön muutoksia.</p>	<p>havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä.</p> <p>Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohdaisia tapahtumia</p>	<p>käsiteltävään ilmiöön.</p> <p>Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisiin ympäristön muutoksiin.</p> <p>Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohdaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.</p>	<p>Oppilas osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla.</p> <p>Oppilas arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.</p>
<p>T10 tukeva oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätaitoja</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätaitoja ja reflektoimaan omaa</p>	<p>Ryhmässä työskentelyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja</p>	<p>Oppilas osaa toimia ohjautusti osana ryhmää.</p> <p>Oppilas erottaa</p>	<p>Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas esittää maantieteellistä</p>	<p>Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas esittää</p>	<p>Oppilas osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä.</p>

<p>sekä argumen- toimaan ja esittä- mään selkeästi maantie- teellistä tietoa</p>		<p>toimin- taansa ryhmän jäse- nenä. Hän op- pii argu- mentoi- maan ja esittä- mään maantie- teellistä tietoa selkeästi.</p>	<p>argu- mentoin- nin taidot</p>	<p>toisis- taan maantie- teellisen tiedon ja mielipi- teen.</p>	<p>tietoa omin sanoin. Oppilas kuuntelee toisten nä- kemyksiä ja esittää omia näke- myksiään maantie- teellisistä asioista.</p>	<p>maantie- teellistä tietoa op- piai- neelle ominai- sella ta- valla. Oppilas esittää peruste- luja omille näke- myksil- leen maantie- teellisistä asioista.</p>	<p>Oppilas peruste- lee esit- tä- määnsä maantie- teellistä tietoa. Oppilas peruste- lee maantie- teellisen tiedon pohjalta johdon- mukai- sesti omia nä- kemyksi- ään maantie- teellisistä asioista.</p>
<p>T11 oh- jata op- pilasta vaali- maan luontoa, raken- nettua ympäris- töä ja niiden moni- muotoi- suutta sekä vahvis- taa oppi- laan</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppi osallistu- misen ja vaikutta- misen taitoja eri alueta- soilla.</p>	<p>Osallistu- mis- ja vaikutta- mistaito- jen so- veltami- nen eri alueta- soilla.</p>	<p>Oppilas osallistuu ohjatusti lähiym- päristön vaalimi- seen, ku- ten viih- tyisyyden tai turval- lisuuden paranta- miseen tai ympä- ristön moni- muotoi- suuden</p>	<p>Oppilas osallistuu lähiympä- ristön vaali- miseen. Oppilas an- taa esi- merkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa lähiympä- ristöön, globaalei- hin ilmiöi- hin ja alu- eellisiin</p>	<p>Oppilas osaa oh- jatusti suunni- tella ja osallistuu lähiym- päristön vaalimi- seen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikut- taa</p>	<p>Oppilas osaa suunni- tella kei- noja lä- hiympä- ristön vaalimi- seen ja toteuttaa niistä jonkin. Oppilas vertailee ja arvioi eri</p>

osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja				säilyttämiseen.	kehityksy- symyksiin.	lähiym- pär- istöön, glo- baaleihin ilmiöihin ja alueel- lisiin ke- hityksy- symyk- siin.	osallistu- misen ja vaikutta- misen ta- poja lä- hiympä- ristöön, globaa- leihin il- miöihin ja alueelli- siin kehi- tyskysy- myksiin.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T12 tu- kea op- pilasta kasva- maan aktii- viseksi, vastuulli- sesti toi- mivaksi ja kestä- vään elämän- tapaan sitoutu- neeksi kansa- laiseksi	S1–S6	Oppilas oppii kasva- maan ak- tiiviseksi, vastuulli- sesti toi- mivaksi ja kestä- vään elä- mäntä- paan si- toutu- neeksi kansa- laiseksi.		<i>Ei käy- tetä ar- vosanan muodos- tumisen perus- teena. Oppi- lasta oh- jataan pohti- maan ko- kemuksi- aan osana it- searvi- ointia.</i>			
T13 oh- jata op- pilasta arvosta- maan alueel- lista	S1–S6	Oppilas oppii ar- vosta- maan alueel- lista identi- teettiään		<i>Ei käy- tetä ar- vosanan muodos- tumisen perus- teena.</i>			

identi- teettiään sekä luonnon, ihmistoi- minnan ja kult- tuurien moninai- suutta ja kunnioit- tamaan ihmisoi- keuksia kaikki- alla maail- massa		sekä luonnon, ihmistoi- minnan ja kult- tuurien moninai- suutta ja kunnioit- tamaan ihmisoi- keuksia kaikki- alla maail- massa.		<i>Oppi- lasta oh- jataan pohti- maan ko- kemuksi- aan osana it- searvi- ointia.</i>			
---	--	--	--	--	--	--	--

15.4.7 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskenteleä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen

hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6	L1
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestäväen käytön kannalta	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Luonnontieteellinen tutkimus</p> <ul style="list-style-type: none"> - mittaamisen perusteet - ohjeistettujen tutkimusten tekeminen - harjoitellaan tutkimustulosten kirjaimista - tutustutaan tv:n hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa 	<ul style="list-style-type: none"> - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7) - työselostus (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13) - tiedonhakutehtävät (T9, T12)
<p>S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä</p> <ul style="list-style-type: none"> - sähkömagneettisen säteilyn näkyvän valon aallonpituusalue - kuulon ja näön suojele - syvennyttään joihinkin lämpöilmiöihin kvalitatiivisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11) - ilmiöpohjainen työskentely, oppimispäiväkirja, työskentelyn vertaisarviointi, lopputuotoksen arviointi (T2, T3, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13, T15)
<p>S3 Fysiikka yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan joihinkin valo- tai lämpöopin ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T8)
<p>S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana</p> <ul style="list-style-type: none"> - maailmankaikkeuden pienet ja suuret rakenteet - tutustutaan fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen 	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmätyöt (T15)
<p>S5 Vuorovaikutus ja liike</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskellaan 8. luokalla 	

S6 Sähkö	
- opiskellaan 9. luokalla	
L1-L7	
L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen	- kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2)
- työselostus	- työselostuksen pohdintaosuus (T5)
- kysymysten esittäminen	- ennakkokäsitykset ja niiden kehittyminen
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	- oppilaan esittämien kysymysten dokumentointi (T5)
- kuulon ja näön suojeleminen	

8. lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Luonnontieteellinen tutkimus	- tutkimussuunnitelman arviointi (T2, T5, T6, T7)
- ohjeistetut ja avoimet tutkimukset	- kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7)
- mittaustulosten ja kuvaajien tulkinta	- työselostus (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13)
- tutustutaan tv:n hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa	- tiedonhakutehtävät (T9, T12)
S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä	- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T15)
- liikeilmiöiden kytkeytyminen elinympäristön ilmiöihin	- ilmiöpohjainen työskentely (T2, T3, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13, T15)
S3 Fysiikka yhteiskunnassa	- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11)
- tutustutaan mekaniikan sovelluksiin	
S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana	- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11)
- tutustutaan fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen	
- energian säilymisen periaate	

<p>S5 Vuorovaikutus ja liike</p> <ul style="list-style-type: none"> - vuorovaikutuksen käsite fysiikassa - voimat ja liiketilat - tasainen ja muuttuva liike, myös kvantitatiivisesti - työ ja teho kytetään kvalitatiivisesti energiaan 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T14, T15) - ryhmätyöskentely; kuvaajien muodostaminen ja tulkitseminen (T9, T11, T13) - käsitekartat (T10)
<p>S6 Sähkö</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskellaan 9. luokalla 	
<p>L1-L7</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvaajien muodostaminen ja tulkitseminen <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - mittaustulosten tekeminen ja esittäminen TVT:n avulla 	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmätyöskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T9, T11, T13) - tiedonhakutehtävät (T9, T12)

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Luonnontieteellinen tutkimus</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohjeistettut tutkimukset - mittaustulosten ja kuvaajien tulkinta - tutustutaan tv:n hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa 	<ul style="list-style-type: none"> - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7) - työselostus (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13) - tiedonhakutehtävät (T9, T12)
<p>S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä</p> <ul style="list-style-type: none"> - hiukkas- ja sähkömagneettisen säteilyn lajit ja säteilyltä suojautuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmätyöskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5)

<p>S3 Fysiikka yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö - tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista - mahdolliset vierailijat koululle 	<ul style="list-style-type: none"> - käsitekartat (T10, T15) - väittelyn, näytelmän tms. itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T3, T4, T5, T8, T10, T12)
<p>S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen 	
<p>S5 Vuorovaikutus ja liike</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiskellaan 8. luokalla 	
<p>S6 Sähkö</p> <ul style="list-style-type: none"> - sähköturvallisuus - jännitteen ja sähkövirran välinen yhteys ja riippuvuus kvalitatiivisesti ja kvantitatiivisesti - sähkön tuotanto ja käyttö - sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T14, T15) - käsitekartat (T10) - kytkentäkoee (T6, T11) - arvokilpitehtävä (T3, T4)
<p>L1-L7</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <ul style="list-style-type: none"> - energiantuotantotavat ja arvokeskustelu energiantuotannosta <p>L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys</p> <ul style="list-style-type: none"> - vierailijat ja vierailut - jatko-opintomahdollisuuksista kertominen <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - väittelyn, näytelmän tms. itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T3, T4, T5, T8, T10, T12)

- energiantuotantotavat ja arvokeskustelu energiantuotannosta	
---	--

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppimiskuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisen selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan

muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosalnan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa fysiikan opiskelusta</i>			

				<i>osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fyysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa fyysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelee pitkäjänteisesti.		<i>Ei käytetä arvostuksen muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa fyysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fyysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja	S1–S6	Oppilas ymmärtää fyysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fyysiikkaan sekä fyysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fyysiikan tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fyysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa	Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fyysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

yhteiskunnassa		yhteiskunnassa.			ammattiteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatkoopinnoissa.	Oppilas osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatkoopinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän	S1–S6	Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-

käytön kannalta						energia- varojen kestä- vän käy- tön kan- nalta.	seuraus- suhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja energia- varojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kan- nustaa oppi- lasta muodos- tamaan kysy- myksiä tarkas- teltavista ilmiöistä sekä ke- hittä- mään kysy- myksiä edelleen tutki- musten ja muun toimin- nan läh- tökoh- diksi	S1–S6	Oppilas muodos- taa tutki- musky- syyksiä tar- kastelta- vista il- miöistä.	Kysy- mysten muodos- taminen sekä tut- kimus- ten ja muun toimin- nan suunnit- telu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joihin liit- tyen voi- daan ke- hittää tut- kimusky- syyksiä.	Oppilas muodos- taa tarkas- teltavaan aihepiiriin liittyviä yk- sinkertai- sia kysy- myksiä, joita voi- daan ke- hittää tut- kimusten lähtökoh- diksi.	Oppilas muodos- taa täs- mennet- tyjä kysy- myksiä tar- kastelta- vien ilmi- öiden tutki- miseksi esimer- kiksi ra- jaamalla muuttu- ja.	Oppilas muodos- taa perus- teltuja ky- syyksiä tarkastel- tavista il- miöistä tukeutu- malla ai- kaisem- paan tie- toon ilmi- östä. Oppilas kehittää kysyyksiä tutki- musten tai muun toiminnan lähtökoh- diksi.
T6 oh- jata op- pilasta toteutta- maan	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeelli- sia tutki- muksia	Kokeelli- sen tut- kimuk- sen to- teuttami- nen	Oppilas osallistuu kokeelli- seentyös- kentelyyn	Oppilas osaa tehdä ha- vaintoja ja mittauksia	Oppilas työsken- telee turvalli- sesti sekä	Oppilas työsken- telee tur- vallisesti ja

<p>kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti</p>		<p>yhteistyössä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.</p>		<p>havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p>	<p>tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan.</p> <p>Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.</p>
<p>T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.</p>	<p>Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi</p>	<p>Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kerättyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.</p>	<p>Oppilas käsittelee tutkimuksessa kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p>	<p>Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa</p>	<p>Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia fyysikalle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä</p>

arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia					Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavista tekijöistä.	esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksissa saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin,	S1–S6	Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Hän kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu fysiikkaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla näiden käyttöä. Oppilas osallistuu teknologisen ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita ja perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa,

suunniteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa						fysiikkaa sovelttavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaus tulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaus tulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaus tulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä

simulaa- tioiden avulla						simulaa- tiosta.	simulaati- osta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaa- tion avulla.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen							
T10 oh- jata op- pilasta käyttä- mään fy- siikan käsitteitä täsmälli- sesti sekä jä- sentä- mään omia kä- sitera- kentei- taan kohti luonnon- tieteellis- ten teori- oiden mukaisia käsityk- siä	S1–S6	Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmälli- sesti sekä hyödyn- tää ajat- telus- saan luonnon- tieteelli- siä teori- oita.	Käsittei- den käyttö ja jäseny- minen	Oppilas selittää fy- siikan il- miöitä käyttäen joitakin fy- siikan kä- sitteitä.	Oppilas selittää fy- siikan ilmi- öitä käyt- täen fy- siikan kes- keisiä kä- sitteitä.	Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsit- teitä. Oppilas osaa yh- distää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominais- suudet ja ominais- suuksia kuvaavat suureet.	Oppilas selittää fy- siikan il- miöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmälli- sesti. Oppilas osaa yh- distää il- miöihin liittyvät ominais- suudet ja ominais- suuksia kuvaavat suuret käsitera- kenteeksi.
T11 oh- jata op- pilasta käyttä- mään erilaisia	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja ilmiöiden	Mallien käyttä- minen	Oppilas osaa an- taa joita- kin esi- merkkejä ilmiöiden	Oppilas käyttää yk- sinkertai- sia malleja ilmiöiden	Oppilas käyttää yksinker- taisia malleja ja tekee	Oppilas käyttää malleja ja tekee nii- den poh- jalta

malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä		tarkastelussa.		kuvaamisessa käytetyistä malleista.	kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaus tuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	ennusteita sekä osaa muodostaa mitaustuloksista yksinkertaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä fysiikalle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella

ominaisella tavalla						näkökulmia fyysikalle ominaisella tavalla.	tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamista hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehitymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla fyysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää perustellen fyysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-	S5, S6	Oppilas saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas tunnistaa joitakin vuorovaiikutukseen ja liikkeen sähkään liittyviä käsitteitä,	Oppilas osaa käyttää joitakin vuorovaiikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä	Oppilas osaa käyttää vuorovaiikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä	Oppilas osaa käyttää vuorovaiikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä

opintoja varten vuoro-vaikutuksesta ja liik-keestä sekä säh-köstä		vuoro-vaiku-tuksesta ja liik-keestä sekä säh-köstä.	vuoro-vaiku-tuksesta ja liik-keestä sekä säh-köstä	ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja sovelta-vissa tilanteissa.
T15 oh-jata oppilasta sovelta-maan fy-siikan tietojaan ja taito-jaan monialai-sissa oppimis-kokonai-suuk-sissa sekä tar-jota mahdol-lisuuksia tutustua fy-siikan sovelta-miseen erilai-sissa tilan-teissa, kuten luon-nossa,	S1–S6	Oppilas soveltaa fysiikan tietojaan ja taito-jaan eri tilan-teissa.		<i>Ei käytetä arvosa-nan muo-dostami-sen pe-rusteena. Arvioitava osaami-nen sisäl-tyy mui-den ta-voitteiden osaami-sen ku-vauksiin.</i>			

elinkei- noelä- mässä, järjes- töissä tai tiedeyh- teisöissä							
--	--	--	--	--	--	--	--

15.4.8 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6	L1
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseräitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Luonnontieteellinen tutkimus - kemian tutkimusmenetelmät - turvallinen työskentely laboratoriossa	- kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7) - työselostus (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T12, T13) - tiedonhakutehtävät (T9, T12) - laboratoriovälinekuulustelu (T3, T10, T11)
S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä - paloturvallisuus - kemikaalien turvallinen käyttö - olomuotojen muutokset	- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11) - kemikaalien varoitusmerkit -kuulustelu (T3, T10, T11) - ilmiöpohjainen työskentely, oppimispäiväkirja, työskentelyn vertaisarviointi, lopputuotoksen arviointi (T2, T3, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13, T15)
S3 Kemia yhteiskunnassa - jätteiden käsittely	- kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7)

<p>S4 Kemia maailmankuvan rakentajana</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen - kokeellinen työskentely - aineen säilyminen reaktioissa - luonnon mittasuhteet 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11) - tutkimussuunnitelman prosessointi palautteen avulla (T2, T5, T6, T9, T13) - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7) - ryhmätyöt (T9, T15)
<p>S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne</p> <ul style="list-style-type: none"> - aineen rakenne, atomimalli - alkuaine, yhdiste - puhdas aine ja seos - harjoitellaan kemian merkkikieltä 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11) - alkuaineiden kemialliset merkit -kuulustelu (T3, T10, T11) - käsitekartta (T10, T15) - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7)
<p>S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset</p> <ul style="list-style-type: none"> - kemiallinen reaktio - reaktionopeus 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11) - työselostuksen prosessointi palautteen avulla (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13)
<p>L1-L7</p> <p>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> - paloturvallisuus - kemikaalien turvallinen käyttö - jätteiden käsittely - reaktionopeus 	<ul style="list-style-type: none"> - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2)

8.Ik

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
<p>S1 Luonnontieteellinen tutkimus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tutkimussuunnitelman prosessointi arvioinnin avulla (T2, T5, T6, T7)

<ul style="list-style-type: none"> - ohjeistetut tutkimukset - harjoitellaan avoimempia tutkimuksia - tehdään tutkimuksia ja raportoidaan tuloksista mahdollisuuksien mukaan tvt:n avulla 	<ul style="list-style-type: none"> - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7) - työselostuksen arviointi (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13) - tiedonhakutehtävät (T9, T12)
<p>S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonnon happamoituminen 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T15) - ilmiöpohjainen työskentely, oppimispäiväkirja, työskentelyn vertaisarviointi, lopputuotoksen arviointi (T2, T3, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13, T15) - kirjoitelma (lähteiden merkintä) (T2, T3, T4, T8, T9, T11, T12, T13, T15)
<p>S3 Kemia yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kestävä kehitys ja elinkaariajattelu - mahdolliset vieraat ja vierailut 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11) - ilmiöpohjainen työskentely (T2, T3, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13, T15) - käsitekartta (T10) - ryhmätyöskentely (T11, T13)
<p>S4 Kemia maailmankuvan rakentajana</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11)
<p>S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne</p> <ul style="list-style-type: none"> - atomin rakenne - alkuaineiden jaksollinen järjestelmä - yhdisteen rakentuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T14, T15) - ryhmätyöskentely (T9, T11, T13) - käsitekartat (T10) - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7)
<p>S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset</p> <ul style="list-style-type: none"> - käytetään kemian merkkikieltä - yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkintaa - happamuus 	<ul style="list-style-type: none"> - koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T14, T15)
<p>L1-L7</p> <p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - työselostus 	<ul style="list-style-type: none"> - kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2)

<p>- kysymysten esittäminen</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <p>- kemian merkkikieli</p> <p>- reaktioyhtälöiden tulkinta</p> <p>- jaksollinen järjestelmä</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</p> <p>- mittaustulosten tekeminen ja esittäminen TVT:n avulla</p> <p>- työselostus</p>	<p>- työselostuksen pohdintaosuus (T5)</p> <p>- ennakkokäsitykset ja niiden kehittyminen</p> <p>- oppilaan esittämien kysymysten dokumentointi (T5)</p> <p>- tiedonhakutehtävät (T9, T12)</p>
--	---

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Luonnontieteellinen tutkimus</p> <p>- ohjeistetut ja avoimet tutkimukset</p> <p>- laajempi tutkimusprojekti mahdollisuuksien mukaan TVT:n avulla</p>	<p>- tutkimussuunnitelman prosessointi arvioinnin avulla (T2, T5, T6, T7)</p> <p>- kokeellisen työskentelyn itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2, T5, T6, T7)</p> <p>- työselostuksen arviointi (T2, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T13)</p> <p>- tiedonhakutehtävät (T9, T12)</p> <p>- Elinkaarityö: tiedonhaku, posterinäytelmä/kirjoitelma/PowerPoint tms. Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2-T15)</p>
<p>S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä</p> <p>- orgaanisen kemian sovellukset</p> <p>- ravintoaineet</p>	<p>- Elinkaarityö: tiedonhaku, posterinäytelmä/kirjoitelma/PowerPoint tms. Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2-T15)</p> <p>- ryhmätyöskentely (T11, T13)</p> <p>- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T15)</p>
<p>S3 Kemia yhteiskunnassa</p> <p>- kestävä kehitys ja elinkaariajattelu: orgaanisen kemian sovellukset</p>	<p>- Elinkaarityö: tiedonhaku, posterinäytelmä/kirjoitelma/PowerPoint tms. Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2-T15)</p>

<p>- mahdollisuuksien mukaan tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista</p>	
<p>S4 Kemia maailmankuvan rakentajana</p> <p>- tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.</p>	<p>- Elinkaarityö: tiedonhaku, posterinäytelmä/kirjoitelma/PowerPoint tms. Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2-T15)</p>
<p>S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne</p> <p>- tutustutaan hiileen ja sen yhdisteisiin sekä ravintoaineisiin</p> <p>- perehdytään johonkin orgaanisen kemian yhdisteryhmään</p>	<p>- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T15)</p>
<p>S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset</p> <p>- hiilen kiertokulku ja sen merkitys elämälle</p> <p>- tulkitaan yksinkertaisia reaktioyhtälöitä</p>	<p>- käsitekartta (T10, T15)</p> <p>- kirjoitelma (T2, T3, T4, T8, T9, T11, T12, T13, T15)</p> <p>- koekysymykset, myös soveltavat (T3, T10, T11, T15)</p>
<p>L1-L7</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>- elinkaarityö</p> <p>L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys</p> <p>- elinkaarityö</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</p> <p>- elinkaarityö</p>	<p>- Elinkaarityö: tiedonhaku, posterinäytelmä/kirjoitelma/PowerPoint tms. Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena (T2-T15)</p>

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti

tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiin liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset:

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työnteekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi

hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn, sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman

osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvostanalle 5	Osaamisen kuvaus arvostanalle 7	Osaamisen kuvaus arvostanalle 8	Osaamisen kuvaus arvostanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvostanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			

<p>T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.</p>		<p><i>Ei käytetä arvostamisen muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i></p>			
<p>T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Kemian merkityksen ymmärtäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammatteissa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä.</p> <p>Oppilas osaa</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.</p> <p>Oppilas osaa perustella kemian osaamisen</p>

					kemian osaamista.	antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemialla tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemialla käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten kemialla käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syyseuraussuhteita ja perustella erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja

elinkaa- ren kan- nalta						elinkaa- ren kan- nalta.	tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot							
T5 kan- nustaa oppi- lasta muo- dosta- maan kysy- myksiä tarkas- telta- vista il- miöistä sekä ke- hittä- mään kysy- myksiä edelleen tutki- musten ja muun toimin- nan läh- tökoh- diksi	S1–S6	Oppilas muo- dostaa tutki- musky- smyk- siä tar- kastelta- vista il- miöistä.	Kysy- mysten muo- dostami- nen sekä tut- kimus- ten ja muun toimin- nan suunnit- telu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voi- daan ot- taa tutki- musten lähtökoh- diksi.	Oppilas muodos- taa tarkas- teltavaan aihepiiriin liittyviä yk- sinkertai- sia kysy- myksiä, joita voi- daan ke- hittää tut- kimusten lähtökoh- diksi.	Oppilas muodos- taa täs- mennet- tyjä ky- smyk- siä tar- kastelta- vien ilmi- öiden tutki- miseksi esimer- kiksi ra- jaamalla muuttu- jia.	Oppilas muodostaa perustel- tuja kysy- myksiä tar- kastelta- vista il- miöistä tu- keutumalla aikaisem- paan tie- toon ilmi- östä. Oppilas ke- hittää kysy- myksiä tut- kimusten tai muun toiminnan lähtökoh- diksi.
T6 oh- jata op- pilasta toteutta- maan kokeelli- sia tutki- muksia yhteis- työssä	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeelli- sia tutki- muksia yhteis- työssä muiden kanssa.	Kokeelli- sen tut- kimuk- sen to- teutta- minen	Oppilas osallistuu kokeelli- seen työsken- telyyn ha- vainnoi- malla tut- kimusten	Oppilas osaa tehdä ha- vaintoja ja mittauksia suunnitel- maa nou- dattaen,	Oppilas työsken- telee turvalli- sesti sekä te- kee ha- vaintoja ja mit- tauksia	Oppilas työskente- lee turvalli- sesti ja joh- donmukai- sesti, tar- vittaessa it- senäisesti, sekä tekee havaintoja

<p>muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti</p>		<p>Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.</p>		<p>toteuttamista työturvallisuuskohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>tarvittaessa ohjautusti. Oppilas työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p>	<p>ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.</p>
<p>T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.</p>	<p>Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi</p>	<p>Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia tukeutumalla tutkimuksessa kehitettyyn tietoon tai tehtyihin havaintoihin.</p>	<p>Oppilas käsittelee tutkimuksessa kehitettyä tietoa ja esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti sekä tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen</p>	<p>Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin</p>	<p>Oppilas käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia kemialle ominaisella tavalla sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä tukeutumalla tutkimuksessa saatuun aineistoon. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.</p>

					vaikuttavista tekijöistä.	toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	
T8 ohjata oppilasta hahmotamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknolginen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu kemiaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla niiden käyttöä. Oppilas osallistuu kemiaa soveltavan ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita sekä perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että rakentavasti yhteistyössä muiden kanssa.

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta. Oppilas osaa tehdä yleistyksiä simulaation avulla.
---	-------	---	---------------------------------------	---	---	---	---

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä	S1–S6	Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti ja hyödyntää	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti.
---	-------	--	------------------------------------	---	--	--	--

<p>täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsite-rakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsitteitä</p>		<p>ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.</p>				<p>Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja käsitteet.</p>	<p>Oppilas osaa yhdistää ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja käsitteet käsitteeksi.</p>
<p>T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.</p>	<p>Mallien käyttäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla.</p> <p>Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja.</p> <p>Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.</p>

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioidaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti. Oppilas tunnistaa kemialle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkökulmia ja harjoittelee perustelemaan niitä kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkökulmia.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamisen hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehitymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa kuvailla kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Oppilas osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa

tuottaa tietoa						Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Oppilas ymmärtää perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	Oppilas tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltaamaan kemian tietojan ja taitojan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa	S1–S6	Oppilas soveltaa kemian tietojan ja taitojan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvostuksen muodostamisen perusteena. Arvioitava osaamisen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinolämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä							
--	--	--	--	--	--	--	--

15.4.9 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveystietoa tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan

turvallisuustaitoihin, sosiaalsiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan	S1 - S3	L1 - L3, L7
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustilanteissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	L2 - L4, L7
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätämään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1	L1, L3 - L4, L6
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaitaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	L1 - L4, L6 - L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea	S1 - S3	L1 - L4

oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti		
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2 - S3	L2 - L3, L5 - L7
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1 - S2	L2 - L4, L7
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1 - S3	L1 - L7
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	L2, L4 - L5, L7
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveystalujen asianmukaista käyttöä	S1 - S2	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystaluuksia, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	S1 - S3	L1 - L3, L7
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3	L1 - L7

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys - Terveyden moninaisuus ja ihmisen hyvinvointi	* Tunnilla osoitetut tiedot ja taidot * Esimerkkihenkilöiden luominen - elintapojen arviointi

<ul style="list-style-type: none"> - Nuoren psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen kehitys - Ihmissuhde- ja tunnetaitojen perusteet - Terveyttä tukevat tekijät - Omat terveysvalinnat - Murrosiän muutokset - Ajankohtaiset terveystilmiöt 	<ul style="list-style-type: none"> * Keskustelut * Oppimispäiväkirja * Lehtiartikkelien / videoiden / mainosten kriittinen tarkastelu * Tietojen yhdistäminen, esimerkiksi kunto-ohjelma, unipäiväkirja tai ruokapäiväkirja nuorelle * Itsearviointi, vertaisarviointi
<p>S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveiden moninaisuus ja ihmisen hyvinvointi - Hyvinvoiva yksilö - Omat terveysvalinnat - Terveyttä vaarantavat tekijät - Ajankohtaiset terveystilmiöt - Minä terveystiedon hankkijana ja käyttäjänä 	
<p>S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toimiva ryhmä ja erilaisuuden hyväksyminen, turvataidot, kiusaamisen ehkäisy - Minä terveystiedon hankkijana ja käyttäjänä - Minä muuttuvassa ympäristössä - Kriittisen ajattelun kehittäminen terveystilmiössä - Ajankohtaiset terveystilmiöt 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Keskustelut pareittain ja pienryhmissä (esim. kiusaaminen tai unitottumukset) L1, L2, L3, L5 - Kuvien tulkintaa, analysointia, kerrontaa (esim. erilaisuus, terveysvalinnat) L1, L2, L3, L4, L5 	<p>Arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sanallinen palaute - Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveiden moninaisuuden ja ihmisen hyvinvoinnin ymmärryksen laajentaminen, esim. huolla itseäsi, toimi turvallisesti - Ihmissuhde- ja tunnetaitojen laajentaminen - Ihminen on psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen kokonaisuus, esim. itsensä ymmärtäminen - Terveyttä tukevien ja vaarantavien tekijöiden tiedostamisen laajentaminen - Omat terveystalonnat - Seksuaaliterveys - Fyysinen ja henkinen koskemattomuus 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunnilla osoitetut tiedot ja taidot * Esimerkkihenkilöiden luominen - elintapojen arviointi * Keskustelut * Oppimispäiväkirja * Lehtiartikkelien / videoiden / mainosten kriittinen käsittely * Tietojen yhdistäminen * Itsearviointi, vertaisarviointi
<p>S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveyttä tukevien ja vaarantavien tekijöiden tietämyksen laajentaminen - Omien terveystalontojen seuraukset - Ajankohtaiset terveystalonnat - Hyvinvoiva yhteisö - Lähdekriittisyys 	
<p>S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minä yhteisössä, turvataidot - Terveyttä tukevien ja vaarantavien tekijöiden tietämyksen laajentaminen - Muuttuvan ympäristön haasteet - Kriittisen ajattelun kehittäminen terveystalonnassa, yksilön vastuullinen toiminta - Hyvinvoiva yhteisö 	

<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Draamaharjoitukset esimerkiksi ensiaputaidot tai päihitteet osioissa L1, L2, L3, L5 - Mainosten tarkastelu / tulkinta, oman mainoksen tekeminen esim. seksuaalioikeudet -osiossa L3, L4, L5 	<p>Arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Sanallinen arviointi * Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena
---	--

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveiden moninaisuuden ja ihmisen hyvinvoinnin ymmärryksen syventäminen, esimerkiksi arjen haasteista selviytyminen, mielen hyvinvointi - Ihmissuhde- ja tunnetaitojen syventäminen - Ihminen on psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen kokonaisuus, esimerkiksi itsensä ymmärtäminen ja kehittäminen - Terveyspalveluiden tarkastelu 	<ul style="list-style-type: none"> * Esimerkkihenkilöiden luominen - elintapojen arviointi * Keskustelut * Oppimispäiväkirja tai -portfolio * Lehtiartikkelien / videoiden / mainosten kriittinen käsittely * Tietojen yhdistäminen esim. kunto-ohjelma vanhukselle * Väittelyt, paneelikeskustelut * Itsearviointi, vertaisarviointi
<p>S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveyttä tukevien ja vaarantavien tekijöiden tietämyksen syventäminen - Lähdekriittisyys syvenee - Ajankohtaisten ilmiöiden kriittinen tarkastelu 	
<p>S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minä yhteiskunnassa, ympäristöterveys, globaali terveys, turvataidot - "Kutistuva" maailma - Yhteisöjen ja eri kulttuurien edustamat terveystieteet 	

<ul style="list-style-type: none"> - Kriittisen ajattelun kehittäminen terveystietämyksessä, yksilön vastuullinen toiminta ja vaikuttaminen - Terveysvalintojen yhteiskunnallinen ja ympäristöllinen näkökulma 	
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Paneelikeskustelut esimerkiksi terveystietämyksessä, ympäristöterveys L1, L2, L3, L5, L7 - Yhteistyöprojektit / vapaaehtoistyö esimerkiksi vanhus- / päiväkotityö L1, L2, L3, L7 	<p>Arviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sanallinen arviointi - Itsearviointi ja vertaisarviointi opettajan arvioinnin tukena

Yleistä

Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämäntapa, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti.

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntapaa sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetti, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy:

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveystieteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmii, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri:

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveystalvet, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden

kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyden ja sairauten liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvattun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuk- sen ta- voite	Sisältö- alueet	Opetuk- sen ta- voit- teista johdetut oppimi- sen ta- voitteet	Arvioin- nin kohde	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 5	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 7	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 8	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 oh- jata op- pilasta ymmär- tämään tervey- den laaja- alai- suutta, tervey- den edistä- mistä sekä elämän- kulkua, kasvua ja kehi- tystä voima- varaläh- töisesti	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilannetta, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan.	Tervey- teen liitty- vät käsi- tykset	Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen. Oppilas osaa nimetä yksittäisen elämäntilannetta koskevan vaiheen.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata jotta-kin elämäntilannetta ja vaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä yhteyttä esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata elämäntilannetta erityisesti	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Oppilas osaa eritellä elämäntilannetta eri vaiheet sekä arvioida terveyden merkitystä

					kehityksen piirteitä.	nuoruuden kehitystä, ja kuvata esi-merkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.	elämän voimavarana elämänkulun eri vaiheissa.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsitteilyyn.	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen. Oppilas osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	Oppilas osaa nimetä perustunteet sekä antaa joi-takin esi-merkkejä tunteiden ja käyttäytymisen väli-sestä vuorovai-kutuk-sesta. Oppilas osaa nimetä kei-noja risti-riitatilan-teiden selvittä-miseen ja	Oppilas osaa kuvata perustunteiden li-säksi muita tunteita sekä antaa esi-merkkejä tun-teiden ja käyttäy-tymisen välisestä vuoro-vaiku-tuksesta ja käyt-täytymisen sää-telystä.	Oppilas osaa luokitella eri-laisia tun-teita, analy-soida nii-den taustatekijöitä sekä esi-tellä kei-noja käyttäy-tymisen ja vuorovai-kutuksen sääte-lyyn. Oppilas osaa luokitella ristiiriitatilan-teiden syitä ja

					stressin ja kriisien käsitte-lyyn.	Oppilas osaa kuva- vata kei- noja ja ratkai- suja ris- tiriitati- lantei- den sel- vittämi- seen sekä stressin ja krii- sien kä- sittelyyn.	esitellä perustel- tuja kei- noja ja ratkaisuja ristiriitati- lanteiden selvittä- miseen sekä stressin ja kriisien käsitte- lyyn.
T3 oh- jata op- pilasta kehittä- mään it- setunte- mus- taan, omien arvojen ja asen- teiden sekä ke- hon ja mielen viestien tunnista- mista ja säätel- mään käyttäy- tymis- tään, oppimis- taan ja opiske- luuan	S1	Oppilas oppii ke- hittä- mään it- setunte- mustaan ja sääte- lemään käyttäyty- mistään ja oppi- mistään.		<i>Ei käy- tetä ar- vosanan muodos- tamisen perus- teena. Oppi- lasta oh- jataan pohti- maan koke- muksi- aan osana it- searvi- ointia.</i>			

tukevia tekijöitä							
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	Oppilas oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä oppii luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa nimitä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen. Oppilas osaa nimitä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkaisuja.	Oppilas osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ratkaisuja.	Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja analysoida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja	Oppilas osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa arvioida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida ja

						vuoro- vaiku- tukseen liittyviä eettisiä kysy- myksiä ja esit- tää nii- hin vas- tuullisia ratkai- suja.	perus- tella nii- hin liitty- viä rat- kaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy							
T5 oh- jata op- pilasta syventä- mään ymmär- ystä fyysi- sistä, psyykki- sistä ja sosiaali- sista tervey- destä sekä niitä vahvis- tavista ja vaa- ranta- vista te- kijöistä ja meka- nis- meista sekä tu- kea	S1–S3	Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä oppii käyttämään niihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas osaa käyttää ohjatusti joitakin terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä.	Oppilas osaa kuvata terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään. Oppilas osaa käyttää joitakin terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvata näiden välisiä yhteyksiä. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.	Oppilas osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauksen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.

oppilaan valmiuksia käyttä näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti							
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauksen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2–S3	Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauksen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuden ja sairauksen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti. Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti. Oppilas osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoitossa, avun hakeamisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakuja sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Oppilas osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoitossa, avun hakeamisessa ja terveyttä

					tilanteisiin liittyen.	tilanteissa.	ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteita sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1–S2	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

<p>T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.</p>	<p>Terveyteen ja sairautteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arviointi</p>	<p>Oppilas osaa nimetä terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkkejä elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ohjatusti terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta muuttamien tiedon luotettavuutta kuvaavien</p>	<p>Oppilas osaa analysoida terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää terveystotumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia.</p> <p>Oppilas osaa arvioida</p>	<p>Oppilas osaa arvioida terveystotumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää perustelun terveystotumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p> <p>Oppilas osaa analysoida elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida perustelun elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia.</p> <p>Oppilas osaa</p>
--	--------------	---	--	--	--	--	---

					tekijöiden pohjalta.	terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.	arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta ja käytettävyyttä eri näkökulmista.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmotaminen	Oppilas osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n yhteyksistä terveyteen.	Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä selvittää yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.	Oppilas osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.
T10 ohjata	S1–S2	Oppilas oppii	Työkyvyn	Oppilas osaa	Oppilas osaa	Oppilas osaa	Oppilas osaa

<p>oppi- lasta luomaan perustaa opis- kelu-, toiminta- ja työky- vylle ja sen yllä- pitämi- selle sekä ku- vaa- maan terveys- palvelu- jen asi- anmu- kaista käyttöä</p>		<p>luomaan perustaa opis- kelu-, toiminta- ja työky- vylle ja sen yllä- pitämi- selle sekä op- pii ku- vaa- maan terveys- palvelu- jen asi- anmu- kaista käyttöä.</p>	<p>edistä- misen keinojen hahmot- taminen</p>	<p>nimetä tekijöitä, jotka vai- kuttavat opiskelu-, toiminta- ja työky- kyyn.</p> <p>Oppilas osaa ni- metä oman koulun ja kunnan terveys- palveluja.</p>	<p>kuvata tekijöitä, jotka vai- kuttavat opiskelu-, toiminta- ja työky- kyyn.</p> <p>Oppilas osaa ku- vata oman koulun ja kunnan terveys- palveluja.</p>	<p>soveltaa tietoa te- kijöistä, jotka vaikutta- vat opis- kelu-, toiminta- ja työky- kyyn, esimer- kiksi laa- timalla niitä tu- kevan suunni- telman.</p> <p>Oppilas osaa ku- vata yh- teiskun- nan eri- laisia terveys- palve- luja ja antaa esimerk- kejä siitä, mi- ten niitä voi hyö- dyntää eri tilan- teissa.</p>	<p>soveltaa ja arvi- oida tie- toa teki- jöistä, jotka vaikutta- vat opis- kelu-, toiminta- ja työky- kyyn, esimer- kiksi laa- timalla niitä tu- kevan perustel- lun suunni- telman.</p> <p>Oppilas osaa ku- vata ja arvioida yhteis- kunnan erilaisia terveys- palve- luja ja miten niitä voi hyödyn- tää asi- anmu- kaisesti eri tilan- teissa.</p>
<p>T11 oh- jata op- pilasta</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppiii</p>	<p>Terveys- käsitys- ten</p>	<p>Oppilas osaa ku- vata</p>	<p>Oppilas osaa ku- vata</p>	<p>Oppilas osaa</p>	<p>Oppilas osaa ar- vioida,</p>

<p>ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.</p>		<p>tarkastelemaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.</p>	<p>arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmotaminen</p>	<p>esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.</p>	<p>esimerkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveyskäsitteeseen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.</p>	<p>analysoida asianmukaisesti esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveyskäsitteille.</p> <p>Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.</p>	<p>miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveyskäsitteille.</p> <p>Oppilas osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.</p>
<p>T12 tukea oppilaan valmiuksien</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii arvioimaan</p>	<p>Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi</p>	<p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen</p>	<p>Oppilas osaa analysoida ohjatusti</p>	<p>Oppilas osaa analysoida</p>	<p>Oppilas osaa arvioida terveyteen</p>

<p>arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikutuskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevista asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä</p>		<p>kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikutuskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevista asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.</p>	<p>sekä terveyteen ja turvallisuuden vaikutusten tunteminen</p>	<p>terveysviestinnän vaikutuskeinoon tai luotettavuuteen vaikuttavan tekijän.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa kuvata keinoja, miten terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa analysoida elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa</p>	<p>liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella keinoja, joilla lähiyhteisöjen ja ympäristön terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa.</p>
---	--	---	---	---	---	---	--

						lähiyh- tei- söissä.	
--	--	--	--	--	--	----------------------------	--

15.4.10 Uskonto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämänskatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyhteyden kuuluvia elämänskysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvämonimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan

kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levineisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntaan ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta

suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Uskonnon päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Päätösarvioinnin kriteeri arvosalalle kahdeksan
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvämonimuotoisuus	S1, S2	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemaisensa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontopereinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämönhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyhteyden kuuluvia elämäntutkimyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvämonimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

Evangelisluterilaisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.1k

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
---	---

<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - kristinusko maailmanuskontona 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt - oppimispäiväkirja - portfolio - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - uskontotieteen peruskäsitteet - uskonnon ulottuvuudet - maailmanuskonnot - uskonnottomuus ja katsomusvapaus - ajankohtaiset uskontoihin ja katsomuksiin liittyvät asiat mediassa 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - vuoropuhelu muiden uskontojen ja vakaumusten kanssa - toisen pyhän kunnioittaminen - uskonnonvapaus 	

8.Ik

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - kristinuskon historia, oppi ja tapakulttuuri - Raamatun synty ja rakenne - globaali kristinusko ja suurimmat kirkkokunnat 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt - portfolio - oppimispäiväkirja - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Uskontojen maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> - globaali kristinusko - ekumenia - Raamatun ja kristinuskon vaikutus kulttuuriin - usko ja tieto kristinuskon historiassa - kristinuskon ajankohtaiset ilmiöt 	
<p>S3 Hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> - toisen pyhän kunnioittaminen - kristinuskon ajankohtaiset ilmiöt 	

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raamatun etiikka - kirkkokuntien etiikka 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt - portfolio - esseet ja mielipidekirjoitukset

	<ul style="list-style-type: none"> - oppimispäiväkirja - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
S2 Uskontojen maailma <ul style="list-style-type: none"> - eri uskontojen ja uskonnollisten liikkeiden etiikka - uskonto ja etiikka mediassa 	
S3 Hyvä elämä <ul style="list-style-type: none"> - etiikan peruskäsitteet - valinnat, vastuu, tekojen arviointi - YK:n ihmisoikeudet - uskonnonvapaus, uskonnottomuus - ajankohtaiset eettiset ilmiöt - toisen pyhän kunnioittaminen 	

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinuskon eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin

uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämäkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formattiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvattun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi

kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaiutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaiutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.	Oppilas tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaiutusta

						keskenään. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	monipuolisesti. Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonosta ja sen vaikutuksista	S1	Oppilas syventää tietojaan opiskeltavasta uskonosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksesta sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksesta. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Oppilas osaa hankkia annettujen	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulkin-toja. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri

					ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katso-muksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilais-ten kat-somus-ten tunte-minen	Oppilas osaa ni-metä kaksi us-kontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä. Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnotto-muuden eroja.	Oppilas osaa ni-metä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja uskonnotto-muuden eroja. Oppilas osaa hankkia annettujen	Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekässä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia	Oppilas osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta. Oppilas osaa

					ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Oppilas tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä	Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkkejä uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa,

						populaari-kulttuurissa.	maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaari-kulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.	Uskonollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas erottaa selkeästi uskonollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.	Oppilas tunnistaa tieteelliselle ja uskonolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.	Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.	Oppilas osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen	S3	Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä	Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkitalanteista	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa	Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä,

<p>ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin</p>		<p>käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.</p>	<p>hallitseminen</p>	<p>ihmisoikeudesta. Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjatusti eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisoikeuksista ja niiden merkityksestä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>eettiset kysymykset muista kysymyksistä. Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.</p>	<p>pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.</p>
<p>T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas kehittää valmiuksiin pohdita uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä</p>	<p>Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä</p>	<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen</p>	<p>Oppilas osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen</p>

<p>maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina</p>		<p>ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>ja globaalisti</p>	<p>näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.</p>	<p>valintoihin ja toimintaan.</p>	<p>perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.</p>
<p>T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankoh- taisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa ihmisyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankoh- taisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.</p>	<p>Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla jotakin eettistä kysymystä ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ihmisyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankoh- taisia eettisiä kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja ottaa niiden pohjalta kantaa eettisiin kysymyksiin.</p>	<p>Oppilas osaa poh- tia itsenäisesti ja muiden kanssa ihmisyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankoh- taisia eettisiä kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyk- sistä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia monipuolisesti ihmisyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankoh- taisia eettisiä kysymyksiä itse- näisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas osaa analysoida omia arvojaan sekä tunnistaa erilaisten eettisten</p>

							<p>ratkaisujen taustalla vaikuttavia arvoja.</p> <p>Oppilas osaa esittää johdonmukaisia ja perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.</p>
T9 innostaa oppilasta tutki- maan omien valinto- jensa eettisiä ulottu- vuuksia ja niiden vaiku- tusta hy- vinvointiin ja kannus- taa kes- tävään elämän- tapaan	S2, S3	Oppilas harjaan- tuu analy- soimaan eettisiä valinto- jaan ja nii- den vaiku- tusta hy- vinvointiin sekä ke- hittää val- miuksiaan toteuttaa kestävä elämänta- paa.	Eettisten valintojen vaikutus- ten hah- mottami- nen suh- teessa hyvin- vointiin ja kestä- vään tu- levaisuus- teen	Oppilas tunnistaa ohjatusti eettisten valintojen ja tekojen seurauk- sia.	Oppilas osaa ku- vailla eet- tisten va- lintojen vaiku- tusta hy- vinvoin- tiin ja kestä- vään tu- levaisuus- teen.	Oppilas osaa ana- lysoida eettisiä valintoja sekä nii- den vaiku- tuksia hy- vinvointiin ja kestä- vään tule- vaisuus- teen.	Oppilas osaa ar- vioida eettisiä valintoja sekä an- taa esi- merkkejä niiden välittö- mistä ja välillisistä vaikutuk- sista hy- vinvoin- tiin ja kestä- vään tu- levaisuus- teen.
T10 roh- kaista oppilaita	S1, S2, S3	Oppilas kehittää		<i>Ei vai- kuta ar- vosanan</i>			

kohtaa- maan erilaisia ihmisiä nyt ja tu- levaisuus- dessa jatko- opin- noissa, työelä- mässä ja vapaa- ajalla		valmiuksi- aan ra- kentavaan vuorovai- kutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tule- vaisuu- dessa jatko- opin- noissa, työelä- mässä ja vapaa- ajalla.		<i>muodos- tami- sessa. Oppilasta ohjataan pohti- maan ko- kemuksi- aan ja valmiuk- siaan osana it- searvi- ointia.</i>			
---	--	--	--	---	--	--	--

Ortodoksinen uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyhteön kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvämonimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjänä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteerit, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä

keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonottomuuteen elämäkatsomuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan

oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjänä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteerit, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä

keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämäntutkimuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä

keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Ortodoksisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päätösarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.	Oppilas tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti. Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä

						kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Oppilas syventää tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksesta sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksesta. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulintoja. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia

						huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katso-muksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilais-ten katso-musten tunte-minen	Oppilas osaa nime-tä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä. Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Oppilas osaa nime-tä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katso-muksista.	Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekässä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Oppilas osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katso-muksista ja

							kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katso- musten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katso- musten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Oppilas tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkkejä uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.

<p>T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.</p>	<p>Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.</p>	<p>Oppilas tunnistaa tieteelle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.</p>	<p>Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden</p>	<p>Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin ihmisoikeudesta. Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan</p>	<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkilanteista eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjatusti eettisiä kysymyksiä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä. Oppilas osaa pohtia eettisiä</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä, pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista</p>

<p>uskonnon ja muiden uskontojen ja katso- musten eettisiin periaatteisiin</p>		<p>uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.</p>		<p>uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisoi- keuksista ja niiden merkityksestä.</p> <p>Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>kysymyksiä ja ihmisoi- keuksien toteutumista käytännössä.</p> <p>Oppilas osaa kuulla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katso- muksen eettisiä periaatteita.</p>	<p>käytännössä.</p> <p>Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.</p>
<p>T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas kehittää valmiuksi- aan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä ja globaalisti</p>	<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.</p>	<p>Oppilas osaa kuulla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta</p>

							maail- maa.
T8 roh- kaista oppilasta pohti- maan ih- misyy- teen kuuluvia elämän- kysy- myksiä, ajankoh- taisia eettisiä kysy- myksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii poh- timaan it- senäisesti ja yh- dessä muiden kanssa ih- misyyteen kuuluvia elämänky- symyksiä, ajankoh- taisia eet- tisiä kysy- myksiä ja omien ar- vojen suh- detta nii- hin.	Eettisen ajattelun ja omien näke- mysten il- maisemi- sen tai- dot	Oppilas osaa ku- vailla jo- takin eet- tistä ky- symystä ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ihmisyy- teen kuu- luvia elä- mänkysy- myksiä ja joitakin ajankoh- taisia eettisiä kysymyk- siä. Oppilas osaa ku- vailla it- selleen tärkeitä arvoja ja ottaa nii- den poh- jalta kan- taa eetti- siin kysy- myksiin.	Oppilas osaa poh- tia itsenäi- sesti ja muiden kanssa ih- misyyteen kuuluvia elämänky- symyksiä ja joitakin ajankoh- taisia eet- tisiä kysy- myksiä. Oppilas osaa ku- vailla it- selleen tärkeitä arvoja ja esittää perustel- tuja näke- myksiä eettisistä kysymyk- sistä.	Oppilas osaa pohtia monipuol- lisesti ih- misyy- teen kuu- luvia elä- mänkysy- myksiä ja ajankoh- taisia eettisiä kysymyk- siä itse- näisesti ja yh- dessä muiden kanssa. Oppilas osaa analy- soida omia ar- vojaan sekä tun- nistaa erilaisten eettisten ratkaisu- jen taustalla vai- kuttavia arvoja. Oppilas osaa esittää

							johdon- mukaisia ja perus- teltuja näke- myksiä eettisistä kysymyk- sistä.
T9 in- nostaa oppilasta tutki- maan omien valinto- jensa eettisiä ulottu- vuuksia ja niiden vaiku- tusta hy- vinvoin- tiin ja kannus- taa kes- tävään elämän- tapaan	S2, S3	Oppilas harjaan- tuu analy- soimaan eettisiä valinto- jaan ja nii- den vaiku- tusta hy- vinvointiin sekä ke- hittää val- miuksiaan toteuttaa kestävää elämänta- paa.	Eettisten valintojen vaikutus- ten hah- mottami- nen suh- teessa hyvin- vointiin ja kestä- vään tu- levaisuu- teen	Oppilas tunnistaa ohjatusti eettisten valintojen ja tekojen seurauk- sia.	Oppilas osaa ku- vailla eet- tisten va- lintojen vaiku- tusta hy- vinvoin- tiin ja kestä- vään tu- levaisuu- teen.	Oppilas osaa ana- lysoida eettisiä valintoja sekä nii- den vaiku- tuksia hy- vinvointiin ja kestä- vään tule- vaisuu- teen.	Oppilas osaa ar- vioida eettisiä valintoja sekä an- taa esi- merkkejä niiden välittö- mistä ja välillisistä vaikutuk- sista hy- vinvoin- tiin ja kestä- vään tu- levaisuu- teen.
T10 roh- kaista oppilaita kohtaa- maan erilaisia ihmisiä nyt ja tu- levaisuu- dessa jatko-	S1, S2, S3	Oppilas kehittää valmiuksi- aan ra- kentavaan vuorovai- kutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja		<i>Ei vai- kuta ar- vosanan muodos- tami- sessa. Oppilasta ohjataan pohti- maan ko- kemuksi- aan ja</i>			

opinnoissa, työelämässä ja vapaaajalla		tulevaisuudessa jatkoopinnoissa, työelämässä ja vapaaajalla.		<i>valmiuksiin osana itsearviointia.</i>			
--	--	--	--	--	--	--	--

15.4.11 Elämäkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaiteja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintö-ohjelmaan	S1	L2, L7
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	L1, L2, L5
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	L1, L3
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	L2, L3, L7
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	L5, L7
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	L1, L7

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.lk

Sisältöjä ei ole sidottu vuosiluokkiin. Vuosittaiset sisällöt määritellään tarkemmin riippuen kulloisenkin oppilasryhmän koostumuksesta.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Katsomus ja kulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> - maailmankuvat ja -katsomukset nykymaailmassa ja historiassa - maailmanuskonnot - uskonottomuus ja katsomusvapaus - katsomukset ja kulttuuri mediassa ja taiteessa - oma elämäkatsomus ja identiteetti - kulttuuri- ja luonnonperintö (Unesco) 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt - portfolio - oppimispäiväkirja - esseet - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Etiikan perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - etiikan peruskysymykset - hyvän elämän lähtökohdat - teon eettinen arviointi - sosiaalisessa mediassa ja tiedotusvälineissä esiintyvät ajankohtaiset kysymykset eettisestä näkökulmasta - kulttuurinen moninaisuus rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä - eettisen lähestymistavan ja käsitteistön soveltaminen nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin 	
<p>S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - ihmisarvo, ihmisoikeus ja ihmisten välinen yhdenvertaisuus 	

<ul style="list-style-type: none"> - ihmisoikeuksien kehitys ja ihmisoikeuksien loukkaukset - ihmisen ja luonnon suhde - luonto ja yhteiskunta (kestävä tulevaisuus, ympäristöetiikka ja eläinten oikeudet) 	
--	--

8.Ik

Sisältöjä ei ole sidottu vuosiluokkiin. Vuosittaiset sisällöt määritellään tarkemmin riippuen kulloisenkin oppilasryhmän koostumuksesta.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Katsomus ja kulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> - maailmankuvat ja -katsomukset nykymaailmassa ja historiassa - maailmanuskonnot - uskonottomuus ja katsomusvapaus - katsomukset ja kulttuuri mediassa ja taiteessa - oma elämäkatsomus ja identiteetti - kulttuuri- ja luonnonperintö (Unesco) 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu - projektitöiden esittely ja vertaisarviointi - oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt - portfolio - oppimispäiväkirja - esseet - kokeet (suulliset tai kirjalliset) - kirjallinen itsearviointi
<p>S2 Etiikan perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - etiikan peruskysymykset - hyvän elämän lähtökohdat - teon eettinen arviointi - sosiaalisessa mediassa ja tiedotusvälineissä esiintyvät ajankohtaiset kysymykset eettisestä näkökulmasta - kulttuurinen moninaisuus rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä 	

- eettisen lähestymistavan ja käsitteistön soveltaminen nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin	
S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	
- ihmisarvo, ihmisoikeus ja ihmisten välinen yhdenvertaisuus	
- ihmisoikeuksien kehitys ja ihmisoikeuksien loukkaukset	
- ihmisen ja luonnon suhde	
- luonto ja yhteiskunta (kestävä tulevaisuus, ympäristöetiikka ja eläinten oikeudet)	

9.Ik

Sisältöjä ei ole sidottu vuosiluokkiin. Vuosittaiset sisällöt määritellään tarkemmin riippuen kulloisenkin oppilasryhmän koostumuksesta.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
Elämäkatsomustiedon opetuksessa lukuvuosi jaetaan neljään jaksoon. Kussakin jaksossa yksi sisältö ja 1-2 työtapaa.	
S1 Katsomus ja kulttuuri	- oppilaan ja opettajan välinen arviointikeskustelu
- maailmankuvat ja -katsomukset nykymaailmassa ja historiassa	- projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi
- maailmanuskonnot	- oppilaiden eettiset ryhmäkeskustelut tai väittelyt, joita opettaja tarkkailee ja antaa palautetta
- uskonnottomuus ja katsomusvapaus	- portfolio
- katsomukset ja kulttuuri mediassa ja taiteessa	- esseet
- oma elämäkatsomus ja identiteetti	- oppimispäiväkirja
- kulttuuri- ja luonnonperintö (Unesco)	- kokeet (suulliset tai kirjalliset)
	- kirjallinen itsearviointi
S2 Etiikan perusteita	

<ul style="list-style-type: none"> - etiikan peruskysymykset - hyvän elämän lähtökohdat - teon eettinen arviointi - sosiaalisessa mediassa ja tiedotusvälineissä esiintyvät ajankohtaiset kysymykset eettisestä näkökulmasta - kulttuurinen moninaisuus rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä - eettisen lähestymistavan ja käsitteistön soveltaminen nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin 	
<p>S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - ihmisarvo, ihmisoikeus ja ihmisten välien yhdenvertaisuus - ihmisoikeuksien kehitys ja ihmisoikeuksien loukkaukset (holokausti) - ihmisen ja luonnon suhde - luonto ja yhteiskunta (kestävä tulevaisuus, ympäristöetiikka ja eläinten oikeudet) 	

Yleistä

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämäntutkimuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykyä.

S1 Katsomus ja kulttuuri

Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämäntutkimuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käänneisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohdaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittämistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämäkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelua. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päättöarviointia annettaessa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsoimuksellisia käsitteitä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsoimuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas tunnistaa joitakin katsoimuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottoisuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet, tunnistaa	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsoimuksellisia käsitteitä omassa katsoimuksellisessa

						niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	ajattelusaan ja tuotoksissaan.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleisivistystä ohjamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katso-muksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Oppilas rakentaa yleisivistystä erilaisista kulttuureista ja katso-muksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.	Kulttuurien ja katso-musten tunteminen	Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pu-keutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökoh-teen.	Oppilas osaa kuva-ta eri kulttuuria tai katso-musta sekä tun-nistaa näiden yhtäläi-syyksiä ja eroja. Oppilas osaa ker-toa jois-tain Unescon maailmanpe-rintöoh-jelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanpe-rintökoh-teita.	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katso-muksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanpe-rintöoh-jelman lähtökoh-dista ja nimetä joitain maailmanpe-rintökoh-teita.	Oppilas ymmär-tää kulttuurista ja katso-muksel-lista mo-ninai-suutta sekä osaa suhteut-taa omaa kulttuuri- ja katso-muksel-lista ase-maansa maailman kulttuureissa ja perin-nössä. Oppilas osaa kuvailla Unescon maailmanpe-rintöoh-jelman lähtökoh-tia ja ni-metä

							useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinuskon, marxismi ja veganismi).	Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä. Oppilas tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa	Oppilas ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa

						kertoa, miten katso- muksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.	selittää, miten katso- muksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä sekä hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katso- musvapaus ihmisoikeutena sekä	S1, S3	Oppilas oppii ymmärtämään katso- musvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin katso- musvapaudesta.	Oppilas tunnistaa katso- musvapauden ihmisoikeutena. Oppilas osaa nimenä vähintään	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katso- musvapaudesta ihmisoikeutena, joistakin	Oppilas selittää katso- musvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden

katso- musva- pauden turvaa- misen kansalli- sia ja kansain- välisiä keinoja		katso- musva- pauden turvaami- sen kan- sallisiin ja kansain- välisiin keinoihin			yhden keinon, jolla kat- sotus- vapautta turva- taan.	katso- musva- pauden turvaa- misen keinoista sekä nii- den puut- teista eri- laisissa tilan- teissa.	turvaa- misen keinoista sekä osaa eri- tellä nii- den puutteita erilai- sissa ti- lan- teissa.
T6 oh- jata oppi- lasta hahmot- tamaan erilaisia katso- mukselli- sia rat- kaisuja sekä nii- den taustalla olevia yksilölli- siä ja yh- teisöllisiä perus- teita	S1, S2, S3	Oppilas oppi hahmot- tamaan erilaisia katso- mukselli- sia rat- kaisuja sekä nii- den taus- talla ole- via yksi- löllisiä ja yhteisölli- siä pe- rusteita	Katsomuk- sellisten valintojen perusteiden tarkas- telu	Oppilas osaa ku- vata jon- kin katso- mukselli- sen rat- kaisun ja ohjatusti nimetä jonkin sii- hen liitty- vän pe- rusteen (kuten se, ettei ihminen käytä lentoko- netta eet- tisistä sivistä).	Oppilas osaa ku- vata jon- kin katso- mukselli- sen rat- kaisun ja osaa ni- metä jon- kin siihen liittyvän yksilölli- sen ja yhteisölli- sen pe- rusteen.	Oppilas osaa ku- vata eri- laisten ihmisten katso- muksel- listen va- lintojen taustalla olevia yksilölli- siä ja yh- teisöllisiä perus- teita.	Oppilas osaa eri- tellä ja arvioida erilaisten ihmisten katso- muksel- listen va- lintojen taustalla olevia yksilölli- siä ja yh- teisöllisiä perus- teita ja osaa verrata omia katso- mukselli- sia rat- kaisu- jaan nii- hin.
T7 kan- nustaa oppilasta	S1, S2, S3	Oppilas oppi	Monikult- tuurisuu- den ja	Oppilas osaa an- taa	Oppilas osaa ku- vata	Oppilas ymmär- tää	Oppilas ymmär- tää ja

maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen		hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	yhdenvertaisuuden hahmottaminen	esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.	osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä. Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien	S1, S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas tunnistaa jonkin kestävän tulevaisuuden	Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan	Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan

valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti		valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.		edellytyksen. Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.	edellytyksistä. Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoi-keuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoi-keuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.	Ihmisoi-keusetiikan tuntemus	Oppilas osaa kuvailla ihmisarvon tai ihmisoi-keuksiin liittyviä seikkoja.	Oppilas osaa nimetä joi-takin ihmisoi-keuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoi-keuksien merkityksestä.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoi-keuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoi-keuksien toteutumisesta	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoi-keuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoi-keuksien toteutumisesta

						histori- assa.	histori- assa sekä pe- rustella ihmisoi- keuksien merki- tystä.
--	--	--	--	--	--	-------------------	--

15.4.12 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tunte-
mista sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Mennei-
syyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehi-
tystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita
ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan
taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identitee-
tin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteis-
kunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen
käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi
historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mah-
dollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoit-
teena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden
tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä
sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historian-
opetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä
tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alai- nen osaami- nen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6	L1-L7
Tiedon hankkiminen menneisyydestä		

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	S1–S6	L1-L5
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6	L1, L2, L4
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	L1-L4, L6, L7
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6	L1, L2, L4
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	L1, L2, L4
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä	S1–S6	L1-L4, L7
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	L1, L2, L4, L5
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkinsa niiden pohjalta	S1–S6	L1, L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	L1-L7

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

8.Ik

Oppisisältöjä voidaan siirtää käsiteltäväksi 7.-vuosiluokalle tarpeen mukaan.

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys	

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa	
<p>S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan</p> <p>- Suomen itsenäistyminen ja ensimmäiset vuosikymmenet</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovai- kutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarvi- ointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskuste- lut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S4 Suurten sotien aika</p> <p>- maailmansotien välinen aika, esim. de- mokratia, diktatuurit ja talouslama</p> <p>- toisen maailmansodan aika</p> <p>- Suomen sodat</p> <p>- kylmän sodan aika</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovai- kutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarvi- ointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskuste- lut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentami- nen	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovai- kutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu

<p>- sotien jälkeiset vuosikymmenet Suomessa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret</p> <p>- kehittyvät maat</p> <p>- kylmän sodan jälkeinen maailma</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät

7.Ik

Oppisisältöjä voidaan siirtää käsiteltäväksi 8.-vuosiluokalle tarpeen mukaan.

<p>Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen</p>	<p>Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä</p>
--	--

<p>S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys</p> <ul style="list-style-type: none"> - teollistuminen - Suomen teollistuminen ja sen vaikutukset 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S2 Ihmiset muuttavat maailmaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ranskan suuri vallankumous - 1800-luvun suuret aatteet ja niiden vaikutukset - vieraat maanosat ja imperialismi - Yhdysvallat 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät

<p>S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suomi Venäjän yhteyteen - elämää sääty-yhteiskunnassa - Suomen autonomisen aseman muuttuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovai- kutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S4 Suurten sotien aika</p> <ul style="list-style-type: none"> - ensimmäinen maailmansota - Venäjän vallankumoukset 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovai- kutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen</p>	
<p>S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret</p>	

Sisältöalueet

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuviissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen: Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä	S1–S6	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan</i>			

rakentavana oppiaineena				<i>kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Tiedon hankkiminen menneisyydestä							
T2 aktiivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjatusti historian tapahtuman tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annetusta lähteestä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjajana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtuman tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esityksissä tulkintoissa eroja.	Oppilas hankkii historian tapahtuman tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erotelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitä erottaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6						
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja	Oppilas muistaa menneisyyteen liittyviä keskeisiä	Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä	Oppilas jäsentää historiallisten tapahtumien, ilmiöiden

aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä		siihen liittyviä käsitteitä.		pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan ne ajallisesti toisiinsa.	sisällölli- siä käsitteitä ja antaa joi- tain esi- merkkejä tarkastel- tavana olevalle historialli- selle ajanjak- solle omi- naisista piirteistä.	sisällölli- siä käsitteitä ja kuvaa tarkastel- tavana olevalle historialli- selle ajanjak- solle omi- naisia piirteitä.	ja ajan- jaksojen aikajär- jestyksen ja ajalli- sia yh- teyksiä. Oppilas käyttää aikaan liittyviä käsitteitä ja eritte- lee histo- rian kes- keisiin ajanjak- soihin liit- tyviä ta- pahtu- mia, hen- kilöitä ja ilmiöitä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksente- koon vai- kutta- neita te- kijöitä eri- laisissa historialli- sissa ti- lanteissa	S1–S6	Oppilas oppii ym- märtä- mään ih- misen toimintaa ja pää- töksente- koon vai- kutta- neita te- kijöitä eri- laisissa historial- lisissa ti- lan- teissa.	Histori- allinen empatia	Oppilas tunnis- taa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toimin- nalleen.	Oppilas tunnis- taa, mi- ten ih- misten sosiaali- nen ja yhteis- kunnalli- nen asema vaikutta- vat hei- dän teko- jensa motiivei- hin.	Oppilas tulkitsee ihmisten toimin- nan tar- koituspe- riä ja erit- telee, mi- ten ih- misten sosiaali- nen ja yhteis- kunnalli- nen asema tai histo- riallinen konteksti	Oppilas asettau- tuu men- neen ajan ih- misen ase- maan, ar- vioi hänen toimin- tansa motiiveja sekä tar- kastelee sitä, mi- ten hä- nen sosi- aalinen

						vaikutta- vat hä- nen toi- min- taansa.	tai yhteis- kunnalli- nen ase- mansa tai histo- riallinen konteksti vaikutta- vat hä- nen toi- min- taansa.
T6 aut- taa oppi- lasta ar- vioimaan erilaisia syitä his- torialli- sille ta- pahtu- mille ja ilmiöille	S1–S6	Oppilas oppi ar- vioimaan erilaisia syitä his- torialli- sille ta- pahtu- mille ja il- miöille sekä analysoi- maan historial- lista muutosta ja jatku- vuutta.	Syy- seu- raus- suhtei- den ym- märtä- minen histori- assa sekä muutok- sen ja jatku- vuuden ymmär- täminen	Oppilas tunnistaa mennei- syydestä asioita, jotka ovat muuttu- neet tai pysyneet muuttu- matta- mina. Oppilas nimeää muutok- selle tai muuttu- mattomuudelle jonkin yk- sittäisen syy.	Oppilas tunnis- taa, että histori- assa se- littäminen perustuu toimijoi- den tar- koituspe- rien ana- lysointiin. Oppilas tunnistaa syitä ja seurauk- sia histo- riallisille tapahtu- mille ja il- miöille. Oppilas selittää yksilölli- sesti oh- jeistet- tuna, miksi joil- lain	Oppilas ymmär- tää, että histori- assa se- littämi- nen pe- rustuu toimijoi- den tar- koituspe- rien ana- lysoin- tiin. Oppilas ymmär- tää, että historial- lisilla ta- pahtu- milla ja ilmiöillä on erilai- sia syitä ja seu- rauksia, ja antaa niistä esimerk- kejä.	Oppilas erottelee historialli- sia ta- pahtumia tai ilmi- öitä selit- tävät keskeiset tekijät vä- hemmän tärkeistä ja analy- soi histo- riallisten tapahtu- mien syitä ja seurauk- sia (ku- ten välit- tömien ja pitkäkes- toisten syiden merki- tystä). Oppilas arvioi, miksi

					elämän- alueilla toimittiin ennen toisin kuin ny- kyään.	Oppilas erittelee, miksi joillain elämän- alueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin ny- kyään.	joillain elämän- alueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin ny- kyään ja miten ta- pahtu- man tai ilmiön seurauk- set vai- kuttivat eri lailla eri ase- massa oleviin ih- misiin ja ihmisryh- miin.
Historiallisen tiedon käyttäminen							
T8 kan- nustaa oppilasta tulkinto- jen teke- miseen	S1–S6	Oppilas rohkais- tuu tul- kintojen tekemi- seen.		<i>Ei käy- tetä arvo- sanan muodos- tamisen perus- teena. Oppilasta ohjataan pohti- maan ko- kemuksi- aan osana it- searvi- ointia.</i>			

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia	S1–S6	Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia.	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Oppilas kuvailee, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas selittää ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen	Oppilas antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.	Oppilas selittää, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.
T11 harjaannuttaa oppilasta	S1–S6	Oppilas oppii käyttämään erilaisia	Historian tietolähteiden	Oppilas vastaa ohjatusti menneisyyttä	Oppilas esittää jonkin tulkinnan	Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin	Oppilas tulkitsee erilaisia historiallisen

<p>käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta</p>		<p>lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan niiden pohjalta oman perustellun tulkintansa.</p>	<p>käyttäminen ja historia-tiedon tuottaminen</p>	<p>koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta.</p> <p>Oppilas muodostaa opettajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.</p>	<p>hyödyn-tään käytössään olevia lähteitä.</p>	<p>kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota.</p> <p>Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.</p>	<p>tiedon lähteitä.</p> <p>Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja osoittaen tunnistavansa tulkintoihinsa liittyvän virhetulkinnan mahdollisuuden.</p>
<p>T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.</p>	<p>Historiatietoisuuden hyödyntäminen</p>	<p>Oppilas osoittaa ohjatusti, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.</p>	<p>Oppilas kuvailee, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.</p>	<p>Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.</p>	<p>Oppilas esittää arvion siitä, miten tulkinnat menneisyydestä vaikuttavat ihmisten tulevaisuuden odotuksiin ja valintoihin.</p>

15.4.13 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Heitä harjaannutetaan hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamisissaan tilanteissa.

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan koulu yhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1-S4	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4	L1, L2, L4, L7

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	L2, L4, L7
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1-S3	L3, L4, L5
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4	L1, L4, L7
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avoimasti.	S1, S2, S3	L2, L4
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöäkehittävänä kansalaisena	S1-S3	L1, L4, L6
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4	L2, L4, L7
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1-S4	L1, L2, L7

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta - yksilö yhteisön jäsenenä, perhe	- jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi

<ul style="list-style-type: none"> - kansalaisuus, vähemmistöt - kuluttajuus - hyvinvointiyhteiskunta ja sosiaaliturva - elintaso ja kestävä kehitys 	<ul style="list-style-type: none"> - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat (esim. uutispäiväkirja) - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S2 Demokraattinen yhteiskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> - poliittinen järjestelmä - oikeusvaltio ja oikeudenkäyttö - sisäinen ja ulkoinen turvallisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat (esim. uutispäiväkirja) - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kansalainen vaikuttajana 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi

<ul style="list-style-type: none"> - media vaikuttamisen kanavana 	<ul style="list-style-type: none"> - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat (esim. uutispäiväkirja) - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät
<p>S4 Taloudellinen toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> - elinkeinot - kansantalous - kansainvälinen talous - talouspolitiikka 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutteinen ohjaus- ja arviointikeskustelu - itsearviointi - projektitöiden esittely ja suullinen vertaisarviointi - opettajan ohjaamat oppilaiden ryhmäkeskustelut ja väittelyt - blogit, oppimispäiväkirjat (esim. uutispäiväkirja) - portfolio (esim. kirjallinen, sähköinen) - esseet - kokeet (suulliset, kirjalliset tai sähköiset) -itsenäiset tehtävät

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa

tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestäväen kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoidennäkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa

lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päätösarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremmman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta	S1–S4	Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana</i>			

yhteiskuntaoppiin tiedonalana				<i>itsearviointia.</i>			
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1–S4	Oppilas oppii arvioimaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten valintojen eettisiä merkityksiä ja seurauksia.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys							
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan	S2, S3	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseseen	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.	Oppilas kuvailee ihmisoikeuksia, oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita. Oppilas löytää ohjatusti tietoa laista ja oikeudesta.	Oppilas erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista ja	Oppilas arvioi ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista yhteiskunnassa. Oppilas käyttää lakia ja oikeutta koskevia

suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta		oikeusjärjestelmään.				oikeudesta asianmu-kaista tietoläh- dettä käyttäen.	tietoläh- teitä on- gelman- ratkaisua vaati- vissa tehtä- vissä.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan ta-salla yhteiskun- taa, talouden toimintaa ja yksi- tyistä taloudenpi- toa kos- kevia tie- tojaan ja taitojaan sekä ar- vioimaan kriittisesti median roolia ja merki- tystä	S1–S3	Oppilas oppii ym- märtä- mään yh- teiskun- nan toi- minnan sekä yk- sityisen että julki- sen ta- loudenpi- don peri- aatteita. Hän oppii tarkaste- lemaan kriittisesti median yhteis- kunnal- lista roo- lia.	Yhteis- kuntaa, mediaa, taloutta ja talou- denpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas tunnistaa ohjatusti yhteis- kuntaan ja talou- teen liit- tyviä asi- oita. Oppilas löytää ohjatusti yhteis- kuntaa ja taloutta koskevaa tietoa hä- nelle an- netusta lähteestä sekä an- taa ohja- tusti esi- merkin median toimin- nasta tie- don välit- täjänä.	Oppilas kuvailee esimerk- kien avulla yhteis- kunnan ja talou- den ilmi- öitä ja toimin- taa. Oppilas löytää eri lähteistä tietoa yh- teiskun- nasta ja talou- desta ja havait- see eroja tietoläh- teiden anta- missa tiedoissa. Oppilas kuvailee median vaiku- tusta omassa	Oppilas hankkii tietoa yh- teiskun- nasta ja talou- desta eri lähteitä käyttäen sekä ver- tailee lähteiden tietoja keske- nään. Oppilas erittelee median roolia yk- silöiden elä- mässä ja sen toi- mintaa julkisen keskus- telun osana.	Oppilas hankkii ja erittelee yhteis- kuntaa ja taloutta käsittele- vää tie- toa eri näkökul- mia huo- mioon ot- tavalla ja kriittisellä tavalla. Oppilas arvioi kriittisesti median toimintaa ja media- vaikutta- mista yh- teiskun- nassa.

					elä- mässä ja yhteis- kun- nassa.		
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen							
T5 roh- kaista oppilasta kehitty- mään yritteli- ääksi ja vastuul- liseksi ta- loudel- liseksi toimi- jaksi, joka hah- mottaa yrittä- jyyttä ja työelä- mää, tun- tee nii- den tarjo- amia mahdolli- suuksia ja osaa suunni- tella omaa tu- levai- suuttaan	S1–S4	Oppilas oppii toimi- maan työelä- mää ja yrittä- jyyttä tunte- vana ta- loudelli- senä toi- mijana.	Yrittä- jyys- ja työelä- mätaito- jen käyt- täminen ja sovel- taminen	Oppilas osoittaa tunnistava- nsa ohjatusti palkka- työn ja yrittäjyy- den eroja sekä palkka- työtä ja yrittä- jyyttä edusta- via am- matteja.	Oppilas kuvailee palkka- työn ja yrittäjyy- den piir- teitä. Oppilas kertoo, mitä mahdolli- suuksia palkkatyö ja yrittä- jän am- matti tar- joavat yksilölle.	Oppilas erittelee palkka- työn ja yrittäjyy- den ase- maa yh- teiskun- nassa. Oppilas vertailee palkka- työn ja yrittäjyy- den tarjo- amia mahdolli- suuksia yksilölle.	Oppilas analysoi palkka- työn ja yrittäjyy- den mer- kitystä yhteis- kun- nassa. Oppilas arvioi palkka- työn ja yrittäjyy- den mer- kityksiä yksilölle.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista	S1–S3	Oppilas oppii analysoimaan yhteiskunnan eri yhteisöjä	Eri yhteisöjen ja väestöryhmien monipuolinen tarkastelu	Oppilas osoittaa tunnistava- nsa esimerk- kien avulla	Oppilas kuvailee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä	Oppilas erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan	Oppilas arvioi keinoja, joilla voidaan tukea

toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti		ja väestöryhmiä.		suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.	väestöryhmien yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltaamaan niitä lähiyhteisössään.	Yhteiskunnallisen päätöksen teon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen	Oppilas osoittaa tunnistaivansa ohjatusti demokraattisen päätöksen teon tunnuspiirteitä. Oppilas osoittaa esimerkeistä, miten demokraattinen päätöksentekoko ilmenee hänen lähiyhteisössään.	Oppilas kuvailee demokraattisen päätöksen teon tunnuspiirteitä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla. Oppilas kuvailee, millä eri tavoin demokraattisia toimintatapoja voidaan toteuttaa hänen lähiyhteisössään.	Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla. Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.	Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta, miten demokration päämäärät toteutuvat päätöksenteossa eri tasoilla. Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteluita ehdotuksia niiden kehittämiseksi.

<p>T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti</p>	<p>S1, S4</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.</p>	<p>Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen</p>	<p>Oppilas osoittaa ohjatusti tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen). Oppilas osoittaa tunnistaavansa ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.</p>	<p>Oppilas selittää taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä yksilön taloudessa. Oppilas kuvailee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.</p>	<p>Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa. Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.</p>	<p>Oppilas perustelee kestäväää tulevaisuutta edistäviä ratkaisuja ja arvioi niiden vaikutuksia koti- ja kansantalouksille. Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta yksilön taloudenpitoa koskevia suunnitelmia kestävän talouden näkökulmasta.</p>
<p>T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja</p>	<p>S1–S4</p>	<p>Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia</p>	<p>Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen</p>	<p>Oppilas antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti.</p>	<p>Oppilas osallistuu yhteiskunnallisten kysymysten käsittelyyn ja vertailee erilaisia tapoja</p>	<p>Oppilas osallistuu rakentavasti yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsittelyyn sekä esittää</p>

keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa		tietoja ja taitoja.		Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.	Oppilas perustelee mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	vaikuttaa. Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	arvioita niistä käytävästä keskustelusta.
--	--	---------------------	--	--	---	--	---

15.4.14 Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	L2, L7
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L2

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusointimin	S1-S4	L2
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	L2
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	L2
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4	L1, L2, L6
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4	L1, L2, L5
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	L2, L4
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	L3, L4
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musiointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Miten musiikissa toimitaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilaan omien musiikillisten vahvuuksien tunnistaminen ja kehittäminen. - Pyritään rakentamaan turvallinen ja kannustava oppimisympäristö. - Oppilaita kannustetaan toisten huomioon ottamiseen ja luovuuteen ja musiikilliseen keksintään. Myönteinen opiskeluilmapiiri. - Musiikki on oppiaine, jossa oppilaat opettelevat vuorovaikutustaitoja yhdessä musisoijien erilaisten kokoonpanojen (esim. bändi, kuoro, lauluryhmä, orkesteri) jäseninä - Tutustutaan miten ihmisääni syntyy, mistä johtuu äänenmurros, tutustutaan äänialoihin ja erilaisiin äänenkäyttötapoihin, opetellaan tervettä äänen käyttöä. - Yhteislaulua, soololauluharjoituksia mahdollisuuksien mukaan. Tutustutaan mikrofoni-laulutekniikkaan. - Improvisointiharjoituksia ja äänimaisemien tuottamista omalla äänellä tai eri soittimilla tai TVT-tekniikkaa hyödyntäen. - Tietotekniikka-avusteinen musiikin luominen ja keksiminen. - Tutustutaan yhtyesoittimiin: miten ne toimivat, soittotekniikat. - Perussointuja sointusoittimilla. - Soittimet: akustinen kitara, sähköiset bändisoittimet, kehosoitimet. 	
<p>Laaja-alainen osaaminen: L2, L6, L7</p>	
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Musiikkikäsitteiden ja teorian kertausta musisoinnin yhteydessä. <p>Käsitteitä: tempo, dynamiikka</p> <p>Kappaleen rakenne (intro, a-osa, b-osa jne. kertausmerkit, maalit, segnot, pompat)</p>	

Harmonia: soinnut (duuri, molli, perussointutehot)	
Laaja-alainen osaaminen: L1, L2, L5, L6	
S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa <ul style="list-style-type: none"> - Mahdollinen oppiaineiden yhdistäminen (liikunta ja musiikki). - Kehorytmit. - Liikkuminen annettujen ohjeiden mukaan ja improvisoiden. - Oppilas pohtii omaa suhdettaan musiikkiin ja sen vaikutuksiin. - Omista havainnoista keskustelu. - Kuulonhuolto ja turvallinen ääniympäristö. - Harjoittelun merkityksen ymmärtäminen tavoitteisiin nähden. - Oppilas arvioi edistymistään. 	
Laaja-alainen osaaminen: L2, L4	
S4 Ohjelmisto <p>Yhteislaulua. Soololauluharjoituksia mahdollisuuksien mukaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Soittimien tunnistusta (kertausta), maailmanmusiikki, Sibelius, kansanmusiikki, keskeiset taidemusiikin tyylikaudet (kertausta). Blues ja 1950-luvun populaarimusiikki. - Pyritään aktiiviseen ja havainnoivaan kuunteluun. - Valikoiden tutustumista oman kulttuurin ja muiden kulttuurien musiikkeihin. - Improvisaatioharjoituksia. - Mahdollisuuksien mukaan tablettitietokoneiden käyttäminen musiikissa. Esimerkiksi Lauchpad, GarageBand, iRealPiano, Notion, iRealPro, Thumbjam 	
Laaja-alainen osaaminen: L3	

Yleistä

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtavoja, opetusvälineitä ja soittamista sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla

luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa formatiivinen arviointi tarkoittaa kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti sekä soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista. Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista, monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuk- sen ta- voite	Sisältö- alueet	Opetuk- sen ta- voit- teista johdetut oppimi- sen ta- voitteet	Arvioin- nin kohde	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 5	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 7	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 8	Osaami- sen ku- vaus ar- vosa- nalle 9
Osallisuus							
T1 kan- nustaa oppi- lasta ra- kenta- vaan toi- mintaan musisoi- van ryh- män ja musiikil- listen yhteisö- jen jäse- nenä	S1–S4	Oppilas oppii toi- mimaan musiikil- listen yhteisö- jen jäse- nenä.	Musiikil- lisen ryhmän jäse- nenä toi- miminen	Oppilas osallistuu musisoi- van ryh- män toi- mintaan opettajan konkreet- tisen oh- jeen mu- kaan.	Oppilas osaa toi- mia mu- sisoivan ryhmän jäse- nenä.	Oppilas toimii it- senäi- sesti musisoi- van ryh- män ja musiikil- lisen yh- teisön jäse- nenä huoleh- tien osuus- des- taan.	Oppilas toimii ra- kenta- vasti mu- sisoivan ryhmän ja musii- killisen yhteisön jäsenenä huoleh- tien osuudes- taan sekä kannus- taen ja auttaen toisia.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen							
T2 oh- jata op- pilasta ylläpitä- mään äänen- käyttö- ja laulu- taitoaan sekä ke- hittä- mään	S1–S4	Oppilas kehittää äänen- käyttö- ja laulu- taitoaan edelleen musisoi- van ryh- män jä- senenä.	Äänen- käyttö ja laulami- nen mu- siikkiryh- män jä- senenä	Oppi- las käyt- tää ään- tään osana musiikil- lista il- maisua.	Oppilas käyttää ääntään musiikilli- sen ilmai- sun väli- neenä ja osallistuu yhteislau- luun.	Oppilas käyttää ääntään musiikil- lisen il- maisun väli- neenä ja osallis- tuu yh- teislau- luun	Oppilas käyttää ääntään musiikilli- sen ilmai- sun väli- neenä tehtävän ja tilan- teen mu- kaisesti sekä

niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä						sovit- taen osuu- tensa osaksi kokonai- suutta.	ylläpitää ja kehit- tää ää- nen- käyttö- ja laulutai- toaan.
T3 kan- nustaa oppi- lasta ke- hittä- mään edelleen soitto- ja yhteis- musi- sointitai- tojaan keho-, rytmi-, melodia- ja soin- tusoitti- min	S1–S4	Oppilas kehittää edelleen soitto- ja yhteis- musisoin- titaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodia- ja sointu- soittimia.	Soittami- nen mu- siikkiryh- män jä- senenä	Oppilas osallis- tuu soit- tami- seen konk- reettisen ohjauk- sen alai- sena.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointu- soittimia ja osallis- tuu yh- teissoit- toon pyr- kien so- vitta- maan osuu- tensa ko- konai- suuteen.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja soin- tusoitti- mia ja osallis- tuu yh- teissoit- toon melko suju- vasti.	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja soin- tusoitti- mia ja osallis- tuu yh- teissoit- toon su- juvasti.
T4 roh- kaista oppi- lasta moni- puoli- seen musiikki- liikun- nalli- seen ko- kemi- seen ja ilmai- suun	S1–S4	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia musiikki- liikunnal- lisuuden keinoin.	Musiikki- liikunta	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistä- vään toi- mintaan ryhmän jäse- nenä.	Oppilas sovittaa liikkumis- taan mu- siikkiin ja osallistuu ryhmän jäsenenä musiikki- liikunnal- liseen il- maisuu- n.	Oppilas sovittaa liikeil- maisuu- aan kuu- lemansa musiik- kiin ja il- maisee musiik- kia liik- kuen, myös rytmi- sesti pe- russy- kettä	Oppilas käyttää koko ke- hon lii- kettä mo- nipuoli- sesti ja luovasti musiikin oppimi- sessä sekä mu- siikilli- sessä il- maisussa ja

						seuraten ja ilmaisten.	vuorovai- kutuk- sessä.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääninympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteleluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1–S4	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääninympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Ääninympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääninympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääninympäristöä ja musiikkia esittäen kuulemastaan yksittäisiä huomioita.	Oppilas kuuntelee ääninympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas kuuntelee ääninympäristöä ja musiikkia keskustellen havainnoistaan sekä perustellen näkemyksiään.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata häntä improvi-sointiin, sovittamiseen	S1–S4	Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin.	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisiä ideoita yksin tai	Oppilas käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen moninaisia sekä kekseliäitä musiikillisiä

ja sävel- tämi- seen sekä tai- teiden- väliseen työsken- telyyn						ryhmän jäse- nenä.	ideoita yksin tai ryhmän jäse- nenä.
T7 oh- jata op- pilasta musiikin tallenta- miseen ja tieto- ja vies- tintätek- nologian käyttöön sekä musiikin tekemi- sessä että osana monia- laisia kokonai- suuksia	S1–S4	Oppilas käyttää tieto- ja viestintä- teknolo- giaa mu- siikin te- kemi- sessä sekä tal- lentami- sessa osana monialai- sia koko- naisuuksia.	Musiikki- teknolo- gian käyttö	Oppilas kokeilee joitakin musiikki- teknolo- gian työ- kaluja opettajan konkreet- tisten oh- jeiden mukaan.	Oppilas kokeilee musiikki- teknolo- gian mahdolli- suuksia musiikin tekemi- sessä it- senäi- sesti.	Oppilas käyttää musiikki- teknolo- gian tar- joamia mahdol- lisuuksia omassa tai ryh- män il- mai- sussa.	Oppilas käyttää monipuo- lisesti musiikki- teknolo- gian tar- joamia mahdolli- suuksia omassa tai ryh- män il- mai- sussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito							
T8 oh- jata op- pilasta tarkaste- lemaan musiik- kia tai- teenla- jina	S1–S4	Oppilas tarkaste- lee mu- siikkia taiteenla- jina ja oppii ym- märtä- mään, miten musiikkia	Kulttuuri- nen osaami- nen	Oppilas tunnistaa joitakin tapoja käyttää musiikkia viestimi- seen ja vaikutta- miseen.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin monista käyttöta- voista ja kulttuuri- sista	Oppilas jäsentää musiikin käyttöta- poja ja kulttuuri- sia ilme- nemis- muotoja kertoen	Oppilas analysoi ja arvioi musiikin käyttöta- poja ja kulttuuri- sia ilme- nemis- muotoja

ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa		käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.		Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikulttuureja.	ilmene-mismuodoista ja osaa kertoa havainnoista.	havainnoista.	ja osaa keskustella niistä.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	S1–S4	Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käsitteitä ja symboleja.	Oppilas käyttää yksittäisiä musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja joitakin musiikki-termejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja sekä musiikki-termejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja musiikki-termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa							
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin	S1–S4	Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksia		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i>			

vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin		tunteisiin ja hyvinvointiin.		<i>Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia</i>			
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulos- taan sekä musi- sointi- ja ääniympäristön turvalli- suu- desta	S1–S4	Oppilas huolehtii kuulos- taan ja pitää huolta musi- sointi- ja ääniympäristön turvalli- suu- desta.	Kuulosta sekä musi- sointi- ja ääniympäristön turvalli- suu- desta huolehti- minen	Oppilas noudat- taan an- nettavia turvalli- suusoh- jeita.	Oppilas ottaa huomi- oon ääniympäristön turvalli- suu- teen liitty- vät tekijät sekä käyttää laitteita ja soittimia turvalli- suusoh- jeiden mukai- sesti.	Oppilas käyttää laitteita ja soitti- mia musi- sointi- lan- teissa ottaen huomi- oon muun muassa äänen ja musiikin voimak- kuuteen sekä muut turvalli- seen toi- mintaan liittyvät tekijät.	Oppilas huolehtii vastuulli- sesti musi- sointi- ja ääniympäristön turvalli- suudesta.
Oppimaan oppiminen musiikissa							
T12 ohjata oppilasta kehittä- mään musiikil- lista	S1–S4	Oppilas oppii ke- hittä- mään musiikil- lista	Oppimi- sen tai- dot	Oppilas kehittää osaamis- taan opettajan tuke- mana	Oppilas asettaa itselleen ohjattuna musi- sointiin,	Oppilas asettaa ohjat- tuna it- selleen musi- sointiin,	Oppilas asettaa musi- sointiin, musiikilii- kuntaan tai

osaa- mistaan harjoitte- lun avulla, asetta- maan tavoit- teita mu- siikilli- selle op- pimis- leen ja arvioi- maan taito- jensa edisty- mistä suh- teessa tavoittei- siin.		osaamis- taan har- joittelun avulla, asettaa tavoitteita musiikilli- selle op- pimis- leen sekä arvioi tai- tojensa edisty- mistä suh- teessa tavoittei- siin.		jollakin musiikilli- sen osaami- sen osa- alueella annetun tavoit- teen suuntai- sesti.	musiikki- liikuntaan tai sävel- tämiseen ja muu- hun luo- vaan tuottami- seen liit- tyviä ta- voitteita, toimii nii- den suuntai- sesti ja työsken- telee nii- den suuntai- sesti	musiikki- liikun- taan tai säveltä- miseen ja muu- hun luo- vaan tuottami- seen liit- tyviä ta- voitteita, harjoitte- lee nii- den suuntai- sesti sekä ar- vioi edisty- mistään suh- teessa tavoittei- siinsa.	säveltä- miseen ja muuhun luovaan tuottami- seen liit- tyviä ta- voitteita ja työs- kentelee niiden mukai- sesti. Oppilas arvioi toi- min- taansa ja mukaut- taa työs- kentely- ään ta- voit- teidensa pohjalta.
---	--	---	--	---	--	--	---

15.4.15 Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria

historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintätekniologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alai- nen osaami- nen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
Kuvallinen tuottaminen		
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Visuaalisen kulttuurin tulkinta		
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinna menetelmiä	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurin moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.lk

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Omat kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohditaan mitä on taide, miten taide vaikuttaa, millaista taide voi olla - tarkastellaan taidehistorian jatkumoa (klassinen taide, modernismi, nykytaide) - havainnoidaan miten eri tavoin visuaalinen kulttuuri esiintyy arjessa - oman identiteetin, oman paikan pohtiminen taiteellisen tekemisen kautta - hyödynnetään eri tiedontuottamisen tapoja, esim. havainnointi, piirtäminen, luonnostelu, haastattelu, kirjoittaminen, valokuvaus, esitykset, video jne. Havainnointia tehdään myös kuvataidetuntien ulkopuolella - tehtävä voidaan toteuttaa monella eri tekniikalla. Harjoitellaan valintojen perustelua. 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi

<p>Prosessityöskentely, työskentelyvaiheiden dokumentointi ja esittely hyödyntäen esim. valokuvaa, tietotekniikkaa ja verkkoympäristöjä</p> <ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa - sovelletaan eri piirustus- ja maalausvälineiden käyttöä sekä kolmiulotteisia menetelmiä - töitä tehdään ryhmässä ja itsenäisesti - kerrataan ja tulkitaan eri kuvatyyppejä sanallisesti, kuvallisesti, vertailemalla ja käytetään kuvan tulkintaa oman työskentelyn lähtökohtana - taiteella vaikuttaminen, esim. yhteistyöprojekti koulun ulkopuolisen tahon kanssa - kerrataan kuvallisen vaikuttamisen keinot ja sovelletaan niitä omassa työskentelyssä - taide ja monikulttuurisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S2 Ympäristön kuvakulttuurit</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohditaan mitä on taide, miten taide vaikuttaa, milaista taide voi olla - tarkastellaan taidehistorian jatkumoa (klassinen taide, modernismi, nykytaide) - havainnoidaan miten eri tavoin visuaalinen kulttuuri esiintyy arjessa - oman identiteetin, oman paikan pohtiminen taiteellisen tekemisen kautta - hyödynnetään eri tiedontuottamisen tapoja, esim. havainnointi, piirtäminen, luonnostelu, haastattelu, kirjoittaminen, valokuvaus, esitykset, video jne. Havainnointia tehdään myös kuvataidetuntien ulkopuolella - tehtävä voidaan toteuttaa monella eri tekniikalla. Harjoitellaan valintojen perustelua. Prosessityöskentely, työskentelyvaiheiden dokumentointi ja esittely hyödyntäen esim. valokuvaa, tietotekniikkaa ja verkkoympäristöjä - yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuva) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää

<ul style="list-style-type: none"> - sovelletaan eri piirustus- ja maalausvälineiden käyttöä sekä kolmiulotteisia menetelmiä - töitä tehdään ryhmässä ja itsenäisesti - kerrataan ja tulkitaan eri kuvatyyppejä sanallisesti, kuvallisesti, vertailemalla ja käytetään kuvan tulkintaa oman työskentelyn lähtökohtana - taiteella vaikuttaminen, esim. yhteistyöprojekti koulun ulkopuolisen tahon kanssa - kerrataan kuvallisen vaikuttamisen keinot ja sovelletaan niitä omassa työskentelyssä - taide ja monikulttuurisuus 	<p>esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p>	
<p>S3 Taiteen maailmat</p> <ul style="list-style-type: none"> - pohditaan mitä on taide, miten taide vaikuttaa, milaista taide voi olla - tarkastellaan taidehistorian jatkumoa (klassinen taide, modernismi, nykytaide) - havainnoidaan miten eri tavoin visuaalinen kulttuuri esiintyy arjessa - oman identiteetin, oman paikan pohtiminen taiteellisen tekemisen kautta - hyödynnetään eri tiedontuottamisen tapoja, esim. havainnointi, piirtäminen, luonnostelu, haastattelu, kirjoittaminen, valokuvaus, esitykset, video jne. Havainnointia tehdään myös kuvataidetuntien ulkopuolella - tehtävä voidaan toteuttaa monella eri tekniikalla. Harjoitellaan valintojen perustelua. Prosessityöskentely, työskentelyvaiheiden dokumentointi ja esittely hyödyntäen esim. valokuvaa, tietotekniikkaa ja verkkoympäristöjä - yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa - sovelletaan eri piirustus- ja maalausvälineiden käyttöä sekä kolmiulotteisia menetelmiä - töitä tehdään ryhmässä ja itsenäisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioinnissa korostuu prosessin arviointi - prosessin arvioinnissa välineenä esim. portfolio ja itsearviointilomake (työskentelyn vaiheet ja arviointi näkyviin) - prosessin ja tuotoksien arvioinnissa käytetään sekä numeerista arviointia että suuntaa antavia merkintöjä (esim. kiitettävä, hyvä jne. tai visuaalinen kuvio) - kuvataiteessa suullinen arviointi on jatkuvaa, ohjaavaa ja konstruktivistista (oppilaan lähtökohdat huomioivaa) - vertaisarviointi - mahdollisena arviointimenetelmänä esimerkiksi oppimispäiväkirja (johon voi liittää esimerkiksi vertaisarvioinnin ja opettajan kommentoinnin). Se voi olla erilaisissa muodoissa esim. sähköinen, kuvallinen tai kirjallinen

- kerrataan ja tulkitaan eri kuvatyyppejä sanallisesti, kuvallisesti, vertailemalla ja käytetään kuvan tulkintaa oman työskentelyn lähtökohtana
- taiteella vaikuttaminen, esim. yhteistyöprojekti koulun ulkopuolisen tahon kanssa
- kerrataan kuvallisen vaikuttamisen keinot ja sovelletaan niitä omassa työskentelyssä
- taide ja monikulttuurisuus

Laaja-alainen osaaminen:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Asetetaan tavoitteita ja toimitaan niiden mukaan. Arvioidaan omaa toimintaa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuus

Havaitaan, ymmärretään, koetaan, tulkitaan ja tuotetaan kuvataidetta ja -kulttuuria

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Huolehditaan työturvallisuudesta ja työskentelyympäristön siisteydestä sekä työvälineistä.

L4 Monilukutaito

Erotetaan fakta ja fiktio kuvaviestinnässä. Kriittisen kuvalukutaidon kehittyminen

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tuotetaan kuvia monipuolisesti käyttäen teknologian tarjoamia käyttöympäristöjä.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

Opitaan pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuunkantamista. Toteutetaan projekteja ja toimitaan ryhmässä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Käytetään kuvia vaikuttamisen välineenä.

Yleistä

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaali-maailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteereissä alemman arvosanan kriteerissä kuvattu osaaminen kumuloituu ylemmän arvosanan kriteerissä edellytettyyn osaamisen tasoon. Oppilaan työskentelyä arvioidaan osana oppilaan osoittamaa osaamisen tasoa suhteessa kaikkiin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu							
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämällä monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee havaintoja yksilöllisesti ohjeistettuna.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen tuottamisen menetelmiä tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen menetelmiä ja eri aisteja tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää kuvallisen tuottamisen menetelmiä tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti tehdessään havaintoja.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden	S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja	Havaintojen ja ajatusten sanallinen pohdinta	Oppilas sanallistaa suullisesti tai kirjallisesti	Oppilas tuo joitakin havaintojaan ja ajatuksiinsa	Oppilas osallistuu omaaloitteisesti keskusteluihin ja	Oppilas osallistuu keskusteluihin näkemyksiään selkeästi

havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään		ajatuksista perustellen näkemyksiään.		opettajalle jonkin havaintonsa.	yhteiseen keskusteluun.	perustellee ajatuksiaan.	perustelun ja muiden puheenvuoroja rakentavasti tulkiten.
T3 innostaa oppilasta ilmaiseen havaintojaan ja ajatuksiinsa kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaiseen havaintojaan ja ajatuksiinsa käyttämällä erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja.	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna joitakin havaintojaan ja ajatuksiinsa kuvallisesti.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiinsa kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiinsa kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.	Oppilas syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan monipuolisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.
Kuvallinen tuottaminen							
T4 ohjata oppilasta soveltaamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä	S1, S2, S3	Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas kokeilee jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas harjoittelee erilaisia kuvailmaisun keinoja ja käyttää niistä joitakin	Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.	Oppilas soveltaa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia

syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan					tavoitteellisesti.		kuvailmaisun keinoja.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoinnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa ja kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan.	Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen	Oppilas harjoittelee ohjautusti tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssä.	Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskentelyssä.	Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskentelyssä.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti tutkivaa lähestymistapaa yksin ja yhteistoinnallisesti työskentelyssä.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas tunnistaa ja kokeilee kuvallisen viestinnän mahdollisuuksia.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen viestinnän keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.	Oppilas osallistuu ja vaikuttaa ympäristöönsä soveltamalla kuvallisen viestinnän keinoja.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta							

T7 ohjata oppilasta sovelta- maan ku- vallis- ia, sanallisia ja muita kuvatul- kinnan menetel- miä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttä- mään eri- laisia ku- vatulkinn- an menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien so- veltami- nen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatul- kinnan menetel- mää.	Oppilas harjoitte- lee kuva- tulkinnan menetel- miä ja käyttää niistä joi- takin.	Oppilas käyttää erilaisia kuvatul- kinnan menetel- miä.	Oppilas soveltaa monipuol- lisesti eri- laisia ku- vatulkinn- an menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkaste- lemaan taiteen ja muun vi- suaalisen kulttuurin merki- tystä yksilölle, yhteisölle ja yhteis- kunnalle historian ja kult- tuurin nä- kökul- mista	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastele- maan tai- teen ja muun vi- suaalisen kulttuurin erilaisia merkityk- siä	Visuaali- sen kult- tuurin merkityk- sen tarkastele- minen	Oppilas tunnistaa ja ni- meää jonkin vi- suaalisen kulttuurin merkityk- sen.	Oppilas tarkaste- lee joita- kin visu- aalisen kulttuurin merkityk- siä sekä tutustuu niistä käytä- vään keskus- teluun.	Oppilas osallistuu tulkinnoil- laan kes- kusteluun visuaali- sen kult- tuurin merkityk- sestä.	Oppilas peruste- lee näke- myksiään visuaali- sen kult- tuurin merkityk- sestä.
T9 innos- ta oppi- lasta so- velta- maan eri aikojen ja kulttuu- rien ku- vailmai- sun ta- poja kuvalli- sessa	S1, S2, S3	Oppilas oppii tun- temaan ja sovel- tamaan kulttuuri- sia ku- vailmai- sun ta- poja.	Kulttuu- risten ku- vailmai- sun tapo- jen tunte- mus ja sovelta- minen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin tiettyä kulttuu- rista ku- vailmai- sun ta- paa.	Oppilas tutustuu ohjatusti kulttuuri- siin ku- vailmai- sun ta- poihin ja käyttää niitä ku- valli- sessa tuottami- sessaan.	Oppilas kehittää kulttuu- risten ku- vailmai- sun tapo- jen tunte- mustaan sovelta- malla niitä ku- valli- sessa	Oppilas kehittää kulttuu- risten ku- vailmai- sun tapo- jen tunte- mustaan sovelta- malla niitä ku- valli- sessa

tuottami- sessaan						tuottami- sessaan.	tuottami- sessaa ja peruste- lemalla ratkaisu- jaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen							
T10 oh- jata oppi- lasta ot- tamaan kantaa taiteessa, ympäris- tössä ja muussa visuaali- sessaa kulttuu- rissa il- meneviin arvoihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii esit- tämään näke- myksiään visuaali- sessaa kulttuu- rissa il- mene- vistä ar- voista.	Kannan ottami- nen visu- aalisessa kulttuu- rissa il- meneviin arvoihin	Oppilas tunnistaa ja ni- meää jonkin vi- suaali- sessaa kulttuu- rissa il- menevän arvon.	Oppilas nimeää ja pohtii vi- suaali- sessaa kulttuu- rissa il- meneviä arvoja.	Oppilas ottaa kantaa visuaali- sessaa kulttuu- rissa il- meneviä arvoja koske- vaan keskuste- luun.	Oppilas osallistuu visuaali- sessaa kulttuu- rissa il- meneviä arvoja koske- vaan keskuste- luun ja peruste- lee näke- myksi- ään.
T11 kan- nustaa oppilasta ottamaan kuvail- maisus- saan huomi- oon kult- tuurinen moni- naisuus ja kes- tävä ke- hitys sekä vai- kutta- maan ku- vien avulla	S1, S2, S3	Oppilas oppii tar- kastele- maan kulttuu- rista mo- ninai- suutta ja kestävää kehitystä sekä vai- kutta- maan ku- vien avulla.	Omien arvojen kuvalli- nen il- maisemi- nen	Oppilas ottaa ku- vailmai- sussaan huomi- oon jon- kin kult- tuurisen moninai- suuden tai kestä- vän kehi- tyksen näkökul- man.	Oppilas ottaa ku- vailmai- sussaan huomi- oon eri- laisia kulttuuri- sen mo- ninaisu- uden ja kestävän kehityk- sen nä- kökulmia.	Oppilas tarkaste- lee ku- vailmai- sussaan kulttuu- rista mo- ninai- suutta ja kestävää kehitystä sekä tun- nistaa kuvilla vaikutta- misen mahdolti- suuksia.	Oppilas esittää näke- myksiään kulttuuri- sen mo- ninaisu- uden ja kestävän kehityk- sen kysy- myksistä sekä vai- kuttaa kuvien avulla.

15.4.16 Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalsen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen ja eri ryhmien kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalsen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämäntähtäilyä sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	L2, L3
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1-S5	L1

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1- S5	L4, L6
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5	L2, L4
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	L3, L6
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1- S5	L5
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	L6
T8 ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa	S8	L1, L4, L7

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ideointi</p> <p>- käytetään ideoinnissa ja suunnittelussa tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia (esim. tiedonhaku, mallintaminen).</p> <p>- tuotteen valmistusprosessista ja tuotteesta tehdään kirjallisia suunnitelmia ja mahdollisuuksien mukaan digitaalisin menetelmin.</p>	<p>-jatkuva vuorovaikutteinen keskustelu ja ohjaus oppilaan ja ohjaajan välillä</p> <p>-vertaisarviointi</p>
<p>S2 Muotoilu</p>	

<p>S3 Kokeilu</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas tutustuu erilaisiin tekniikoihin ja tuntee niiden ominaispiirteet sekä osaa tarkoituksenmukaisesti valita ja yhdistellä niitä suunnittelemisessaan töissä. - oppilas harjaantuu oman työsuunnitelmansa laadinnassa huomioiden tekniikoiden, välineistön ja työturvallisuuden mahdollisuudet ja rajoitukset. - tutustutaan työtilojen koneisiin, joiden käyttö on ikätason mukaisesti sallittua seitsemännellä luokalla. 	<ul style="list-style-type: none"> -itsearviointi -vertaisarviointi -jatkuva havainnointi, keskustelu ja palaute oppilaan ja ohjaajan välillä -oppimispäiväkirja
<p>S4 Dokumentointi ja arviointi</p>	<ul style="list-style-type: none"> -oppimispäiväkirja -jatkuva havainnointi, keskustelu ja palaute oppilaan ja ohjaajan välillä -kevällä numeerinen arviointi
<p>S5 Tekeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - oppilas tutustuu erilaisiin tekniikoihin ja tuntee niiden ominaispiirteet sekä osaa tarkoituksenmukaisesti valita ja yhdistellä niitä suunnittelemisessaan töissä. - oppilas harjaantuu oman työsuunnitelmansa laadinnassa huomioiden tekniikoiden, välineistön ja työturvallisuuden mahdollisuudet ja rajoitukset. - tutustutaan työtilojen koneisiin, joiden käyttö on ikätason mukaisesti sallittua seitsemännellä luokalla. 	<ul style="list-style-type: none"> -itsearviointi -vertaisarviointi -jatkuva havainnointi, keskustelu ja palaute oppilaan ja ohjaajan välillä -oppimispäiväkirja -kirjallinen/numeerinen arviointi
<p>S6 Työturvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - käsityön työtiloja sekä koneita, laitteita ja materiaaleja koskevat turvamääräykset - oman vastuun merkitys työturvallisuuden lisäämisessä 	
<p>S7 Yrittäjämäinen oppiminen</p>	
<p>S8 Tiedostaminen ja osallistuminen</p>	

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja

valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaitojen kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona käsityön opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa käsityön alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutkimaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työskentelyään	S1–S5	Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidessaan, tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas suunnittelee työtään annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas pyrkii työskentelemään yritteliäästi.	Oppilas suunnittelee työskentelyään ja osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	Oppilas suunnittelee itsenäisesti työskentelyään. Oppilas työskentelee yritteliäästi ja omaaloitteisesti.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita	S1–S5	Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita.	Kokonaisten käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen	Oppilas asettaa oppimisen ja työskentelyn tavoitteita ohjatusti.	Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee	Oppilas asettaa itsenäisesti oppimisen ja työskentelyn tavoitteita.

<p>sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonaisen käsityöprosessin ja arvioimaan oppimistaan</p>		<p>Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin.</p> <p>Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisuudessa käsityöprosessissa.</p>		<p>tavoitteen.</p> <p>Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjatusti.</p>	<p>Oppilas etenee käsityöprosessissa vaihe vaiheelta ohjeiden mukaan.</p> <p>Oppilas pohtii käsityöprosessiaan annettujen vaihtoehtojen pohjalta.</p>	<p>käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.</p>	<p>Oppilas etenee johdonmukaisesti ja pohtii käsityöprosessiaan analyytisesti ja realistisesti.</p>
<p>T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita</p>	<p>S1–S5</p>	<p>Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs</p>	<p>Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukainen käyttäminen</p>	<p>Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen.</p> <p>Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.</p>	<p>Oppilas ymmärtää erilaisten käsityön työtapojen ja materiaalien merkityksen käsityöprosessissa ja valitsee niistä ohjatusti työskentelyynsä soveltuvat.</p> <p>Oppilas käyttää</p>	<p>Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistessaan suunnittelemaan tuotteita tai teoksia.</p>	<p>Oppilas arvioi eri työvälineiden ja valmistusmenetelmien käyttökelpoisuutta käsityöprosessissa.</p> <p>Oppilas soveltaa materiaaleihin ja työtapoihin liittyvää osaamistaan</p>

		työsken- telys- sään.			erilaisia työväli- neitä ja materiaa- leja an- nettujen ohjeiden mukai- sesti.		kekseli- äästi, ko- keilevasti ja tarkoi- tuk- senmu- kaisesti.
T4 ohjata oppilas käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.	Visuaalinen, materiaallinen ja esitysteknologinen ilmaisu	Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joi-tain ha-vaintojaan ja ajatuksi-aan.	Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, merkkejä ja sym-boleita ohjeen mukaan. Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksi-aan ku-vallisesti ja jotain muuta ta-paa käyt-tämällä.	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas käyttää tarkoituk-senmu-kaisesti käsityön käsitteitä, merkkejä ja sym-boleita. Oppilas ilmaisee ideansa monipuolisesti ja luovasti erilaisia materiaa-leja ja esitysteknologiaa hyödyn-täen.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan	S6	Oppilas oppii ha-vainnoi-maan, ar-vioimaan ja enna-koimaan erilaisia	Turvallinen työsken-tely	Oppilas noudat-taa käsi-tyo-pro-cessissa annettuja työturval-lisuusoh-jeita	Oppilas tunnistaa käsityö-prosessin keskeisiä työturval-lisuuteen liittyviä	Oppilas osaa ar-vioida työsken-telyn vaaroja ja riskejä sekä toi-mii	Oppilas arvioi ja ennakoi työsken-telyn vaaroja ja riskejä osana

työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa		riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.		konkreettisesti ohjattuna.	riskitekijöitä ja noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita.	turvallisesti käsityöprosessissa.	käsityöprosessia. Oppilas työskentelee turvallisesti ja toimiltaan edistää oppimisympäristön turvallisuutta.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään tieto- ja viestintätekniologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa. Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.	Tieto- ja viestintätekniiset taidot sekä yhteisöllinen työskentely	Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tieto- ja viestintätekniologiaa omassa tai yhteisössä käsityöprosessissa.	Oppilas osaa käyttää annetun ohjeen mukaan tieto- ja viestintätekniologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa yksin tai yhdessä toisten kanssa.	Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintätekniologiaa.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintätekniologiaa monipuolisesti käsityöprosessin eri vaiheissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.

<p>T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä</p>	<p>S7</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.</p>	<p>Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa</p>	<p>Oppilas osallistuu opettajan ohjaamana käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.</p>	<p>Oppilas osaa esimerkkien avulla kuulla käsityön merkityksen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Oppilas osaa tarkastella eri näkökulmista käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitystä omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä sekä muussa työelämässä.</p>
<p>T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa</p>	<p>S8</p>	<p>Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti.</p> <p>Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa.</p>	<p>Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävän elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti opettajan ohjaamana.</p>	<p>Oppilas osaa osittain itsenäisesti tehdä taloudellisia valintoja työkentelyssään.</p> <p>Oppilas ymmärtää käsityöprosessissa tehtävien valintojen</p>	<p>Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työkentelyssään.</p> <p>Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävän</p>	<p>Oppilas tekee taloudellisia valintoja ja ymmärtää laadukkaan työn merkityksen.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella käsityöprosessiin ja</p>

					ja kestä- vän elä- mäntä- van vä- listä yh- teyttä.	elämän- tavan vä- listä yh- teyttä.	kestä- vään elä- mäntä- paan liit- tyviä va- lintoja.
--	--	--	--	--	--	--	--

15.4.17 Liikunta

Liikunnan opetuksen tehtävä

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehoisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoaja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, kehoilliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S3	L3
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S3	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6, L7
Psyykinen toimintakyky		
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2, L3
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä	S3	L1, L2

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1, L3

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Fyysinen toimintakyky</p> <p>Havaintomotoriset taidot:</p> <p>Havaintomotoristen taitojen soveltaminen ja syventäminen</p> <p>Tasapaino- ja liikkumistaidot sekä kehonhallinta:</p> <p>Perusliikuntataitojen vahvistaminen ja kehittäminen käyttäen erilaisia tehtäviä, leikkejä, pelejä ja liikuntalajeja erilaisissa ympäristöissä esim. lähiliikuntapaikkoja hyödyntäen</p> <p>Nopeuden, liikkuvuuden, kestävyuden ja voiman harjaannuttaminen erilaisten tehtävien ja toistojen avulla</p> <p>Oppilaan havainto- ja ratkaisuntekotaitojen vahvistaminen eri liikuntalajeihin sovellettuna</p> <p>Välineenkäsittelytaidot</p> <p>Alakoulussa opittujen välineen käsittelytaitojen soveltaminen yleistaitavuudesta kohti eri lajeissa vaadittavia taitoja</p> <p>Vesiliikunta ja uinti</p> <p>Uinnin ja vesiliikunnan taitojen vahvistaminen (mm. perusuintitekniikat, sukeltaminen ja veteen hyppääminen, vesipelit sekä vesipelastus.)</p> <p>Oman kunnon seuranta ja arviointi</p> <p>Oppilaita kannustetaan havainnoimaan oman fyysisen suorituskyvyn kehittymistä</p>	<p>- Arvioidaan, miten oppilas havainnoi ja työskentelee erilaisissa opetustilanteissa.</p> <p>--> Osaako oppilas muuttaa toimintaa palautteen suunnassa?</p> <p>- Arvioidaan oppilaan perusmotorisia liikuntataitoja.</p> <p>--> Hypyt, heitot, juoksut ym.</p> <p>- Arvioidaan oppilaan yleistaitavuutta välineenkäsittelytaidoissa erilaisissa ympäristöissä ja lajeissa.</p> <p>--> Oppilas hallitsee erilaisten välineiden käsittelyn.</p> <p>- Arvioidaan oppilaan uima- ja vesipelastustaitoa.</p> <p>--> Uimataito= 200m</p> <p>--> vesipelastusharjoitteet</p> <p>- Move</p>

	<p>--> oppilaan itsearviointi</p> <p>--> oppilaan ymmärrys oman fyysisen kunnan merkityksestä terveydelle ja hyvinvoinnille</p> <p>--> erilaiset juoksu- ja uintitestit, jossa fokus omassa kehittämisessä.</p>
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)</p> <p>- Opetukseen valitaan erilaisia työskentelytapoja sisältäen yksilö- ja paritehtäviä sekä joukkue toimintaa.</p>	<p>- Arvioidaan oppilaiden toimintaa erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä.</p> <p>- Miten oppilas toimii osana joukkuetta.</p> <p>- Miten oppilas huomioi muut oppilaat.</p> <p>--> vaihtelevat ryhmät ja parit</p>
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <p>- Kannustava ja turvallinen ilmapiiri.</p> <p>- Opetuksessa huomioidaan eriyttäminen ylös- ja alaspäin.</p> <p>- Annetaan oppilaille konkreettisia esimerkkejä liikunnan hyödyistä terveydelle ja hyvinvoinnille ja tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä terveystiedon opetuksen kanssa.</p> <p>- Oppilaille annetaan tietoa oman seudun liikunnan harrastusmahdollisuuksista.</p>	<p>- Osallistuuko oppilas omalla panoksellaan kannustavan ja turvallisen ilmapiirin luomiseen.</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Itsearviointin harjoittelu (L1)</p> <p>Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen vahvistaminen erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelu (L3)</p> <p>Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäristössä (L3)</p> <p>Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)</p>	<p>- L1 Itsearviointi: --> kevät- ja syysarviointi --> lukukauden päättyessä = arviointikeskustelu oppilaiden kanssa</p> <p>- L2 Yhdessä työskentelyn taidot: --> Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmä- ja paritehtävissä erilaisten oppilaiden kanssa.</p> <p>- L3 Sosiaaliset taidot, vastuu, säännöt: --> Oppilas osaa ottaa toiset huomioon ja noudattaa sääntöjä. --> Oppilas osaa ottaa vastuun omasta</p>

<p>Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luotamuksen merkitys (L3)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Liikuntateknologiaan tutustuminen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asioista (L6)</p> <p>Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	<p>toiminnastaan ja auttaa tarvittaessa muita.</p> <p>- L4 Moniaistillisuus --> Tuetaan erilaisia tapoja oppia eri aistikanavia käyttäen (esim. videomateriaali, kuvat, mallisuoritukset).</p> <p>- L5 Liikuntateknologia --> erilaiset mobiilisovellukset (Jungle Race, SportsTracker ym.)</p> <p>- L6 & L7= L2 & L3</p>
--	---

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Fyysinen toimintakyky</p> <p>Havaintomotoriset taidot:</p> <p>Havaintomotoristen taitojen soveltaminen ja syventäminen</p> <p>Tasapaino- ja liikkumistaidot sekä kehonhallinta:</p> <p>Perusliikuntataitojen vahvistaminen ja kehittäminen käyttäen erilaisia tehtäviä, leikkejä, pelejä ja liikuntalajeja erilaisissa ympäristöissä esim. lähiliikuntapaikoja hyödyntäen</p> <p>Nopeuden, liikkuvuuden, kestävyuden ja voiman harjaannuttaminen erilaisten tehtävien ja toistojen avulla</p> <p>Oppilaan havainto- ja ratkaisuntekotaitojen vahvistaminen eri liikuntalajeihin sovellettuna</p> <p>Välineenkäsittelytaidot</p>	<p>- Arvioidaan, miten oppilas havainnoi ja työskentelee erilaisissa opetustilanteissa. --> Osaako oppilas muuttaa toimintaa palautteen suunnassa?</p> <p>- Arvioidaan oppilaan perusmotorisia liikuntataitoja sekä lajikohtaisia taitoja. --> Hyyt, heitot, juoksut ym.</p> <p>- Arvioidaan oppilaan yleistaitavuutta</p>

<p>Aiemmin opittujen välineen käsittelytaitojen soveltaminen yleistaitavuudesta kohti eri lajeissa vaadittavia taitoja</p> <p>Vesiliikunta ja uinti</p> <p>Uinnin ja vesiliikunnan taitojen vahvistaminen (mm. perusuintitekniikat, sukeltaminen ja veteen hyppääminen, vesipelit sekä vesipelastus).</p> <p>Oman kunnon seuranta ja arviointi</p> <p>Oppilaita kannustetaan havainnoimaan oman fyysisen suorituskyvyn kehittymistä</p> <p>MOVE! -mittaukset toteutetaan 8. luokan elo-syyskuun aikana.</p>	<p>välineenkäsittelytaidoissa erilaisissa ympäristöissä ja lajeissa.</p> <p>--> Oppilas hallitsee erilaisten välineiden käsittelyn erilaisissa taktisissa harjoitteissa.</p> <p>- Arvioidaan oppilaan uima- ja vesipelastustaitoa sekä vesipelejä.</p> <p>--> Uimataito= 200m</p> <p>--> vesipelastusharjoitteet</p> <p>- Move --> valtakunnallinen raportointi</p> <p>--> oppilaan itsearviointi</p> <p>--> oppilaan ymmärrys oman fyysisen kunnon merkityksestä terveydelle ja hyvinvoinnille.</p>
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)</p> <p>- Opetukseen valitaan erilaisia työskentelytapoja sisältäen yksilö- ja paritehtäviä sekä joukkutoimintaa.</p> <p>- Vastuu yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä.</p>	<p>- Arvioidaan oppilaiden toimintaa erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä.</p> <p>- Miten oppilas toimii osana joukkuetta.</p> <p>- Miten oppilas huomioi muut oppilaat.</p> <p>--> vaihtelevat ryhmät ja parit</p>
<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <p>- Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntakokemuksia.</p> <p>- Kannustava ja turvallinen ilmapiiri.</p> <p>- Opetuksessa huomioidaan eriyttäminen ylös - ja alaspäin.</p> <p>- Annetaan oppilaille konkreettisia esimerkkejä liikunnan hyödyistä terveydelle ja hyvinvoinnille ja tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä terveystiedon opetuksen kanssa.</p> <p>- Oppilaille annetaan tietoa oman seudun liikunnan harrastusmahdollisuuksista.</p>	<p>- Osallistuuko oppilas omalla panoksellaan kannustavan ja turvallisen ilmapiirin luomiseen.</p>
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Itsearviointin harjoittelu (L1)</p>	<p>- L1 Itsearviointi:</p> <p>--> kevät- ja syysarviointi</p>

<p>Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen vahvistaminen erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelu (L3)</p> <p>Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäristössä (L3)</p> <p>Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)</p> <p>Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys (L3)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p> <p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Liikuntateknologiaan tutustuminen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asioista (L6)</p> <p>Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	<p>--> lukukauden päättyessä = arviointikeskustelu oppilaiden kanssa</p> <p>- L2 Yhdessä työskentelyn taidot: --> Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmä- ja paritehtävissä erilaisien oppilaiden kanssa.</p> <p>- L3 Sosiaaliset taidot, vastuu, säännöt: --> Oppilas osaa ottaa toiset huomioon ja noudattaa sääntöjä. --> Oppilas osaa ottaa vastuun omasta toiminnastaan ja auttaa tarvittaessa muita.</p> <p>- L4 Moniaistillisuus --> Tuetaan erilaisia tapoja oppia eri aistikanavia käyttäen (esim. videomateriaali, kuvat, mallisuoritukset).</p> <p>- L5 Liikuntateknologia --> erilaiset mobiilisovellukset (Jungle Race, SportsTracker ym.)</p> <p>- L6 & L7= L2 & L3</p>
---	--

9.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Fyysinen toimintakyky</p> <p>Havaintomotoriset taidot:</p> <p>Havaintomotoristen taitojen soveltaminen ja syventäminen</p>	<p>- Arvioidaan, miten oppilas havainnoi ja työskentelee erilaisissa opetustilanteissa.</p> <p>- Vertaisarviointi</p> <p>--> Osaako oppilas muuttaa toimintaa palautteen suunnassa?</p>

<p>Tasapaino- ja liikkumistaidot sekä kehonhallinta:</p> <p>Perusliikuntataitojen vahvistaminen ja kehittäminen käyttäen erilaisia tehtäviä, leikkejä, pelejä ja liikuntalajeja erilaisissa ympäristöissä esim. lähiliikuntapaikkoja hyödyntäen</p> <p>Nopeuden, liikkuvuuden, kestävyuden ja voiman harjaannuttaminen erilaisten tehtävien ja toistojen avulla</p> <p>Oppilaan havainto- ja ratkaisuntekotasaitojen vahvistaminen eri liikuntalajeihin sovellettuna</p> <p>Välineenkäsittelytaidot</p> <p>Aiemmin opittujen välineen käsittelytaitojen soveltaminen yleistaitavuudesta kohti eri lajeissa vaadittavia taitoja</p> <p>Vesiliikunta ja uinti</p> <p>Uinnin ja vesiliikunnan taitojen vahvistaminen (mm. perusuintitekniikat, sukeltaminen ja veteen hyppäminen, vesipelit, vesipelastus sekä kuntouinti)</p> <p>Oman kunnon seuranta ja arviointi</p> <p>Oppilaita kannustetaan havainnoimaan oman fyysisen suorituskyvyn kehittymistä</p>	<p>- Arvioidaan oppilaan perusmotorisia liikuntataitoja sekä lajikohtaisia taitoja. --> Hypyt, heitot, juoksut ym.</p> <p>- Arvioidaan oppilaan yleistaitavuutta välineenkäsittelytaidoissa erilaisissa ympäristöissä ja lajeissa. --> Oppilas hallitsee erilaisten välineiden käsittelyn erilaisissa pelitilanteissa.</p> <p>- Arvioidaan oppilaan uima- ja vesipelustaitoa. --> Uimataito= 200m --> vesipelastus 50m * esim. hengenpelastustestit --> vesijuoksu</p> <p>- Move --> oppilaan itsearviointi --> oppilaan ymmärrys oman fyysisen kunnon merkityksestä terveydelle ja hyvinvoinnille --> erilaiset juoksu- ja uintitestit, jossa fokus omassa kehittämisessä. --> harjoituspäiväkirjaan perehdyttäminen.</p>
<p>S2 Sosiaalinen toimintakyky (T8 – T9)</p> <p>- Opetukseen valitaan erilaisia työskentelytapoja sisältäen yksilö- ja paritehtäviä sekä joukkue toimintaa.</p> <p>- Vastuu yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä.</p>	<p>- Arvioidaan oppilaiden toimintaa erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä.</p> <p>- Miten oppilas toimii osana joukkuetta.</p> <p>- Miten oppilas huomioi muut oppilaat.</p> <p>- Oppilas noudattaa sopimuksia.</p> <p>- Oppilaan toiminta on oma-aloitteista ja hän edistää ryhmän toimintaa tavoitteen suunnassa.</p> <p>--> vaihtelevat ryhmät ja parit</p>

<p>S3 Psyykinen toimintakyky (T10 – T11)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilasta ohjataan ottamaan vastuuta omista välineistä ja omasta toiminnasta erilaisten tehtävien avulla. - Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharjoituksia. - Kannustava ja turvallinen ilmapiiri. - Opetuksessa huomioidaan eriyttäminen ylös - ja alaspäin. - Annetaan oppilaille konkreettisia esimerkkejä liikunnan hyödyistä terveydelle ja hyvinvoinnille. Tehdään yhteistyötä terveystiedon kanssa. - Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa. - Lähiliikuntapaikkojen hyödyntäminen - Monipuoliset lajisäällöt. Kunnan liikuntatarjonnan hyödyntäminen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuuko oppilas omalla panoksellaan kannustavan ja turvallisen ilmapiirin luomiseen. - Luo ja ylläpitää työrauhaa.
<p>Laaja-alainen osaaminen</p> <p>Itsearviointin harjoittelu (L1)</p> <p>Itsenäisen ajattelun kehittyminen (L1)</p> <p>Yhdessä työskentelyn taitojen vahvistaminen erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä (L2)</p> <p>Kehon käyttäminen ilmaisun välineenä (L2)</p> <p>Tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoittelu (L3)</p> <p>Turvallisen liikkumisen harjoittelu lähiympäristössä (L3)</p> <p>Ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen (L3)</p> <p>Opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys (L3)</p> <p>Oppiminen perustuu moniaistisuudelle (kinesteettinen, sanallinen, kuvallinen, auditiivinen, numeerinen) (L4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - L1 Itsearviointi: --> kevät- ja syysarviointi --> lukukauden päättyessä = arviointikeskustelu oppilaiden kanssa - L2 Yhdessä työskentelyn taidot: --> Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmä- ja paritehtävissä erilaisten oppilaiden kanssa. - L3 Sosiaaliset taidot, vastuu, säännöt: --> Oppilas osaa ottaa toiset huomioon ja noudattaa sääntöjä. --> Oppilas osaa ottaa vastuun omasta toiminnastaan ja auttaa tarvittaessa muita. - L4 Moniaistillisuus --> Tuetaan erilaisia tapoja oppia eri aistikanavia käyttäen (esim. videomateriaali, kuvat, mallisuoritukset).

<p>Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä sekä esittää näkemyksiä ja jakaa kokemuksia (L4)</p> <p>Liikuntateknologiaan tutustuminen mahdollisuuksien mukaan (esim. mobiilisovellukset) (L5)</p> <p>Opitaan työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa (L6)</p> <p>Opitaan kantamaan vastuuta omista ja yhteisistä asioista (L6)</p> <p>Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen (L6)</p> <p>Pyritään turvalliseen ja yhteisölliseen oppimisympäristöön (L7)</p>	<p>- L5 Liikuntateknologia --> erilaiset mobiilisovellukset (Jungle Race, SportsTracker ym.)</p> <p>- L6 & L7= L2 & L3</p>
--	---

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelausten opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itseenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

S3 Psyykinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten

tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona liikunnan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt

liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Liikunnassa osaaminen kertyy kumuloituvasti aikaisemman osaamisen jatkoksi. Päättöarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysinen toimintakyky							
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas osallistuu satunnaisesti ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.	Oppilas osallistuu liikuntatunneille ja kokeilee erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu aktiivisesti ja harjoittelee opettuja liikuntamuotoja.

T2 ohjasta oppilasta harjaanuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osaa kertoa joitain havaintojaan ja hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan.	Oppilas ymmärtää ja osaa kertoa tekemiään havaintoja sekä yhdistää niitä toimintaansa.	Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.	Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia havaintoja ratkaisun teon perustaksi, pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikunnistaan niiden mukaan.
T3 ohjasta oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä	S1	Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissakin opetuksissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuksissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuksissa liikuntamuodoissa.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja opetuksissa liikuntamuodoissa.

<p>moni- puoli- sesti eri- laisissa oppimis- ympäris- töissä, eri vuo- den- aikoina ja eri lii- kunta- muo- doissa</p>							
<p>T4 oh- jata oppi- lasta harjoitte- lun avulla kehittä- mään välineen- käsittely- taitojaan, jotta op- pilas osaa käyttää, yhdistää ja sovel- taa niitä moni- puoli- sesti eri- laisissa oppimis- ympäris- töissä, eri väli- neillä, eri vuo- den- aikoina</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas kehittää välineen- käsittely- taitojaan erilai- sissa oppi- misym- päris- töissä.</p>	<p>Motoriset perustai- dot (väli- neenkä- sittelytai- dot) eri lii- kunta- muo- doissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää välineen- käsittely- taitoja joissakin opete- tuissa lii- kunta- muo- doissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineen- käsittely- taitoja useim- missa opete- tuissa lii- kunta- muo- doissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja sovel- taa väli- neenkä- sittelytai- toja useim- missa opete- tuissa lii- kunta- muo- doissa.</p>	<p>Oppilas käyttää, yhdistää ja sovel- taa väli- neenkä- sittelytai- toja ope- tetuissa lii- kunta- muo- doissa.</p>

ja eri liikunta- muo- doissa							
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiin: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	Oppilas arvioi, ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiin.	Fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa kertoa joitain fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointimenetelmiä ja toisen ohjauksessa harjoittaa ominaisuuksiin.	Oppilas osaa kertoa ja valita erilaisten fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointiin soveltuvia menetelmiä ja harjoittaa omatoimisesti joitain fyysisiä ominaisuuksiin.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiin ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.	Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiin ja heikkouksiin ja tunnistamisen perusteella osaa ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiin.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelestustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelestustaitojaan.	Uima- ja vesipelestustaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas ui 50 m käyttäen kahta uintitappaa ja sukeltaa 5 m.	Oppilas osaa uida*, pelastautua ja pelastaa vedestä (*Pohjoismaisen uimataidon kriteeri).	Oppilas osaa uida sujuvasti kahdella uintitavalla sekä pelastautua ja pelastaa vedestä eritavoilla.

T7 ohjata oppilasta turvallisesti ja asialliseen toimintaan	S1	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan turvallisesti ja asiallisesti, sekä toimii ja varustautuu yleensä ohjeiden mukaan.	Oppilas ymmärtää turvallisuuden liittyviä riskitekijöitä ja toimii tunnilla turvallisesti sekä varustautuu asiallisesti.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti sekä edistää turvallisuutta liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky							
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne- ja vuorovaiikutustaidot sekä työskentelytaidot	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa.	Oppilas työskentelee eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.
T9 ohjata oppilasta toimimaan	S2	Oppilas toimii reilun pelin	Vastuun kanto yhteisissä	Oppilas osaa kertoa reilun pelin	Oppilas noudattaa reilun pelin	Oppilas noudattaa reilun pelin	Oppilas kantaa vastuuta

reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimislanteista		periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimislanteista.	oppimislanteissa	periaatteita ja kantaa satunnaisesti vastuuta yhteisistä oppimislanteista.	periaatteita ja antaa muille työrauhan.	periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimislanteista.	yhteisestä toiminnasta ja edistää sitä.
Psyykinen toimintakyky							
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa kertoa, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii opettajan ohjajana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja	S3			<i>Ei vaikuta arvostuksen muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

yhteisö- lisyys- destä							
T12 aut- taa oppi- lasta ym- märtä- mään riittävän fyysisen aktiivi- suuden ja liikun- nallisen elämän- tavan merkitys koko- naisval- taiselle hyvin- voinnille	S3	Oppilas oppii ym- märtä- mään riit- tävän fyysisen aktiivi- suuden ja liikun- nallisen elämän- tavan merkityk- sestä ko- konais- valtai- selle hy- vinvoin- nille.		<i>Ei vaikuta arvosa- nan muo- dostumi- seen. Op- pilas oppii pohti- maan ko- kemuksi- aan osana it- searviointia.</i>			
T13 tu- tustuttaa oppilas yleisten liikunta- muotojen harrasta- miseen liittyviin mahdollis- uuksiin, tietoihin ja taitoi- hin, jotta hän saa edelly- tyksiä	S3	Oppilas oppii löy- tämään itselleen sopivia iloa ja vir- kistystä tuottavia liikunta- harras- tuksia.		<i>Ei vaikuta arvosa- nan muo- dostumi- seen. Op- pilas oppii pohti- maan ko- kemuksi- aan osana it- searviointia.</i>			

löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikunta-harrastuksia							
--	--	--	--	--	--	--	--

15.4.18 Kotitalous

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huolta pitäviksi lähimmäisiksi ja kasvatetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Käytännön toimintataidot		
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3	L3
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	L2, L3
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävästä kulutuksesta mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	L1, L3, L6
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	L3, L5, L7
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot		
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	L2, L3
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	L3, L6, L7
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3	L2, L6, L7
Tiedonhallintataidot		

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalou- teen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	L1, L4
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioi- maan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsitte- levät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3	L4
T12 ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilai- sissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	L1
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä op- pilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana ar- jen valintoja.	S1, S2, S3	L1, L7

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaami- nen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
<p>S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> -perusruoanvalmistus- ja leivontataidot -ruoka- ja tapakulttuuri -vastuullinen kuluttajuus -hyvinvointitietoisuus -arjen hallinta -työergonomia -työturvallisuus -ruokaturvallisuus -kulttuurinen monimuotoisuus -yksilön vastuu -hyvät tavat -tiedonhankintataidot 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva havainnointi - välitön palaute - palautekeskustelut - käytännön koe (koko prosessin arviointi; suunnittelu, toteutus, itsearviointi ja vertaisarviointi) - itsearviointi - vertaisarviointi - arvioitavat kirjalliset työt - summatiivinen koe - kotitehtävät (kirjalliset ja käytännön kotitehtävät) - oppimispäiväkirja tai portfolio - digitaalinen töiden dokumentointi
<p>S2 Asuminen ja yhdessä eläminen</p> <ul style="list-style-type: none"> -kodin toimintojen suunnittelu ja toteutus -vastuullinen kuluttajuus 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva havainnointi - välitön palaute

<ul style="list-style-type: none"> -hyvinvointitietoisuus -arjen hallinta -työergonomia -työturvallisuus -sosiaalinen vastuu -yksilön vastuu -hyvät tavat -tiedonhankintataidot 	<ul style="list-style-type: none"> - palautekeskustelut - käytännön koe (koko prosessin arviointi; suunnittelu, toteutus, itsearviointi ja vertaisarviointi) - itsearviointi - vertaisarviointi - arvioitavat kirjalliset työt - summatiivinen koe - kotitehtävät (kirjalliset ja käytännön kotitehtävät) - oppimispäiväkirja tai portfolio
<p>S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa</p> <ul style="list-style-type: none"> -vastuullinen kuluttajuus -kriittinen medialukutaito -arjen hallinta -yksilön vastuu -tiedonhankintataidot 	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva havainnointi - välitön palaute - itsearviointi - vertaisarviointi - arvioitavat kirjalliset työt - summatiivinen koe - kotitehtävät (kirjalliset ja käytännön kotitehtävät) - oppimispäiväkirja tai portfolio
<p>Laaja-alainen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan ohjeen lukemista, tulkitsemista, soveltamista ja käyttämistä työohjeena (L1) - sovelletaan käytäntöön muiden oppiaineiden sisältöjä esim. ke, ma, tt, bi (L1, L3, L4, L5, L6, L7) - harjoitellaan tulkitsemaan pakkausmerkintöjä ja symboleja, tehdään hintavertailuja, tarkastellaan kriittisesti mainontaa (L1,L3,L4,L6,L7) - huomioidaan opetuksessa kalenterivuoden juhlat ja niihin liittyvät perinteet sekä erilaiset kulttuuri-identiteetit (L1,L2,L3,L7) - oppitunnin rakenne ohjaa prosessiluontoiseen työskentelyyn ja työn loppuun saattamiseen (L1,L6) - opetukseen sisällytetään yhteisöllisiä vierailuja (L2) - opetuksessa kiinnitetään huomiota estetiikkaan esim. ruoan tarjolle panoon ja kattaukseen (L2) - kokemusperäinen oppiminen eri aisteja hyödyntäen(esim. millainen on kypsä leivonnainen) (L1) 	<ul style="list-style-type: none"> - digitaalinen töiden dokumentointi - välitön palaute - jatkuva havainnointi - itsearviointi - vertaisarviointi - arvioitavat kirjalliset työt - kotitehtävät (kirjalliset ja käytännön kotitehtävät) - oppimispäiväkirja tai portfolio - arvioinnin pohjaksi - tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen arvioinnissa - käytännön koe (koko prosessin arviointi; suunnittelu, toteutus, itsearviointi ja vertaisarviointi)

Yleistä

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään, ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuosittelun, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasa-arvoiseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden

asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kotitalouden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
Käytännön toimintataidot							
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.	Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu	Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin työprosessiin kuuluvia työtehtäviä. Oppilas tarvitsee paljon ohjausta ja apua työn suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.	Oppilas suunnittelee, organisoii ja kuvaillee omaa työtänsä ja toimintaansa työvaiheittain annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee työvaiheittain annettuja ohjeita soveltaen sekä kuvailee omaa osaamistaan oman työskentelyn tarkastelun avulla.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee itsenäisesti sekä perustelee omaa työskentelyään ja toimintaansa.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden	S1, S2	Oppilas oppii kotitalouden	Käden-aidot kotitalouden	Oppilas suorittaa ohjautusti	Oppilas suorittaa annetuista	Oppilas suorittaa itsenäisesti ja	Oppilas osaa käyttää luovasti ja

hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen		kädentaitoja ja kokeilee erilaisia työtapoja. Hän oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.	perustehtävien toteutuksessa, luovuus ja estetiikka	kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä työtehtävistä.	kädentaitoja edellyttävistä työtehtävistä. Oppilas tietää, että työtehtäviä voi toteuttaa luovasti monella tavalla ja että estetiikalla on merkitystä.	soveltaa tavallisia työtapoja kädentaitoja edellyttävissä kotitalouden tehtävissä. Oppilas ottaa huomioon yksittäisiä esteettisiä näkökulmia.	perustellen erilaisia kädentaitoja ja työtapoja kotitalouden tehtävissä. Oppilas perustelee luovuuden ja estetiikan merkitystä ja ottaa nämä huomioon osana kokonaisuutta.
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Oppilas oppii valitsemaan ja käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävää elämäntapaa	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa	Oppilas harjoittelee valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja tai työvälineitä yksilöllisesti ohjattuna.	Oppilas valitsee ja käyttää raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa annettujen ohjeiden mukaisesti.	Oppilas soveltaa kestävän elämäntavan tietoja ja taitoja käyttessään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa.	Oppilas valitsee, käyttää ja perustelee kestävää elämäntapaa tukevia raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja tai teknologiaa.

		edistävästi.					.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etene- mistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Hän oppii huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas toimii aikataulussa ja ylläpitää tehtävien sekä työympäristön järjestyksestä ohjattuna.	Oppilas ylläpitää työtehtävien järjestystä annettujen ohjeiden ja aikataulun mukaan erillisissä työvaiheissa. Oppilas tarvitsee ohjausta työympäristön järjestyksen ylläpitämisessä.	Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaihteittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä. Oppilas suunnittelee ja ennakoii ajankäyttöään.	Oppilas työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti sekä osaa perustella ajankäyttöään, työtehtävien ja työympäristön järjestyksen merkitystä ja toimintojen etenemistä osana oppimisympäristöä.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata	S1, S2, S3	Oppilas oppii toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas toimii hygieenisesti ja turvallisesti ohjattuna.	Oppilas työskentelee hygieenisesti ja turvallisesti annettujen ohjeiden	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja	Oppilas perustelee toimintaansa turvallisuuden, hygieenisuuden,

kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin		kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytettävissä olevat aineelliset voimavarat.			mukaisesti.	ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.	ergonomian tai kustannusten ja energiankäytön näkökulmasta.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot							
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua, rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Oppilas oppii kohtamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa	Oppilas osallistuu satunnaisesti tai kysymysten tukevana keskusteluun yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun, pyrkii kuuntelemaan ja tuoesille omia näkökulmia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas on aktiivinen keskusteluissa ja ottaa eri näkökulmat huomioon sekä perustelee omat näkemyksensä rakentavasti. Oppilas kannustaa toisia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

<p>T7 aktivoida oppilasta tunnistaamaan arjen rakentamista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistaamaan, miten arki erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy. Hän oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.</p>	<p>Arjen rakentamisen sekä kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas nimeää arkiruutiineja sekä tunnistaa erilaisia kotikulttuureita.</p>	<p>Oppilas kuvailee arkiruutiineja, arjen rakentamista, kotitalouksien perinteitä ja erilaisia kotikulttuureita.</p>	<p>Oppilas määrittelee arjen rakentamista ja kotitalouksien arkiruutiineja erilaisissa kotikulttuureissa.</p>	<p>Oppilas perustelee kotitalouksien arjen rakentamista ja erilaisten kotikulttuurien ajankäyttöä.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien ja ajankäytöstä</p>	<p>S1, S2</p>	<p>Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti sekä osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Hän oppii sopimaan</p>	<p>Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen</p>	<p>Oppilas harjoittelee yksilöllisesti ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu ryhmän toimintaan satunnaisesti.</p>	<p>Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja vastuunottoa omasta työstään ja osallistuu ryhmän toimintaan yhdessä sovitulla tavalla.</p>	<p>Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää,</p>	<p>Oppilas toimii itsenäisesti ja tasapuolisesti sekä toimii ryhmässä yhteistyökykyisesti ja vastuullisesti.</p>

		työtehtävien ja- kamista.				mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen työtehtävien ja- kamisesta osallistumalla päätöksentekoon.	
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistaamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin vuorovaikutustilanteissa	Oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas tunnistaa ja nimeää tapakulttuuriin ja toisten huomaavaiseen kohteluun liittyviä asioita.	Oppilas osaa toimia tapakulttuuria noudattaen.	Oppilas osaa perustella tapakulttuuria ja toisten ihmisten huomaavaista kohtelua sekä niihin liittyviä käytännön toimintatapoja.
Tiedonhallintataidot							

<p>T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouden liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii hakemaan ja vertailemaan tietoa sekä tunnistamaan kotitalouden liittyviä luotettavia tietolähteitä valintojensa perustana.</p>	<p>Tietojen hankinta ja käyttö</p>	<p>Oppilas hakee kotitalouden liittyvää tietoa annetuista lähteistä yksilöllisesti ohjattuna. Tietojen hyödyntäminen ja tulkitseminen on vähäistä.</p>	<p>Oppilas hakee kotitalouden liittyvää tietoa itselleen tutuista ja annetuista lähteistä ja käyttää niitä toiminnassaan.</p>	<p>Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouden liittyviä tietoja voidaan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>Oppilas hakee kotitalouden liittyviä tietoja eri tietolähteistä. Oppilas arvioi tiedon ja lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä ja valitsee tehtävään sopivat lähteet.</p>
<p>T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä</p>	<p>S1, S2</p>	<p>Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan kotitalouden ja lähiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja symboleja sekä toimimaan niiden mukaisesti.</p>	<p>Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa ja nimeää yksittäisiä toimintaohjeita ja merkkejä.</p>	<p>Oppilas tunnistaa, nimeää, luokittelee ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja merkkejä annettujen ohjeiden mukaisesti.</p>	<p>Oppilas soveltaa toiminnassaan kotitalouden toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita.</p>	<p>Oppilas perustelee kotitalouden toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttöä eri toiminnissa.</p>

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuu-teen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii sovelta-maan tietoja ja taitoja, tunnista-maan palveluita sekä osoitta-maan luo-vuutta erilai-sissa ti-lanteissa ja ympä-ristöissä.	Käsittei-den käyt-täminen, tietojen ja taitojen soveltami-nen sekä luovat rat-kaisut ti-lanteissa, kotitalou-den palve-luiden tun-teminen	Oppilas nimeää joitakin kotita-louden käsit-teitä, tie-toja ja taitoja sekä yk-sittäisiä palve-luita.	Oppilas käyttää kotita-louden käsit-teitä, tie-tojaan ja taitojaan sekä ku-vailee yksittäi-siä koti-talouden palve-luita.	Oppilas käyttää erilai-sissa ti-lanteissa kotita-louden käsit-teitä, tie-tojaan ja taito-jaan. Oppilas kuvailee erilaisia kotita-louden palve-luita ja niiden käyttöä arkielä-mässä.	Oppilas käyttää erilaisissa tilan-teissa pe-rustellen ja luo-vasti koti-talouden käsitteitä, tietojaan ja taito-jaan. Oppilas arvioi eri-laisia ko-titalouden palveluita ja perus-telee nii-den mer-kitystä ja mahdolli-suuksia arkielä-mässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämänta-paan kiinnit-tämällä op-pilaan huomiota ympä-ristö- ja kus-tannustietoi-suuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Oppilas oppii tul-kitse-maan kiertota-louteen liittyviä asioita ja toimin-toja sekä ympäris-töä ja ta-loutta kuormit-tavia	Ympä-ristö- ja talousteot toimin-nassa ja päätök-senteossa	Oppilas luettelee joitakin ympäris-töön ja rahan-käyttöön liittyviä kotita-louden toimin-toja.	Oppilas tietää, miten ympäris-tökuor-maa voi-daan vä-hentää sekä mil-laisia ympä-ristö- ja talouste-koja voi-daan tehdä	Oppilas tekee yksittäi-siä arjen ympä-ristö- ja talouste-koja eri-laisissa tehtä-vissä ja tilan-teissa.	Oppilas tekee ympäristö- ja talouste-koja eri-laisissa tehtä-vissä ja tilan-teissa johdon-mukai-sesti sekä pe-rustellen niiden

		kotitalouden toimintoja.			kotitalouksissa.		merkitystä kestävästä ja vastuullisesta elämäntavasta ja kuluttamisen kannalta.
--	--	--------------------------	--	--	------------------	--	---

15.4.19 Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta

ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskelunvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonais käsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskelu ympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista	S1, S2	L3, L7
Oppimaan oppimisen taidot		
T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	S1	L1
Elinikäinen oppiminen		
T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	S1, S2	L1
Itsetuntemus		
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	S2	L3
Tavoitteiden asettaminen		

T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	S2, S5	L1, L3
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	S2, S3, S5	L6, L7
T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta	S4, S5	L4, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	S2, S3, S5	L4, L5, L6
Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys		
T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla	S4, S5	L2

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

7.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Oppiminen ja opiskelu - oppilasta ohjataan tunnistamaan ja hyödyntämään itselleen ominaisimmat tavat toimia.	

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu - tutustutaan valinnaisaineisiin oman koulun toimintamallin mukaisesti ja tehdään valinnaisainevalinnat.	
S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot	
S4 Työelämään tutustuminen	
S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen	
Laaja-alainen osaaminen:	

8.Ik

Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Oppiminen ja opiskelu	
S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu - omia vahvuuksia ja kykyjä tunnistetaan erilaisien tehtävien ja testien avulla	
S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot	
S4 Työelämään tutustuminen - työelämään tutustumisjakso	
S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen - tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään ja elinkeinorakenteeseen	
Laaja-alainen osaaminen:	

9.Ik Avatut sisällöt, menetelmiä ja laaja-alainen osaaminen	Arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia arviointimenetelmiä
S1 Oppiminen ja opiskelu	
S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu - omia vahvuuksia ja kykyjä tunnistetaan erilais- ten tehtävien ja testien avulla	
S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot	
S4 Työelämään tutustuminen - työelämään tutustumisjakso	
S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen - oppilas laatii henkilökohtaisen jatko-opinto- suunnitelman - tutustutaan lähialueen perusopetuksen jälkei- siin koulutusmahdollisuuksiin - tutustutaan jatko-opintojen hakuprosesseihin - tiedotetaan huoltajia jatko-opintojen hakupro- sesseista - tutustutaan sähköisiin työelämä- ja koulutus- tietolähteisiin	
Laaja-alainen osaaminen:	

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syvennyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja

työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammatteista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti myös tehostettua henkilökohtaista ohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisestä syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 9²⁴. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa painopisteenä on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokaiselle oppilaalle löytyy jatko-opiskelupaikka, jossa oppilas jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeen.

Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen²⁵ toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa²⁶ määriteltyyn koulutukseen. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma²⁷. Henkilökohtaiseen jatko-opintosuunnitelmaan kirjataan oppilaan vahvuuksia sekä tavoitteita siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Näitä vahvistetaan suunnitelmallisesti oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, oppimisen ja opiskelun tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkyvät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan

²⁴ Perusopetuslaki 1216/2020 11 a §

²⁵ Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 10 §

²⁶ Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 4 § ja 5 §

²⁷ Perusopetuslaki 1216/2020 11 a §

riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.

Lyseonmäen koulussa noudatetaan oppilaanohjauksessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 1.8.2021 voimaan astuvan muutoksen mukaan. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan tarkemmin käytännön toteutus.

Formatiivinen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

15.4.20 Valinnaiset aineet

Taito- ja taideaineet

Kotitalous

Valinnaisen kotitalouden keskeiset sisältöalueet

8lk.

- kauden sadon hyödyntäminen ruoanvalmistuksessa
- tutustuminen suomalaiseen ja eurooppalaiseen ruokakulttuuriin
- ohjata oppilasta kriittiseen ajatteluun, tiimityöhön ja itseohjautuvuuteen sekä omatoimisuuteen

9lk.

- syvennetään aiemmin opittuja asioita
- tutustuminen kaukomaiden ruokakulttuuriin
- arjenhallintataitojen ja tapakulttuuritietouden opiskeleminen

Valinnaisen kotitalouden tavoitteet

Kuvataide

Valinnaisen kuvataiteen keskeiset sisältöalueet

8. lk.

Omat kuvakulttuurit

Oppilasta ohjataan tuottamaan ja tutkimaan kuvia hänelle itselleen tärkeisiin ja ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin liittyen.

Taiteen maailmat.

Opetuksen sisällöt valitaan eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tehdyssä kuvataiteesta. Taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä tutkitaan kuvia tekemällä ja tarkastelemalla.

9.lk

Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan ympäristössämme olevista esineistä, mediakulttuurista, erilaisista ympäristöistä kuten virtuaalimaailma, rakennettu ja luonnon ympäristö.

Molemmilla vuosiluokilla opetuksessa rohkaistaan valitsemaan ja soveltamaan monipuolisesti erilaisia kuvan tuottamisen tapoja. Sisällöt tukevat toisiaan ja niitä voidaan käsitellä myös yhdessä ja vaihdellen joko yhdeksännellä tai kahdeksannella luokalla.

Valinnaisen kuvataiteen tavoitteet

Käsityö

Valinnaisen käsityön keskeiset sisältöalueet

Suunnitellaan ja toteutetaan tuotteita itseilmaisua vahvistaen ja pyrkien kokonaisen käsityöprosessin hallintaan. Ideoinnin pohjana käytetään kulttuurisia, yhteiskunnallisia sekä paikallisia perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta ottaen huomioon eettiset ja ekologiset näkökulmat. Suunnittelun ja valmistuksen apuna käytetään tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia. Perehdytään työturvallisuuteen, kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia.

Syvennetään ja vahvistetaan materiaalien, työtapojen sekä työvälineiden, koneiden ja laitteiden tuntemusta, tutkien, keksien ja kokeillen. Kehitetään oppilaiden luovuutta, suunnittelutaitoja, motorisia taitoja, avaruudellista hahmottamista, materiaalien tuntemusta ja käsityötaitoja. Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja. Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, omia tai yhteisiä tuotteita tai teoksia.

Tehdään käsityöprosessin edetessä itse- ja vertaisarviointia. Käsityöprosesseja dokumentoidaan, analysoidaan ja arvioidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. Näitä sisältöjä toteutetaan 8- ja 9-luokilla joustavasti kulloisenkin ryhmän ja oppilaan oman edistyneisyyden ja kiinnostuksen mukaan.

Valinnaisen käsityön tavoitteet

Liikunta

Valinnaisen liikunnan keskeiset sisältöalueet

8. Ik

Valinnaisessa liikunnassa ohjelmaa suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa heidän lajimieltymystensä pohjalta. Monipuoliseen ohjelmaan voidaan valita sellaisiakin lajeja, joita ei kaikille yhteisessä liikunnassa ehditä tai voida toteuttaa.

Osaan erikoislajien kustannuksista oppilas joutuu osallistumaan, esim. keilailu, ammunta. Oppilaan ei kuitenkaan tarvitse valita ohjelmaansa maksullisia lajeja.

Oppilaan taidot eri liikuntalajeissa karttuvat ja lajintuntemus syvenee. Ilon ja virkistykseen tuottaminen opiskelun lomaan on myös tärkeä tavoite.

9. Ik

Valinnaisessa liikunnassa ohjelmaa suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa heidän lajimieltymystensä pohjalta. Monipuoliseen ohjelmaan voidaan valita sellaisiakin lajeja, joita ei kaikille yhteisessä liikunnassa ehditä tai voida toteuttaa.

Osaan erikoislajien kustannuksista oppilas joutuu osallistumaan, esim. keilailu, ammunta. Maksullisen toiminnan rinnalle voidaan järjestää korvaavaa ohjelmaa.

Kurssilla pyritään edelleen kehittämään oppilaiden motorista kehitystä ja luoda iloa ja virkistystä liikunnan avulla. Valinnainen liikunta on myös liikuntataitoja ylläpitävä ponnahduslauta liikuntaa opiskelemaan aikoville.

Valinnaisen liikunnan tavoitteet

Musiikki

Valinnaisen musiikin keskeiset sisältöalueet

8. Ik

Musiikillisia tietoja ja taitoja opetellaan musisoiden, eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen. Soittimina käytetään bändisoittimia, ukulelea, kannelta ja rytmisoittimia. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai

soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Musiikkitietosisältöjä kahdeksannella luokalla ovat populaarimusiikin tyylit ja suomalainen musiikki kansanmusiikista taidemusiikkiin. Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä esiintymisen harjoittelu.

9. lk

Musiikillisia tietoja ja taitoja opetellaan musisoiden, eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen. Soittimina käytetään bändisoittimia, ukulelea, kannelta ja rytmisoittimia. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Musiikkitietosisältöjä yhdeksännellä luokalla ovat maailmanmusiikki ja taidemusiikista ooppera, baletti, sinfonia ja soolokonsertto. Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä esiintymisen harjoittelu.

Valinnaisen musiikin tavoitteet

A-valinta: Arjen laki- ja taloustieto

Arjen laki- ja taloustiedon keskeiset sisältöalueet

8. lk

Opitaan perustietoja ja -taitoja arkielämän rahankäytöstä ja raha-asioiden hoitamisesta sekä sijoittamisen periaatteista. Perehdytään kaupankäyntiin, taitavaan kuluttamiseen, kuluttamisen eettisiin kysymyksiin sekä kuluttajasuojaan. Lisäksi tutustutaan suomalaiseen oikeusjärjestelmään, oikeuslaitokseen ja perheoikeuteen. Tarvittaessa mahdollisuus nostaa käsitteilyyn ajankohtaisia talouteen ja oikeusasioihin liittyviä ilmiöitä ja painottaa eri aihealueita ryhmän kiinnostuksen mukaan sekä siirtää joitakin osa-alueita opiskeltavaksi 9. luokalla.

9. lk

Opiskellaan yrittäjyyttä ja yritystoimintaan ja yrittämiseen liittyviä asioita sekä tutustaan markkinointiin ja mainontaan. Opetellaan ymmärtämään kirjanpidon perusteita. Syvennetään tietämystä oikeusasioista perehtyen oikeuskäytäntöihin rikosten ja rikosoikeuden näkökulmasta. Tarvittaessa mahdollisuus nostaa käsittelyyn ajankohtaisia talouteen ja oikeusasioihin liittyviä ilmiöitä ja painottaa eri aihealueita ryhmän kiinnostuksen mukaan sekä siirtää joitakin osa-alueita opiskeltavaksi 8. luokalla.

Muut valinnaiset aineet

Arjen laki- ja taloustiedon tavoitteet

T1 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin taloudellisiin kysymyksiin

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmalista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta

T3 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan

T4 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan

T5 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

T6 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa

A-valinta: B2-espanja

B2-espanja

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään vuosiluokilla 8 ja 9. Espanjan kielen opetuksessa pyritään monipuolistamaan oppilaan kielitaitoa ja lisäämään oppilaan jatko-opintovalmiuksia. Espanjan opetusta pyritään integroimaan muiden aineiden opetukseen ja päinvastoin sekä mahdollisuuksien mukaan yhdistämään monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	L1, L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	L3
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Paikallinen:

Oppilaita kannustetaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään tietotekniikkaa ja sosiaalista mediaa opiskelunsa tukena sekä kansainvälisen yhteydenpidon keinona. Oppilaita tuetaan omatoimisessa ongelmanratkaisussa ja tiedonhaussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsa viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus

suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Paikallinen:

Ohjataan oppilasta etsimään itselleen sopivia kielenoppimistyyliä ja tunnistamaan vahvuutensa. Lisäksi pyritään mahdollistamaan eteneminen omaan tahtiin.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Paikallinen:

Jatkuvalla arvioinnilla tuetaan oppijan itsetuntemusta vieraan kielen käyttäjänä ja pyritään vahvistamaan hänen luottamustaan kielitaidon kehittymiseen. Arviointi kohdistuu kaikkiin kielitaidon osa-alueisiin. Arviointi on kannustavaa, jatkuvaa ja monipuolista ja sillä pyritään kannustamaan oppilasta jatkamaan espanjan kielen opiskelua perusopetuksen jälkeen. Espanjan kielen päättöarviointi tehdään yhdeksännellä luokalla.

Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu

			pyytämään selvennystä tai toisto- toa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuu- luvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kult- tuurinen sopi- vuus	Oppilas osaa käyttää yleisim- piä kohteliaaseen kielenkäyt- töön kuuluvia ilmauksia mo- nissa rutiininomaisissa sosiaali- sissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitse- maan ikätasolleen sopivia ja itse- ään kiinnostavia puhuttuja ja kir- joitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkin- tataidot	Oppilas ymmärtää yksinker- taista, tuttua sanastoa ja ilmai- suja sisältävää kirjoitettua teks- tiä ja hidasta puhetta asiayh- teyden tukemana. Oppilas pys- tyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilai- suuksia harjoitella ikätasolle sopi- vaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisäl- lön kannalta oleellisimpiin raken- teisiin	S3	Tekstien tuotta- mistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jois- takin tutuista ja itselleen tär- keistä asioista käyttäen sup- peaa ilmaisuvälistä ja kirjoit- taa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut il- maisut ymmärrettävästi. Oppi- las osaa hyvin suppean perus- sanaston, muutaman tilan- nesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

A-valinta: B2-ranska

B2-ranska

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään vuosiluokilla 8 ja 9. Ranskan kielen opetuksessa pyritään monipuolistamaan oppilaan kielitaitoa ja lisäämään oppilaan jatko-opintovalmiuksia. Ranskan opetusta pyritään integroimaan muiden aineiden opetukseen ja mahdollisuuksien mukaan monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päte-lykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	L1, L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttu- mista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuo- lella	S2	L3
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäka- navia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käy- tössä	S3	L4
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyt- töön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikä- tasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kieli-alueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

Paikallinen:

Verrataan ranskan kieltä ja kulttuuria oppilaan omaan äidinkieleen ja kulttuuriin sekä aiemmin opittuihin kieliin. Tuetaan myönteisen suhtautumisen muodostumista opiskeltavaan kieleen ja sen kulttuuriin.

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Paikallinen:

Kielenopiskelutaitoja opitaan vuorovaikutustilanteissa ja vertaisoppimisen kautta. Harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita ja käytetään hyväksi jo omaksuttuja kielenoppimistapoja. Ohjataan oppilasta rakentavaan ja suunnitelmalliseen itse- ja vertaisarviointiin. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa eri lähteistä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Paikallinen:

Harjoitellaan pienimuotoisia jokapäiväisiä viestintätilanteita ranskaksi. Opetellaan ymmärtämään tuttuja sanoja ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Ääntämisen erityispiirteisiin sekä muihin kielen suulliseen ilmaisuun liittyviin seikkoihin kiinnitetään erityistä huomioita ja niitä harjoitellaan monipuolisesti. Kieliopin ja sanaston opiskelu pohjautuu käytännön tilanteisiin. Opastetaan oppijaa käyttämään ranskan kielen erikoismerkkejä myös tietokoneella kirjoitettaessa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Paikallinen:

Oppilaita kannustetaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään tietotekniikkaa ja sosiaalista mediaa opiskelunsa tukena sekä kansainvälisen yhteydenpidon keinoina. Oppilaita tuetaan omatoimisessa ongelmanratkaisussa ja tiedonhaussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä en-tuudestaan osaaville.

Paikallinen:

Ohjataan oppilasta etsimään itselleen sopivia kielenoppimistyyliä ja tunnistamaan vahvuutensa. Lisäksi pyritään mahdollistamaan eteneminen omaan tahtiin.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Paikallinen:

Jatkuvalla arvioinnilla tuetaan oppijan itsetuntemusta vieraan kielen käyttäjänä ja pyritään vahvistamaan hänen luottamustaan kielitaidon kehittymiseen. Arviointi kohdistuu kaikkiin kielitaidon osa-alueisiin.

Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutuserilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinimaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkitatoidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvälistä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

A-valinta: B2-saksa

B2-saksa

Valinnaisen saksan B2-kielen opetus järjestetään vuosiluokilla 8 ja 9. Saksan kielen opetuksessa pyritään monipuolistamaan oppilaan kielitaitoa ja lisäämään oppilaan työelämävalmiuksia. Saksan opetusta pyritään integroimaan muiden aineiden opetukseen ja mahdollisuuksien mukaan monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja- alainen osaami- nen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	L1, L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	L3
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kieli-alueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

Paikallinen:

Tutkitaan saksan kielelle tyypillisiä piirteitä vertaamalla niitä englannin ja ruotsin kieliiin sekä muihin mahdollisiin sukukieliin. Tutustutaan saksan kielen levinneisyyteen ja saksankieliseen kulttuuriin sekä sen vaikutukseen omaan kulttuuriin ja kieleen. Oppilas oppii aktiivisesti arvioimaan opiskeluaan. Oppilas ymmärtää kielitaidon ja kielen opiskelutaitojen merkityksen opintoihin ja työhön liittyvissä mahdollisuuksissa. Oppilas oppii havaitsemaan saksalaisen ja suomalaisen kulttuurin välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä.

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Paikallinen: Oppilas oppii tunnistamaan omat tehokkaimmiksi osoittautuvat kielenoppimistapansa ja arvioimaan omaa suoritustaan ja tuotostaan sekä antamaan vertaispalautetta. Kannustetaan oppilastaomaan harrastuneisuuteen saksan kielen opiskelussa ja mahdollisuuksien mukaan käytetään hyväksi lähialueen kontakteja saksankieliseen toimintaympäristöön (esim. yritykset, vaihto-opiskelijat ym.). Motivoidaan oppilasta syventämään kielitaitoaan jatko-opinnoissa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Paikallinen:

Harjoitellaan arkipäiväisiä kielenkäyttötilanteita saksaksi keskittyen oppilaille läheisiin aihepiireihin ja otetaan huomioon oppilaiden omia mielenkiinnon kohteita.

Kielenkäyttötilanteissa kiinnitetään erityistä huomiota saksan kielen ääntämisen ja kirjoittamisen erityispiirteisiin sekä saksalaisen kielialueen erilaisiin variantteihin.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Paikallinen:

Oppilaita kannustetaan aktiiviseen saksan kielen opiskeluun erilaisia oppimisympäristöjä hyödyntämällä ja kiinnittämällä erityistä huomiota digitaalisten viestintäkanavien suomiin mahdollisuuksiin. Pyritään käyttämään monipuolisesti erilaisia työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Paikallinen:

Kannustetaan oppilasta puhumaan saksaa rohkeasti virheistä välittämättä. Runsailla suullisilla harjoitteilla pyritään rohkaisemaan oppilasta aktiiviseen kielenkäyttöön. Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tukiovetusta ja erityisopetusta. Oppitunnin aikana voidaan eriyttää opetusta esimerkiksi tarjoamalla eritasoisia tehtäviä oppilaan taitotason mukaan.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Paikallinen:

Arviointi on kannustavaa, jatkuvaa ja monipuolista ja sillä pyritään kannustamaan oppilasta jatkamaan saksan kielen opiskelua perusopetuksen jälkeen. Saksan kielen päättöarviointi tehdään yhdeksännellä luokalla.

Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Siisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia,

ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella		reflektointi ja yhteistyö	miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutuserilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tuettuna joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisilla ilmauksilla, pienillä eleillä (esim. nyökkäämällä), ääninähdyksillä, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinimaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvälistä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut

sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin			ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
---	--	--	--

A-valinta: B2-venäjä

B2-venäjä

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään vuosiluokilla 8 ja 9. Venäjän kielen opetuksessa pyritään monipuolistamaan oppilaan kielitaitoa ja lisäämään oppilaan jatko-opintovalmiuksia. Venäjän opetusta pyritään integroimaan muiden aineiden opetukseen ja mahdollisuuksien mukaan yhdistämään monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	L1, L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	L3
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kieli-alueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

Paikallinen:

Tutkitaan ja vertaillaan venäjän kielelle luonteenomaisia piirteitä ja piirteitä, jotka erottavat sen muista aiemmin opituista kielistä. Kannustetaan oppilaita etsimään heitä kiinnostavaa tietoa slaavilaiseen kielialueen kulttuurista ja muista ilmiöistä.

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta

Paikallinen:

Opetellaan tehokkaita kieltenopiskelutapoja, kuten muistisääntöjen luomista ja uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa tuotoksissa. Opetellaan käyttämään digitaalisia välineitä kielenoppimisessa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Paikallinen:

Opiskellaan kyrilliset aakkoset, havainnoidaan venäjän kielen rytmiä ja intonaatiota

sekä muita ääntämisen piirteitä. Opastetaan oppilaita käyttämään kyrillisiä näppäimistöjä erilaisilla viestintävälineillä ja tuottamaan pieniä viestinällisiä tekstejä.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Paikallinen:

Huomioidaan oppilaat, joilla on kotikielenä venäjä esim. antamalla heille tasoon sopivia tehtäviä ja hyödyntämällä heidän taitojaan ryhmän työskentelyssä mm. ääntämisessä, keskusteluissa ja kulttuurintuntemuksessa. Oppilaille, joilla on kielellisiä haasteita, tarjotaan vaihtoehtoisia tehtäviä.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Si-sältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan venäjän kielen suhdetta aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan venäjän kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päteilykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisuuden kehittymistä	S1	Venäjän kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen Kyrilliset aakkoset Kyrillinen kaukokirjoitus	Oppilas tuntee venäjän kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin venäjän kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään venäjän kielen taitoa osana elinikäistä oppimista ja oman kielivärrän karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutuserilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin tai teknisiin laitteisiin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein. Havaitsee venäjän kielen intonaation ja sanapainonmerkityksenviestinnässä
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot Kyrillinen näppäimistö	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman

			tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
--	--	--	--

A-valinta: Kotitalous

Valinnaisen kotitalouden keskeiset sisältöalueet

8lk.

- kauden sadon hyödyntäminen ruoanvalmistuksessa
- tutustuminen suomalaiseen ja eurooppalaiseen ruokakulttuuriin
- ohjata oppilasta kriittiseen ajatteluun, tiimityöhön ja itseohjautuvuuteen sekä omatoimisuuteen

9lk.

- syvennetään aiemmin opittuja asioita
- tutustuminen kaukomaiden ruokakulttuuriin
- arjenhallintataitojen ja tapakulttuuritietouden opiskeleminen

Valinnaisen kotitalouden tavoitteet

A-valinta: Kuvataide

Valinnaisen kuvataiteen keskeiset sisältöalueet

8. lk.

Omat kuvakulttuurit

Oppilasta ohjataan tuottamaan ja tutkimaan kuvia hänelle itselleen tärkeisiin ja ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin liittyen.

Taiteen maailmat.

Opetuksen sisällöt valitaan eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tehdyssä kuvataiteesta. Taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä tutkitaan kuvia tekemällä ja tarkastelemalla.

9.lk

Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan ympäristössämme olevista esineistä, mediakulttuurista, erilaisista ympäristöistä kuten virtuaalimaailma, rakennettu ja luonnon ympäristö.

Molemmilla vuosiluokilla opetuksessa rohkaistaan valitsemaan ja soveltamaan monipuolisesti erilaisia kuvan tuottamisen tapoja. Sisällöt tukevat toisiaan ja niitä voidaan käsitellä myös yhdessä ja vaihdellen joko yhdeksännellä tai kahdeksannella luokalla.

Valinnaisen kuvataiteen tavoitteet

A-valinta: Käsityö (kovat materiaalit)

Valinnaisen käsityön (kovat materiaalit) keskeiset sisältöalueet

Syvennetään aiemmin opittuja tietoja ja taitoja. Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

Näitä sisältöjä toteutetaan 8- ja 9-luokilla joustavasti kulloisenkin ryhmän ja oppilaan oman edistyneisyyden ja kiinnostuksen mukaan.

Valinnaisen käsityön tavoitteet

A-valinta: Käsityö (pehmeät materiaalit)

Valinnaisen käsityön (pehmeät materiaalit) keskeiset sisältöalueet

Suunnitellaan ja toteutetaan tuotteita itseilmaisua vahvistaen ja pyrkien kokonaisen käsityöprosessin hallintaan. Ideoinnin pohjana käytetään kulttuurisia, yhteiskunnallisia sekä paikallisia perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta ottaen huomioon eettiset ja ekologiset näkökulmat. Suunnittelun ja valmistuksen apuna käytetään tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia.

Syvennetään ja vahvistetaan materiaalien, työtapojen sekä työvälineiden tuntemusta, tutkien, keksien ja kokeillen. Kehitetään oppilaiden luovuutta, suunnittelutaitoja, motorisia taitoja, avaruudellista hahmottamista, materiaalien tuntua ja käsityötaitoja. Tutustutaan menneisiin ja uusiin käsityön ilmiöihin samalla pohtien käsityön merkitystä yksilöön, yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Käsityöprosesseja dokumentoidaan, analysoidaan ja arvioidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

Näitä sisältöjä toteutetaan 8- ja 9-luokilla joustavasti edeten ja edistyen kulloisenkin ryhmän ja oppilaan oman edistyneisyyden ja kiinnostuksen mukaisesti.

Valinnaisen käsityön tavoitteet

A-valinta: Liikunta

Valinnaisen liikunnan keskeiset sisältöalueet

8. Ik

Valinnaisessa liikunnassa ohjelmaa suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa heidän lajimieltymystensä pohjalta. Monipuoliseen ohjelmaan voidaan valita sellaisiakin lajeja, joita ei kaikille yhteisessä liikunnassa ehditä tai voida toteuttaa.

Osaan erikoislajien kustannuksista oppilas joutuu osallistumaan, esim. keilailu, ammunta. Oppilaan ei kuitenkaan tarvitse valita ohjelmaansa maksullisia lajeja.

Oppilaan taidot eri liikuntalajeissa karttuvat ja lajintuntemus syvenee. Ilon ja virkistyneen tuottaminen opiskelun lomaan on myös tärkeä tavoite.

9. Ik

Valinnaisessa liikunnassa ohjelmaa suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa heidän lajimieltymystensä pohjalta. Monipuoliseen ohjelmaan voidaan valita sellaisiakin lajeja, joita ei kaikille yhteisessä liikunnassa ehditä tai voida toteuttaa.

Osaan erikoislajien kustannuksista oppilas joutuu osallistumaan, esim. keilailu, ammunta. Maksullisen toiminnan rinnalle voidaan järjestää korvaavaa ohjelmaa.

Kurssilla pyritään edelleen kehittämään oppilaiden motorista kehitystä ja luoda iloa ja virkistystä liikunnan avulla. Valinnainen liikunta on myös liikuntataitoja ylläpitävä ponnahduslauta liikuntaa opiskelemaan aikoville.

Valinnaisen liikunnan tavoitteet

A-valinta: Musiikki

Valinnaisen musiikin keskeiset sisältöalueet

8. Ik

Musiikillisia tietoja ja taitoja opetellaan musisoiden, eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen. Soittimina käytetään bändisoittimia, ukulelea, kannelta ja rytmisoittimia. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Musiikkitietosisältöjä kahdeksannella luokalla ovat populaarimusiikin tyyli ja suomalainen musiikki kansanmusiikista taidemusiikkiin. Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä esiintymisen harjoittelu.

9. lk

Musiikillisia tietoja ja taitoja opetellaan musisoiden, eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen. Soittimina käytetään bändisoittimia, ukulelea, kannelta ja rytmi-soittimia. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Musiikkitietosisältöjä yhdeksännellä luokalla ovat maailmanmusiikki ja taidemusiikista ooppera, baletti, sinfonia ja soolokonsertto. Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä esiintymisen harjoittelu.

Valinnaisen musiikin tavoitteet

A-valinta: Tieto- ja viestintätekniikka

Tieto- ja viestintätekniikan keskeiset sisältöalueet

8 lk.

Tutustutaan erilaisiin tietokone- ja mobiililaitteisiin, käyttöjärjestelmiin, tiedostonkäsittelyyn, tiedonhakuun, sähköpostiin, pilvipalveluihin, tietoturvaan, tekijänoikeuksiin ja vastuulliseen verkkopalveluiden käyttämiseen. Lisäksi tutustutaan keskeisiin toimisto-ohjelmiin, kuten tekstinkäsittely, taulukkolaskenta ja esitysgrafiikka.

9 lk.

Syvennetään kahdeksannen luokan sisältöjä. Tutustutaan tietokonelaitteiston ongelmatilanteisiin ja niiden ratkaisutapoihin, www-sivun tekemiseen tarvittaviin tekniikkoihin ja grafiikka- ja editointiohjelmiin. Lisäksi tutustutaan tv-t maailman **ajankohtaisiin ilmiöihin**.

Tieto- ja viestintätekniikan tavoitteet

Tavoitteena hyvä tv-osaamistaso jatko-opiskelun ja työelämän tarpeisiin. Oppilas hallitsee sujuvasti käyttämänsä laitteet ja valittujen ohjelmien peruskäytön ja tuntee tieto- ja viestintätekniikan peruskäsitteet.

Lyhyet valinnaiskurssit

[Lyhyet valinnaiskurssit 8.-luokalla](#)

[Lyhyet valinnaiskurssit 9.-luokalla](#)

Paikallinen perusopetuksen tuntijako

Perusopetuksen tuntijako Heinolassa

	1 lk.	2 lk.	3 lk.	4 lk.	5 lk.	6 lk.	Lk. 1-6 yht.	7 lk.	8 lk.	9 lk.	Lk. 7-9 yht.	YHT.
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	5	5	5	4	33	3	3	4	10	43
A1-kieli	1	1	2	2	3	2	10	2	3	2	7	18
B1-kieli						2	2	1,5	1,5	1	4	6
Matematiikka	4	4	4	4	4	4	24	3	4	4	11	35
Ympäristöoppi	2	2	2	2	3	3	14					14
Biologia*								1	1	2	4	4
Maantieto*								1	1	1	3	3
Fysiikka*								1	1,5	1	3,5	3,5
Kemia*								1	1,5	1	3,5	3,5
Terveystieto*								1	1	1	3	3
Uskonto/elämänkatsomus- tieto	1	1	1	1	1	2	7	1	1	1	3	10
Historia					1,5	1,5	3	2	2		4	7
Yhteiskuntaoppi				1	0,5	0,5	2			3	3	5
Musiikki	1	1	2	2	1	1	8	2			2	10
Kuvataide	1	1	1	2	2	1	8	2			2	10
Käsityö	2	2	2	2	2	2	12	3			3	15
Liikunta	2	2	3	3	2	2	14	3	2	2	7	21
Kotitalous								3			3	3
Oppilaanohjaus								0,5	0,5	1	2	2
Taide- ja taitoaineiden valin- naiset**									2	2	4	4
Valinnaiset oppiaineet									5	4	9	9
YHTEENSÄ	21	21	22	24	25	25	137	31	30	30	91	229

Liitteet:

Lyseonmäen koulun ohjaussuunnitelma

Opetussuunnitelmaa täydentävät muut paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Hyvinvointikertomus
- Kaupunkistrategia
- Esiopetuksen opetussuunnitelma
- Alkuluokkatoiminnan suunnitelma
- Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma
- Oppilashuollon suunnitelma
- Kulttuuripolku

Paikallinen kieliohjelma

Tällä hetkellä kaupungin koululaitoksen kieliohjelma on seuraava:

A1: Peruskoulun ensimmäisenä, kaikille oppilaille yhteisenä kielenä, alkaa englannin kieli ensimmäiseltä luokalta.

B1: Peruskoulun 6. luokalta alkaa kaikille oppilaille yhteinen ruotsin kieli.

B2: Peruskoulun 8. luokalla alkaa oppilaille valinnainen, 3. vieras kieli.

Edellä mainittujen lisäksi vieraan kielen opetusta voidaan järjestää kerhomuotoisena kaikilla luokka-asteilla riippuen siitä, onko kerhotunteihin käytettävänä resurssia.